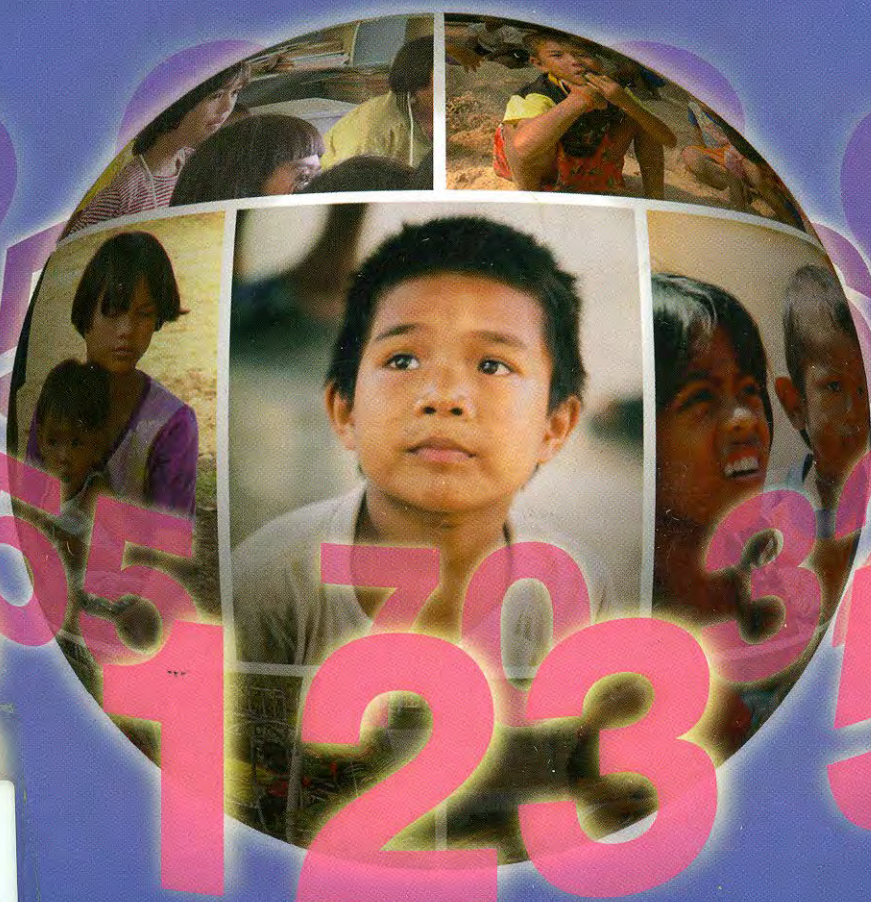

โครงการประเมิน

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

จากเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว

วจ
371.826942
ศ 373 ค

รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอมอร จังศิริพรปกรณ์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โครงการประเมินการดำเนินงานแก้ไขปัญหาดึกยาคจนและเด็กด้อยโอกาส
จากเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุขีชะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอมอร จังศิริพรปกรณ์
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มีนาคม 2549

ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

จากมติคณะรัฐมนตรีในการจัดสรรเงินรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากรางวัลเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว เพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กที่ยากจนและเด็กด้อยโอกาส ทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ด้อยโอกาส ซึ่งมีการดำเนินงานในหลายส่วน เช่น โครงการทุนเรียงความ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน รวมทั้งโครงการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา แก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม และบุตรผู้มีรายได้น้อย ในวงเงินประมาณ 4,000 ล้านบาท และทุนสนับสนุนโครงการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส จำนวนรวม 416 ล้านบาท ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2547 โดยใช้กลไกการดำเนินงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างเร่งด่วนในรูปอนุกรรมการ 3 ชุด และหน่วยบริหารแผนสำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริการโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อได้ใช้กลไกการดำเนินงานนี้มาเป็นเวลา 2 ปี จึงควรจะมีการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานภายใต้กลไกดังกล่าวในทุกระดับ เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการจัดการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ คณะครุศาสตร์มั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะจากการประเมินการดำเนินงานนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณบดีคณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส หน่วยบริหารแผนการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา นักเรียน/นักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ปกครองนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษา และผู้ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับทุนสนับสนุน ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความร่วมมือในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการกำกับการศึกษา ซึ่งมีท่านรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช) เป็นประธาน นาย สมชาย ศักดาเวศิศจิร ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ และฝ่ายเลขานุการ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเป็นอย่างดีมาตลอด จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ ธีรบรรณพิทักษ์ ที่ให้คำแนะนำในการดำเนินงาน และ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ ที่กรุณาให้ข้อมูล ความคิด อันมีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

ท้ายสุดขอขอบคุณคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

คณะนักวิจัย

บทสรุปผู้บริหาร

จากมติคณะรัฐมนตรีในการจัดสรรเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว เพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กที่ยากจนและด้อยโอกาส ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพโดยใช้การศึกษาเป็นหลักในการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่การประกอบอาชีพของตนและครอบครัวให้ผู้ยากจนและด้อยโอกาสอยู่รอดได้ในสังคม โดยการจัดสรรทุนสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทุนเรียงความ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน และโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ด้านกลไกการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสนั้น คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส โดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและมีรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ปลัดกระทรวง นักวิชาการ ผู้แทนองค์กรเอกชน เป็นคณะกรรมการรวมทั้งสิ้น 24 คน เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส การพิจารณาถ้อยแถลงของโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุน การประสาน การผลักดันการจัดทำโครงการ และการติดตามผลการดำเนินงาน เป็นภารกิจของคณะอนุกรรมการ 2 ชุด ได้แก่ คณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ และคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ สำหรับการบริหารจัดการโครงการได้จัดให้มีหน่วยบริหารแผนสำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสขึ้นที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และที่กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานและติดตามความก้าวหน้าของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน รวมทั้งกลั่นกรองโครงการเบื้องต้นก่อนเสนอคณะอนุกรรมการและคณะกรรมการพิจารณา

การดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสได้อนุมัติโครงการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากเงินรายได้ส่วนเกินของโครงการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2546 จนถึงปัจจุบัน ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

- 1) ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ และทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนรวม 365,400 ทุน วงเงินประมาณการ 4,000 ล้านบาท

- 2) ทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กพิการ และเด็กติดเชื้/เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จำนวนรวม 432 โครงการ จาก 247 หน่วยงาน ภายใต้

การดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนเงิน 416.35 ล้านบาท

จากการที่ได้มีการอนุมัติโครงการที่ขอรับการสนับสนุนไปแล้วจำนวนหนึ่งตามข้อมูลข้างต้น ภายใต้กลไกการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งจัดตั้งขึ้นอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทันกับสถานการณ์และปัญหาที่มีอยู่ จำเป็นต้องประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานแก้ไขปัญหาดูแลเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เพื่อใช้เป็นข้อมูลรายงานการศึกษาโครงการประกอบการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากรการเงินและการแก้ไขปัญหาดูแลความยากจนของประเทศในระยะต่อไป ผลการศึกษาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

1.1 ผลการประเมินผลลัพธ์ของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

(1) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

จากข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนทำให้สรุปได้ว่าการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้จากข้อมูลพบว่า ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 4,166 บาท หรือปีละ 50,000 บาทลงไป (ร้อยละ 92.6) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์รายได้สำหรับผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.9) มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน หรือ 120,000 บาทต่อปี และอาชีพหลักของครอบครัวผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยเป็นอาชีพรับจ้างและเกษตรกร (ร้อยละ 47.8 และ 40.9) ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่ครอบครัวมีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 81) ซึ่งเป็นไปตามกลุ่มเป้าหมายตามที่ทุนกำหนดไว้

นอกจากนี้ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่หย่าร้างหรือพ่อแม่เสียชีวิต (ร้อยละ 63.3) โดยมีสัดส่วนที่สูงในระดับประถมและมัธยม ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 66.3) โดยเฉพาะในระดับประถมและอุดมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ

(2) สัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

สัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษายังไม่เป็นไปตามสัดส่วนของคนยากจนในแต่ละภูมิภาคของประเทศ แต่มีทิศทางสอดคล้องกันระหว่างสัดส่วนของจำนวนคนยากจนกับสัดส่วนการจัดสรรทุนการศึกษา เพราะจากข้อมูลสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาคพบว่า การกระจายตัวของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาคมีมากที่สุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 52 ภาคเหนือไม่น้อยกว่าร้อยละ 27 ส่วนภาคกลางและภาคใต้จำนวนใกล้เคียงกันคือไม่น้อยกว่าร้อยละ 9 แต่จากข้อมูลการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาพบว่า การจัดสรรทุนเป็นไปในสัดส่วนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดย

สัดส่วนสูงสุดเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 40.7 รองลงมาเป็นภาคเหนือร้อยละ 25 ภาคกลางร้อยละ 18.4 และภาคใต้ร้อยละ 6.3 นอกจากนี้ได้มีการจัดสรรทุนในระดับปวส. ผ่านทางหน่วยงานส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร้อยละ 6.2 และทุนระดับปริญญาตรีผ่านสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 3.4

(3) การเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ

ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยสนับสนุนให้นักเรียนทุกระดับได้มีโอกาสเรียนต่อส่วนทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เป็นทุนที่ให้เพื่อตอบแทนแก่บุคคลที่ทำประโยชน์แก่ประเทศ ดังนั้นครอบครัวที่ได้รับทุนประเภทนี้จึงไม่ใช่ครอบครัวที่มีความขัดสนในด้านทุนสำหรับการศึกษาเล่าเรียนดังเช่นทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ผู้ได้รับทุนส่วนใหญ่จึงมีโอกาสในการเรียนจบได้โดยไม่ต้องอาศัยทุนสนับสนุนการศึกษาที่มอบให้

1.2 ผลการประเมินผลกระทบของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

(1) พฤติกรรมการเรียนของผู้ที่ได้รับทุน

นักเรียนที่ได้รับทุนทั้ง 2 ประเภท มีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้นเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98 ขึ้นไปทุกพฤติกรรม) โดยมีเกรดเฉลี่ยหลังการรับทุนสูงกว่าก่อนรับทุนเล็กน้อย (0.1 ถึง 0.4 แต้ม) ในทุกระดับการศึกษา

(2) การเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือ

การได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยช่วยเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือของผู้เรียนได้ประมาณ 31 นาที

(3) การบรรเทาความเดือดร้อนในการหารายได้ช่วยครอบครัว

ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยเมื่อได้รับทุนแล้วช่วยลดจำนวนผู้ที่ต้องหารายได้ช่วยครอบครัวลงในทุกระดับการศึกษา ประมาณร้อยละ 7 และช่วยลดเวลาในการหารายได้ช่วยครอบครัวลงสัปดาห์ละประมาณ 1 ชั่วโมง 5 นาที โดยเฉพาะในระดับมัธยมและอุดมศึกษา

(4) ทศนคติต่อการได้รับทุน

ผู้ได้รับทุนทั้งสองประเภทมีทัศนคติทางบวกต่อการได้รับทุนในระดับสูง โดยเฉพาะในเรื่องการทำให้ครอบครัวดีขึ้น การมีกำลังใจเรียนมากขึ้น และการอยากให้ผู้อื่นได้รับทราบว่าตนเองได้รับทุน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

(1) เนื่องจากการดำเนินงานการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหลัก 2 กระทรวงคือหน่วยบริหารแผนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการ

กระทรวงศึกษาธิการ แต่ด้วยระยะเวลาที่กระชั้นมาก จึงไม่สามารถเตรียมการได้อย่างครบถ้วน การดำเนินงานจึงขาดความสมบูรณ์ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้เป็นระบบ มีความชัดเจนมากขึ้น และเป็นไปในลักษณะประสานความร่วมมือกัน ปกึกษาหารือกัน ระหว่าง 2 หน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีความพร้อม และความเป็นเอกภาพมากขึ้น

(2) ต้องมีการเตรียมการในเรื่องบุคลากรให้พร้อม เนื่องจากต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ มีการทำความเข้าใจแก่บุคลากรในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

(3) การกระจายตัวของการจัดสรรทุนการศึกษา ลักษณะการกระจายตัวของทุนการศึกษายังไม่เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาค แต่มีทิศทางสอดคล้องกันพอสมควร จึงควรได้พิจารณาสัดส่วนให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น โดยต้องเพิ่มจำนวนสัดส่วนของทุนสนับสนุนการศึกษาไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นกว่าภูมิภาคอื่น ๆ รองลงมาคือภาคเหนือ และภาคใต้ ส่วนภาคกลางต้องปรับจำนวนทุนลดลงประมาณเท่าตัว

(4) การประชาสัมพันธ์ทุน ควรมีการทบทวนถึงวิธีการประชาสัมพันธ์ทุนการศึกษาที่เหมาะสมกับประเภทของทุนการศึกษา และระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริงและคุ้มค่ากับการลงทุน เพราะจากข้อมูลพบว่านักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยจากครูอาจารย์ในโรงเรียน มีเพียงนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเท่านั้นที่ส่วนใหญ่ได้รับข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนการศึกษาจากป้ายประกาศ ในขณะที่ผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมได้รับข่าวการประชาสัมพันธ์จากพ่อแม่/ผู้ปกครองมากที่สุด ดังนั้นจึงต้องมีการทบทวนถึงกลุ่มเป้าหมายของทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุน

ในกรณีเป็นทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย ควรเน้นตามระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย คือถ้าต้องการเน้นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในระบบโรงเรียน ควรให้ความสำคัญกับครูอาจารย์ในโรงเรียน แต่ถ้าต้องการเน้นนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรเน้นการใช้ป้ายประกาศซึ่งจะเหมาะสมมากกว่า

ในกรณีเป็นทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม เนื่องจากทุนนี้เป็นการพิจารณาจากคุณสมบัติของพ่อแม่ของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดคือที่กลุ่มพ่อแม่ ซึ่งหมายถึงหน่วยงานทุกหน่วยงานและองค์กรอิสระที่อยู่ในขอบข่ายของทุนการศึกษานี้ ส่วนสื่ออื่น ๆ เช่นโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ มีผลต่อการประชาสัมพันธ์น้อยมาก

สำหรับลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ควรเป็นดังนี้

1) ต้องมีข้อมูลที่แม่นยำ ชัดเจน ทั้งในเรื่องจำนวนทุน หลักเกณฑ์ คุณสมบัติ วิธีดำเนินงาน และมีการชักจูงความเข้าใจและการปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกัน ตั้งแต่ระดับคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ หน่วยบริหารแผน ศูนย์บริหารโครงการ จนถึงพัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

2) ควรมีการใช้สื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ประจำอำเภอ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการประชาสัมพันธ์

3) ควรประชาสัมพันธ์ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง โดยอาจใช้ฐานข้อมูลผู้ลงทะเบียนคนยากจนประกอบ หรือ คาราวานคนจน เพื่อการค้นหากลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

4) ควรมีการจัดเตรียมแผนงานล่วงหน้า และกำหนดช่วงเวลาและกำหนดการต่าง ๆ ให้ชัดเจนและเป็นระบบ และประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบทั่วกัน

นอกจากนี้ควรมีการเพิ่มช่องทางในการขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาในกรณีที่เกิดภาวะฉุกเฉิน เช่น ประสบอุบัติเหตุ หรือผู้ปกครองป่วยหนัก เป็นต้น รวมทั้งเด็กที่อยู่ในภาวะยากจนเชิงประจักษ์ ในลักษณะที่มีผู้แจ้งข้อมูลหรือมีพยานรับรองอย่างชัดเจน

(5) การรับสมัครผู้ขอรับทุน

1) ควรมีการกำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติในการรับสมัครของผู้ขอรับทุนที่เป็นเอกภาพ มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งในเรื่องสถานที่รับสมัคร ขั้นตอนการรับสมัคร และระยะเวลาการรับสมัคร

2) ต้องเน้นการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการรับสมัครและคัดเลือกเด็กเข้ารับทุน เพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด โดยอาศัยข้อมูลจากครูในโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ในลักษณะเป็นเชิงรุก

(6) การตรวจสอบคุณสมบัติและการกลั่นกรองผู้ขอรับทุน

1) ควรมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติในเรื่องการรับรองรายได้ของครอบครัว และการรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2) ควรมีการทบทวนการกำหนดเกณฑ์วงเงินรายได้ของครอบครัว ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี

3) ควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันในเรื่องคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองผู้ขอรับทุน ทั้งในด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการอำนาจหน้าที่ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน

4) ควรมีการประสาน เผยแพร่ และทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรายละเอียดของวิธีการกลั่นกรองผู้รับทุน รวมทั้งรายชื่อผู้ได้รับทุน

(7) การจัดส่งทุนการศึกษา

1) ควรต้องปรับเปลี่ยนแผนการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นให้เป็นไปในลักษณะเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

2) ควรมีการเตรียมการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับทุนในเรื่องการเปิดบัญชีธนาคาร

3) ควรมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกระดับ เพื่อให้รับทราบข้อมูลทุกเรื่อง ได้แก่ ข้อมูลจำนวน และรายชื่อผู้รับทุน อย่างทั่วถึง เพื่อให้การติดตามตรวจสอบทุนการศึกษาของทุกฝ่ายเป็นไปด้วยความสะดวกและโปร่งใส

4) ควรมีระบบการตรวจสอบข้อมูลของผู้ที่ได้รับทุนให้ถูกต้องอย่างเป็นระบบ เช่น เลขที่บัญชีของธนาคาร ชื่อโรงเรียน ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ฯลฯ รวมทั้งมีการควบคุมมาตรฐานของการจัดส่งทุนการศึกษาและคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดส่งทุนการศึกษาด้วยการจัดระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

(8) การจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน

ควรมีการพัฒนากระบวนฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษา ทั้งสองทุนให้มีความสมบูรณ์ในด้านความเป็นปัจจุบัน และความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานกลาง และหน่วยงานระดับปฏิบัติ รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักทั้งสองหน่วยงาน โดยฐานข้อมูลดังกล่าวต้องมีข้อมูลสำคัญดังนี้คือ

1) ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย

1.1) ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ

1.2) ข้อมูลการเรียน ได้แก่ ชั้นเรียน ผลการเรียน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย อาชีพ รายได้

3) ข้อมูลการรับทุน ประกอบด้วย จำนวน และวันที่ที่รับทุนแต่ละงวด

(9) การติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา

ควรมีการวางระบบการติดตามประเมินผลให้ชัดเจน กำหนดระยะเวลาการรายงานผลเป็นระยะ และกำหนดวิธีการที่จะดำเนินการอย่างเป็นระบบ และควรมีการเผยแพร่ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบทั่วกัน โดยเฉพาะในส่วนของเด็กที่ได้รับทุน ควรมีระบบให้เด็กรายงานการใช้จ่ายทุน และรายงานผลการเรียน รวมทั้งการเขียนความตั้งใจในการทำความดีตอบแทนแก่สังคม โดยอาจส่งเป็นไปรษณียบัตรแจ้งหลังจากได้รับทุน

3. ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาส

3.1 ผลการดำเนินงานของโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับทุนสนับสนุน

(1) การจัดกิจกรรมโครงการ เป็นการฝึกอบรมและให้ความรู้มากที่สุด มีจำนวน 109 โครงการ (ร้อยละ 17.3) รองลงมา คือ ฝึกอาชีพ 74 โครงการ (ร้อยละ 11.7) และให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบ 64 โครงการ (ร้อยละ 10.1) ตามลำดับ ลักษณะของกิจกรรมในโครงการที่ผ่านกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเสริมบทบาทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายหลักของหน่วยงานอยู่แล้ว แต่เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลสำเร็จให้มากยิ่งขึ้น

(2) การจัดการงบประมาณ พบว่าในภาพรวมมีครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่แสดงรายละเอียดที่ชัดเจน โดยใช้งบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายมากที่สุด (ร้อยละ 36.1) ได้แก่ ค่าอาหาร/ อาหารว่าง ค่าที่พัก ค่าถ่ายเอกสาร จะเห็นว่าค่าใช้จ่ายงบประมาณในเรื่องของอุปกรณ์และครุภัณฑ์ เป็นเรื่องที่ไม่สนับสนุน เว้นแต่มีเหตุผลและความจำเป็น แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 20 แต่ก็ยังมีบางโครงการเสนอการใช้จ่ายงบประมาณในเรื่องของอุปกรณ์และครุภัณฑ์เกินร้อยละ 20

(3) ผลการใช้จ่ายงบประมาณ ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ พบว่า ประมาณหนึ่งในสามของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุนสนับสนุนสามารถดำเนินการได้ตามแผนทุกขั้นตอน ประมาณหนึ่งในห้าของโครงการที่สามารถดำเนินการได้ตามแผนเป็นส่วนใหญ่ที่เหลือประมาณเกือบครึ่งที่ไม่ตอบและไม่เป็นไปตามแผนที่ควร และพบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ใช้จ่ายงบประมาณได้เหมาะสมกับความก้าวหน้าของโครงการ มีส่วนน้อยที่ใช้จ่ายงบประมาณเกินความก้าวหน้า หรือใช้จ่ายงบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้า

(4) การวัดผลลัพธ์ (output) การวัดผลลัพธ์ของโครงการมีลักษณะแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่โครงการมีการวัดผลในเชิงคุณภาพ ส่วนการประเมินผลลัพธ์โดยใช้ตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพมักมีปัญหาความไม่ชัดเจน การระบุในลักษณะกว้าง ไม่บ่งชี้ชัดเจนถึงความสำเร็จ อันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการ (ร้อยละ 32.9) รองลงมาคือวัดผลในเชิงปริมาณ (ร้อยละ 19.8) การประเมินผลลัพธ์โดยใช้ตัวชี้วัดในเชิงปริมาณมักไม่เป็นปัญหา ส่วนใหญ่จะพิจารณาจากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการครบตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือได้ชิ้นงาน/ ผลงานในปริมาณตามเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กพิการ ส่วนใหญ่คือ เด็กพิการในโรงเรียน และมูลนิธิที่เสนอโครงการ รวมถึงเด็กพิการทั่วไป ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน มีจำนวนอย่างน้อย 21,437 คน เด็กเร่ร่อนที่ไม่มีที่พักอาศัย มีจำนวนอย่างน้อย 11,338 คน และ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ส่วนใหญ่คือ เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมถึงผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวี มีจำนวนอย่างน้อย 3,907 คน

(5) เป้าหมายของโครงการ ในภาพรวม พบว่า โครงการส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 22.0)

(6) การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่าในภาพรวมของโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน เกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่สามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการและเกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่ไม่ตอบ ทำให้ไม่สามารถประเมินได้

(7) ผลกระทบต่อโครงการ ในด้านผลกระทบต่อเด็ก ในภาพรวมพบว่า มีจำนวนโครงการประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุนส่งผลให้เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองมากขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม ไม่ว่าจะเป็นการได้รับการศึกษา การมีอาชีพ มีรายได้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคม ผลกระทบต่อครอบครัวพบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่รับทุน ส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้าใจเด็กมากขึ้น รับฟังปัญหาและร่วมหาทางแก้ไข มีความผูกพันกับเด็กมากขึ้น ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ดีขึ้นและมีอาชีพเสริม มีรายได้เสริมจากการฝึกอาชีพ ผลกระทบต่อชุมชน พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของเด็ก เข้าใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ ทำให้เด็กได้รับโอกาสที่ดีเพิ่มขึ้น มีความเอื้อเฟื้อ เห็นใจและให้กำลังใจแก่เด็กในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้เป็นปกติสุข

(8) ความยั่งยืนของโครงการ พบว่า เกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุน หากไม่มีทุนสนับสนุน หน่วยงานยังสามารถทำงานต่อเนื่องด้วยงบประมาณปกติของหน่วยงานได้ แต่ผลผลิตของโครงการอาจจะอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน

3.2 ผลการประเมินผลลัพธ์ของการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ

โดยใช้การบรรลุหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ ขนาดของโครงการและประเภทของโครงการเป็นเกณฑ์ พบว่า

(1) ขนาดของโครงการ

โครงการที่รับทุนสนับสนุนเกือบทั้งหมดเป็นโครงการขนาดเล็ก ร้อยละ 92.2 โดยเฉลี่ยมีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมในหลักหมื่นถึงหลักแสน มุ่งเป้าหมายในการแก้ปัญหาที่มีการดำเนินโครงการไม่ยุ่งยากเนื่องจากโครงการมีลักษณะเสริมภารกิจหลักของ

หน่วยงานที่เสนอขอทุนสนับสนุน ซึ่งไม่ใช่โครงการที่มีการคิดริเริ่มในลักษณะใหม่ แม้ว่าจะมีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรในชุมชนบ้างก็ตาม ส่วนโครงการที่ได้รับงบประมาณหลักแสน จะมีกิจกรรมของการดำเนินงานหลากหลายขึ้น คือ มีกิจกรรมที่มากกว่า 1 กิจกรรมในโครงการ โดยอาจมีกลุ่มเป้าหมาย มากกว่า 1 กลุ่ม

(2) ประเภทของโครงการ

โครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ (ร้อยละ 9.7) โครงการแก้ปัญหาเด็กพิการที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 25.0) และโครงการแก้ปัญหาเด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 3.0)

(3) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการในข้อใดข้อหนึ่งจาก 3 ข้อ มีจำนวน 240 โครงการ (ร้อยละ 55.5) และส่วนใหญ่เป็นโครงการในลักษณะข้อต่อถึงตัวเด็ก จำนวน 169 โครงการ (ร้อยละ 70.4) รองลงมาเป็นโครงการเพื่อการสงเคราะห์เด็ก มีจำนวน 62 โครงการ (ร้อยละ 25.8) และเป็นโครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ มีจำนวน 9 โครงการ (ร้อยละ 3.8)

(4) ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์เป้าหมายของโครงการ

โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีกลุ่มเป้าหมายโครงการ ตรงกับหลักเกณฑ์ คือ เด็กเร่ร่อน เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี จำนวน 254 โครงการ (ร้อยละ 58.8) มีเป้าหมายดำเนินการที่สำเร็จลุล่วงได้ภายใน 1 ปี 116 โครงการ (ร้อยละ 26.9)

(5) ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์งบประมาณ

โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีการเสนองบประมาณเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ 254 โครงการ (ร้อยละ 58.8) และโครงการที่มีองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินมี 6 โครงการ (ร้อยละ 1.4)

(6) ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงาน

โครงการส่วนใหญ่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงานมี 200 โครงการ (ร้อยละ 46.3) และเป็นโครงการที่มีการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชน 174 โครงการ (ร้อยละ 40.3) เป็นโครงการที่สามารถขยายผลและมีโอกาสที่จะเชื่อมโยงกับงานปกติ ๗ 77 โครงการ (ร้อยละ 17.8) และเป็นโครงการที่ไม่สนับสนุนการก่อสร้างและจัดซื้อยานพาหนะ/ อุปกรณ์ 57 โครงการ (ร้อยละ 13.2)

(7) ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ระบบติดตามประเมินผล

โครงการที่รับทุนสนับสนุน มีเพียงร้อยละ 13.0 ที่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ จะเห็นว่าโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนที่สามารถตรวจสอบข้อมูลได้

ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์พิจารณาโครงการของคณะกรรมการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการที่ผ่านการพิจารณาทุนจะต้องมีการปรับแก้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณา ทำให้โครงการที่นำมาวิเคราะห์มีความสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ งบประมาณ หลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงาน ยกเว้นในเรื่องระบบการติดตามประเมินผลไม่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ดังนั้นในการพิจารณาโครงการของผู้มีอำนาจหน้าที่ควรให้ความสำคัญในหลักเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อที่กำหนดไว้ในเกณฑ์การพิจารณา

4. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯจากการวิจัย

4.1 กลวิธีในการเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยบริหารแผนและศูนย์บริหารโครงการในการติดตามประเมินผลโครงการ

(1) ควรมีการจัดการให้มีบุคลากรเพียงพอในการทำหน้าที่ตามตามภาระงานที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกขั้นตอน

(2) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการต้องศึกษาภาระงานและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่างๆในการพิจารณาโครงการรวมทั้งวางแผนการติดตามตามเงื่อนไขที่วางไว้อย่างต่อเนื่องและมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้

(3) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการควรมีระบบการสุ่มการติดตามประเมินผลโครงการขณะที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีการออกแบบการติดตามผล ซึ่งจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบรัดกุมกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดตามผล

(4) ควรตรวจสอบโครงการและมีการเชื่อมระบบฐานข้อมูลจากแหล่งทุนต่างๆ เพื่อตรวจสอบโครงการที่อาจได้ทุนซ้ำซ้อนที่มากกว่า 1 แหล่ง

(5) การติดตามประเมินผลโครงการขนาดใหญ่ที่ได้รับทุนสนับสนุนจำนวนมาก ควรจ้างทีมประเมินจากภายนอกมาทำการประเมินให้

(6) หลังจากที่มีการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ควรจัดกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเป็นกลุ่ม อาจเป็นกลุ่ม A B C แล้วขยายผลโครงการที่ประสบความสำเร็จสูง รวมทั้งมีการสร้างกลไกขยายผลไปยังเครือข่ายต่างๆ

4.2 การจัดทำฐานข้อมูล

(1) ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับการจัดทำสารสนเทศให้เป็นระบบไม่ว่าจะเป็นเอกสารที่จัดเรียงเป็นหมวดหมู่และการจัดทำแฟ้มข้อมูลต่างๆลงในคอมพิวเตอร์เพื่อง่ายต่อการติดตามหรือสืบค้นข้อมูล

(2) ควรมีระบบการจัดเก็บเอกสารโครงการที่สมบูรณ์ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูล ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดสรรทุนอื่น ในกรณีที่มีมากกว่า 1 แหล่ง

4.3 ระบบการช่วยเหลือ

(1) ควรมีบุคลากรมีอาชีพที่มีจำนวนเพียงพอวางระบบในการช่วยเหลือและประสานงานกับโครงการต่างๆ ประกอบกับการที่ต้องมีระบบฐานข้อมูลที่ดีพอ

(2) ควรจัดทำเป็นคู่มือการจัดทำโครงการที่มีรายละเอียดอย่างครบถ้วน ชัดเจนพร้อมตัวอย่างเพื่อ หน่วยงานต่างๆ จะได้นำไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมล่วงหน้าก่อนการจัดทำโครงการ

4.4 การประชาสัมพันธ์

(1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ได้รับทราบอย่างทั่วถึง ควรมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ทั้งในหน่วยงานระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ จนถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเร่งด่วนและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยจัดให้มีหน่วยงานหลักที่รับเป็นหน่วยงานเฉพาะสำหรับการประชาสัมพันธ์และประสานงานเกี่ยวกับโครงการฯ ไปยังหน่วยงาน/องค์กรต่างๆหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้ทั่วถึง และควรมีการสื่อสารผ่านทางเว็บไซต์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e - mail) การตอบคำถามทางโทรศัพท์หรือมีกระดานสนทนาเมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัย ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์โทรทัศน์ วิทยุ หรือประกาศ อย่างต่อเนื่องเพื่อเปิดโอกาสให้องค์กรเล็ก ๆ สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้

(2) ควรมีการจัดฝึกอบรมการเขียนโครงการ โดยที่แต่ละหน่วยงานมีโครงการของตนเองอยู่แล้ว และนำไปแก้ไขในช่วงของการฝึกอบรม ซึ่งควรมีผู้มีความรู้ความสามารถคอยช่วยเหลือในการเขียนโครงการ

(3) ควรจัดทำแบบฟอร์มเป็น template การเขียนโครงการและประเมินผลโครงการที่ชัดเจน

4.5 หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

(1) ควรมีกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการใหม่ให้เหมาะสม และชัดเจน ว่ามีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงานที่สนับสนุนให้ทำอะไร และไม่สนับสนุนอะไร ตลอดจนให้ความหมายของคำบางคำที่อาจมีการตีความได้ต่างกัน เช่น นวัตกรรม บูรณาการ เป็นต้น

(2) เมื่อได้หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการที่ชัดเจนแล้วควรแจ้งให้หน่วยงานที่ขอรับทุนทราบอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

4.6 การคัดเลือกโครงการ

(1) คณะกรรมการฯ ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการคัดเลือกโครงการ แก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาสพิการ เร่ร่อน และติดเชื้อเอดส์ โดยมีทีมทำงานที่ศึกษาปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาอะไรแก่เด็กกลุ่มใด แล้วสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีศักยภาพ

ดำเนินโครงการใหญ่ที่มีการบูรณาการความช่วยเหลือเป็น package ที่อาจใช้งบประมาณจำนวนมากในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆเหล่านั้น

(2) คณะกรรมการฯ ควรมีเกณฑ์กำหนดสัดส่วนทุนสนับสนุนระหว่างโครงการเด็กด้อยโอกาสพิการ เร่ร่อน และติดเชื้อเอชไอวีที่ชัดเจนในแต่ละปี

(3) คณะกรรมการฯ ควรคัดเลือกโครงการที่มีรายละเอียดของงบประมาณที่ชัดเจนตามเกณฑ์งบประมาณที่ตั้งไว้

(4) คณะกรรมการฯ ควรพิจารณาความเป็นไปได้ของการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้เสนอโครงการและคณะกรรมการมีความเข้าใจที่ตรงกัน เมื่อรับทุนไปแล้วผู้รับผิดชอบโครงการต้องทำตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดยมีผู้ติดตามตรวจสอบในเรื่องนี้

(5) ในกรณีที่มีโครงการที่ขอรับทุนไปแล้วและต้องการรับทุนต่อเนื่องอีก ควรมีเกณฑ์ชี้วัดในการคัดเลือกโครงการต่อเนื่องที่ชัดเจน

5. ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

5.1 ข้อเสนอแนะด้านตัวยุทธศาสตร์

(1) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบัน เป็นการแก้ปัญหาในระดับบุคคลในมิติของการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเป็นหลัก ควรจะดำเนินการควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเชิงระบบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยเฉพาะด้วยยุทธวิธีที่หลากหลาย

(2) เมื่อมีการแก้ปัญหาเชิงระบบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส จะทำให้ยุทธศาสตร์ขยายผลครอบคลุมไปถึงกลุ่มเด็กด้อยโอกาส นอกเหนือไปจาก เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน และเด็กติดเชื้อเอชไอวีหรือได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

(3) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสควรใช้องค์ความรู้ นำทำให้เกิดโครงการ หรือรูปแบบปฏิบัติการใหม่ๆ ของกระบวนการช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่มีประสิทธิภาพสำหรับคลี่คลายปัญหาที่ซับซ้อน

(4) ยุทธศาสตร์ควรเป็นการพัฒนาทุนทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสควบคู่ไปด้วย เช่น การสร้างผู้นำด้านการแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ ระบบการจัดการความรู้ ฐานข้อมูล เครือข่ายสถาบัน เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะด้านกลไกของยุทธศาสตร์

(1) ควรดำเนินยุทธศาสตร์ในรูปแบบของกองทุนที่อาจเป็นองค์กรมหาชน ซึ่งจะช่วยเหลือแก้ปัญหาใน 2 ส่วนหลัก คือ ด้านเม็ดเงินที่จะมีความชัดเจน สามารถ

วางแผนบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบ และด้านการบริหารจัดการกองทุนที่จะมีองค์กร
รับผิดชอบอย่างเต็มที่ เป็นเอกภาพ และดำเนินงานอย่างมืออาชีพ

(2) การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในสวนทุนการศึกษา
ควรจะเปลี่ยนเป็นการแก้ปัญหาเชิงรุก โดยจะต้องมีระบบและกลไกในการสำรวจค้นหาเด็ก
ยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่สมควรให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน โดยใช้สถานศึกษาและชุมชน
เป็นฐานเนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่สุด

(3) ทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อย
โอกาสควรเป็นการดำเนินงานเชิงรุกอย่างแท้จริง โดยการประสานเครือข่ายองค์กรภาครัฐ
และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหา รวบรวมองค์ความรู้ กำหนดลำดับ
ความสำคัญของประเด็นปัญหา กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมใน
การช่วยเหลือเด็กยากจนและ เด็กด้อยโอกาส และพัฒนาเป็นโครงการแก้ปัญหาแบบ
บูรณาการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบสูง แต่สามารถดำเนินการโดยคณะทำงานในระดับพื้นที่ได้
อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของพื้นที่ และมีการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทสรุปผู้บริหาร.....	ง
สารบัญ	ด
สารบัญตาราง.....	ท
สารบัญแผนภูมิ.....	ป
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการประเมิน.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการประเมิน.....	2
1.3 ขอบเขตการดำเนินงานประเมิน.....	2
1.4 การศึกษาเชิงปริมาณ.....	3
1.5 การศึกษาเชิงคุณภาพ.....	5
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส	
2.1 คำจำกัดความของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส.....	8
2.2 ประเภทของเด็กด้อยโอกาส.....	10
2.3 สาเหตุของการเป็นเด็กด้อยโอกาส.....	13
2.4 ปัญหาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส.....	15
2.5 นโยบายและแนวคิดในการช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส...	19
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
บทที่ 3 สถานการณ์ความยากจนและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส	
3.1 สถานการณ์ความยากจน.....	65
3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส.....	70
3.3 หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา.....	74

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา สำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส	
4.1 ความก้าวหน้าในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา.....	86
4.2 ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตร ผู้มีรายได้น้อย และทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ ราชการและสังคม	87
4.3 การศึกษากรณี (Case Study).....	118
4.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตร ผู้มีรายได้น้อยและทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ ทางราชการและสังคม.....	155
บทที่ 5	
ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ เพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส	
5.1 ผลการดำเนินงานของโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อย โอกาสที่ได้รับทุนสนับสนุน.....	173
5.2 ผลการดำเนินงานในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ.....	210
5.3 ข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็ก ยากจน และเด็กด้อยโอกาส.....	247
บทที่ 6	
ผลการประเมินยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส	
6.1 ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อย โอกาส.....	261
6.2 ผลการประเมินกลไกของยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและ เด็กด้อยโอกาส.....	267
6.3 ผลการประเมินการดำเนินงานการจัดสรรทุนการศึกษา.....	275

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 7	
ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์	
7.1	ข้อเสนอแนะด้านตัวยุทธศาสตร์..... 286
7.2	ข้อเสนอแนะด้านกลไกของยุทธศาสตร์..... 287
7.3	ข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนการศึกษาแก่นุตรผู้มีรายได้น้อยและทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้ทำประโยชน์แก่ทางราชการและสังคม.... 287
7.4	ข้อเสนอแนะการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯจากการวิจัย..... 292
บรรณานุกรม	295
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	หลักเกณฑ์ในการจัดสรรทุนการศึกษา..... 300
ภาคผนวก ข	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 303

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	เส้นความยากจน จำนวนและสัดส่วนคนจน ปี 2539-2547.....	66
3.2	จำนวนและความหนาแน่นของคนจน จำแนกตามภาค พ.ศ. 2539-2547.....	67
3.3	จำนวนและสัดส่วนคนจน จำแนกตามเขตเมือง-ชนบท ปี 2539-2547.....	67
3.4	จำนวนคนจน จำแนกตามกลุ่มอายุและสถานภาพการเรียนในแต่ละภูมิภาค...	68
3.5	อัตราทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้มีรายได้น้อย จำแนกตามระดับ การศึกษา.....	74
4.1	จำนวนและร้อยละของผู้ได้รับทุนปีการศึกษา 2547-2548 จำแนกตามภาค/ หน่วยงาน และระดับการศึกษา.....	86
4.2	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามระดับการศึกษาและภูมิภาค.....	87
4.3	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามสภาพของครอบครัว.....	88
4.4	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามบุคคลที่ผู้รับทุนอาศัยอยู่ด้วย.....	89
4.5	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามที่อยู่อาศัย.....	89
4.6	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามผู้มีรายได้นหลักของครอบครัว.....	90
4.7	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามรายได้ของครอบครัว.....	90
4.8	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามอาชีพหลักของครอบครัว.....	91
4.9	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามผู้ที่เปิดทุนการศึกษา.....	92
4.10	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามผู้ใช้จ่ายทุน.....	92
4.11	ค่าเฉลี่ยของการใช้จ่ายทุนในด้านต่าง ๆ.....	93
4.12	แหล่งการประชาสัมพันธ์ทุนสนับสนุนการศึกษา.....	97
4.13	สถานที่รับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้มีรายได้น้อยในจังหวัด ต่างๆ.....	97
4.14	วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้มีรายได้น้อย.....	99
4.15	ข้อมูลที่ใช้ในการรับรองรายได้ของครอบครัว.....	99
4.16	ผู้รับรองคุณสมบัติการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด.....	101
4.17	ข้อมูลที่ใช้ในการรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด.....	101
4.18	ความซ้ำซ้อนของการรับทุนการศึกษา.....	102

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4. 19	การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย.....	102
4.20	ผู้ทำหน้าที่คัดเลือกผู้รับทุนสนับสนุนการศึกษา.....	103
4. 21	จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามสัดส่วนผู้เรียนในชั้นเรียนที่มีเด็กร้อนมากกว่าผู้ที่ได้รับทุน.....	104
4. 22	วิธีการติดตามประเมินผลผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย.....	111
4.23	จำนวนและร้อยละของสัดส่วนคนยากจน และสัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา จำแนกตามภูมิภาค/หน่วยงาน.....	113
4.24	จำนวนและร้อยละของการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ จำแนกตามการช่วยให้เรียนจบระดับการศึกษาปัจจุบัน.....	113
4.25	จำนวนและร้อยละของการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ จำแนกตามการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ.....	114
4.26	จำนวนและร้อยละการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังจากได้รับทุน.....	115
4. 27	การเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือของผู้ได้รับทุน.....	116
4. 28	จำนวนและร้อยละของผลกระทบต่อการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ จำแนกตามความต้องการเรียนต่อ.....	116
4. 29	การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัวในด้านการหารายได้ช่วยครอบครัว.....	117
4. 30	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อการรับทุนการศึกษาของผู้รับทุน (สเกล 1.00 ถึง 3.00).	117
4.31	ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา.....	161
5.1	ลักษณะกิจกรรมของโครงการจำแนกตามประเภทโครงการ.....	178
5.2	จำนวนโครงการที่แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายของโครงการอย่างชัดเจน.....	183
5.3	รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ.....	183
5.4	การใช้เงินงบประมาณ.....	185
5.5	ความเหมาะสมของการใช้งบประมาณกับความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ.....	186
5.6	การวัดผลลัพธ์ (output) ของโครงการ.....	187
5.7	เป้าหมายของโครงการ.....	190

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
5.8	เป้าหมายของโครงการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนด้วยโอกาส ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย และผลผลิต.....	193
5.9	เป้าหมายของโครงการแก้ไขปัญหาเด็กพิการ ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย และผลผลิต.....	197
5.10	เป้าหมายของโครงการแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อเอดส์ ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย และผลผลิต.....	201
5.11	การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเมื่อเทียบกับแผน.....	202
5.12	ผลกระทบต่อเด็ก.....	203
5.13	ผลกระทบต่อครอบครัว.....	204
5.14	ผลกระทบต่อชุมชน.....	205
5.15	ความยั่งยืนของโครงการ.....	208
5.16	ความยั่งยืนของโครงการจำแนกตามเป้าหมายของโครงการ.....	210
5.17	การรับทราบข่าวสารการรับสมัครทุนสนับสนุนโครงการ.....	218
5.18	ขนาดของโครงการ.....	230
5.19	โครงการเสริมกับภารกิจหลักของหน่วยงาน.....	232
5.20	ประเภทของโครงการ จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์.....	232
5.21	วัตถุประสงค์ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ.....	233
5.22	วัตถุประสงค์ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ.....	236
5.23	เป้าหมายของโครงการตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ.....	239
5.24	กลุ่มเป้าหมายของโครงการ.....	241
5.25	งบประมาณตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ.....	242
5.26	วิธีดำเนินงานตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ.....	243
5.27	ระบบติดตามประเมินผลของโครงการตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ...	244
5.28	สรุปผลการประเมินการดำเนินงานและข้อเสนอแนะการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส.....	256

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
3.1	โครงสร้างการบริหารของหน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคม ฯ..... 75
3.2	โครงสร้างการบริหารของศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและ เด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ..... 85

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการประเมิน

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีในการจัดสรรเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว เพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กที่ยากจนและด้อยโอกาส ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพโดยใช้การศึกษาเป็นหลักในการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่การประกอบอาชีพของตนและครอบครัวให้ผู้ยากจนและด้อยโอกาสอยู่รอดได้ในสังคม โดยการจัดสรรทุนสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทุนเรียงความ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน และโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส โดยเฉพาะในการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ได้อนุมัติโครงการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากเงินรายได้ส่วนเกินของโครงการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2546 จนถึงปัจจุบัน ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1) ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ และทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนรวม 365,400 ทุน วงเงินประมาณการ 4,000 ล้านบาท

2) ทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กพิการ และเด็กติดเชื้อ/เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จำนวนรวม 431 โครงการ จาก 247 หน่วยงาน ภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนเงิน 416.35 ล้านบาท

ด้านกลไกการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสนั้น คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส โดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและมีรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ปลัดกระทรวง นักวิชาการ ผู้แทนองค์กรเอกชน เป็นคณะกรรมการรวมทั้งสิ้น 24 คน เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ส่วนการพิจารณาครั้งกรองโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุนการประสาน การผลักดันการจัดทำโครงการ และการติดตามผลการดำเนินงาน เป็นภารกิจของคณะอนุกรรมการ 2 ชุด ได้แก่ คณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ ที่มีคุณสกล บุญคำ เป็นประธานอนุกรรมการ และคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ ที่มีนายแพทย์เกียรติ รักษ์รุ่งรักธรรม เป็นประธานอนุกรรมการ

2 โครงการประเมินการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสจากเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว

ส่วนการบริหารจัดการโครงการได้จัดให้มีหน่วยบริหารแผนสำหรับแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสขึ้นที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และที่กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานและติดตามความก้าวหน้าของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน รวมทั้งกลั่นกรองโครงการเบื้องต้นก่อนเสนอคณะอนุกรรมการและคณะกรรมการพิจารณา

จากการที่ได้มีการอนุมัติโครงการที่ขอรับการสนับสนุนไปแล้วจำนวนหนึ่งตามข้อมูลข้างต้น ภายใต้กลไกการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งจัดตั้งขึ้นอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทันกับสถานการณ์และปัญหาที่มีอยู่ จึงสมควรที่จะต้องประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เพื่อใช้เป็นข้อมูลรายงานการศึกษาโครงการประกอบการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากรการเงินและการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศในระยะต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการประเมิน

2.1 เพื่อประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้เพียงใด

2.2 เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแก้ไขปัญหาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

3. ขอบเขตการดำเนินงานประเมิน

3.1 ประเมินผลการดำเนินงานในประเด็น

1) ประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานทั้งในด้านตัวเด็กที่ได้รับทุน รวมทั้งประเมินการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ โครงการต่าง ๆ ที่ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว 2 ตัว

2) ประเมินผลกระทบต่อตัวเด็กและครอบครัวของเด็ก โดยเฉพาะในด้านการบรรเทาปัญหาความยากจนของครอบครัว

3) ประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการจัดสรรและจัดการทรัพยากรของโครงการ

4) ประเมินยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

3.2 จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ 1 ครั้ง เพื่อระดมความคิดจากนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิได้ช่วยกันเสนอแนะการประเมินการจัดสรรเงินรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว 2 ตัว และการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.3 สรุปประมวลเป็นเอกสารประเมินการจัดสรรทรัพยากรการเงินและการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสจากเงินรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว

4. การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach)

ใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire Survey) เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนการศึกษาสำหรับบุตรผู้มีรายได้น้อย และบุตรผู้ทำประโยชน์แก่ทางราชการ และการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ และเด็กที่ติดเชื้อ/ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี รวมทั้งศึกษาผลที่เกิดกับตัวเด็กที่ได้รับทุนและผลกระทบที่มีต่อครอบครัวของเด็กในการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน และการสร้างโอกาสให้กับเด็กเหล่านี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแบบสอบถาม 5 ชุด ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามนักเรียน/นักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษา ใช้สำหรับการประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนการศึกษา การใช้จ่ายเงินทุนการศึกษา และผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุนการศึกษา

ชุดที่ 2 แบบสอบถามครู/อาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียน/นักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษา ใช้สำหรับประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุนการศึกษาของนักเรียน/นักศึกษาในความดูแล

ชุดที่ 3 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน/นักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษา ใช้สำหรับประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง การใช้จ่ายเงินทุนการศึกษา และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ได้รับทุนและครอบครัว

ชุดที่ 4 แบบสอบถามผู้รับผิดชอบโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน ใช้สำหรับประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโครงการ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กกลุ่มเป้าหมายและครอบครัว

ชุดที่ 5 แบบสอบถามพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์จังหวัด ใช้สำหรับประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนการศึกษาและทุนสนับสนุนโครงการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

แบบสอบถามทุกชุดพัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์การดำเนินงานจริงของผู้เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง และการทดลองใช้ในภาคสนามเพื่อปรับปรุงจนสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามชุดที่ 4 และชุดที่ 5 ใช้การส่งทางไปรษณีย์ถึงผู้รับผิดชอบโครงการทุกโครงการ และพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัด ในกรณีผู้รับผิดชอบโครงการ พบว่ามีข้อมูลของโครงการที่สามารถติดต่อได้จริงเพียง 400 โครงการ จากทั้งหมด 431 โครงการ ส่วนแบบสอบถามชุดที่ 1, 2 และ 3 ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยนักวิจัยเครือข่ายในพื้นที่ลงเก็บข้อมูลจากนักเรียนและอาจารย์ที่ปรึกษาในโรงเรียน รวมทั้งเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนที่ได้รับทุนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน ซึ่งมีความขัดข้องในการเก็บข้อมูลในส่วนของฐานข้อมูลนักเรียนที่ได้รับทุนที่ขาดความสมบูรณ์ และความเป็นปัจจุบัน ทำให้ต้องใช้เวลานานในการรวบรวมรายชื่อเด็กและสถานศึกษาที่ได้รับการสุ่มเป็นตัวอย่าง และเมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ พบว่ารายชื่อเด็กที่ได้รับทุนคลาดเคลื่อนไปจากรายชื่อในฐานข้อมูล ทำให้ต้องสุ่มตัวอย่างขึ้นมาให้ทดแทน รวมทั้งนักเรียนทุนจำนวนหนึ่งที่ได้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้นไปแล้ว ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้จากฐานข้อมูลที่มีอยู่ ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลานานกว่าแผนการที่กำหนด

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ได้รับทุน ผู้ปกครองนักเรียน และอาจารย์ที่ปรึกษาด้วยสัดส่วนร้อยละ 4 ของประชากรนักเรียนที่ได้รับทุนทั้งสิ้นจำนวน 365,400 คน ได้ขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 14,161 คน และดำเนินการสุ่มแยกตามภูมิภาค 4 ภูมิภาค ประเภทของทุนบุตรผู้มีรายได้เล็กน้อยและบุตรผู้ทำประโยชน์แก่ทางราชการ และระดับการศึกษา 4 ระดับ ได้แก่ อนุบาล-ประถม มัธยม-ปวช. ปวส.-ปริญญาตรี และ กศน. โดยเก็บข้อมูลทั้งจากนักเรียนทุน อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ปกครองจำนวนรวมทั้งสิ้น 42,483 คน

ส่วนการเก็บข้อมูลจากผู้รับผิดชอบโครงการและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมา มีจำนวนดังต่อไปนี้

แบบสอบถามนักเรียนที่ได้รับทุน อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ได้รับกลับคืนมาจำนวน 43,851 ฉบับ (นักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ปกครอง กลุ่มละ 14,617 ฉบับ)

แบบสอบถามผู้รับผิดชอบโครงการ ได้รับกลับคืนมาจำนวน 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 67.5 ของผู้รับผิดชอบโครงการทั้งหมด

แบบสอบถามพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ได้รับกลับคืนมาจำนวน 48 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 63.16 ของประชากรทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการโดยการรวมข้อมูล (aggregate) จากแบบสอบถามของนักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ปกครองเป็น 1 กรณี (case) แล้ววิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำถามปลายเปิด

5. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach)

ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งหมด รวมทั้งการวิเคราะห์โครงการที่ได้รับการจัดสรรทุน การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการศึกษากรณีศึกษาที่ได้รับทุน (Case Study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งหมด เพื่อให้ได้ภาพของยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานที่ได้กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร อาทิ รายงานการประชุม หนังสือราชการ คำสั่ง เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา รายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากโครงการที่ได้รับทุนเพื่อประเมินการดำเนินการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสต่าง ๆ

5.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้การสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษา และผู้รับผิดชอบโครงการที่ได้รับการจัดสรรทุนสนับสนุน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ในการประเมินกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การจัดสนทนากลุ่มนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษา จะแยกเป็นกลุ่มนักเรียนทุนที่เป็นตัวอย่างในการประสบความสำเร็จ (Good Practices) และกลุ่มนักเรียนทุนที่ประสบความสำเร็จในระดับต่ำ (Bad Practices) โดยการจัดสนทนากลุ่มจะเลือกตัวอย่างนักเรียนทุนที่ประสบความสำเร็จ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดดังนี้ 1) มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขของทุน 2) มีการใช้จ่ายทุนอย่างตรงวัตถุประสงค์และคุ้มค่า 3) มีพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ/หรือมีโอกาสในการได้ศึกษาต่ออันเนื่องมาจากการได้รับทุนสนับสนุน และนักเรียนทุนที่ประสบความสำเร็จในระดับต่ำ ซึ่งพิจารณาจากตัวชี้วัดดังนี้ 1) มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขของทุน 2) มีการใช้จ่ายทุนไม่ตรงวัตถุประสงค์และ/หรือมีการใช้จ่ายทุนอย่างไม่คุ้มค่า 3) ไม่มีพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ/หรือไม่ศึกษาต่อแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากทุนอย่างเพียงพอ จำนวนกลุ่มละ 5-7 คน มาสนทนากลุ่มภายใต้การนำของผู้ดำเนินรายการ (moderator) โดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ให้ข้อมูลเชิงลึกในด้านแรงจูงใจในการขอรับทุน วิธีการจัดสรรทุนที่ได้รับและสาเหตุของความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการใช้ทุนเพื่อพัฒนาการเรียนของตนเองและผลลัพธ์ ผลกระทบที่มีต่อตัวนักเรียนและครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่มจะเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) จากข้อมูลเบื้องต้นของเด็กทุนกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ และเด็กทุนกลุ่มที่ประสบความสำเร็จใน

ระดับต่ำในการได้รับการแก้ไขปัญหาความยากจนจากทั้ง 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 28 คน (Good Practices 2 กลุ่ม และ Bad Practices 2 กลุ่ม)

การจัดสนทนากลุ่ม กับผู้ดำเนินโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนทั้งกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ (Good Practices) และกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในระดับต่ำ (Bad Practices) โดยการจัดสนทนากลุ่มจะเลือกตัวอย่างผู้ดำเนินโครงการที่ประสบความสำเร็จ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดดังนี้ 1) มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ของทุนที่ได้รับ 2) การดำเนินงานมีความก้าวหน้าตามแผน 3) มีการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม 4) การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ และผู้ดำเนินโครงการที่ประสบความสำเร็จระดับต่ำพิจารณาจากตัวชี้วัดดังนี้ 1) มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไข หลักเกณฑ์ของทุนที่ได้รับ 2) การดำเนินงานไม่ก้าวหน้าตามแผนและ/หรือการดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ จำนวนกลุ่มละ 5-7 คน มาสนทนากลุ่ม ภายใต้การนำของผู้ดำเนินรายการ (moderator) โดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ให้ข้อมูลเชิงลึกในด้านแรงจูงใจการขอรับทุน ความคิดเห็นต่อกระบวนการคัดเลือกโครงการเข้ารับทุน กระบวนการบริหารจัดการของโครงการ สาเหตุของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินโครงการ ผลลัพธ์และผลกระทบที่มีต่อตัวเด็กและครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่มจะเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) จากข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จ (Good Practices) 15 โครงการ และกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จระดับต่ำ (Bad Practices) 15 โครงการ โดยแยกการสนทนากลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโครงการช่วยเหลือเด็กพิการ กลุ่มโครงการช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน และกลุ่มโครงการช่วยเหลือเด็กติดเชื้อเอดส์โดยให้ทุกกลุ่มมีความหลากหลายในประเภทของโครงการหลัก ๆ

นอกจากนี้ยังได้จัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เพื่อกำหนดแนวทางของยุทธศาสตร์ในระยะต่อไป

5.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะกรรมการยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส คณะอนุกรรมการ เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานทั้งหน่วยบริหารแผน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนการศึกษาและทุนสนับสนุนโครงการ

5.4 การศึกษากรณี (Case Study) ใช้การศึกษากรณียกกับเด็กที่ได้รับทุนการศึกษาจากทั้ง 4 ภูมิภาค จำนวนทั้งสิ้น 16 กรณี โดยการเยี่ยมบ้าน พูดคุยกับเด็ก ผู้ปกครอง และครู/อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้เห็นรายละเอียดของปรากฏการณ์ในเชิงลึก

แนวทางในการประเมินยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส จะอาศัยการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ภายใต้ร่มของยุทธศาสตร์การขจัดความยากจนของรัฐบาลและการสังเคราะห์จากผลการประเมินโครงการดำเนินการแก้ไขปัญหเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสจากเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน และโครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล อันจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ต่อไป

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 การดำเนินงานแก้ไขปัญหเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส โดยใช้จ่ายเงินรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

6.2 แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหความยากจนเชิงโครงสร้างที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของคน

บทที่ 2

องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ในบทนี้จะได้เสน้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในประเด็นต่อไป

2.1 คำจำกัดความของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

การจำกัดความของคำว่า “เด็ก” มีการให้คำจำกัดความที่หลากหลาย ดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสี่ปีบริบูรณ์” อย่างไรก็ตาม บุคคลอาจจะพ้นจากการเป็นผู้เยาว์ได้หากทำการสมรสก่อนอายุสี่ปี กล่าวคือ เมื่อมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ หรือตามอายุที่ศาลอนุญาตให้ทำการสมรสได้ก่อน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” มาตรา 75 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่ปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่...”

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 4 บัญญัติว่า

เด็ก หมายถึง บุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี บริบูรณ์

เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว พ.ศ.2529 บัญญัติว่า เด็กซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์ตามระเบียบนั้น ต้องอายุไม่เกิน 18 ปี หรือที่อยู่ในระหว่างการศึกษามีอายุไม่เกิน 20 ปี บริบูรณ์

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (2544: 1) เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

เกณฑ์ด้านสาธารณสุข (อายุแรกเกิด 1 – 14 ปี) กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดว่าเด็กคือ กลุ่มเป้าหมายที่รัฐต้องการให้การดูแลด้านสุขภาพอนามัย โดยใช้เกณฑ์อายุแรกเกิด 1 – 14 ปี เด็กจะได้รับการยกเว้นค่ารักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลของรัฐ

เกณฑ์ด้านการศึกษา (อายุ 8 – 25 ปี บริบูรณ์) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก และเยาวชนโดยสถานศึกษา พ.ศ.2543 ให้ความหมายว่าเด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 3 – 25 ปี บริบูรณ์

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF, 1989: 23) ให้ความหมายของเด็กด้อยโอกาสไว้ว่า หมายถึง เด็กซึ่งอยู่ในสภาพที่เป็นปัญหาของสังคม เช่น เด็กพิการ เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน เด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือในชุมชนแออัด เด็กที่ต้องอพยพย้ายถิ่นตามพ่อแม่ ความด้อยโอกาสของเด็กเหล่านี้มีครอบคลุมทั้งเรื่องของการศึกษา สภาพแวดล้อม ภาษา วัฒนธรรม และโอกาสในการได้รับการบริการ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ เด็กด้อยโอกาส หมายถึง กลุ่มเด็กที่ประสบกับปัญหาต่างๆ หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไปและต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องกับวัยและบรรลุถึงศักยภาพสูงสุด

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533: 2) ได้ให้ความหมายว่า เด็กในสภาวะยากลำบาก หมายถึง กลุ่มเด็กที่ประสบกับปัญหา และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นพิเศษอย่างมาก เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2534: 5) ได้ให้ความหมายว่า เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก และไม่ได้รับการพัฒนาตามเกณฑ์สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้นิยามศัพท์เด็กด้อยโอกาสว่า หมายถึง บุคคลที่อยู่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสม ยากลำบาก ไม่ได้รับการศึกษาตามสมควรแก่วัย ขาดโอกาสที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางมิชอบ ถูกละเลยและขาดความเอาใจใส่จากสังคมและครอบครัว

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ (2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า เด็กด้อยโอกาสไว้ว่า หมายถึง เด็กที่อยู่สภาวะยากลำบาก เนื่องจากมีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าปกติทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาอื่นๆ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้และเพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดประเทศของเด็กด้อยโอกาสในลักษณะสากล

สำหรับคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (เว้นแต่กรณีที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ ให้ขยายอายุเป็น 24 ปี) ที่ประสบปัญหาหรือตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย สามารถบรรลุถึงศักยภาพสูงสุดของตนเองได้

2.2 ประเภทของเด็กด้อยโอกาส

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ (2547: 1) กำหนดแบ่งเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 10 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือหารายได้ด้วยการขาย แรงงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาให้เป็นไปตามหลัก อันเหมาะสมกับวัย

2) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไรทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตราย และเป็นปัญหาสังคม

3) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจ หรือถูกบังคับ ล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

4) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือ เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่างๆ รวมไปถึง เด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพังหรือกับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้างหรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสนขาดความรักความอบอุ่น ตลอดจนเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

5) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวังหวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่างๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

6) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคนขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่นๆ

7) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก และมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทยเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือบริการอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กในครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดนของประเทศไทย

8) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูก ชักนำไปให้ประพฤตินั้นไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิชชันนารี ผู้มีโอกาสรอบบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์ จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาส ที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

9) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจเป็นเหตุให้เด็ก ไม่สามารถเข้ารับการศึกษา หรือบริการอื่น ร่วมกับเด็กปกติทั่วไป

10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิดและถูกควบคุม อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก

แผนการแก้ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบาก พ.ศ.2545 – 2549 ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1) เด็กถูกปล่อยปละละเลย ได้แก่ เด็กเร่ร่อน/ ขอทาน เด็กถูกทอดทิ้ง และกำพร้า เด็กใน สลัม / ชุมชนแออัด

2) เด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ เด็กถูกทารุณ โสเภณีเด็ก เด็กถูกข่มขืนและแรงงานเด็ก เด็ก ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้แก่ เด็กติดสารเสพติด เด็กตั้งครรภ์นอกสมรสหรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เด็กก่ออาชญากรรม/ ต่อกคดี เด็กที่อยู่ในสถานพินิจ เด็กมั่วสุมในสถานบริการและสถานเริงรมย์

3) เด็กพิการทางกาย / ทางจิตใจ อารมณ์ / ทางสติปัญญาและการเรียนรู้

4) เด็กขาดโอกาส/ ยากจนเข้าไม่ถึงบริการ ได้แก่ เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ เด็กถูกรกรรรมกร ก่อสร้าง ลูกกรรรมกรว่างงาน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กยากจน เด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กที่ไม่มีสูติบัตร หรือทะเบียนบ้าน

5) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ได้แก่ เด็กเป็นเอดส์ เด็กกำพร้า เพราะพ่อแม่ตายเพราะ เอดส์

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) จำแนกเด็กด้อยโอกาส หรือ เด็กที่อยู่ใน ภาวะยากลำบาก ออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) เด็กถูกละเมิดสิทธิ เป็นเด็กที่ถูกทารุณ หรือ ถูกเอาเปรียบในลักษณะต่างๆ และไม่ได้รับการเคารพในสิทธิอันพึงมีพึงได้

2) เด็กที่ถูกทารุณกรรม หมายถึง เด็กที่ถูกทำร้าย หรือ คุกคามต่อสุขภาพ หรือสวัสดิภาพ โดยบุคคลอื่น ด้วยการกระทำที่มีลักษณะเป็นการประทุษร้ายต่อ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ สติปัญญา ตลอดจนการกระทำทารุณทางเพศ และการข่มขืนกระทำชำเรา

3) เด็กที่ถูกใช้แรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร หรือ แรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ตามข้อเสนอนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนในการทำงานหรือไม่ก็ตาม ในภาคเกษตรกรรมอุตสาหกรรมการผลิต พาณิชยกรรม และบริการ และงานขนส่ง เด็กเหล่านี้จะมีโอกาสถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ในเรื่องแรงงาน ค่าจ้าง สภาพการกินอยู่ และโอกาสพัฒนาก้าวหน้าในชีวิต

4) เด็กในธุรกิจบริการทางเพศ หมายถึง เด็กที่ประกอบอาชีพหารายได้จากกาให้บริการทางเพศ อาจมาอยู่ในธุรกิจบริการทางเพศด้วยความสมัครใจ หรือถูกบังคับขู่เข็ญ กักขังหน่วงเหนี่ยวไว้ให้บริการ

5) เด็กถูกปล่อยปละละเลย หรือเด็กถูกทอดทิ้ง เป็นเด็กที่ถูกให้อยู่ตามลำพังในระยะเวลาชั่วคราว หรือตลอดไปอันเนื่องมาจากบิดามารดา ผู้ปกครอง องค์การ หรือสถาบันที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบดูแล ได้ละเลย เอาใจใส่ดูแล ทำให้เด็กขาดพัฒนาการที่ถูกต้องทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ประกอบด้วย เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนมาก เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กกำพร้า

6) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัย และเร่ร่อนตามถนน หรือที่สาธารณะ ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น

6.1) ตามสถานที่เร่ร่อน ได้แก่ เด็กที่มีอาชีพอยู่บนถนน เด็กที่มีอาชีพอยู่ข้างถนน และเด็กที่เร่ร่อนนอนตามใต้สะพาน ตามตลาด ตามหาดทราย หรือสถานที่ที่กำลังก่อสร้าง

6.2) ตามลักษณะการหาเลี้ยงชีพ ได้แก่ กลุ่มเร่ร่อนขอทาน กลุ่มออกแรง ประกอบอาชีพ แก๊งก่อวินาศกรรม กลุ่มบริการทางเพศ

6.3) ตามวิธีการดำรงชีวิต ได้แก่ เร่ร่อนตามวิถีชีพของครอบครัว ซึ่งจะเคลื่อนย้ายตามครอบครัวไปตามแหล่งงาน เช่น กรรมกรก่อสร้าง ชาวเร่ร่อน เป็นต้น และเร่ร่อนตามวิถีชีพของตน เพราะปัจจัยผลักดันจากครอบครัว ความยากจน ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น

7) เด็กประพฤติดนไม่สมควร ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของตัวเด็ก สภาพปัญหาทางครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้เด็กเหล่านี้มีการกระทำ หรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้อง หรือเบี่ยงเบนจากกฎเกณฑ์ของสังคม ก่อให้เกิดเป็นปัญหาทางสังคมขึ้น ประกอบด้วย เด็กที่อยู่ในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็ก เด็กติดยาเสพติดและสารระเหย เด็กมั่วสุมในสถานบริการ และสถานเริงรมย์ เด็กตั้งครุภรณ์ออกสมรส

8) เด็กพิกار เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสติปัญญา โดยทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว จิตใจหรือพฤติกรรม สติปัญญา หรือ การเรียนรู้

9) เด็กที่ได้รับเชื้อ หรือ ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้แก่ เด็กที่มีเชื้อ HIV หรือ เอดส์ เด็กที่อาจจะมีเชื้อ HIV หรือ เอดส์ เด็กกำพร้า และเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เนื่องจากพ่อแม่ตายเพราะเชื้อ HIV หรือ เอดส์ และเด็กที่ไม่มีเชื้อ HIV หรือ เอดส์ แต่อยู่กับครอบครัวที่มีเชื้อ HIV หรือ เอดส์

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการจำแนกประเภทเด็กด้อยโอกาสไว้หลากหลาย แต่ในโครงการแก้ปัญหาลูกยากจนของรัฐบาลสงเคราะห์เด็กด้อยโอกาส 4 ประเภท คือ เด็กเร่ร่อน เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กติดเชื้อหรือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

2.3 สาเหตุของการเป็นเด็กด้อยโอกาส

การพัฒนาที่ไม่สมดุลกันระหว่างเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง คนยากจนในสังคมมีส่วนแบ่งของรายได้ น้อยมากและถูกบีบบังคับให้ต้องทุ่มเทเวลาที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อการเพิ่มรายได้ของครอบครัว ประกอบกับคนเหล่านี้มักไม่ค่อยได้รับการศึกษาอย่างพอเพียง ไม่สามารถนำความรู้มาพัฒนาอาชีพหรือหาช่องทางในการประกอบอาชีพอย่างอื่น ซึ่งส่งผลให้ต้องตกอยู่ในภาวะด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเรื้อรัง และถูกบีบคั้นจากสังคมรอบด้าน อันเป็นสาเหตุหลักของความเครียดในชีวิต และการเก็บกด ซึ่งนำไปสู่การพัวพันกับแหล่งอบายมุขและความรุนแรงต่อครอบครัว เด็กที่อยู่ในสภาพด้อยโอกาสต่อจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมและเป็นภัยต่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสังคมแล้ว ยังเป็นผู้รองรับการกระทำจากผู้ใหญ่ในสังคม ในลักษณะเป็นผู้ถูกกดขี่ข่มเหง เอาเปรียบ และทารุณกรรมต่าง ๆ วัฏจักรลักษณะนี้ได้บังคับให้เด็กกลายมาเป็นเด็กด้อยโอกาสมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจสรุปสาเหตุของการเป็นเด็กด้อยโอกาสได้ 3 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ (สถานการณ์ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส, 2548)

2.3.1 สาเหตุมาจากครอบครัวและผู้ปกครอง ได้แก่

(1) ขาดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว มีสภาพครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่ หย่าร้าง บางครอบครัวพ่อแม่แต่งงานใหม่ มีพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง บางครอบครัวมีการทะเลาะวิวาทเป็นประจำ บางครอบครัวพ่อตาย หรือแม่ตายหรือตายทั้งคู่ ไม่มีความอบอุ่นในครอบครัว

(2) สภาพเศรษฐกิจในครอบครัวไม่ดี ครอบครัวมีฐานะยากจน หรืออยู่ในภาวะการตกงาน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ต้องกู้หนี้ยืมสิน ขายทรัพย์สินสมบัติที่ทำกิน รวมทั้งขายลูกของตน

(3) ค่านิยมในการเลี้ยงดูเด็กไม่ถูกต้อง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูบุตรธิดา มีค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเลี้ยงดูแบบเข้มงวด มีการลงโทษดุด่า ทูบตี โดยไม่มีเหตุผล บางกรณี พ่อแม่ ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ บางครอบครัวเลี้ยงดูไม่เหมาะสมกับวัย

(4) พ่อ แม่ อายุยังน้อย ขาดวุฒิภาวะในการเป็นครอบครัว ไม่มีความรู้ และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กทำให้เด็กไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควรทั้งด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ รวมทั้งการให้การศึกษาอบรมที่เหมาะสม

(5) พ่อแม่มีทัศนคติไม่ดีต่อบุตรธิดา ซึ่งไม่พร้อมที่จะมีเด็ก แต่พลาดพลั้งมีลูกขึ้นโดยไม่ตั้งใจ จึงมีทัศนคติไม่ชอบเกลียดชัง เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตจึงมักทอดทิ้ง หรือทุบตีทำร้าย ไม่เอาใจใส่

2.3.2 สาเหตุจากสภาพแวดล้อมและสังคม ได้แก่

(1) การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เนื่องจากความลำบากยากแค้นในชนบท ไม่สามารถประกอบอาชีพในชนบทได้จึงต้องแสวงหางานอื่นทำในเมือง

(2) สภาพสังคมเมืองที่มีสถานเจริญมย์ แหล่งท่องเที่ยว สถานอบายมุขต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งยั่วยุทำให้เด็กอยากทดลองอยากเข้าไป อยากเข้าไปใช้บริการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ หรือเป็นแหล่งที่เด็กสามารถเข้าไปหารายได้

(3) สภาพที่อยู่อาศัย อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม และแหล่งที่มีอบายมุข ใช้ชีวิตอย่างไม่มียุติธรรมแบบแผนที่มีความนิยมที่ผิดๆ ทำให้เด็กซึมซับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเข้ามาโดยไม่รู้ตัว และกระทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ

2.3.3 สาเหตุจากตัวเด็ก

(1) เด็กเป็นวัยที่พร้อมจะได้รับการอบรมสั่งสอนไปในทิศทางต่าง ๆ ตามที่ผู้ใหญ่ในสังคมประพฤติปฏิบัติจึงทำให้เด็กมีโอกาส มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้โดยง่ายและกลายเป็นเด็กด้อยโอกาสในอนาคต

(2) เด็กเป็นวัยที่อยากเรียนรู้ ทดลอง และทำตามอย่างที่ตนเองได้พบเห็นหรือ ถูกล่อลวง บังคับข่มขู่ก็ดี หากเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสมก็มีโอกาสกลายเป็นเด็กด้อยโอกาส

(3) เด็กด้อยโอกาสส่วนใหญ่ มีจิตใจอ่อนแอ ขาดความรัก ความอบอุ่น เก็บกด มีอาการทางประสาทและเอาแต่ใจตนเอง จนดูเหมือนเป็นวัยที่รักอิสระเสรี แต่สภาพลักษณะเช่นนี้เอื้อให้เด็กกลายเป็นเด็กด้อยโอกาสได้มาก

เนื่องจากข้อมูลของกลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบากเหล่านี้ก็จะจัดกระจาย และข้อมูลของบางกลุ่มยังถูกปิดบังซ่อนเร้น เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเด็กถูกทำมิดีมีร้ายทางเพศ โสเภณีเด็ก เด็กพิการ ฯลฯ ในขณะที่ข้อมูลอีกหลายแง่มุมก็ยังมีได้มีการสำรวจหรือรวบรวมเอาไว้ จึงทำให้เป็นการยากที่จะทราบได้อย่างแน่ชัดว่า มีจำนวนเด็กเหล่านี้อยู่มากน้อยเพียงไร ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการทั้งในเรื่องการหาข้อมูลและการแก้ปัญหา เพราะเป็นที่เชื่อกันว่าเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากเหล่านี้ จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามสภาพสังคมเมืองที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องเร่งรัด หามาตรการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กเหล่านี้อย่างจริงจัง

2.4 ปัญหาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

จากการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำแนกปัญหาของเด็กด้อยโอกาสได้ดังนี้

2.4.1 ปัญหาด้านสุขภาพกายและจิตใจ

(1) เด็กด้อยโอกาสจำนวนมากไม่น้อยเจ็บป่วย หรือตายด้วยโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน โรคติดต่อสำคัญและไม่สำคัญ รวมทั้งโรคติดต่อทางกรรมพันธุ์ เช่น โรคคอตีบ ไอกรณ โปลิโอ วัณโรค ภาวะโรค เอดส์ บิด ปอดบวม ปอดอักเสบ ตับอักเสบ โรคทางระบบทางเดินหายใจ โรคในช่องปาก โรคหัวใจ โรคโลหิตจาง โรคขาดอาหาร เป็นต้น

(2) เด็กด้อยโอกาสเจ็บป่วยล้มตายหรือพิการจากอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น อุบัติเหตุบนถนน อุบัติเหตุในการทำงาน

(3) เด็กด้อยโอกาสมีสภาพจิตใจที่ไม่เป็นปกติสุขนัก ขาดความอบอุ่น มีความเครียด เก็บกด

2.4.2 ปัญหาด้านสติปัญญาความสามารถและการศึกษาพื้นฐาน

(1) เด็กด้อยโอกาสจำนวนมากไม่น้อยมีพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ และสังคมไม่เหมาะสม อันเนื่องมาจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง สภาพครอบครัวแตกแยก ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร

(2) เด็กด้อยโอกาสส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน รวมทั้งการศึกษาภาคบังคับ มักออกจากโรงเรียนกลางคัน รวมทั้งขาดโอกาสทางการศึกษา เพราะสภาพครอบครัวยากจน อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษา มีผลการเรียนที่ไม่ดี ไม่ประทับใจต่อการเรียนการสอนของครูตลอดจนการใช้ชีวิตในโรงเรียน

2.4.3 ปัญหาด้านอาชีพและการมีงานทำ

(1) เด็กและเยาวชนด้อยโอกาส มักไม่ได้รับการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่อาชีพที่เหมาะสมกับตน อันเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากหลักสูตรและวิธีการของโรงเรียนที่ยังไม่ทันได้เตรียมการ หรือชี้แนะในเรื่องการอาชีพและการมีงานทำ

(2) เด็กด้อยโอกาสจำนวนมากไม่น้อย อยู่ท่ามกลางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม และเป็นภัยต่อการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ดิถยาเสพติด หรือสารระเหย

(3) เด็กด้อยโอกาสจำนวนมากตกเป็นเหยื่อผู้ถูกกระทำจากสังคม เช่น ถูกสังคมรังเกียจ ถูกคุกคามและถูกเอาเปรียบ เป็นต้น

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาในภาพรวม แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว เด็กด้อยโอกาสแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะปัญหาเฉพาะของตน ซึ่งจะต้องได้รับการดูแลรักษา และบำบัดเพื่อให้กลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ เพื่อมิให้ปัญหาของเด็กด้อยโอกาสมีความรุนแรงมากขึ้น

การพัฒนาประเทศในช่วงประมาณ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลอย่างรุนแรงให้สังคมไทยมีลักษณะที่เติบโตอย่างรวดเร็ว (สมเกียรติ วันทะนะ, 2536) กล่าวคือ องค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคมมีการเจริญแบบแยกส่วน อำนาจทางการเมือง อำนาจทางเศรษฐกิจ และอำนาจภูมิปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยในการพัฒนาสังคม มีความรวนเรและไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลุ่มชนชั้นนำในสังคมซึ่งเป็นผู้ควบคุมและใช้ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของทรัพยากรในสังคม เป็นผู้มีอำนาจที่นำสังคมและใช้ทรัพยากรเพื่อตนและกลุ่มของตนมากกว่ากลุ่มชนชั้นล่าง ซึ่งเป็นผู้ผลิต เป็นผู้ยากไร้และด้อยโอกาสในสังคม

สภาพการณ์เช่นนี้อาจเนื่องจากทิศทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มุ่งที่จะยกระดับประเทศให้เข้าสู่ยุคทันสมัย (Modernize) มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตจากการเกษตรไปสู่ระบบอุตสาหกรรม (Industrialize) และมุ่งหวังให้ทุกหนทุกแห่งในประเทศมีความเป็นเมือง (Urbanize) แม้แนวทางการพัฒนาทั้ง 3 ประเด็น จะเป็นเจตนาที่ดีและคงยากที่จะปฏิเสธได้ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ อีกแง่มุมหนึ่งของสังคม กระแสดังกล่าวได้แทรกเข้าสู่สถาบันครอบครัว อันเป็นแกนหลักของสังคมอย่างรุนแรง อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างการผลิตในระบบอุตสาหกรรมเป็นจุดเริ่มที่เข้ามาจัดระบบชีวิตของครอบครัว เวลา และการทำงาน เข้ามากำกับแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในครอบครัว พ่อแม่ต้องรีบออกจากบ้านไปทำงานให้ตรงเวลา ลูกต้องไปโรงเรียนตามเวลา ต่างคนต่างทำหน้าที่ตามกำหนด เมื่อกลับมาบ้านก็ต้องเตรียมการที่จะไปเผชิญชีวิตในวันต่อไป เวลาที่คนในครอบครัวจะมีให้กันนั้นน้อยลงมากเมื่อเทียบกับครอบครัวในสังคมเกษตรกรรม การที่ต้องทำอะไรภายใต้ข้อจำกัดของเวลา ทำให้คนเมืองจำเป็นต้องแสวงหาเครื่องทุนแรงมาช่วยงานทั้งในหน้าที่การทำงาน การใช้ชีวิตและการพักผ่อน การใช้ชีวิตเช่นนี้ ย่อมได้ค่าตอบแทนเป็นกอบเป็นกำ ไม่ต้องลงแรงเท่ากับงานภาคเกษตรกรรม ความสะดวกสบายอย่างคนในเมือง จึงเป็นตัวอย่างให้คนในชนบทเห็นดีเห็นงามในการใช้ชีวิต อยากมีความสะดวกสบายอย่างสังคมเมือง ในปัจจุบันความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเริ่มลดน้อยลง สถาบันครอบครัวแทบจะไม่ได้ทำหน้าที่ในการสร้างสรรคคุณภาพของคนในชุมชน แต่กลับจะทำให้สถาบันครอบครัวมีความเสี่ยงต่อความล่มสลายเร็วยิ่งขึ้น อัตราการหย่าร้างของครอบครัวมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของครอบครัวเปราะบางขึ้นทุกที ยิ่งจำนวนครอบครัวที่มีฐานะยากจนมีเพิ่มมากขึ้น ก็เป็นตัวบ่งชี้อีกตัวหนึ่งว่าแต่ละครอบครัวต่างตกอยู่ในภาวะยากลำบาก ปากกัดตีนถีบ ต่างมุ่งจะเอาตัวรอดเป็นสำคัญ การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันของคนในครอบครัวมีน้อยลง

ประกอบกับสวัสดิการทางสังคมยังมีข้อจำกัดอยู่มาก จากการศึกษาของ สมเกียรติ วันทะนะ (2536 : บทคัดย่อ) ในเรื่องนโยบายสังคมสำหรับประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าในสังคมภาคเกษตรกรรมของคนไทยนั้น สวัสดิภาพของประชาชนโดยทั่วไปเป็นเรื่องที่ครอบคลุม ครัวเรือน และชุมชนเป็นผู้ดูแล ซึ่งมักจะเป็นตามแบบแผนประเพณีมากกว่าบทบาทของรัฐที่แทบจะไม่มีเลย เว้นแต่จะเกิดกรณีพิภพภัยรุนแรงอันเนื่องมาจากน้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินถล่ม ฯลฯ การช่วยเหลือของรัฐจะปรากฏชัดเจนขึ้นในสังคมที่มีความเป็นเมืองสูง แต่อย่างไรก็ดีการวิจัยของ ยูพา วงศ์ไชย และคณะ เรื่อง ระบบสวัสดิการในประเทศไทย ข้อเสนอแนะต่อสภาสตรีแห่งชาติ เห็นว่า นโยบายสังคมของไทยดำเนินการในลักษณะเก็บตก (Residual Model) ที่ค่อนข้างจะขาดคุณภาพ ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึงและเป้าหมายหลักในการสงเคราะห์ช่วยเหลือมักจะใช้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และเฉพาะกรณี คนที่จะได้รับบริการสวัสดิการสังคมจึงมักจะได้แก่คนที่ต่างจากคนทั่วไป แม้จะมีกระแสเรียกร้องให้เตรียมการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาโดยการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะการให้สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันของสังคม (Institutional Model) ก็ตามแต่ก็ยังไม่อาจจะดำเนินการได้อย่างเต็มที่และจริงจัง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อสถาบันครอบครัวตกอยู่ในภาวะล่อแหลมรัฐเองก็ไม่สามารถจัดสวัสดิการสังคมรองรับได้เต็มที่ ย่อมจะเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มชนชั้นล่างของสังคมมีสภาพตกต่ำและด้วยโอกาสยิ่งขึ้นและเด็กก็ได้รับผลกระทบเช่นว่านั้นโดยตรงด้วย กลายเป็นเด็กด้อยโอกาสในลักษณะต่าง ๆ กล่าวคือ

- 1) เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ์ ได้แก่ เด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่ถูกใช้แรงงานโสเภณีเด็ก เด็กถูกข่มขืน เป็นต้น
- 2) เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ได้แก่ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนมาก เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กในชุมชนแออัด เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กถูกชนกลุ่มน้อย เป็นต้น
- 3) เด็กประพฤติตัวไม่สมควร ได้แก่ เด็กติดยาและสารเสพติด เด็กมั่วสุมในแหล่งอบายมุข เด็กที่ตั้งครรภ์นอกสมรส เป็นต้น

เด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ ตกอยู่ในสภาวะเสี่ยงในสังคมหลายประการ กล่าวคือ

- 1) เสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ซึ่งพบเห็นอยู่โดยทั่วไปว่าเด็กด้อยโอกาสหลายกลุ่มหลายประเภท ต้องตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ถูกหลอกใช้แรงงาน ถูกกระทำทารุณกรรมต่าง ๆ ถูกข่มขืน กระทั่งถูกบังคับให้เป็นโสเภณีเด็ก และต่อไปหากไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรมิจฉาชีพได้ ก็อาจกลายเป็นผู้ประกอบมิจฉาชีพเสียเอง และกลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป
- 2) เสี่ยงต่อการประพฤติไม่เหมาะสม โดยธรรมชาติของเด็กซึ่งเป็นวัยอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง และอยากเป็นอิสระนั้น หากได้รับการแนะนำและเลี้ยงดูให้เหมาะสมก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข แต่เด็กด้อยโอกาสจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้รับโอกาสในการ

เลี้ยงดู และให้การอบรมอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งเสี่ยงที่จะประพัติตนไม่เหมาะสมกับวัย เช่น เสพยี่สิ่งมีนเมา บุหรี่ สุรา ยาเสพติด ดมกาว เทียวตามแหล่งอบายมุข

3) เสี่ยงต่อการมีสุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ และเป็นโรคติดต่อ ซึ่งแพร่ระบาดอยู่ในสังคม จากการสำรวจของหลายหน่วยงานพบว่าเด็กด้อยโอกาสจำนวนไม่น้อยมีสุขภาพอนามัยไม่ดี ขาดการดูแลสุขภาพใจใส่ และเป็นโรคติดต่อ ตั้งแต่โรคเล็กน้อยจนถึงโรคร้ายแรง เช่น โรคเอดส์

4) เสี่ยงต่อการมีอนาคตค่อนข้างเสี่ยง เด็กด้อยโอกาสเหล่านี้เป็นผลพวงมาจากความไม่ลงตัวของการพัฒนาเศรษฐกิจ ความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เขาเหล่านั้นได้ประสบมาทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ทำให้ด้อยโอกาสที่จะได้รับสิทธิ์และบริการขั้นพื้นฐานที่เด็กพึงได้รับในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ทำให้มีอนาคตค่อนข้างเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชากรของประเทศด้วย

การพัฒนาของประเทศไทยทำให้สภาพความเป็นเมืองมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น และประชากรซึ่งหมายรวมถึงเด็กและเยาวชนก็มีการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองมากขึ้น การเข้ามาใช้ชีวิตในสังคมเมืองโดยขาดการเตรียมตัวของหลายครอบครัว ซึ่งต้องอาศัยอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี และไม่ถูกสุขลักษณะ อีกทั้งยังต้องคอยปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตใหม่ และความกดดันทางเศรษฐกิจ ย่อมเป็นแรงผลักดันให้เกิดปัญหาครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หลายครอบครัวต้องอยู่ในสภาพแตกแยก เด็กขาดการดูแลสุขภาพใจใส่

เด็กซึ่งควรจะได้รับการดูแลสุขภาพเลี้ยงดูเพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าต่อสังคมต่อไปกลับถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ข่มเหงและถูกทอดทิ้ง อันเป็นผลให้เด็กเหล่านี้สูญเสียโอกาสที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐหรือสังคม และกลายเป็นเด็กด้อยโอกาส ต้องตกอยู่ในภาวะยากลำบากในที่สุด

จากการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า เด็กด้อยโอกาสทั้งหมดดำเนินชีวิตเพียงเพื่อให้ตนมีชีวิตอยู่รอด มีอาหาร มีเงินใช้ เป็นสิ่งที่ถูกต้องสำหรับตนเอง เพราะนั่นได้บรรลุเป้าหมายความสุขแห่งชีวิตแล้ว แต่การกระทำเช่นนั้น หลายกรณีเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานของสังคม (Social Norm) เช่น การขายบริการทางเพศเพื่อเอาเงินมาใช้จ่าย รวมทั้งเพื่อเสพสารเสพติดการลักเล็กขโมยน้อย และการเล่นการพนัน เป็นต้น สภาพดังกล่าว เป็นวงจรที่ไร้จุดจบ ซึ่งหากไม่ป้องกันแก้ไขก็จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันเราอาจจำแนกเด็กด้อยโอกาสออกได้หลายกลุ่ม เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทารุณกรรม เด็กถูกใช้แรงงาน เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กถูกรกรรรมกรก่อสร้าง เด็กประพัติตนไม่สมควร ฯลฯ ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่เพียงอยู่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสม ประสบความยากลำบาก และไม่ได้รับการดูแลสุขภาพใจใส่จากสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาด้วย ดังนั้น เด็กด้อยโอกาสทุกคนสมควรที่จะได้รับการพัฒนาตามศักยภาพได้รับสิทธิ์ขั้นพื้นฐาน และการคุ้มครองให้พ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลและสังคม

กล่าวโดยสรุป สภาพปัญหาของเด็กยกยจนและเด็กด้อยโอกาส มีปัญหาในด้านสุขภาพ ภายและจิตใจ ด้านสติปัญญาความสามารถและการศึกษาพื้นฐาน ปัญหาด้านอาชีพและการมีงานทำ หรือเรียกว่าเป็นวงจรโง่ จน เจ็บ ซึ่งทุกปัญหามีความสัมพันธ์กัน และจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นในการแก้ไขปัญหานอกจากการดูแลความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้ว จึงต้องพัฒนา ให้เด็กได้รับการศึกษา ซึ่งจะมีผลต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตของเด็ก

2.5 นโยบายและแนวคิดในการช่วยเหลือเด็กยกยจนและเด็กด้อยโอกาส

2.5.1 นโยบายการช่วยเหลือเด็กยกยจนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

เป้าหมายทางสังคมของรัฐบาลนี้ มีดังต่อไปนี้

- 1) ลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจนและจัดสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้น
- 2) จัดระบบการศึกษาให้เป็นธรรมขึ้น
- 3) เปลี่ยนค่านิยมทางสังคมไทยเสียใหม่
- 4) อำนวยความสะดวกสบายในบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างระบบการศึกษาให้เป็นธรรมขึ้น โดยดำเนินการให้การศึกษาที่มีพื้นฐานอยู่ที่ การให้ความเสมอภาคในด้านการศึกษา และให้ความเสมอภาคในด้านโอกาส ที่จะศึกษาในทุก ท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ รัฐบาลมี แผนปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายประการนี้ได้ดังนี้

- 1) ขยายการศึกษาภาคบังคับ เป็นการให้เปล่าแก่ประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึงทั้ง ประเทศภายในระยะเวลาไม่เกิน 4 ปี โดยให้การศึกษาภาคบังคับมีคุณภาพทัดเทียมกันทั่วทุก ท้องถิ่น
- 2) ดำเนินมาตรการประกันความเสมอภาคแห่งโอกาสสำหรับการศึกษาที่มีใช้ภาค บังคับให้ผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับได้มีโอกาสศึกษาสูงขึ้นตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยการจัดสถานศึกษาชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาไว้ให้เพียงพอ และจัดหาทุนการศึกษาไว้ สำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนแต่เรียนดี
- 3) กระจายบริการด้านการศึกษาไปยังท้องที่ในเขตชนบทโดยทั่วถึงและให้เป็น ระบบการศึกษาที่สำเร็จประโยชน์ในตัว สามารถเอื้ออำนวยให้ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับมี วิชาชีพพอที่จะนำไปใช้ทำมาหากินเลี้ยงตัวได้ตามอัธยาศัย
- 4) ให้อำนาจการบริหารการศึกษาแก่ท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ให้จัดรูปการบริหาร การศึกษาของท้องถิ่นเสียใหม่ มิให้มีความซ้ำซ้อนกัน และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษา ในแต่ละท้องถิ่นสามารถกำหนดเนื้อหาวิชาและวิธีการเรียนรู้อย่างเหมาะสมให้สอดคล้องกับ ความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น

5) จัดการศึกษานอกโรงเรียน อันได้แก่การศึกษาผู้ใหญ่ในรูปแบบต่างๆ โดยเน้นวิชาที่สอนให้หนักไปในด้านการผลิต การจำหน่าย การจัดการเงินฯ รวมทั้งการสหกรณ์และการตลาดด้วย

6) จัดรายการโทรทัศน์และวิทยุเพื่อการศึกษา ความยาวรวมกันวันละไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง ออกอากาศสัปดาห์ละ 6 วัน ในหัวข้อวิชาต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการเกษตรและวิชาชีพอื่นๆ ตลอดจนอบรมด้านธรรมจริยาและภูมิปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามแนวความคิดเรื่อง "มหาวิทยาลัยเปิด" ทั่วประเทศ

2.5.2 นโยบายการช่วยเหลือเด็กยากจนของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

(1) ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

จะส่งเสริมทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชนให้ร่วมกันระดมสรรพกำลังในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้มีคุณภาพดีขึ้นทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

(1.1) จะส่งเสริมและสนับสนุนให้การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวมีคุณภาพดียิ่งขึ้นโดยถือเป็นพื้นฐานอันสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

(1.2) จะส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเน้นการเจริญเติบโตของร่างกายการป้องกันโรค และการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตเป็นหลัก

(1.3) จะเร่งรัดสร้างค่านิยมโดยเฉพาะด้านจริยธรรม และศาสนธรรมให้มีวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร รู้จักประหยัด รู้จักตนเอง และรู้จักอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นด้วยความสมานฉันท์

(1.4) จะส่งเสริมการพัฒนาด้านสติปัญญา การแสวงหาความรู้และการใช้เหตุผลในทางริเริ่มและสร้างสรรค์ ที่มีประสพการณ์เหมาะสมกับวัย

(1.5) จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาให้เต็มที่ตามสภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล สงเคราะห์และบำบัดรักษาเด็กที่มีปัญหาเฉพาะทั้งทางกาย สมอง และอารมณ์ รวมทั้งให้ความคุ้มครองเด็ก เยาวชนที่ทำงาน

(1.6) จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

(1.7) จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักในความสำคัญของความเป็นชาติเข้าใจบทบาทของตนในการพัฒนาชาติ และการเป็นสมาชิกในสังคมนานาชาติ

(2) ด้านการศึกษา

รัฐมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้เป็นรากฐานการปกครองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การประกอบอาชีพ การพัฒนาชนบท การให้เยาวชนไทยเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้ ความคิด มีคุณธรรม จริยธรรม และพลานามัยสมบูรณ์ โดยจะดำเนินการดังต่อไปนี้

(2.1) จะประสานงานการศึกษาทั้งด้านนโยบาย และการบริหารการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะให้มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนถึงระดับอุดมศึกษา

(2.2) จะปรับปรุงการเรียน การสอน หลักสูตร เพื่อสร้างเยาวชนให้มีระเบียบวินัย มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ มีความรับผิดชอบและตระหนักถึงหน้าที่ สิทธิ ตามวิถีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

(2.3) จะมอบอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่ระดับปฏิบัติให้มากที่สุด และจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และเสนอแนะความต้องการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชนและท้องถิ่น

(2.4) จะระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาเพื่อขยายการศึกษา โดยเฉพาะ การศึกษาภาคบังคับและการศึกษานอกโรงเรียนให้ทั่วถึงโดยรวดเร็ว เพื่อสร้างประชากรไทยให้มีคุณภาพสามารถในการประกอบอาชีพ และกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ รวมทั้งส่งเสริมให้มีเส้นทางการศึกษาให้กับเด็กที่มีความสามารถได้เรียนอย่างทั่วถึง

(2.5) จะปรับปรุงวิธีการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและให้มีคุณภาพทัดเทียมกันทุกระดับ ไม่ว่าสถานศึกษานั้นจะตั้งอยู่ ณ ที่ใด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

(2.6) จะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพในการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งจะสนับสนุนกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และนอกมหาวิทยาลัยที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ โดยส่วนรวม

(2.7) เพื่อแก้ปัญหาสำคัญทางด้านการศึกษาของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน จะเร่งดำเนินมาตรการดังต่อไปนี้

(2.8) การศึกษาประชาบาล จะปรับปรุงระบบบริหารการประถมศึกษาให้มีเอกภาพโดยจัดตั้งสำนักงานเทียบเท่ากรมในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อวางนโยบายและประสานงาน การศึกษาประชาบาลทั่วประเทศให้มีรูปแบบ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน และจะยกฐานะครูประชาบาลขึ้นเป็นข้าราชการพลเรือน รวมทั้งจะปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลให้คล่องตัวขึ้น

(2.9) การจัดการศึกษาของวิทยาลัยจะพัฒนารูปแบบการประสานงานของวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันในการสอน การวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการ

(2.10) การอาชีวศึกษา จะพัฒนารูปแบบและจัดระบบการประสานงานของสถาบัน อาชีวศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคีรัฐบาลและภาคเอกชน

(2.11) การศึกษาเอกชน จะให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนราษฎร์มีคุณภาพและมีมาตรฐานดี

2.5.3 นโยบายการศึกษาของนายบรรหาร ศิลปอาชา

(1) นโยบายด้านสตรี เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมสถานภาพของสตรีและพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนดูแลผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลพิเศษให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยจะดำเนินการดังนี้

(1) ส่งเสริมให้มีการออกกฎหมายรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดให้หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

(2) ส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ

(3) การลดชั้นการใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพของสตรี เพื่อมิให้ถูกเอาเปรียบและป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนสตรีไปประกอบธุรกิจทางเพศ

(4) ส่งเสริมแรงงานสตรีให้ได้รับความเป็นธรรมด้านค่าจ้าง และสวัสดิการ โดยเฉพาะแรงงานสตรีที่ไม่อยู่ในระบบ

(5) ฝึกอบรมและเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพแก่สตรีในชนบทตามความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

(6) สนับสนุนให้มีการพัฒนาเด็ก ทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา และจริยธรรม โดยมุ่งเน้นให้มีการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

(7) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนและค่ายเยาวชน พัฒนาศูนย์เยาวชนให้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ปรับปรุงห้องสมุดประชาชนในระดับต่างๆ รวมทั้งสนามกีฬาให้สามารถให้บริการแก่เด็กและเยาวชนได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง

(8) สนับสนุนสถาบันครอบครัว หน่วยงานของรัฐและเอกชน องค์กรชุมชน สถาบันศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนให้เข้ามามีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข รวมทั้งป้องกันและแก้ไข ปัญหาแรงงานเด็กและโสเภณีอย่างจริงจัง

(9) ดูแล พัฒนาผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลพิเศษ เช่น ผู้พิการ ให้ได้รับการศึกษาและพัฒนาฝีมือหรือการฝึกอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

(2) นโยบายการศึกษา

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาคน ในฐานะเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งปวง โดยการขยายการศึกษาภาคบังคับพื้นฐานพร้อมด้วยสวัสดิการอื่นๆ ที่จำเป็น การให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อขยายการศึกษาให้เข้าถึงชนบทที่ห่างไกลได้อย่างทั่วถึง และปรับปรุงสวัสดิการให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ โดยจะดำเนินการ

(1) ขยายโอกาสทางการศึกษาให้เด็กได้รับการพัฒนาความพร้อมในทุกด้าน ก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

(2) ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึงทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยมีเป้าหมายขยายการศึกษาภาคบังคับให้ถึง 12 ปี โดยเร็ว พร้อมทั้งจัดสวัสดิการการศึกษาและสวัสดิการอื่น ๆ ที่จำเป็นให้แก่นักเรียน

(3) จัดหาทุนการศึกษาและจัดให้มีกองทุนสวัสดิการเงินกู้แก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

(4) เร่งรัดการผลิตบุคลากรในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต เช่น ด้านวิทยาศาสตร์ แพทย์ วิศวกรรม และคอมพิวเตอร์ให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถแก่สถาบันอุดมศึกษาและสถาบันอาชีวศึกษาในการผลิตบุคลากรด้านผู้สอนพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดวิทยาการ

(5) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาทำการวิจัยและพัฒนาให้กว้างขวาง โดยเน้นการนำผลการวิจัยและพัฒนามาถ่ายทอดและปรับใช้ในความเป็นจริง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้มากขึ้น

(6) ผลักดันให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการวิเคราะห์ การเรียนรู้จากประสบการณ์และของจริง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

(7) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีการสอนทางไกล ระบบอาจารย์ผู้สอน การสร้างพิพิธภัณฑ์สัตว์ การบูรณะพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ การสร้างอุทยานวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

(8) สนับสนุนการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการบริหารและจัดการศึกษาในระดับและประเภทที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น

(9) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยองค์กรชุมชน สถานประกอบการเอกชน และองค์กรผู้ปกครอง

(10) สนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการมีโอกาสเข้าศึกษาและฝึกอบรวมวิชาชีพ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

(11) ปรับปรุงระบบบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้มีความคล่องตัวและมีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

(12) ผ่อนคลายกฎ ระเบียบ และกำหนดมาตรฐานการจูงใจที่เหมาะสม เพื่อให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการลงทุนและบริหารการศึกษาและการฝึกฝนอาชีพในทุกระดับมากยิ่งขึ้น

(13) เสริมสร้างสวัสดิการ ขวัญ กำลังใจ และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและความภาคภูมิใจในอาชีพ

(14) ยกมาตรฐานวิชาชีพครู โดยจัดให้มีการกำกับดูแลและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและการปฏิบัติวิชาชีพตามจรรยาบรรณครู รวมทั้งพัฒนาครูประจำการ บุคลากรทางการศึกษาและองค์กรวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.5.4 นโยบายการศึกษาของนายชวน หลีกภัย

ปี พ.ศ.2535 นโยบายการศึกษานายชวน หลีกภัย มีดังต่อไปนี้

(1) เร่งขยายโอกาสการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาในทุกรูปแบบให้ทั่วถึงโดยมุ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมทุกด้านให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

(2) เร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึงโดยเร็วอย่างมีคุณภาพ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ

(3) พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี อันเป็นฐานสำคัญต่อการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ที่จำเป็น และเหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ

(4) เร่งอบรมปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน ในด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เน้นประโยชน์ส่วนรวม โดยเน้นความร่วมมืออย่างจริงจังและใกล้ชิดของสถาบันการศึกษา ศาสนา สังคม และ ครอบครัว

(5) จัดให้มีการศึกษาและฝึกอบรมอาชีพทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงานทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนและสถานประกอบการเข้ามาจับบทบาทในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมให้มากและกว้างขวางยิ่งขึ้น

(6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรจากองค์การภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ ชุมชน และแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนข่าวสารการเรียนรู้

(7) กระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค และไปสู่สถานศึกษาให้มากขึ้น โดยการกำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบของหน่วยงานทุกระดับอย่างชัดเจน ให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการเลือกวิธีการจัดดำเนินงานตามนโยบาย รวมทั้งสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการการศึกษา

(8) ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดมีความคล่องตัวและมีความเป็นอิสระ เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

(9) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ

(10) ส่งเสริมบทบาทเอกชนในการร่วมจัดการศึกษาในทุกระดับให้มากยิ่งขึ้น

(11) พัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูและมาตรฐานบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพอย่างแท้จริง โดยการปรับกระบวนการผลิตและการใช้ ตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(12) ปรับปรุงสวัสดิการที่เหมาะสมให้แก่บุคลากรในสถาบันการศึกษาทุกระดับเพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ และความภาคภูมิใจในอาชีพ

(13) ขยายกองทุนอาหารกลางวันให้ทั่วถึงในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเหล่านั้นได้มีการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งสนับสนุนให้กองทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และในปี พ.ศ.2540 นโยบายการศึกษานายชวน หลีกภัย มีดังต่อไปนี้

(1) กำหนดแผนการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

(2) จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนการปรับปรุงการจัดการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้การศึกษาเป็นสื่อสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าการวิจัยในศิลปวิทยาการ เจริญพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินตามมาตรา 173 ของรัฐธรรมนูญ

(3) สนับสนุนให้เอกชน องค์กรวิชาชีพและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเน้นการมีความรู้คู่คุณธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาอบรมวิชาชีพและการจัดการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการดูแลสวัสดิการของเด็กนักเรียนในด้านการรักษาพยาบาล อาหารเสริม นม และอาหารกลางวัน

(4) ให้ความรู้แก่พ่อแม่และครอบครัว ในการวางรากฐานเบื้องต้นของชีวิตและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถม ตลอดจนการส่งเสริมการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนให้ทั่วถึง

(5) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเอกชนมีอิสระในการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นบทบาทของรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุน และจะนำระบบคุ้มครองศึกษามาใช้เพื่ออุดหนุนการศึกษาเอกชน

(6) เจริญพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการรอบด้าน โดยเฉพาะมีคุณธรรม และมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และระบบการประเมินและประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ

(7) เจริญพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องเพื่อให้ครูได้ทำงานอย่างมีเกียรติ โดยปฏิรูปกระบวนการผลิตครู และการพัฒนาครู เน้นการผลิตครูในสาขาขาดแคลน ตลอดจนการสร้างเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการยกย่องให้รางวัลครูที่ดีและเก่งมีความรู้ความก้าวหน้าในอาชีพ โดยส่งเสริมสวัสดิการของครู

(8) ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีความพร้อมสามารถดำเนินการอย่างมีอิสระด้านงบประมาณและการบริหารจัดการ โดยอาจดำเนินการเฉพาะบางส่วนงานที่มีความพร้อมก่อนก็ได้

(9) กระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ระบบ ให้มีความเชื่อมโยงกัน คือระบบวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเน้นการผลิตบุคลากรโดยใช้เวลาสั้นหรือการตอบสนองความต้องการของชุมชนและกำลังคนระดับกลางเป็นหลัก ระบบมหาวิทยาลัยซึ่งเน้นการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรี และการบริหารทางวิชาการแก่สังคมเป็นหลัก และระบบมหาวิทยาลัยซึ่งเน้นการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตการศึกษและการวิจัยขั้นสูงเป็นหลัก

(10) กระจายโอกาสทางด้านอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาคโดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้

2.5.5 นโยบาย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สวัสดิการด้านการศึกษา

รัฐบาลจะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤต เศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักการศึกษสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน ดังนี้

(1) เร่งจัดให้มีระบบและโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ ต่อประชาชนทั้งปวงอย่างแท้จริง

(2) เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการ การศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา

(3) พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อเพิ่ม และกระจายโอกาสทางการศึกษา ให้คนไทยทั้งในเมืองและชนบท

(4) จัดให้มีวิทยาลัยชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลน สถานบันอุดมศึกษา

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาและฝึก อบรม โดยรัฐเป็นผู้วางระบบ นโยบาย กำกับคุณภาพมาตรฐาน สนับสนุนและระดมทรัพยากร เตรียม ความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เครือข่ายครอบครัว และอื่น ๆ รวมทั้งการจัด การศึกษา เพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส

(6) สนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์การศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

(7) ส่งเสริมให้เกิดบูรณาการทางการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและกีฬา ในการให้การศึกษอบรมแก่เด็กและเยาวชน

(8) ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักการเรียนรู้ด้วย ตนเอง และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนิสัยรักการอ่าน การ จัดให้มีห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

(9) ส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือ และไว้วางใจจาก สาธารณชน รวมทั้งพัฒนาและผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม

(10) ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย รักงาน และ ทำงานเป็น

(11) ให้โอกาสแก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย ผู้ว่างงาน และผู้สูงอายุได้ฝึกงานอาชีพอย่างน้อย 1 อาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการอิสระได้

(12) ปฏิรูปการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาถึงระดับปริญญาตรี เพื่อตอบสนองต่อภาคเกษตร อุตสาหกรรมและภาคบริการ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าฝึกทักษะในสถานประกอบการ

(13) เยาวชนไทยทุกคนจะได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างน้อย 12 ปี รัฐบาลจะจัดตั้งกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (Income Contingency Loans: ICL) สนับสนุนการศึกษาของเยาวชนตั้งแต่ ปวส. ถึงอุดมศึกษาโดยรัฐจะให้โอกาสในการศึกษาก่อนและผ่อนชำระเมื่อมีรายได้

2.5.6 นโยบาย ยุทธศาสตร์และกฎหมายเกี่ยวกับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ

(1) สหรัฐอเมริกา

(1.1) กฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

กรอบในด้านกฎหมายที่ผูกพันองค์กรของรัฐ ในการต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้นคือ รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา อันเป็นแม่แบบในการกำหนดกิจกรรมที่รัฐพึงดำเนินการเพื่อให้เกิดผล หรือต้องไม่เข้าไปแทรกแซงในเรื่องที่จะกระทบและเป็นความเสียหายต่อสิทธิของประชาชน บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในเรื่องการศึกษา ถึงแม้ว่าเนื้อความไม่ได้กล่าวถึงสิทธิทางการศึกษาโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาเป็นเอกสารทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเมื่อกว่า 200 ปีมาแล้ว แต่เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนชาวอเมริกันในการศึกษาแล้ว องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะศาลสูงของสหพันธรัฐนั้นจะใช้บทบัญญัติในส่วนนี้ เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดี

(1.2) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของภาครัฐ

หน่วยงานรับผิดชอบด้านการศึกษาของสหรัฐอเมริกา สามารถแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ หน่วยงานระดับมลรัฐ ซึ่งจะเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติงานจริง และหน่วยงานระดับสหพันธรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐบาลกลาง ซึ่งได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ หรือ U.S. Department of Education ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดกรอบรวมเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศ

ในระดับมลรัฐนั้นมีหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาอยู่ทุกลมรัฐ ส่วนใหญ่มีฐานะเป็นกระทรวง โดยมีการจัดองค์กรหรือการควบคุม และการเรียกชื่อที่แตกต่างกันตามแต่ละรัฐจะเรียก เช่น State Department of Education หรือ Board of Education

สำหรับการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสนั้น หน่วยงานระดับสหพันธ์มีหน้าที่กำหนดนโยบายหลัก และพัฒนากลไกในส่วนกลางเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานของมลรัฐ ส่วนในระดับมลรัฐนั้น มีการจัดตั้งหน่วยงานโดยเฉพาะเพื่อรับผิดชอบการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสในแต่ละรัฐ โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือให้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ยังมีความพยายามของหน่วยงานของภาครัฐในการพัฒนาหลักสูตรใหม่ๆ ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาและการพัฒนาอาชีพ เพื่อช่วยให้เด็กด้อยโอกาสเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการและทักษะในด้านการทำงาน ซึ่งจะทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต อีกทั้งมีการจัดโครงการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าโรงเรียนสำหรับเด็กเล็กจากกลุ่มเสี่ยงหรือที่เรียกว่า "Head start" ในระดับมหภาคด้วย

(1.3) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรเอกชน

แม้ว่ารัฐบาลจะได้ทุ่มเททั้งงบประมาณ ความพยายามต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ แต่ก็ยังปรากฏว่ามีเด็กและเยาวชนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถอยู่ในระบบโรงเรียนได้ทั้งหมด อีกทั้งยังมีเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถอยู่ในระบบโรงเรียนได้ทั้งหมด อีกทั้งยังมีเด็กและเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องออกจากโรงเรียนก่อนที่จะจบหลักสูตรในระดับใดระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลเพราะสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัวไม่เอื้ออำนวยให้ศึกษาต่อ หรือประสบปัญหาชีวิตทำให้ไม่สามารถเรียนได้สำเร็จ เช่น ติดยาเสพติด ตั้งครรภ์ ทำผิดกฎหมายอาญาของบ้านเมือง หรือมีปัญหาด้านสุขภาพ เป็นต้น เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ ึ่งได้รับการช่วยเหลือในวิถีทางอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้ดำเนินไปตามระบบ เนื่องจากปัญหาเหล่านี้มีความละเอียดอ่อน จำเป็นต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่ และให้คำปรึกษาหารืออย่างรอบคอบสม่ำเสมอและต้องอาศัยบุคลากรระดับสหวิชาการเป็นผู้ดำเนินการซึ่งองค์กรนอกภาครัฐ หรือองค์กรเอกชนของสหรัฐอเมริกาสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากกว่า ดังตัวอย่างกรณีต่อไปนี้

(1.3.1) โครงการ City Lights School

มีสำนักงานตั้งอยู่ในเมืองหลวงของสหรัฐอเมริกา กรุงวอชิงตัน ดี ซี ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2525 โดยมุ่งช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหา เช่น เด็กติดยาเสพติด เด็กที่ประสบปัญหาในชีวิตอย่างหนัก จนต้องออกจากโรงเรียน เยาวชนที่ทำผิดกฎหมายอาญาเด็กที่มีบุตรในขณะที่ตนเองยังเป็นเด็กอยู่ หรือกลุ่มที่มีปัญหาทางจิตใจอย่างรุนแรง อาศัยของผู้รับบริการจากโครงการอยู่ระหว่าง 12 ถึง 22 ปี ผู้ที่รับบริการเป็นเพศหญิงร้อยละ 28 ในจำนวนนี้มีจำนวนมากที่ประสบปัญหาจากการถูกทำร้ายไม่ว่าทางร่างกาย จิตใจ การละเมิดทางเพศ และส่วนใหญ่จะอยู่ในโรงเรียนเพียงแค่นั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้น

การช่วยเหลือของโครงการจะมุ่งที่ให้บริการต่างๆ ที่พร้อมมูลรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นเริ่มจากการบำบัดเป็นการเฉพาะรายหลังจากนั้นจะเป็นการให้บริการเพื่อสู้กับวิกฤตในชีวิต การสร้างทักษะในการแก้ไขปัญหาชีวิต ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถกลับสู่สังคมเป็นประชาชนที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป โดยจะมุ่งให้เขาสามารถหางานทำได้และสามารถใช้ชีวิตด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ยังมีบริการใหม่ที่จะทำต่อเนื่องหลังจากที่ผู้รับบริการ เริ่มกลับไปใช้ชีวิตเป็นปกติแล้วแต่สภาพการดำรงชีวิตของเขายังไม่หายจากความเสียดังนั้น บุคคลที่เคยติดยาเสพติดอาจจะยังอยู่ในสภาพของการเสียดังนั้นจะกลับไปเสียดังนั้น โครงการนี้จะมีบริการต่อเนื่องในเชิงป้องกันการกลับไปประสบปัญหาเดิม การให้คำปรึกษาในเรื่องอาชีพ การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน การสร้างงานอิสระ และบริการรับสมัครงาน เพื่อช่วยเหลือเด็กของโครงการให้เดินไปสู่การงานอย่างราบรื่น

1) ขอบเขตของงาน / กิจกรรม

โครงการนี้มีงานและกิจกรรมหลัก 4 ประเภท ซึ่งมุ่งที่จะช่วยเหลือและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน และสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

1.1) การศึกษา โดยเหตุที่เด็กในโครงการส่วนใหญ่มีผลการเรียนที่ต่ำมาก ซึ่งมีผลต่อจิตใจและความนับถือตนเองของเด็ก โครงการจึงให้บริการการศึกษาเสริมโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งเด็กจะสามารถใช้เครื่องเพื่อค้นหาความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตามความสามารถ ข้อมูลต่างๆ ในคอมพิวเตอร์ดัดแปลงมาจากหลักสูตรปกติ รวมทั้งข้อมูลที่องค์กรเอกชนซึ่งเชี่ยวชาญในด้านการฝึกอาชีพเยาวชนได้พัฒนาขึ้น นอกจากนี้โครงการได้จัดชั้นเรียนพิเศษมีครูทำหน้าที่สอนเด็กๆ โดยอาศัยกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การเล่นเกม การเล่นเกมสัอักษร การใช้แผ่นป้ายตัวอักษรหรือคำพูด และการเล่นเกมที่ต้องใช้วิจารณ์ญาณด้วยเหตุผล กิจกรรมการศึกษานี้มุ่งเน้นให้เด็กมีความรู้ และความสามารถในการเรียนรู้มากขึ้น จนกระทั่งกลับเข้าสู่ชั้นเรียนปกติ และเรียนทันเพื่อนๆ ได้ โดยโรงเรียนจะให้เครดิตในวิชาสังคมศาสตร์ วิชาอ่านเขียน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์แก่เด็กที่ผ่านกิจกรรมของโครงการ

1.2) บริการด้านการแพทย์และจิตแพทย์ มีโครงการจัดที่ปรึกษาซึ่งเป็นนักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่ของโครงการ เพื่อให้เด็กได้ปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ และให้ความใกล้ชิดสนิทสนมและความอบอุ่นแก่เด็ก นอกจากนี้โครงการยังจัดกิจกรรมกลุ่มการให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวในด้านการดำรงชีวิต มีนักจิตวิทยาให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและครอบครัว อาสาสมัครสูงอายุของโครงการจะทำหน้าที่เป็น ปู่ ย่า ให้แก่เด็กๆ ที่ขาดผู้ดูแลเอาใจใส่หรือมาจากครอบครัวที่ล่มสลายด้วยโครงการมีการบริหารจัดการกับการให้บริการด้านนี้อย่างถูกต้อง โดยมีการบันทึกข้อมูล และจัดสรรผู้ดูแลให้เป็นรายๆ ไป

1.3) การป้องกันการติดยาเสพติด มีโครงการเผยแพร่ ข้อมูลเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติดในหมู่เด็กและครอบครัว และมีบริการให้คำปรึกษาสำหรับผู้ที่ติดยา พร้อมทั้งช่วยเหลือให้มีความรู้สึกที่ดีขึ้นต่อตนเอง และมีความเข้มแข็งพอที่จะไม่เสพยาอีก มีการจัดการปรึกษาหารือเป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึก และปัญหาที่เผชิญอยู่ เพื่อเจ้าหน้าที่โครงการจะได้ชักจูงส่งเสริมให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้อง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมด้วย โครงการได้จัดกระบวนการศึกษาเพื่อชีวิตให้แก่เด็กซึ่งครอบคลุมการพัฒนาค่านิยมและแนวคิดการพัฒนาจิตใจ การป้องกันยาเสพติด รวมทั้งจัดสัมมนา และฝึกอบรมในด้านการใช้คำปรึกษาระหว่างเพื่อน และการจัดกลุ่มเพื่อช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดด้วย

1.4) การพัฒนาอาชีพ มีโครงการมุ่งเน้นให้เด็กมีทักษะทางด้านอาชีพซึ่งจะช่วยให้สามารถหางานทำและมีความพึงพอใจในการทำงานในอนาคต เด็กจะเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการทำงาน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน การลดความขัดแย้ง และการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติ และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โครงการจัดทัศนศึกษาและเชิญนายจ้างมาให้ข้อมูลด้านการทำงานแก่เด็ก ตลอดจนช่วยให้เด็กมีงานทำในภายหลังด้วย

2) จุดแข็งจุดอ่อนของการให้บริการ

โครงการมีปัจจัยที่ช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานหลายปัจจัย เริ่มจากการให้บริการที่หลากหลายและครบวงจร สามารถตอบสนองต่อปัญหาต่างๆ ของเด็กได้มากที่สุด มีการติดตามดูแลเมื่อเด็กออกจากโครงการไปแล้ว เพื่อช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตปกติและไม่กลายเป็นปัญหาแก่ครอบครัวและชุมชนอีก วิธีที่โครงการใช้เป็นวิธีการทางสังคม ซึ่งทำให้เด็กไม่รู้สึกว่าตนเองมีความผิดปกติทางร่างกาย หรือรู้สึกว่าโครงการใช้วิธีการทางการแพทย์ ซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาของชุมชนผิวดำ อาสาสมัครสูงอายุให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง และช่วยให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่น มีความผูกพันกับผู้ใหญ่และชุมชนอันจะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปเสพยาอีก การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในเรื่องยาเสพติด ทำให้เกิดความเชื่อมั่น และมีมิตรภาพและความต้องการที่จะดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การจัดกิจกรรมด้านทักษะการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้คุณค่าของตนเองและสังคม และทำที่สุดการฝึกอาชีพช่วยให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด โครงการได้รับความร่วมมือจากครอบครัวและชุมชน เพราะได้จัดกระบวนการต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสสำหรับความร่วมมือดังกล่าว เช่น การชี้แจงต่อครอบครัว การเชิญสมาชิกในครอบครัวเข้าร่วมในการให้คำปรึกษา เจ้าหน้าที่โครงการมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับครอบครัวเด็กและเชิญผู้นำชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ งานอาสาสมัครสูงอายุก็นับเป็นความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งเสียสละเวลามาช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา ครอบครัวแตกแยกล่มสลาย

อย่างไรก็ตาม โครงการมีจุดอ่อนในการดำเนินงานอยู่บ้าง ซึ่งเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกโครงการเป็นหลัก การพัฒนาเด็กที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด และ ปัญหาชีวิตอื่นๆ เป็นความละเอียดอ่อนและยากลำบาก และการประคับประคอง ให้เด็กเหล่านี้มีชีวิตที่ปกติสุขต่อไป ช่างหน้ายิ่งเป็นการทำได้ยากมาก เพราะสภาพสังคมแวดล้อมตัวเด็กไม่เอื้ออำนวยให้เด็กหลุดพ้นจากวงจรอุบาทว์ การให้บริการแก่เด็กแต่ละคนต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงถึงประมาณ 13,000 เหรียญสหรัฐ ทำให้ไม่สามารถจะขยายผลได้อย่างกว้างขวาง จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และวางแผนด้านงบประมาณอย่างรอบคอบเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และท้ายที่สุดโครงการยังไม่ได้พัฒนาระบบการประเมินผลงานของเจ้าหน้าที่และผลงานของโครงการโดยรวม

(1.3.2) โครงการ The Door: A Center of Alternatives Inc.

โครงการนี้ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นองค์กรอิสระแล้ว ตั้งอยู่ในมหานครนิวยอร์ก ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2515 โดยกลุ่มของนักวิชาการ นักวิชาชีพที่สนใจปัญหาเรื่องความยากจน โดยเชื่อว่าหากสามารถจัดอุปสรรคเนื่องจากความยากจนแล้ว ความเลวร้ายที่ชีวิตของคนจนต้องเผชิญก็จะคลี่คลายไป ผู้ก่อตั้งเชื่อว่าปัญหาที่ตามมาจากความยากจนของคนในเมืองนั้นได้บั่นทอนสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเมืองไปมาก ทั้งนี้ไม่ว่าจะจะเป็นปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความแปลกแยก และสิ่งต่างๆ เหล่านี้กระทบอย่างใหญ่หลวงต่อชีวิตของเด็กที่จะเติบโตขึ้นมา แม้ว่าขณะนี้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการจากโครงการจะน้อยลง แต่นั่นยังไม่ใช่เครื่องตัดสินว่าสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมาของเมืองจะลดขนาดลง

1) การจัดรูปแบบของการให้บริการ

เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด โครงการได้จัดรูปแบบและกลยุทธ์ในการทำงานไว้โดยมีปัจจัยสำคัญ 5 ประการ คือ

1.1) จัดให้การให้บริการทุกประเภทอยู่ในอาคารเดียวกัน เพื่อจัดความยากลำบากที่เด็กจะเข้าถึงบริการถ้าจะจัดกระจายกันอยู่หลายแห่ง

1.2) เน้นการพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ให้สามารถให้บริการด้านจิตใจแก่เด็กมากกว่าด้านร่างกาย เช่น ให้ทางเลือกแก่เด็กในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมด้านศิลปะ หรืองานนันทนาการอื่นๆ มากกว่าที่จะเข้ารับการรักษาพยาบาลโดยตรง

1.3) ให้ความสำคัญกับการถือเด็กเป็นศูนย์กลางในการให้บริการโดยจัดให้กิจกรรมที่หลากหลายมีความเหมาะสม และเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน จึงเป็นการให้บริการที่เป็นองค์รวม สอดคล้องและยืดหยุ่นเหมาะสมกับเด็กกลุ่มนี้

1.4) มีหลักเกณฑ์รอบคอบ รัดกุมในการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ได้บุคคลที่มีทัศนคติ และทักษะที่จะให้บริการแก่เด็กอย่างเป็นองค์รวมและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นกลุ่มสหวิชาชีพ

1.5) ประสานงานกับองค์กรให้บริการ และแหล่งทรัพยากร อื่นๆ ในท้องถิ่น และไม่พยายามทำงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น

การจัดสถานที่และเวลาทำงานของโครงการก็เป็นตัวอย่างของการเอื้อประโยชน์ในการให้บริการแบบครบวงจร โดยมีห้องโถงซึ่งเด็กสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง หรือร่วมกับเจ้าหน้าที่และเพื่อนคนอื่นๆ มีห้องให้คำปรึกษา รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โครงการเปิดทำการจนถึง 22.00 น. ในวันธรรมดาและให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เด็กๆ สามารถเข้ามาใช้บริการได้ด้วยตนเอง และเจ้าหน้าที่จะรักษาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กไว้เป็นความลับ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้รับการฝึกฝนให้สามารถให้คำปรึกษาแก่เด็กในเรื่องต่างๆ และสร้างความสัมพันธ์ และความไว้วางใจให้แก่เด็ก ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานได้ผลยิ่งขึ้น

2) จุดแข็งจุดอ่อนของการให้บริการ

โครงการนี้มีประสิทธิภาพเพียงในด้านการประสานงานกับองค์กรอื่นๆ ในการช่วยเหลือเด็ก และมีเครือข่ายร่วมมือกับหน่วยงานถึง 500 หน่วย ในมหานครนิวยอร์ก กลุ่มผู้บริหารของโครงการมีสมรรถภาพ และทำงานร่วมกันได้ดียิ่ง การให้บริการแก่เด็กเป็นที่นิยมและยอมรับจากเด็กและครอบครัวตลอดจนชุมชนว่ามีบรรยากาศที่ซักจงให้เด็กและครอบครัวเข้ามาใช้บริการ และเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมด้วยเป็นอย่างมากในด้านการเยี่ยมครอบครัว การวางแผนกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของโครงการ ตลอดจนการคัดเลือกและอบรมเด็กที่ต้องการเป็นที่ปรึกษาให้แก่เพื่อนๆ ด้วย

โครงการมีจุดอ่อนซึ่งต้องปรับปรุงในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เด็ก เพื่อให้สามารถเผชิญหน้ากับสังคมอันชั่วร้าย เมื่อพ้นจากประตูของโครงการไป ทั้งนี้เพราะบรรยากาศโครงการเป็นเสมือนที่พิทักษ์ ซึ่งเด็กจะได้รับความเอาใจใส่ ดูแล และปกป้องคุ้มครองเป็นอย่างดี ดังนั้นโครงการจึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการติดตามดูแลเด็กเมื่อออกจากโครงการไปแล้วอย่างได้ผล เพื่อช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ นอกจากนี้โครงการควรมีการทำงานกับครอบครัวจริง และครอบครัวทดแทนของเด็กอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยเสริมสร้างพลังให้แก่ครอบครัว และพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของโครงการและบุคคลในครอบครัวของเด็กด้วย

(1.3.3) โครงการ Art of Living Core Program

โครงการนี้เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.2514 ในนครชิคาโก เพื่อช่วยเหลือเด็กอายุวัยเรียนที่ตั้งครรภ์หรือมีบุตรแต่มีฐานะยากจน อายุระหว่าง 11 ถึง 19 ปี ทั้งนี้เพื่อให้เด็กที่เป็นแม่เหล่านั้นได้สามารถดำเนินชีวิตเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและความรับผิดชอบต่อไป การให้บริการจะรวมถึงบริการทางสุขภาพอนามัย เช่น การรักษาพยาบาล การอนามัย การดูแลครรภ์ การคลอดบุตร การเลี้ยงดูบุตร โภชนาการและการดำเนินชีวิตประจำวันในฐานะมารดา มีบริการทางการศึกษา เพื่อไม่ให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนก่อนเวลาอันสมควร บริการทางสังคม ซึ่งจะอยู่ในรูปของการให้การช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านจิตใจ บริการข้อสนเทศที่เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว การฝึกอบรมในเรื่องการเป็นแม่และทักษะในการเข้าสังคม การวางแผนเลี้ยงดูบุตร และการเป็นอิสระติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมในเชิงทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นที่ต้องการของเด็กโครงการยังให้บริการแก่เด็กที่เกิดและพ่อของเด็กที่เป็นวัยรุ่นด้วย

นอกจากโครงการนี้จะสามารถช่วยเหลือวัยรุ่นในเมืองชิคาโกที่ตั้งครรภ์ได้ประมาณร้อยละ 20 แล้วยังมีผลในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) ลดอัตราการหยุดเรียนหรือออกจากโรงเรียนก่อนที่จะสำเร็จตามหลักสูตรของนักเรียนในนครชิคาโกมาเหลือที่ระดับร้อยละ 13 (ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยระดับชาติแล้วจะมากถึงร้อยละ 70 ของวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง)
- 2) ช่วยลดการกลับมามีครรภ์ซ้ำไปอยู่ระหว่างร้อยละ 8 ถึง 12 จากที่เดิมร้อยละ 32
- 3) ลดอัตราการตายของทารกที่เกิดจากมารดาที่เป็นบุคคลวัยรุ่นเหลือ 8 คน ในพันคนจากเดิมที่มีถึง 24.7 คนในพันคน
- 4) ช่วยลดสภาพการที่จะมีการกระทำทารุณละเมิดต่อเด็กที่เกิดมาจากวัยรุ่นกลุ่มนี้

โครงการนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นโครงการที่มีประสิทธิผลโดยกระทรวงสาธารณสุขของสหรัฐอเมริกา กระทรวงสาธารณสุขของมลรัฐอิลลินอยส์ ตลอดจนคณะกรรมการรับรองมาตรฐานขององค์การทางสังคม หรือแม้แต่องค์การ หน่วยงานเอกชนจำนวนมาก

(1.3.4) โครงการ Celebrate Youth!

ตั้งอยู่ในเมืองซานตาเฟ มลรัฐนิวเม็กซิโก เป็นโครงการที่มีความเกี่ยวเนื่องกับมหาวิทยาลัยแห่งนิวเม็กซิโก ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2531

โครงการมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือเยาวชนอายุระหว่าง 9 ถึง 18 ปี ทั้งหญิงและชายที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด เป็นการริเริ่มของ Paquita Hernandez โดยสนับสนุนอาสาสมัครซึ่งเป็นเยาวชน อายุระหว่าง 9 ถึง 18 ปี ให้ช่วยกันทำโครงการเกี่ยวกับ นาฏศิลป์ วรรณกรรม การแสดง ดนตรี ทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ กฎหมาย ชีววิทยา วิศวกรรม การเล่นเกม จิตวิทยา สังคมวิทยา และสาขาอื่นๆตามความสนใจ และจัดงานแสดงผลงานเหล่านี้ในช่วงฤดูร้อนเป็นเทศกาลสามวัน โครงการนี้ให้บริการแก่บุคคลวัยรุ่น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความสามารถและสติปัญญา

โครงการจัดการฝึกอบรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการได้เกิดพัฒนาการในทางปัญญา อารมณ์ สังคมและทางร่างกาย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความรอบรู้ ซึ่งและมีวุฒิภาวะในการมองปัญหา การคิด การประสานสัมพันธ์สมกลมกลืนในด้านวัฒนธรรมให้มากที่สุด ทุกปีโครงการจะจัดให้เด็กและเยาวชนที่สนใจร่วมโครงการได้ทำงานร่วมกับพี่เลี้ยงซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของเด็กแต่ละคนหลังจากให้เวลาให้ทั้งสองฝ่ายร่วมจัดทำผลงานออกมาแล้ว ทางโครงการจะจัดให้มีเทศกาลเพื่อการเฉลิมฉลองแสดงผลงานและความสามารถของเด็ก ในช่วงฤดูร้อนของทุกปี

เทศกาลนี้จัดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2531 ในเมืองซานตาเฟ ในนิวเม็กซิโก โดยมีเด็กจากครอบครัวที่เสี่ยงต่อการประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นจากครอบครัวที่เสียเปรียบ ด้อยโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัวชนกลุ่มน้อยทางสายเลือด ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยสายเลือด สเปน หรืออินเดียนแดงเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก และสิ่งนี้เองเป็นเครื่องสะท้อนถึงความหลากหลายของโครงการ ในแง่ของกลุ่มสังคมที่ได้รับประโยชน์ที่มาจากภูมิหลังต่างๆ กัน จุดเด่นของโครงการที่ชัดเจนมากก็คือ ให้ทางเลือกนอกเหนือจากโครงการอื่น ๆ ในเรื่องการปกป้องเด็กจากความเสี่ยงในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แทนที่จะเจาะจงไปที่ปัญหา หรือความขาดแคลนนั้น โครงการจะเลือกผู้เข้าร่วมโครงการตามความสนใจ ความสามารถพิเศษ โดยโครงการจะช่วยพัฒนาความสามารถเช่นนั้นให้เป็นที่ประจักษ์ได้มากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และเด็กที่เข้าร่วมโครงการก็ได้เรียนรู้ถึงผลของการกระทำที่ดี และได้บทเรียนในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อไป

(1.3.5) โครงการ One – on –one Tutoring Program

โครงการนี้ตั้งอยู่ในนครซิดคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทวอลกรีน และอยู่ในความดูแลของมูลนิธิ เพื่อการศึกษา Midtown โครงการจะคัดเลือกเด็กจากครอบครัวชนกลุ่มน้อยในเขตเมือง ไม่ว่าจะเป็นจากครอบครัวที่มีเชื้อสายสเปน เชื้อสายแอฟริกันเข้าสู่โครงการโดยที่มุ่งให้มีการกระตุ้น ยกย่อง พัฒนาศักยภาพ

ความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในตัวเด็ก แต่ละคนให้ปรากฏเด่นชัดขึ้น พยายามพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหาแนวทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดในการให้การศึกษาแก่เด็กเหล่านั้นแต่ละราย

โครงการได้เสริมสร้างความเข้มแข็งในเชิงทักษะวิชาการและปลูกฝังความมุ่งมั่นเพื่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียน เพื่อให้เด็กสามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิตในที่สุด นอกจากนี้ที่สำคัญมากคือ การผลักดันให้เด็กเกิดความสำนึกที่ดีในการช่วยเหลือสังคมส่วนรวม ชุมชนรอบข้าง รวมทั้งส่งเสริมการเป็นพ่อแม่ที่ดีของเหล่าพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กที่เข้าร่วมโครงการ อันเป็นหนทางในการสร้างความเหนียวแน่นของสายสัมพันธ์ในครอบครัวด้วย

(1.3.6) โครงการ Coca – Cola Valued Youth Program

โครงการนี้อยู่ในเมือง ซาน แอนโตนิโอ มลรัฐเท็กซัส เป็นโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กให้สามารถเรียนจนจบการศึกษาระดับมัธยมตอนต้นและปลาย รวมทั้งเพื่อส่งเสริม ความสำเร็จในเรื่องชีวิตและด้านวิชาการโครงการเริ่มต้นโดยมุ่งช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจากชนกลุ่มน้อยสายเลือดสเปน จนถึงปัจจุบันได้ขยายออกเพื่อให้ครอบคลุมและมุ่งช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจากชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ด้วย นับตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2527 จนถึงปัจจุบันโครงการนี้ได้ขยายเพื่อให้บริการในเขตต่างๆ ครอบคลุมโรงเรียน 42 แห่งทั่วสหรัฐอเมริกา สมาคมวิจัยการพัฒนาความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ช่วยโรงเรียนเหล่านี้ในการดำเนินโครงการ โดยการอบรมเจ้าหน้าที่และให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการอื่นๆ โครงการตั้งเป้าหมายสูงสุดที่จะให้กิจกรรมต่างๆ เกิดความยั่งยืน และผสมผสานเข้าเป็นส่วนหนึ่งในระบบของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในอนาคต

โครงการนี้ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนระหว่างอายุ 12 และ 21 ปี ซึ่งมีเชื้อสายสเปน โดยการสอนเสริมในลักษณะคละช่วงอายุในด้านวิชาการ และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาค่าขาดแคลนครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกันก็ประสบความสำเร็จในการป้องกันเด็กไม่ให้ลาออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษาตามหลักสูตร

(2) สหราชอาณาจักร

(2.1) ภาพรวมของกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติ

กฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของสหราชอาณาจักร คือ พระราชบัญญัติ การศึกษา ค.ศ.1944 (Education Act, 1994) ซึ่งกำหนดให้มีรัฐมนตรีศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการศึกษาของชาติ และกำกับดูแลกระทรวงศึกษาธิการ และการจัดหางาน กฎหมายฉบับนี้กล่าวถึงความรับผิดชอบของบิกามารดา และหน่วยงานภาครัฐในระดับชาติ และท้องถิ่นใน การจัดการศึกษา แต่ไม่ได้ระบุถึงสิทธิของบิดามารดาหรือเด็กในเรื่องการศึกษา

สำหรับเด็กด้อยโอกาสนั้น มีการตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งคือ Warnock Committee เมื่อ พ.ศ.2521 เพื่อรับผิดชอบการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งมีความต้องการการศึกษาพิเศษคณะกรรมการชุดนี้ ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ โดยระบุว่า ควรจะพยายามให้เข้าเรียนในชั้นเรียนปกติให้มากที่สุด ต่อมาใน พ.ศ.2536 รัฐได้ออกพระราชบัญญัติการศึกษาอีกหนึ่งฉบับ ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น รับผิดชอบในการตัดสินใจว่า เด็กคนใดมีความต้องการพิเศษในด้านการศึกษาโดยให้นิยามไว้ว่า ต้องเป็นเด็กที่มีความยากลำบากในการเรียนรู้โดยเปรียบเทียบกับเด็กทั่วไป หรือโดยพิสูจน์ได้ว่าเด็กมีความบกพร่องทางร่างกายหรือสติปัญญา ทำให้ไม่สามารถรับบริการการศึกษา เช่นเดียวกับเด็กอื่นๆ ได้ นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ยังได้ให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่นที่จะจัดการศึกษาพิเศษเพิ่มเติม หรือแตกต่างไปจากการศึกษาปกติให้แก่เด็กกลุ่มนี้ด้วย

(2.2) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของภาครัฐ

การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กพิการ รัฐได้จัดระบบการประเมินความต้องการพิเศษทางด้านการศึกษาของเด็กพิการก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียน 2 กระบวนการ คือ การร้องขอซึ่งดำเนินการ ในแคว้นอิงแลนด์และแคว้นเวลส์ และการบันทึกข้อมูล ซึ่งดำเนินการในแคว้น สกอตแลนด์ กระบวนการดังกล่าวใช้เวลานาน มีขั้นตอนซับซ้อน และต้องมีการประเมินโดยผู้ชำนาญการรวมทั้งต้องบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จึงจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้ อย่างไรก็ดีในทางปฏิบัติแล้วกระบวนการนี้ไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับหรือยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เนื่องจากรัฐให้เงินสนับสนุนโรงเรียนตามจำนวนนักเรียน และมีการแข่งขันกันระหว่างโรงเรียนต่างๆ ในการช่วงชิงนักเรียน และมีการแข่งขันกันระหว่างโรงเรียนต่างๆ ในการช่วงชิงนักเรียน ทำให้โรงเรียนต่างๆ ไม่เต็มใจที่จะรับเด็กพิการเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติ เพราะจำต้องจัดบริการการศึกษาพิเศษ ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากกว่าปกติสำหรับเด็กพิการแต่ละคน ดังนั้นกระบวนการทั้งสองจึงมีผลทำให้เด็กพิการได้รับบริการทางการศึกษาเป็นพิเศษและแยกออกไปมากกว่าจะได้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียน

การให้บริการด้านทักษะอาชีพ เนื่องจากนักการเมืองบางคนมีแนวคิดว่าการศึกษาช่วยเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ดังนั้นในทศวรรษที่แล้วจึงมีการเสนอให้นำประสบการณ์การทำงานมาสอนเด็กในโรงเรียน และได้มีการพัฒนาโครงการต่างๆ ขึ้น เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพของเด็ก เช่นโครงการการศึกษาด้านวิชาชีพ โครงการให้โอกาสด้านอาชีพแก่เยาวชน โครงการฝึกอบรมเยาวชนในด้านอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐยังได้กำหนดการรับรองคุณสมบัติทางด้านวิชาชีพขึ้น ซึ่งจะเป็นหลักประกันให้เด็กในการหางานทำในอนาคตด้วย

(2.3) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรเอกชน

องค์กรเอกชนที่สำคัญของประเทศอังกฤษซึ่งให้บริการแก่เด็กด้อยโอกาสในด้านต่างๆ รวมทั้งด้านการศึกษามาเป็นเวลาช้านาน และได้ขยายงานออกไป ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและวิชาการแก่ประเทศอื่นๆ ด้วย คือ Save the Children Fund (UK) งานที่องค์กรนี้ดำเนินการในประเทศอังกฤษแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ งานส่งเสริมการเป็นพลเมืองดี การมีส่วนร่วมและสิทธิเด็ก งานส่งเสริมสิทธิในการได้รับการดูแลจากรัฐ และงานป้องกันและแก้ไขความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีองค์กรเอกชนหลายองค์กร ซึ่งมีบริการที่หลากหลายดังนี้

(2.3.1) โครงการ Prince's Youth Business Trust (PYBT)

โครงการนี้ให้บริการแก่เด็กด้อยโอกาสในการสร้างธุรกิจและความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยธุรกิจในรูปแบบหุ้นส่วน

การว่างงานในเขตแคว้นอิงแลนด์ ของสหราชอาณาจักรได้ส่งผลกระทบต่อคนกลุ่มเยาว์อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการทำลายความเชื่อมั่นและสร้างความรู้สึกแปลกแยกให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการจัดตั้งโครงการนี้ขึ้นใน พ.ศ.2529 ในรูปของเงินทุนนี้ก็เพื่อที่จะให้การสนับสนุนแก่เยาวชนโดยจัดบริการต่างๆ เพื่อการจัดตั้งและดำเนินการกิจการค้าของตนเอง เยาวชนกลุ่มเป้าหมายจะมีช่วงอายุระหว่าง 18 ถึง 30 ปี เยาวชนต้องเสนอโครงการเพื่อรับการพิจารณา และโครงการที่จะได้รับการสนับสนุนจะต้องเป็นกิจการที่ดำเนินการโดยความริเริ่มดำเนินการโดยเยาวชนในช่วงอายุดังกล่าวทั้งหมด

(2.3.2) โครงการ European Youth Parliament

โครงการนี้มีสำนักงานอยู่ในเมือง Oxford ได้รับการจัดตั้งขึ้นเนื่องจากได้มีการตระหนักอย่างกว้างขวางว่าผลกระทบจากการรวมตัวของประเทศในยุโรปเป็นประชาคมยุโรปทำให้ประเทศสมาชิกของประชาคมต้องแบกรับปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา อย่างไรก็ตามการเปิดพรมแดนของประเทศสมาชิกเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายอย่างมากแก่ประชาชนชาวยุโรปใหม่ โดยเฉพาะเรื่องความรู้และยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในท่ามกลางเยาวชนด้วยกันเอง และความเข้าใจในประเด็นอันสลับซับซ้อนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่เขาต้องเผชิญหน้า รวมทั้งความเสี่ยงของเยาวชนที่จะตกเป็นเหยื่อของปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น รวมทั้งความเสี่ยงของเยาวชนที่จะตกเป็นเหยื่อของปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งโครงการ European Youth Parliament (EYP) ใน พ.ศ.2530 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมต่างๆ ของประชาคมยุโรปโดยการฝึกอบรมความเป็นผู้นำและเนื้อหาอื่นๆที่จะทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถพัฒนาทักษะจนกลายเป็นผู้นำของประชาคมยุโรป และมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศและประชาคมโดยส่วนรวม

(2.3.3) โครงการ International Award Programme

มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่น การพัฒนาแบบองค์รวม ของเยาวชนโดยผ่านทางกีฬาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางร่างกาย ความเข้มแข็งของจิตใจ และการพัฒนารอบด้าน โครงการได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาการของเยาวชนช่วงอายุระหว่าง 14 ถึง 25 ปี โดยโครงการจะให้แรงบันดาลใจแก่เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อจัดกิจกรรมการพัฒนาดน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 4 กลุ่ม คือ การทำงานหรือให้การบริการในด้านสังคมการค้นคว้าแสวงหาความรู้ต่างๆ การพัฒนาทักษะเฉพาะและนันทนาการ กิจกรรมเหล่านี้เป็นการกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการในเชิงการเจริญเติบโตของร่างกาย การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและการพึ่งพาตนเอง ความสำนึกรับผิดชอบ และการช่วยเหลือสังคม นอกจากกิจกรรมการพัฒนาบุคคลแล้ว โครงการยังได้จัดทำจดหมายข่าว และชุดเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อใช้ในการให้ความรู้แก่เยาวชนที่มีปัญหา และส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนจัดกิจกรรมเพื่อเป็นบริการแก่ชุมชนด้วย โครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของภาครัฐ องค์การเพื่อสาธารณประโยชน์ โรงเรียน และอาสาสมัครอิสระจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกจนได้พัฒนาเป็นโครงการระดับชาติใน 60 ประเทศ และเป็นโครงการขนาดเล็กในอีก 30 ประเทศ และในช่วงต้นของทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมโครงการถึงกว่า 130,000 คน

(2.3.4) โครงการ Leaving Care Services

โครงการนี้เป็นโครงการที่ให้บริการด้านที่พักอาศัย การเตรียมกลับคืนสู่สังคม การศึกษาและอาชีพ แก่เด็กและเยาวชนที่พ้นการดูแลในสถานสงเคราะห์ของรัฐ และจำต้องโยกย้ายไปรับบริการจากแหล่งอื่นๆ องค์การที่เป็นผู้ดำเนินโครงการคือ Thomas Coram Foundation for Children ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2282 ในมหานครลอนดอน และได้ให้บริการในด้านการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม การวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของเด็กกำพร้า อนาถา การให้ที่พักอาศัยชั่วคราวแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งพ้นจากการดูแลของสถานสงเคราะห์และการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของเด็กกลุ่มนี้ และวิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้องเหมาะสม

(3) บราซิล

(3.1) ภาพรวมของกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติ

รัฐธรรมนูญของบราซิลได้กำหนดเรื่องการฟื้นฟูและฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้พิการสามารถกลับคืนสู่สังคม นอกจากนั้นยังได้กำหนดให้รัฐเป็นผู้ส่งเสริมการบูรณาการผู้พิการ โดยการแก้ไขฟื้นฟูการศึกษาและการทำงาน กฎหมายยังได้รับรองสิทธิของผู้พิการในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย การทำงาน และการพักผ่อนหย่อนใจ

ในหมวดที่ 3 ได้กำหนดว่าจะจัดการศึกษา โดยสอดคล้องกับหลักการ ดังต่อไปนี้

- 1) หลักความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา
- 2) หลักเสรีภาพในการเล่าเรียน การสอน ความคิดและองค์ความรู้
- 3) หลักพหุนิยมทางด้านความคิดและแนวทางการเรียนการสอนที่

เหมาะสม หลักการดำรงอยู่ร่วมกันของสถาบันภาครัฐและเอกชน

ในส่วนของนโยบายและแผนงานระดับชาตินั้น บราซิลได้จัดทำแผนสิบปี ด้านการศึกษาสำหรับเด็กทุกคน ค.ศ.1993 เพื่อสนับสนุนเป้าหมายทางนโยบายในการทำให้ การศึกษาสามารถเข้าถึงเด็กทุกคน

(3.2) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของภาครัฐ

ในส่วนของเด็กพิการนั้น เลขาธิการสำนักงานการศึกษาพิเศษของ กระทรวงศึกษาธิการ และการศึกษา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาระบบการศึกษา พิเศษของทั้งประเทศ โดยจะมี CORDE ซึ่งเป็นหน่วยประสานงานกลางมีหน้าที่รับผิดชอบในการ จัดตั้งและให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กิจกรรมทางการศึกษาของสหพันธ์ อีกทั้งให้การ สนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการ และการเงินแก่หน่วยงานปกครองท้องถิ่น ในการให้บริการการศึกษา แก่เด็กที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือพิเศษ ดังนั้นการศึกษาพิเศษประเภทนี้จึงได้รับการ สนับสนุนทางการเงินจากรัฐเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มี การสนับสนุนจากแหล่งอื่นๆ ทางภาคเอกชนด้วย

ในส่วนของ การให้บริการการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสกลุ่มอื่นนั้นมูลนิธิ สวัสดิการเด็กแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม รับผิดชอบเกี่ยวกับเด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กยากจนและผู้เยาว์ที่กระทำคามผิด มูลนิธิ สวัสดิการเด็กแห่งชาตินี้ทำงานโดยประสานงานกับมูลนิธิระดับมลรัฐ ซึ่งเป็นส่วนที่ดำเนินงาน โดยตรงด้านการบริหารงานของหน่วยงานและโครงการต่างๆ รวมทั้งทำการส่งต่องานบางส่วน ให้กับเทศบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับภูมิภาค

การดำเนินงานในระบบมูลนิธิสวัสดิการเด็กแห่งชาติและมูลนิธิระดับรัฐ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ การจัดตั้งสถาบันแบบปิดหรือแบบกึ่งปิด หรือที่รู้จัก ในนาม “โรงเรียน” สำหรับดูแลเด็กที่กระทำคามผิด เด็กเกเร เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กที่ อ่อนแอ ซึ่งถูกส่งตัวมาโดยศาลเยาวชน และแนวทางที่สองคือการจัดโครงการนันทนาการ การ พักผ่อนหย่อนใจและการศึกษาในระดับชุมชน การดำเนินงานทั้งสองแนวทางให้ความสำคัญต่อ การป้องกันการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนพอๆ กับการคุ้มครองเด็กที่มีความเสี่ยง

รัฐบาลได้ยึดถือยุทธศาสตร์สองประการในการก่อตั้งโครงการกล่าวคือ

1) ยุทธศาสตร์การถ่วงดุล รัฐบาลตั้งใจที่จะจัดตั้งโครงการให้อยู่ภายในกลไกของรัฐ ให้ทำหน้าที่เป็นเสมือนเครื่องถ่วงดุลของนโยบายและโครงการต่างๆ ที่รัฐดำเนินอยู่ เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายและการดำเนินงานของโครงการต่างๆ เหล่านั้น การดำเนินยุทธศาสตร์เช่นว่าเกิดขึ้นจากการตระหนักถึงข้อจำกัดของรัฐบาลในการเปลี่ยนนโยบายให้มีผลเป็นรูปธรรม ในทางปฏิบัติ ความคิดใหม่ๆ ต้องถูกทดสอบและผลประโยชน์และความเคยชินแบบเก่าๆ ต้องถูกขจัดออกไปเสียก่อน จึงจะให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ในองค์กรของรัฐ

2) ยุทธศาสตร์การลดความเป็นรัฐการ (de - bureaucratise) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการทำงานจาก การใช้เจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาลในจังหวัดต่างๆ มาเป็นแนวทางที่มุ่งสู่การมีส่วนร่วมของสาธารณชน ทั้งนี้โดยมีเหตุผลในการดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าว คือ เห็นว่าโครงการชุมชนมีความสร้างสรรค์และมีศักยภาพมากกว่าในการช่วยเหลือเด็ก การทำงานของรัฐบาลโดยลำพังภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่อาจให้การช่วยเหลือแก่เด็กเร่ร่อนได้ในจำนวนที่มากนัก และ การตระหนักถึงข้อจำกัดของรัฐและความไม่เชื่อว่ารัฐจะสามารถรักษาคุณภาพของบริการที่ให้แก่เด็กโดยตรงได้ในระยะยาว แม้ว่าจะมีทรัพยากรก็ตาม

(3.3) การปรับปรุงการให้บริการการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ และกรรภิพาของบราซิล ได้กำหนดมาตรการจูงใจหลายประการ เพื่อให้เด็กได้เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษามากขึ้น และเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน ในปี พ.ศ.2540 ได้มีการแจกจ่ายหนังสือเรียน ให้แก่นักเรียนชั้นประถมทั่วประเทศ โดยใช้เงินถึง 142.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รายการโทรทัศน์ก็ได้รับการปรับปรุง เพื่อให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกอบรมครูประถมศึกษาในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งสิ้นงบประมาณไป 73.1 ล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ยังมีการแจกจ่ายชุดอุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยจานรับสัญญาณดาวเทียม โทรทัศน์ วิดีทัศน์ และเทปให้แก่โรงเรียนประถมทั่วประเทศถึง 50,000 โรงเรียน มีการจัดตั้งทุนการพัฒนาครู และพัฒนาการศึกษาชั้นประถมศึกษาเพื่อเพิ่มเงินเดือนให้แก่ครูซึ่งมีรายได้ต่ำมาก

นอกจากนี้หน่วยงานบริหารสวนท้องถื่นยังได้จัดให้มีโครงการพิเศษเพื่อป้องกันและขจัดแรงงานเด็ก และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางเพื่อสร้างหรือปรับปรุงโรงเรียน และจัดหาพาหนะให้แก่นักเรียน มีการโอนงบประมาณการศึกษา ส่วนกลางไปให้องค์กรท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยกำหนดให้ใช้เงิน 60% ของงบประมาณสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในปี พ.ศ.2538 ได้มีการจัดตั้งโครงการทุนการศึกษา (Bolsa Escola) ขึ้นเป็นโครงการนำร่อง เพื่อช่วยให้ครอบครัวยากจนสามารถส่งบุตรที่อายุระหว่าง 7 - 14 ปี เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยตั้งเป้าหมายว่าจะต้องดำเนินการให้ได้ถึงร้อยละ 90 ของเด็ก

กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีบริการช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวของเด็กที่ตกงานในการหางานทำด้วย และเพื่อเป็นกำลังใจ และเป็นแรงบันดาลใจของเด็กและครอบครัว โครงการได้จัดให้มีการนำเงินทุนจำนวนเท่ากับรายได้ของเด็กที่ได้รับในการทำงานเข้าฝากไว้ในธนาคารทุกๆ ปีที่เด็กยังคงศึกษาอยู่ในโรงเรียน แต่มีกฎเกณฑ์ว่าถ้าเด็กเรียนซ้ำชั้นเกิน 2 ปี หรือออกจากโรงเรียนไปกลางคัน เงินดังกล่าวจะกลับคืนไปที่หน่วยงานของรัฐ

(3.4) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรเอกชน

(3.4.1) โครงการ Community Public Schools (CECUP)

นักเรียนจากครอบครัวยากจนอายุระหว่าง 5 ถึง 18 ปี มากกว่า 10,000 คน ได้รับประโยชน์จากโรงเรียนชุมชน 62 แห่งที่ตั้งและดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นในเขตยากจนในเมือง Salvador ในแคว้น Bahia เนื่องจากเด็กต้องเผชิญกับปัญหาไม่สามารถเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนประถมศึกษาของทางการได้ ดังนั้นบิดามารดาผู้ปกครองของเด็กจึงได้ร่วมกันจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเองตั้งแต่ช่วงระหว่างปี พ.ศ.2513 – 2523 มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนชุมชนที่มีรายได้ต่ำในความพยายามที่จะให้การศึกษามีคุณภาพแก่บุตรของเขา มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มและรักษาระดับของการเข้าเรียนของเด็กในชุมชนยากจนรายได้ต่ำ เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนชุมชนเป็นทางเลือกที่เด็กสามารถเรียนต่อไปได้ ในกรณีที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบโรงเรียนปกติสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยจัดระบบโรงเรียนชุมชนสำหรับเด็กในครอบครัวยากจน และเพื่อต้องการช่วยเหลือ สนับสนุนจากภาครัฐมายังโรงเรียนชุมชน โดยโรงเรียนจะมีหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนที่ใช้ภูมิหลังทางด้านวัฒนธรรมของเด็กเป็นตัวตั้ง โดยที่โรงเรียนจะมีความเชื่อว่าเด็กและชุมชนรอบข้างมีความรู้และแนวความคิด เพียงพอที่จะเป็นตัวตั้งในการพัฒนาหลักสูตร ก่อนวัยเรียนและประถมศึกษา การเรียนเป็นกิจกรรมในเชิงปฏิสัมพันธ์ ซึ่งทั้งนักเรียนและครูจะได้ค้นพบความรู้ ซึ่งมีฐานมาจากสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันมากกว่าจะเป็นกระบวนการในเชิงการถ่ายทอดข้อมูล ซึ่งห่างจากความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

(3.4.2) โครงการ Educacao Suplementario de Primer Grau (Alternative Primary Education)

เป็นโครงการสร้างโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน และเพื่อเป็นเครื่องมือในการทำงานในชุมชนชนบท โดยในช่วงเวลา 18 เดือนนักเรียนจะหมุนเวียนกันอยู่ในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อรับการฝึกฝนอบรมทั้งในเรื่องการเรียนและการทำงานสำหรับหลักสูตรของโรงเรียนส่วนหนึ่งจะประกอบด้วยวิชาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาระดับมัธยม นักเรียนจะมีส่วนสำคัญในการดูแลการดำเนินกิจการของโรงเรียน รวมทั้งเข้าร่วมดำเนินงานสหกรณ์ของโรงเรียนอันเป็นหน่วยสำคัญที่ดำเนินการผลิตอาหารเพื่อความต้องการของโรงเรียนเอง และยังสามารถป้อนตลาดในชุมชนรอบข้างด้วย

(3.4.3) โครงการ Goat – to – School Program

เป็นโครงการนำร่องเพื่อช่วยเหลือแรงงานเด็กและครอบครัวสหพันธ์จะให้แพะแก่ครอบครัวที่ส่งบุตรเข้าเรียนแทนที่จะให้ทำงานพร้อมทั้งสอนวิธีการเลี้ยงแพะและการขยายพันธุ์ด้วย ครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการจะให้บุตรที่มนมแพะ และการขยายพันธุ์ด้วยครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการจะให้บุตรที่มนมแพะ และมีสัญญาคืนแพะให้แก่สหพันธ์เท่ากับจำนวนที่ได้ในภายหลัง ซึ่งทำให้สามารถขยายการช่วยเหลือไปยังครอบครัวอื่นๆ ได้

(3.4.4) โครงการ CESAM (Salesian Centre for Minors)

เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากโบสถ์คาทอลิก โดยมุ่งไปที่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กสลัมโดยทั่วไปมากกว่าที่จะเจาะจงที่เด็กเร่ร่อน มีการดำเนินงานแบบบริษัทที่ไม่แสวงหากำไร โดยการทำสัญญาให้บริการ เช่นการส่งเอกสาร การบรรจจุ๊บห่อ เด็กส่งของ เป็นต้น ให้แก่บริษัทต่างๆ เด็กที่อยู่ภายในโครงการ 1,000 คน จะได้รับเอกสารทางกฎหมายสิทธิไม่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปสำหรับเด็กทำงานในประเทศบราซิล เด็กในโครงการจะถูกกระตุ้นและสนับสนุนให้เรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาและสามารถใช้เครื่องเล่นและอุปกรณ์นันทนาการได้ในช่วงวันหยุด นอกจากนั้น CESAM ยังติดต่อและทำงานร่วมกับครอบครัวเด็กผ่านทางโครงการอาสาสมัคร

(3.4.5) โครงการ Salao de Encontro (Meeting – Place)

Salao de Encontro เป็นโรงงานแบบมีที่พักให้ที่ไม่มุ่งหาประโยชน์ทางธุรกิจ ถูกตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นสถานที่ทำงานที่เหมาะสมเป็นทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการทำงานบนท้องถนน Salao de Encontro ทำการผลิตเฟอร์นิเจอร์รถแต่งบ้านตามสไตล์ดั้งเดิม ที่มีคุณภาพสูงและครบวงจร โดยผลิตทั้งกระเบื้องเซรามิก พรม ผ้ามัดแต่ง และอุปกรณ์ตกแต่งบ้านอื่นๆ ใช้กระบวนการผลิตแบบ labour intensive และใช้ทรัพยากรท้องถิ่นโดยมีการใช้เทคนิคทางศิลปะตามมาตรฐานว่าด้วยความงามและงานฝีมือชั้นสูง

(3.4.6) โครงการ Republica do Pequeno Vendedor (Republic of Young Pedlars)

เป็นโครงการที่จัดหาบริการให้การช่วยเหลือแก่เด็กที่กำลังทำงานอยู่ตามท้องถนน โดยใช้อาสาสมัครที่มีแรงจูงใจสูงและที่ได้รับการอบรมเป็นพิเศษ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชนซึ่งมาจากภูมิหลังทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่และเป็นเด็กเร่ร่อนตามท้องถนน อาสาสมัครจะออกไปตามท้องถนนเพื่อพูดคุยติดต่อกับเด็กเร่ร่อนตามท้องถนนและในภายหลังจัดเด็กเหล่านั้นให้เป็นกลุ่มต่างๆ เพื่อที่จะทำลายความห่างเหินความแปลกแยก และเพื่อเริ่มกระบวนการร่วมกันแก้ไขปัญหาการทำงาน ปัญหาครอบครัวและปัญหาอื่นๆ

(4) ฟิลิปินส์

(4.1) ภาพรวมของกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติ

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (ค.ศ.1987) มาตรา 16 หมวด 1 บัญญัติว่า รัฐจะปกป้องและส่งเสริมสิทธิของพลเมืองทุกคนที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในทุก ระดับและจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการที่จะทำให้การศึกษาเช่นนั้นเข้าถึงได้โดยทุกคน รัฐธรรมนูญได้ให้หลักประกันในการศึกษาที่ไม่เสียค่าเล่าเรียนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยที่จะไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียนของรัฐ นอกจากนี้ มาตรา 14 หมวด 2(5) ได้กำหนดให้รัฐจัดการฝึกอบรมในเรื่องกิจการพลเมือง ความสำเร็จประสิทธิภาพทางด้านวิชาชีพและทักษะอื่นๆ ให้แก่พลเมือง ผู้ใหญ่ คนพิการ และเยาวชนที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียน

ประมวลกฎหมายสวัสดิการเด็กและเยาวชน มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาอยู่หลายประการ รวมทั้งเรื่องการบริหารโรงเรียน การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง เด็กที่ยากจนโรงเรียนอนุบาล ชั้นเรียนพิเศษสำหรับผู้พิการทางกาย ทางสติปัญญาและจิตใจ และ ผู้ได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจ บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู การศึกษาสำหรับเด็กที่ถูกจ้างให้เป็นคนทำงานบ้าน และโครงการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาสำหรับเด็กทำงาน

นอกจากนั้นประเทศฟิลิปปินส์ยังมีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับผู้พิการ กล่าวคือ กฎบัตรเพื่อคนพิการ หรือรัฐบัญญัติที่ 7277 ค.ศ.1992 ซึ่งระบุถึงการบำบัดฟื้นฟู การพัฒนาตนเองและการพึ่งตนเองของผู้พิการ และการบูรณาการสู่สังคม ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาข้อ 12 ว่าด้วยการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ กำหนดว่ารัฐจะให้หลักประกันว่าคนพิการจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะของตน รัฐจะใช้มาตรการที่เหมาะสมในการทำให้การศึกษาเช่นนั้นเข้าถึงได้โดยคนพิการทุกคน ให้ถือว่าการศึกษาพิเศษโดยสถาบันการศึกษาที่จะให้เด็กเข้าเรียนในหลักสูตรใด ด้วยเหตุผลความพิการเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย รัฐจะนำเอาความต้องการเป็นพิเศษของคนพิการมาประกอบการพิจารณาในการร่างนโยบายและโครงการด้านการศึกษา รัฐจะกระตุ้นให้สถาบันการเรียนการสอนนำเอาความต้องการพิเศษของคนพิการมาพิจารณาในการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกในโรงเรียน ตารางเวลาการสอนกฎเกณฑ์ทางด้านพลานามัย และการพิจารณาเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง รัฐจะส่งเสริมการจัดหาบริการเพิ่มเติมซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกแก่กระบวนการเรียนรู้ของคนพิการของสถาบันการเรียนการสอนระดับสูง

(4.2) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้วยโอกาสของภาครัฐ

โดยเหตุที่สถานศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์มีไม่เพียงพอกับความ ต้องการของเด็ก จึงปรากฏว่าการเข้าเรียนของเด็กอยู่ในอัตราต่ำโดยเฉพาะในหมู่ของแรงงานเด็ก ดังนั้นใน พ.ศ.2533 กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม และการกีฬาจึงได้จัดตั้งโครงการรวมชั้นเรียน

ขึ้นเพื่อที่จะสามารถขยายโรงเรียนประถม และมัธยมศึกษา ในหมู่บ้านและตำบลที่มีความต้องการได้ โครงการนี้ดำเนินการโดยวิธีจัดครูหนึ่งคนต่อนักเรียนรวมชั้น 30 ถึง 40 คน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสเข้าโรงเรียนโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าอยู่ชั้นอะไร ซึ่งเป็นการขจัดปัญหาการขาดแคลนครูและการต้องยุบหรือขยายชั้นเรียนบางชั้นตามจำนวนเด็กมากเกินไปหรือน้อยเกินไปด้วย กระทรวงฯ ได้จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาประเภทนี้ถึง 900 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษา 52 โรงเรียน ในท้องถิ่นที่ไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาเลย ใน พ.ศ.2538 และ 2539 จากสถิติของกระทรวงฯ จะเห็นความแตกต่างได้ชัดว่าใน พ.ศ.2534 มีตำบลร้อยละ 258 ซึ่งไม่มีโรงเรียนประถมศึกษา แต่ใน พ.ศ.2539 มีตำบลเพียงร้อยละ 12.5 ที่ยังไม่มีโรงเรียนประถมศึกษา

(4.3) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กเร่ร่อน

โครงการที่มีประสิทธิผลคือ โครงการโรงเรียนบนถนนสำหรับเด็กเร่ร่อนตามท้องถนน ซึ่งมีกระทรวงสวัสดิการและพัฒนาสังคมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก โครงการดำเนินการโดยการจัดให้มีโรงเรียนเคลื่อนที่ในบริเวณที่เด็กทำงาน และใช้หลักสูตรการสอนที่สามารถใช้ได้กับเด็กที่มีพื้นฐานการศึกษาแตกต่างกันโดยมีวิชาพื้นฐานเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นได้มีการพัฒนาหน่วยการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายเพื่อให้การสอนสามารถตอบสนองต่อระดับการพัฒนาของเด็กแต่ละคน

กระทรวงสวัสดิการและพัฒนาสังคมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการ การติดตามผล และการประสานงานกับหน่วยงานรัฐบาลอื่นๆ โดยได้รับความสนับสนุนทางด้านครูและอุปกรณ์การสอนจากกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรมและการกีฬา ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนจะให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมด้านงบประมาณและการบริการอื่นๆ ในการดำเนินโครงการนั้นมีหน่วยงานภาคีรัฐหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง

การให้บริการโครงการที่จัดให้แก่เด็กนั้น การให้การศึกษาดังเลือกนับได้ว่าเป็นบริการที่สำคัญที่สุด โดยจะประกอบไปด้วยการยกระดับจิตสำนึก การปลูกฝังค่านิยมและแรงจูงใจ การฝึกทักษะ การรวมกลุ่มในชุมชนและการพัฒนาความเป็นผู้นำ นอกจากนั้นโครงการยังได้จัดให้มีกิจกรรมสร้างรายได้อื่นๆ ร่วมด้วย

(4.4) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กพิการ

มีการดำเนินโครงการหลายโครงการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเด็กกลุ่มพิเศษ รวมทั้งโครงการการศึกษาพิเศษในชุมชนที่เน้นการพัฒนาการรู้หนังสือ การสอนการนับเลขและทักษะการดำเนินชีวิตให้แก่เด็กพิการอายุระหว่าง 6 – 12 ปี นอกจากนั้นยังจัดให้มีศูนย์โครงการการศึกษาพิเศษเพิ่มขึ้น และชั้นเรียนการศึกษาพิเศษในโรงเรียนปกติ

การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กพิการของภาครัฐเป็นไปตามนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับการศึกษาพิเศษ (ค.ศ.1987) ซึ่งได้วางกรอบไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

ด้าน การคัดเลือก การประเมินเบื้องต้น การปฐมนิเทศ การบูรณาการ และหลักสูตรที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาพิเศษ ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 5 มาตรา 1 ของนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับการศึกษาพิเศษ (ค.ศ.1987) คือ การบูรณาการให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่การศึกษาในระบบปกติและเข้าสู่ชุมชนได้ในที่สุด

นโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับการศึกษาพิเศษ ได้จำแนกรูปแบบการศึกษาพิเศษออกเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ การจัดให้มีโรงเรียนพิเศษ และชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดให้มีชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติเป็นรูปแบบการดำเนินการหลัก และมีการกำหนดให้โรงเรียนและชุมชนทำการคัดเลือก ซึ่งต้องรวมทั้งการกำหนดคุณสมบัติการประเมินเบื้องต้น และการประเมินผลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม และมีขั้นตอนการรับเด็กพิการเข้าเรียนและกระบวนการติดตามดูแลดังนี้

- 1) มีการรับรองจากสถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) มีคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือก
- 3) มีการปรึกษาหารือกับผู้ปกครองเด็ก
- 4) มีการจัดให้เด็กเข้าชั้นเรียนหรือเข้าโครงการพิเศษที่เหมาะสม
- 5) มีการจัดทำหลักสูตรสำหรับเด็กพิการเป็นพิเศษ
- 6) มีการประเมินผลเป็นระยะ

(4.5) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรเอกชน

องค์กรเอกชนในประเทศฟิลิปปินส์มีจำนวนมาก ทำงานเข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีบทบาทสำคัญในการให้บริการแก่เด็กด้อยโอกาสโดยเฉพาะในด้านการศึกษา องค์กรเอกชนที่มีชื่อเสียงขององค์กรหนึ่งของฟิลิปปินส์ คือ Children and Youth Foundation of the Philippine องค์กรนี้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2536 โดยได้รับความสนับสนุนขั้นแรกจาก Consuelo Zobel Alger Foundation และ International Youth Foundation โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมและพัฒนาสภาพการณ์ โอกาส และคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสในประเทศฟิลิปปินส์ จนถึงปัจจุบันมูลนิธินี้ได้ให้เงินสนับสนุนโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการแก่องค์กรเอกชนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนด้วย

(4.5.1) โครงการ Bahay Tuluyan Alternative Education Program for Street Children โครงการนี้มีโครงการย่อยที่สำคัญ 5 โครงการ คือ

- 1) โครงการผู้ให้การศึกษาจรูเนียวาร์
- 2) กลุ่มวิจัยแบบมีส่วนร่วม
- 3) ศิลปะการละคร

4) โครงการให้ทุนการศึกษา

5) โครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพ

(4.5.2) โครงการ Alternative Education for Indigenous Children

โครงการนี้อยู่ที่ Agusan del Sur เด็กและเยาวชนที่โครงการให้ความช่วยเหลืออาศัยอยู่ในชุมชน Banwaon – Manobo ซึ่งเป็นชุมชนล้าหลัง และได้รับบริการจากรัฐน้อยมาก โดยเฉพาะเรื่องการศึกษา การบริการที่มีอยู่ก็ไม่ได้คำนึงถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างของชุมชน ซึ่งเป็นเหยื่อของสงครามระหว่างรัฐกับผู้ก่อการร้ายอยู่เสมอใน พ.ศ.2524 จึงมีการจัดตั้งโครงการขึ้นเพื่อสอนหนังสือแก่เด็กอายุ 5 ถึง 14 ปี ให้สามารถอ่านเขียนและบวกลบคูณหารได้ นอกจากนี้โครงการยังส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพึ่งตนเองของเด็กโดยจัดกิจกรรมด้านการแสดง การเต้นรำ และดนตรี เพื่ออนุรักษ์นิทานพื้นบ้าน และตำนานของท้องถิ่น โครงการจัดการฝึกอบรมด้านการเกษตร เพื่อให้เด็กมีงานทำและมีรายได้ และจัดตั้งโรงเรียนทางเลือกเช่นนี้ขึ้น 5 โรงเรียนในพื้นที่ที่มีเด็กเข้าร่วมโครงการประมาณ 200 คน กิจกรรมในโรงเรียนเหล่านี้ไม่ได้มีเพียงการเรียนการสอนปกติ แต่มีการฝึกอบรมด้านอาชีพ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านผสมผสานกัน โรงเรียนเป็นศูนย์เพื่อให้บริการแก่ชุมชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วย

(4.5.3) โครงการ Children and Youth Empowerment Program

โครงการนี้ตั้งอยู่ที่เมือง Albay ในแคว้น Bicol เด็กและเยาวชนพิการที่มีอายุ 3 – 25 ปี ในแคว้น Bicol ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการนี้ โดยมีกิจกรรมต่างๆ ทั้งการฟื้นฟูร่างกาย การศึกษา และการอบรมด้านการดำรงชีวิต เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับชีวิตที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ เพื่อให้สามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในการเข้าร่วมในการรณรงค์ เพื่อให้คนพิการเข้าสู่สังคมได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้โครงการยังมีกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การฝึกอาชีพ และการพัฒนาอาชีพอิสระ โดยการสอนและฝึกอบรมในด้านต่างๆ ดังกล่าว และได้จัดทำคู่มือสำหรับการฟื้นฟูเด็กพิการเพื่อใช้ในการดำเนินงานและเผยแพร่อีกด้วย

(5) ประเทศออสเตรเลีย

(5.1) ภาพรวมของกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติ

กฎหมายด้านการศึกษาของประเทศออสเตรเลียจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องเข้าสู่ระบบการศึกษา สำหรับเด็กอายุระหว่าง 6 ถึง 15 ปี กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยมีดังต่อไปนี้

1) States Grants (Primary and Secondary Education Assistance)

Act 1996 ซึ่งกล่าวถึงการจัดสรรทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเงินงบประมาณที่จะให้แก่

หน่วยงานหรือสถาบันทางการศึกษาเพื่อการจัดให้มีซึ่งบริการทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2) Higher Education Funding Act 1988 ซึ่งระบุนการให้การสนับสนุนแก่การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นสอดคล้องและส่งเสริมความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ โดยที่การศึกษาระกับประถมและมัธยมศึกษาจะมุ่งไปที่การให้ผู้รับการศึกษาได้รับทักษะพื้นฐานที่เพียงพอในการดำรงชีวิต ในขณะที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะเน้นการสร้างสรรคองค้ความรู้ในระดับสูง หรือความรู้ใหม่

3) Vocational Education and Training Funding Act 1992 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา

4) Student and Youth Assistance Act 1973 ซึ่งระบุนการเอื้อประโยชน์ต่อนักเรียนและเยาวชนในด้านการศึกษา

5) Employment and Youth Assistance Act 1973 ซึ่งระบุนการเอื้อประโยชน์ต่อนักเรียนและเยาวชนในด้านการศึกษา

(1.6) Employment, Education and Training Act 1988 ซึ่งพยายามเชื่อมโยงการศึกษาและการมึงงานทำ หรือการศึกษาอบรมที่เน้นความสัมพันธ์ของแนวการศึกษากับอาชีพ

(5.2) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของภาครัฐ

(5.2.1) โครงการ Income Support

เพื่อเด็กด้อยโอกาส ที่ครอบครัวยากจน ที่อยู่ห่างไกลหรือมีความพิการ หรือเป็นชาวพื้นเมืองเผ่า Aborigine เผ่า Torres Strait Islander และ เผ่า Australian South Sea Islander โครงการนี้ดำเนินการโดยรัฐบาลของสหพันธ์เป็นการสนับสนุนทางการเงิน เพื่อการศึกษาโดยมีเป้าหมายสองประการคือ เพื่อที่จะประกันความเท่าเทียมในโอกาสในการศึกษาที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษจำเป็นต้องได้รับ ซึ่งโครงการจะกำหนดกฎเกณฑ์คุณลักษณะของเด็กที่จัดเป็นเด็กด้อยโอกาสในเรื่องฐานะทางการเงินหรือเป็นเด็กของชนพื้นเมืองเผ่า Aborigine เผ่า Torres Strait Islander เด็กพิการ หรือเด็กจากพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้เพื่อเป็นการตอบสนองต่อข้อเสนอนี้ตามรายงานของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมในโอกาส ซึ่งได้เรียกร้องให้รัฐบาลสหพันธ์ให้ความสำคัญและยอมรับสถานะของเด็กของกลุ่ม Australian South Sea Islander ดังนั้นโครงการนี้จึงใช้เป็นหลักการในการให้การสนับสนุนแก่กลุ่มนี้ในระดับที่เท่าเทียมกับระดับที่ได้ให้แก่เด็กของชนพื้นเมืองเผ่า Aborigine และ เผ่า Torres Strait Islander ด้วย เป้าหมายที่สองของโครงการคือ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสามารถเรียนต่อจนจบระดับมัธยมศึกษาและศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป

(5.2.2) โครงการ Austudy

เป็นโครงการให้เงินอุดหนุนแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่อยู่ในเขตห่างไกล และมีปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย หรือมีความต้องการการศึกษาพิเศษ หรือเป็นเด็กพิการ โดยการให้เงินช่วยเหลือครอบครัวซึ่งบุตรต้องแยกออกไปเพื่อรับการศึกษาในระบบทางไกล หรือต้องไปอาศัยกับครอบครัวอื่นเพื่อการศึกษา นักเรียนที่ร่วมโครงการนี้มีถึง 1,300 คน ในปีการศึกษา พ.ศ.2536 – 37 โดยใช้งบประมาณในโครงการ 24.3 ล้านบาท

(5.2.3) โครงการ Special Education Component of National Equity Programme for Schools: NEPS

โครงการนี้ต้องการให้เด็กพิการและเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ได้เข้าศึกษาในระบบโรงเรียน โดยการหาการสนับสนุนทางการเงินแก่หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานเอกชน หน่วยงานชุมชนท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษา หน่วยงานเอกชน หน่วยงานชุมชนท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษา ซึ่งเอื้อต่อการเข้าเรียนร่วมของเด็กเหล่านี้

วัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือ การปรับปรุงคุณภาพ ครอบคลุม และความกว้างไกลของบริการการศึกษา และการส่งเสริมให้สามารถบูรณาการเด็กพิการเข้าสู่ระบบโรงเรียนกับเด็กปกติได้ ใน พ.ศ.2537 รัฐบาลได้ใช้จ่ายเงิน 68.7 ล้านบาท

(5.2.4) โครงการ Student with Disabilities Component

โครงการนี้เป็นโครงการซึ่งรัฐบาลจะให้เงินเพิ่มสำหรับสถานศึกษาภาครัฐที่รับเด็กพิการเข้าศึกษาเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 20 ต่อหัว เด็กพิการเมื่อเทียบกับเด็กปกติ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายประเภทสิ้นเปลือง โครงการนี้จะให้แก่สถานศึกษาเอกชนด้วยเช่นกัน สำหรับ พ.ศ.2537 มีการใช้เงินสำหรับโครงการนี้เป็น จำนวน 7.6 ล้านบาท

(5.2.5) โครงการ Disadvantaged School Component

รัฐบาลสหพันธ์ของประเทศออสเตรเลียได้เห็นความสำคัญของผลกระทบที่การศึกษามีต่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล ดังนั้น จึงได้จัดงบประมาณมากถึงปีละ 54 ล้านบาทโดยผ่านระบบโรงเรียนของรัฐบาล และ 9 ล้านบาท โดยผ่านระบบโรงเรียนเอกชนในแต่ละปี เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนจากกลุ่มด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมได้รับประโยชน์ทางการศึกษาด้วยความเชื่อว่าจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต และสถานะทางเศรษฐกิจสังคม ของเด็กเหล่านี้ได้ด้วยการศึกษา

(5.3) การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรเอกชน

Australian Youth Foundation เป็นมูลนิธิที่ได้รับความยกย่องในด้านการทพงานในเชิงรุก มีกลยุทธ์ในการดำเนินงานและช่วยเหลือและพัฒนาเด็กและเยาวชนออสเตรเลียดังนี้

- สร้างจิตสำนึกของประชาชนในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
- ริเริ่ม พัฒนา ให้ความสนับสนุนทางการเงิน ติดตามการดำเนินงาน และประเมินผลโครงการ
- รณรงค์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- ให้เงินสนับสนุนแก่หน่วยงานที่หลากหลายในการดำเนินงานโดยมีวิธีคัดเลือกหน่วยงานที่รอบคอบรัดกุม
- ให้ความสนับสนุนด้านวิชาการ เพื่อความยั่งยืนของโครงการ

(5.3.1) โครงการ Linking Schools and Communities

มีเป้าหมายที่จะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนชุมชน ซึ่งมีบริการและทรัพยากรในด้านการศึกษา สุขอนามัย และการพัฒนาชุมชน โดยที่เจ้าหน้าที่ในด้านต่างๆ ทำงานร่วมกับเด็กและครอบครัว โครงการมุ่งหวังที่จะอาศัยประสบการณ์ของครู บิดามารดา นักเรียน นักวิจัย เจ้าหน้าที่ด้านสวัสดิการ และพัฒนาชุมชน ในการสร้างต้นแบบของการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และท้ายที่สุด โครงการมีความประสงค์ที่จะชักจูงให้นักปฏิบัติการและนักวิชาการเข้าร่วมในกระบวนการศึกษาวิจัย ซึ่งจะมีผลต่อการปรับปรุงคุณภาพของการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

(5.3.2) โครงการ Better Schools for Better Futures

โครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมโอกาสที่เท่าเทียมกันในการศึกษาโดยมุ่งแก้ปัญหาที่สาเหตุหลักของการด้อยโอกาสทางการศึกษามากกว่าที่จะแก้ที่ปลายเหตุ องค์กรนี้เห็นว่าการที่จะมีบริการด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และพัฒนาชุมชนที่ผสมผสานกลมกลืนกัน จะช่วยแก้ปัญหาและเอื้อประโยชน์ต่อความเสมอภาคทางการศึกษา

โครงการมีกิจกรรมหลายประเภท ตั้งแต่การเป็นศูนย์รวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ ในการให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันแก่กลุ่มเด็กด้อยโอกาส เพื่อใช้ในการขยายผลสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนต่างๆ และกลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มที่สนใจและดำเนินการให้มีการวางแผนร่วมกัน ท้ายที่สุดคือ การสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย และความเป็นเพื่อนร่วมงานกับเด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในโครงการ

(5.3.3) โครงการ Minerals Council Scholarship Program

โครงการนี้มุ่งที่จะส่งเสริมความสัมพันธอันดีและยาวนานระหว่างชุมชนชาวพื้นเมืองของออสเตรเลียและอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ทุนการศึกษานี้จะช่วยให้เด็กชนกลุ่มน้อยมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น อันจะทำให้เขาสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่าง

โครงการประเมินการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคัดแยกงานและเด็กด้อยโอกาสจากเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว 31 ตุลาคม ๒๕๖๓

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 118
วันที่ 19/11/๖๓

มีประสิทธิภาพ นอกจากการให้ทุนการศึกษาแล้ว โครงการยังติดต่อประสานงานและระดมพลังจากสถาบันการศึกษาแล้ว โครงการยังติดต่อประสานงานและระดมพลังจากสถาบันการศึกษาและองค์กรของชนกลุ่มน้อย เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของชนกลุ่มน้อยด้วย ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานสำหรับผลสำเร็จในอนาคตของโครงการ ในการจัดอุปสรรคทางการศึกษา การฝึกอาชีพ และการดำเนินธุรกิจซึ่งชนกลุ่มน้อยในออสเตรเลียกำลังประสบอยู่

กล่าวโดยสรุป สถานภาพการให้บริการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปีนส์ และออสเตรเลียมีดังนี้

เป้าหมายและแนวคิดในการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

- ออสเตรเลียเน้นกลุ่มเป้าหมาย เด็กชนกลุ่มน้อย
- ฟิลิปปีนส์ บราซิล เน้นกลุ่มเป้าหมาย เด็กกลุ่มเร่ร่อน และแรงงานเด็ก
- สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา เน้นกลุ่มเป้าหมาย เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม
- สำหรับกลุ่มเด็กพิการ เน้นกลุ่มเป้าหมายที่ทุกประเทศให้ความสนใจและเน้นให้บริการการศึกษาอย่างชัดเจน

แนวคิดในการให้บริการ มี 4 แนวคิด ดังนี้

1. ความเสมอภาคและบูรณาการ: สิทธิและความเท่าเทียมกันทางการศึกษา
2. คุณภาพของการศึกษา: การเรียนรู้เพื่อชีวิต
3. การศึกษากับการพัฒนาเด็ก กระบวนการพัฒนาศักยภาพให้ถึงขีดสุด อันจะนำไปสู่การเป็นทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีบทบาทในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และเป็นพลเมืองที่ดีที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ
4. เอกลักษณะทางวัฒนธรรม: การเปิดโลกทัศน์ของเด็กด้านวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ในการให้บริการ

มีการใช้ยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย แต่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน โดยมุ่งเน้น 4 ประการ คือ

1. การสร้างสภาวะแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการให้บริการ: การรวมพลังการกระจายอำนาจและการสร้างเครือข่ายการทำงาน
2. การปรับกระบวนการให้บริการ: การยืดหยุ่น การผสมผสานการเข้าถึงการเป็นองค์รวม และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน
3. การผลักดันให้กลไกทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น: กลไกต่างๆ ทั้งด้านนโยบายและแผนงานของรัฐ กฎหมาย หน่วยปฏิบัติและบุคลากรต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมและสนองความต้องการเด็กด้อยโอกาสมากขึ้น

4. การรณรงค์ในระดับกว้างและสูง: การรณรงค์เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ซึ่งต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อเป็นพลังในการผลักดันในระดับสูงและระดับกว้าง

รูปแบบการให้บริการ

การให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสมีกระบวนการที่เป็นพลวัต มีความหลากหลาย และมีมิติต่างๆ ตั้งแต่ การป้องกันปัญหา การแก้ไขฟื้นฟูและปรับสภาพการพัฒนาศักยภาพ และการเตรียมความพร้อมเพื่ออนาคต

รูปแบบการให้บริการการศึกษา สรุปได้เป็น 9 กลุ่ม ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ: การเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษา การให้ทุนการศึกษา การปรับเปลี่ยนการศึกษาในระบบโรงเรียนให้มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะเด็ก การให้การศึกษ เสริม

2. Reach out: การตั้งโรงเรียนชุมชน รูปแบบที่เน้นการเข้าถึงง่ายและดึงดูดให้เด็กเข้ามาใช้บริการการสอนแบบเข้าถึงตัวเด็ก

3. การจัดตั้งสถาบันเฉพาะ: การจัดโรงเรียนพิเศษหรือสถาบันเฉพาะสำหรับเด็กบางกลุ่ม

4. การผสมผสานหลายรูปแบบ: การใช้วิธีการที่หลากหลายในการให้บริการ

5. การศึกษาและการทำงาน: การฝึกอาชีพ การทำงานควบคู่กับการเรียน

6. การมีส่วนร่วมของเด็ก: ในการจัดการศึกษา ในกระบวนการทางสังคม

7. การสนองความต้องการพิเศษของเพศหญิงและชาย: การแยกเด็กชายหญิง

8. โครงการจิตอาสา: เป็นรูปแบบการให้บริการที่มีกระบวนการง่ายไม่ซับซ้อนและยุ่งยาก และดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายจำนวนไม่มาก แต่มีประสิทธิภาพสูง

9. การพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการ: การวิจัยและติดตามประเมินผลเพื่อการพัฒนาการวิเคราะห์รูปแบบการให้บริการการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.6.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

(1) **ชนม์ พานิชชอบ (2543)** ทำการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการแต่ละประเภทที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ปีการศึกษา 2543 รวม

6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการแต่ละประเภทที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ปีการศึกษา 2543 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในจังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรีที่มีเด็กพิการ 7 ประเภทเรียนร่วมกับเด็กปกติ ในปีการศึกษา 2543 จำนวน 89 คน 26 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจำนวนทั้งสิ้น 338 คน ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

(1.1) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการ 7 ประเภทที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ปีการศึกษา 2543 มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากมากที่สุด 3 ลำดับในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านหลักสูตร คือ 1) การนำหลักสูตรปกติมาใช้ในการเรียนการสอนเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ 2) การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน เด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ 3) การปรับปรุงเนื้อหาและกิจกรรมในหลักสูตรให้เหมาะสมกับเด็กพิการทุกระดับชั้น

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ 1) การจัดครูเข้าสอนเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติตามความเหมาะสมความถนัดและความสามารถเฉพาะ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการของเด็กพิการเรียนร่วม 3) การจัดการเรียนการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของเด็กพิการเรียนร่วม

3) ด้านสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ คือ 1) การจัดสื่อการเรียนการสอนเด็กพิการให้เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน 2) การนำสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ในโรงเรียนมาใช้สอนเด็กพิการ 3) การพัฒนาครูที่สอนเด็กพิการให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนเด็กพิการอย่างถูกวิธี

4) ด้านการวัดผลและประเมินผล คือ 1) การวัดผลเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ 2) การจัดให้มีเอกสารการวัดผลและการประเมินผลเด็กพิการให้กับครูผู้สอนเด็กพิการได้ศึกษา 3) การปรับเกณฑ์การวัดและการประเมินผลให้เหมาะสมกับเด็กพิการเรียนร่วม

5) ด้านบุคลากร คือ 1) จำนวนบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กพิการในโรงเรียนอย่างเพียงพอ 2) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียน 3) การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรที่จัดการเรียน การสอนของเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ

6) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม คือ 1) การจัดและปรับสภาพอาคารให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กพิการที่เรียนร่วมในโรงเรียน 2) การจัดให้มีห้องเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กพิการในโรงเรียน 3) การจัดบริเวณและสภาพแวดล้อมให้พร้อมและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการเรียนร่วม

(1.2) เปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการ แต่ละประเภทที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ปีการศึกษา 2543 พบว่าโรงเรียนที่มีเด็กพิการทางการเรียนรู้เรียนร่วมมีปัญหามากกว่าโรงเรียนที่มีเด็กพิการทางการมองเห็น ทางการได้ยิน ทางสติปัญญา ทางร่างกายทางการพูดและภาษา และพิการซ้ำซ้อน เรียนร่วม ซึ่งมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปานกลางในทุกด้าน

1) ด้านหลักสูตร คือ การปรับปรุงหลักสูตรปกติบางวิชาให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กพิการที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ และการทำโครงการสอนและแผนการสอนเฉพาะสำหรับเด็กพิการ

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือการเตรียมความพร้อมให้เด็กพิการก่อนการจัดการเรียนการสอนและการจัดการเรียนการสอนตามลำดับชั้นการเรียนรู้ของเด็กพิการเรียนร่วม

3) ด้านสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ คือการนำสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ในโรงเรียนมาใช้สอนเด็กพิการ และการดัดแปลงสื่อการเรียนการสอนเด็กปกติมาใช้ในการเรียนการสอนเด็กพิการ

4) ด้านการวัดผลและประเมินผล คือการนำผลการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการและการปรับข้อทดสอบให้เหมาะสมกับสภาพกับเด็กพิการ

5) ด้านบุคลากร คือ การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรที่จัดการเรียนการสอนให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ และการสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากรที่มีต่อเด็กพิการ

6) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม คือการปรับสภาพห้องนำห้องส้วม ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของเด็กพิการ และการจัดบริเวณและสภาพแวดล้อมให้พร้อม และเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการเรียนร่วม

(2) **จันทิมา ปัญจวัฒน์ (2543)** ทำการศึกษาการจกจัดกิจกรรมการศึกษาอนุกระบบโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสในวัดสวนแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการจกจัดกิจกรรมการศึกษาอนุกระบบโรงเรียน และศึกษาการจกจัดกิจกรรมการศึกษาอนุกระบบโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาส กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ พระที่เกี่ยวข้องกับการจกจัดกิจกรรมการศึกษาอนุกระบบ

โรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสในวัดสวนแก้ว ซึ่งปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลาเกินกว่า 1 ปี จำนวน 8 รูป ฆราวาสผู้ร่วมงานจัดกิจกรรมการศึกษาแบบโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสในวัดสวนแก้ว ซึ่งปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลาเกินกว่า 1 ปี จำนวน 20 คน เด็กด้อยโอกาสในวัดสวนแก้ว ซึ่งสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ และอยู่ในวัดสวนแก้วมาเป็นเวลาเกินกว่า 1 ปี จำนวน 50 คน

ผลการศึกษาพบว่าลักษณะการจัดกิจกรรมการศึกษาแบบโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสจัดแบบเป็นกลุ่มและแบบชั้นเรียนมากที่สุด กิจกรรมที่จัดมากที่สุด คือ กิจกรรมการเกษตรและกิจกรรมการสอนการดำเนินชีวิต การสอนกิจกรรมเน้นการปฏิบัติมากกว่า ทฤษฎี ผู้สอนกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนเหมาะสมและเพียงพอ ด้านปัญหาและอุปสรรคของการจัดกิจกรรมพบว่า เป็นปัญหาในระดับน้อย ปัญหา มี 5 ประเด็น โดยเรียงระดับความเป็นปัญหาจากมากไปหาน้อยได้แก่

- (2.1) การนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพและวิธีการสอนไม่ค่อยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
- (2.2) ความชำนาญของผู้สอน ความเป็นกันเองและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
- (2.3) เด็กด้อยโอกาสรู้สึกมีปมด้อยและไม่มั่นใจในตนเอง
- (2.4) วัสดุที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนขาดแคลน
- (2.5) การประเมินผลไม่คำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และไม่ให้ผู้เรียนมีส่วนในการประเมินผล ส่วนประเด็นอื่น ๆ พบว่าไม่เป็นปัญหา

2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบาย

(1) กมลินทร์ พินิจภูวดล (2541) ทำการศึกษาแนวทางและมาตรการในการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส พบว่า

- (1.1) หน้าที่หลักของรัฐ
 - 1) ค้ำจุนครองสิทธิในการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสอย่างเสมอภาคและยุติธรรม
 - 2) ขยายบริการทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้กว้างขวางขึ้นแก่เด็กด้อยโอกาส
 - 3) กำหนดมาตรการช่วยเหลือเป็นพิเศษสำหรับเด็กด้อยโอกาส ให้เข้าถึงบริการทางการศึกษา รวมทั้งมีมาตรการป้องกันการออกจากระบบโรงเรียนกลางคัน

4) เสริมสร้างความสำคัญของการศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กด้วยโอกาส

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้คนในสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่เด็กด้วยโอกาสอย่างกว้างขวาง

6) ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนทรัพยากรอื่นๆ ตามความเหมาะสมแก่ผู้เข้ามาร่วมดำเนินการจัดการศึกษาของเด็กด้วยโอกาส

7) ส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเครือข่ายในการจัดการศึกษาของเด็กด้วยโอกาส

(1.2) ระบบการศึกษา

รัฐต้องจัดแบ่งประเภทกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับเด็กด้วยโอกาส โดยมีองค์ประกอบสำคัญเหมือนการศึกษาโดยทั่วไป ได้แก่ การจัดการศึกษาในโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยในฐานะเป็นพื้นฐานรองรับ มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ครอบคลุมปัญหาและความต้องการของเด็กด้วยโอกาสได้อย่างกว้างขวาง

(1.3) วิธีการจัดการศึกษา

รัฐต้องเปิดโอกาสให้คนจากทุกส่วนในสังคม ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา ชุมชน ท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน และประชาชน ได้เข้ามามีบทบาทและรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเด็กด้วยโอกาสได้อย่างแท้จริง

(1.4) การสนับสนุนและความช่วยเหลือ

1) รัฐต้องสนับสนุนด้านงบประมาณ เงินอุดหนุนหรือส่งเสริม "กองทุนการศึกษาของเด็กด้วยโอกาส" เพื่อส่งเสริมให้คนจากทุกส่วนในสังคม สามารถจัดบริการการศึกษาแก่เด็กด้วยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งติดตามกำกับดูแลให้มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน

2) รัฐต้องสนับสนุนให้มีนวัตกรรมและเทคนิคในการให้การศึกษแก่เด็กด้วยโอกาส

3) รัฐต้องให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ โดยการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรทั้งของรัฐและเอกชนเพื่อให้มีศักยภาพในการดำเนินการจัดการศึกษาของเด็กด้วยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) รัฐต้องปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาของเด็กด้วยโอกาสได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น

(2) ศรีสักดิ์ ไทยอารี, อนุรักษ์ ศรีแก้ว และกานต์ เสริมชัยวงศ์ (2543)

ทำการศึกษาศาสนาภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ: สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวม วิเคราะห์ สรุป ประเด็นที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย ในด้านสภาพทั่วไป แนวคิด และ รูปแบบ รวมทั้งยกตัวอย่างที่หลากหลายขององค์กรและโครงการที่ให้บริการในด้านนี้ และจัดทำข้อเสนอแนะในเรื่องแนวทางยุทธศาสตร์ และรูปแบบการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า

(2.1) ยุทธศาสตร์การให้บริการ

ยุทธศาสตร์หลัก 4 ประการ ในการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน 5 ประเทศ คือ

1) การสร้างสถานการณ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อการให้บริการ ซึ่งประกอบด้วยพลังของทุกส่วนในสังคม การกระจายอำนาจในการจัดการและการตัดสินใจ จากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่นจนถึงชุมชนและโรงเรียน และการเชื่อมโยงประสานงานระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และสถาบันวิชาการ ให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2) การปรับกระบวนการให้บริการ ให้เกิดความยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย มีการผสมผสานหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดการให้บริการที่ครบวงจรมากขึ้น จัดบริการให้เข้าถึงตัวเด็กกลุ่มนี้ได้มากขึ้น รวมทั้งความเป็นองค์รวมของกลไกและกระบวนการให้บริการซึ่งต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และคำนึงถึงการพัฒนารอบด้านของเด็ก รวมทั้งครอบครัวและชุมชนของเด็กซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งในฐานะกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนในการตัดสินใจและดำเนินงานด้วย

3) การผลักดันกลไกต่างๆ ทั้งกฎหมาย นโยบาย แผนงานในระดับชาติ และท้องถิ่น ตลอดจนการปรับทัศนคติและเสริมทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับเด็กกลุ่มนี้

4) การรณรงค์ทุกระดับมีความจำเป็น เพื่อระดมสรรพกำลังและสร้างกระแส แนวคิดใหม่ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ตลอดจนส่งเสริมเผยแพร่และแสดงความชื่นชมในสมรรถนะของเด็กด้อยโอกาสในแง่มุมต่างๆ

(2.2) รูปแบบการให้บริการ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นเด่นชัดว่ารูปแบบการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบหลักได้ 9 รูปแบบ คือ

1) การศึกษาในระบบซึ่งหมายถึง การใช้ระบบโรงเรียนเป็นฐานแต่มีวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้โรงเรียนมีศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ เช่น การเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาให้แก่โรงเรียน การให้ทุนการศึกษาเป็นรายบุคคล การปรับเปลี่ยนการศึกษาในโรงเรียนให้ยืดหยุ่น และตอบสนองความต้องการเฉพาะและการให้การศึกษ เสริมเพื่อให้เด็กกลุ่มนี้สามารถเรียนทันเด็กปกติได้

2) รูปแบบที่มุ่งเข้าถึงเด็กโดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยระบบโรงเรียนปกติ เช่น การตั้งโรงเรียนชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชนเอง การเน้นรูปแบบการให้บริการที่เข้าถึงง่าย และดึงดูเด็กให้มาใช้บริการ และการเข้าถึงตัวเด็กโดยวิธีเดินสอนในถิ่นทุรกันดาร หรือการสอนแบบตัวต่อตัว เป็นต้น

3) การตั้งสถาบันเฉพาะหรือโรงเรียนพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามปกติ และจำเป็นต้องมีกระบวนการพิเศษ

4) การผสมผสานรูปแบบหลายรูปแบบ เพื่อให้บริการที่เป็นองค์รวม และครบวงจร

5) การคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาับการทำงานโดยจัดการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้เด็กทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย และการใช้กระบวนการทำงานเป็นเครื่องมือให้เกิดการเรียนรู้เพื่อชีวิตของเด็กที่จำเป็นต้องหารายได้ เพื่อตนเองและครอบครัว

6) การส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและในกระบวนการพัฒนาสังคม

7) การจัดบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเด็กชายหรือเด็กหญิง ซึ่งจำเป็นต้องมีการแยกกันอย่างชัดเจน

8) โครงการเล็ก กะทัดรัด ง่าย และสอดคล้องต่อวิถีชีวิตของชุมชน การพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการให้บริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาศัยการวิจัยและติดตามประเมินผลเพื่อสรุปบทเรียนที่จะนำมาใช้ในการพัฒนางานให้ดีขึ้นการจัดทำโครงการนำร่องเพื่อการขยายผลในระยะยาวและการทดลองดำเนินการในประเด็นพิเศษต่างๆ ที่ยังไม่มีผู้ใดดำเนินการมาก่อน หรือมีผู้ดำเนินการแต่ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

(3) เสรี บุญทอย (2544) ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา และเพื่อทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา จำนวน 175 คน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน การจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอนมอแกนศึกษา อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกัน และหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการประมวลความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษเรียนควบจัดในโรงเรียนเฉพาะหรือแยกห้องเรียน ควรจัดอบรมครูทุกคนในโรงเรียน การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ควรคำนึงถึงความพร้อมด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และอุปกรณ์ การจัดการเรียน การสอนมอแกนศึกษา ควรประชาสัมพันธ์และทำอย่างมีแผน เป็นนโยบายของรัฐที่ทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย มีดังนี้

(3.1) ควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติงานเห็นผลเป็นรูปธรรม เป็นที่ศรัทธาของประชาชน

(3.2) ควรประชาสัมพันธ์ให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เข้าใจการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

(3.3) ควรจัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของ โรงเรียน

(3.4) ควรจัดอัตรากำลังครูให้พอเพียง

(3.5) ควรจัดสรรงบประมาณด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนนักเรียนให้ทัดเทียมกับ โรงเรียนมัธยมของกรมสามัญศึกษา

(3.6) ควรศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา

(3.7) ควรศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของ ผู้บริหารโรงเรียน ในเขตการศึกษา 4

2.6.3 งานวิจัยติดตามประเมินผล

ศูนย์บริหารโครงการแก้ไขปัญหาดูแลเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามผลโครงการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้รับทุน ผู้ปกครองและอาจารย์ที่ปรึกษา

ผลการศึกษามี 4 ประเด็น ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้รับทุนการศึกษา ผู้รับทุนมีความพึงพอใจต่อนโยบายการให้ทุน และต้องการให้มีทุนการศึกษานี้อย่างต่อเนื่อง การใช้จ่ายทุนการศึกษาของผู้รับทุนส่วนใหญ่นำไปใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา และมีบางส่วนถูกนำไปใช้เป็นอย่างอื่น เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว เงื่อนไขการจ่ายเงินที่กำหนดให้จ่ายโดยตรงกับผู้รับทุนและแบ่งจ่าย 3 งวดมีความเหมาะสมดี ปัญหาและอุปสรรคการได้รับทุนของผู้รับทุนการศึกษาคือ กำหนดระยะเวลาในการโอนเงินงวดที่ 2 และ 3 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนทำให้การติดตาม ตรวจสอบเงินทุนมีความยุ่งยาก เงื่อนไขการให้ทุนการศึกษาที่กำหนดว่าต้องไม่เป็นผู้ได้รับทุนการศึกษาใดๆ จากแหล่งทุนอื่น ทำให้ผู้รับทุนการศึกษากลุ่มนี้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและขาดโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนในด้านอื่นๆ อยู่แล้ว สูญเสียโอกาสอันอาจพึงได้จากหน่วยงานอื่น และหากไม่มีอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เด็กและเยาวชนต้องประสบกับปัญหาขาดโอกาสทางการศึกษา

2.6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาโมเดล

(1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีผลการวิจัย 3 ประเด็นหลัก ประเด็นแรก เรื่องการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย พบว่า สามารถให้กู้ยืมแก่นักเรียน นักศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าประสบความสำเร็จในการให้กู้ยืมแก่นักเรียนนักศึกษาที่ยากจน และจำเป็นต้องได้รับเงินกู้ยืมอย่างแท้จริงได้ กระบวนการคัดเลือกไม่รัดกุม ระบบการกำกับดูแลและตรวจสอบเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ทั่วถึง ประเด็นที่สองเรื่องความเท่าเทียม แม้ว่าผู้กู้จะศึกษาวิชาเดียวกัน แต่อยู่ต่างสถานศึกษา ต่างสังกัดต่างกระทรวง ความไม่เท่าเทียมกันนี้ อาจเกิดจากการมอบอำนาจการดำเนินงานให้กับคณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่งและคณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่สอง ดำเนินงานได้อย่างอิสระซึ่งการดำเนินงานลักษณะนี้มีลักษณะมุ่งช่วยเหลือสถานศึกษามากกว่ามุ่งช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษา ประเด็นสุดท้ายเรื่องการจัดตั้งอยู่ ด้านการเงินของกองทุน พบว่า

เงื่อนไขการชำระหนี้ของกองทุนผ่อนปรนมาก ระบบการติดตามและบังคับการชำระหนี้ไม่เข้มงวดมีแนวโน้มสูงที่รัฐจำเป็นต้องให้การสนับสนุนด้านการเงินต่อกองทุนมากขึ้น

(2) **ระพีพรรณ คำหอม และเฉลิมชัย โรจนนครินทร์ (2543)** ทำการวิจัยแนวทางการพัฒนาบริการสวัสดิการเด็กสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน การจัดบริการสวัสดิการเด็กรวมทั้งแนวทางการพัฒนาบริการสวัสดิการเด็กสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนของหน่วยงานต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพ การศึกษาเชิงปริมาณใช้การสำรวจ (survey study) ประชากรและขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ครอบครัวของคนจนเมืองที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองของกรุงเทพมหานคร 45 เขต 6 กลุ่ม สำนักงานเขต 34 ชุมชน การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบหลายขั้นตอน (Multi stage) และแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 390 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถามการศึกษาเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เลือกตัวแทนจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ใน 5 ด้าน ได้แก่ บริการด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข บริการด้านอาชีพ และรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย และบริการด้านสวัสดิการเด็กในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักและใช้บริการด้านการศึกษาเป็นอันดับแรก คือ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร รองลงมาคือ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน อันดับที่สองคือ บริการด้านสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างรู้จักและใช้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุขของกรุงเทพมหานครและหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักบริการสวัสดิการสวัสดิการเด็กเป็นอันดับที่สาม ประเภทของบริการสวัสดิการเด็ก 3 ด้าน ได้แก่ บริการสนับสนุนเกื้อกูล บริการเสริม บริการทดแทน บริการที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักและใช้บริการมากที่สุด คือ บริการสนับสนุนเกื้อกูลโดยเฉพาะการให้การศึกษาเชิงป้องกันปัญหาเอดส์ ยาบ้าในชุมชนและการให้ความรู้ชีวิตครอบครัวศึกษา บริการเสริมที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักมากที่สุด การให้ทุนการศึกษา บริการเลี้ยงเด็กกลางวัน และการให้ทุนประกอบอาชีพ บริการเสริมที่กลุ่มตัวอย่างใช้บริการมากที่สุด คือ บริการเลี้ยงเด็กกลางวัน ขณะที่บริการทดแทนเป็นบริการที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักและใช้บริการน้อยที่สุด ได้แก่ บริการของสถานสงเคราะห์ ปัญหาของการจัดบริการสวัสดิการเด็กในชุมชนที่สำคัญ คือ บริการไม่ทั่วถึง ไม่พอเพียง เข้าไม่ถึงครอบครัวที่ยากจนในชุมชน

แนวทางการพัฒนาบริการสวัสดิการเด็กสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนของกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการให้จัดบริการป้องกันปัญหาเด็กและบริการพัฒนาเด็ก บริการสนับสนุนเกื้อกูลที่รัฐต้องพัฒนาได้แก่ บริการให้คำแนะนำปรึกษาเด็ก บริการให้ความรู้ชีวิตครอบครัวศึกษา บริการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในชุมชน บริการเสริมที่รัฐต้องพัฒนาได้แก่ บริการให้คำแนะนำปรึกษาเด็ก บริการให้ความรู้ชีวิตครอบครัวศึกษา บริการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

ในชุมชน บริการเสริมที่รัฐต้องพัฒนา ได้แก่ บริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน บริการทุนประกอบอาชีพ บริการทดแทนที่รัฐต้องพัฒนา คือ บริการของสถานสงเคราะห์และบริการฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน แนวทางการจัดบริการสวัสดิการเด็กในครอบครัวยากจนควรเป็นการจัดบริการที่ส่งเสริมให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิดทำทุกขั้นตอน เพื่อให้บริการที่จัดเข้าถึงเด็กทุกคนในชุมชน มีรูปแบบที่หลากหลายให้ทางเลือกกับเด็กในลักษณะต่างๆ กัน การเปิดโอกาสให้ภาคีรัฐร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชนและชุมชนจัดบริการ

ข้อเสนอแนะของแนวทางการพัฒนาบริการสวัสดิการเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนของกรุงเทพมหานคร คือ รัฐควรจัดบริการพื้นฐานทางการศึกษา สาธารณสุข และบริการสังคมสำหรับเด็กให้ทั่วถึง พอเพียงกับความต้องการของครอบครัวยากจน โดยเฉพาะการเข้าถึงเด็กในครอบครัวยากจน หน่วยงานของรัฐควรปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สนับสนุนด้านการให้ความรู้ด้านวิชาการ สำหรับงบประมาณและทรัพยากรควรระดมจากภาคเอกชน ภาคประชาชนในชุมชนบริการที่จัดควรคำนึงถึงการพัฒนาองค์รวมของเด็กควบคู่ไปกับบริการอื่นๆ ร่วมด้วย ควรมีบริการเลี้ยงเด็กกลางวัน และบริการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างทั่วถึงเพื่อให้ครอบครัวมีหลักประกันด้านความปลอดภัยกับเด็ก รัฐควรมีนโยบาย แผนงานชัดเจนต่อการจัดสวัสดิการเด็กในครอบครัวยากจน

(3) **ฉันทนา จันทร์บรรจง (2540)** ทำการศึกษารูปแบบที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง การศึกษาด้วยเทคนิคเดลฟาย เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ และรูปแบบความร่วมมือที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างตามทรรศนะของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษจำนวน 3 ท่าน ผู้บริหารการศึกษาพิเศษในสวนกลาง ของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 24 ท่าน ผู้บริหารงานสาธารณสุขระดับจังหวัด จำนวน 2 ท่าน ผู้บริหารงานประชาสงเคราะห์ระดับจังหวัด จำนวน 2 ท่าน ผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัดที่อยู่นอกสถานศึกษา จำนวน 9 ท่าน และ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ คือ รูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการกับคนพิการแต่ละคน โดยเน้นการปรับปรุงหลักสูตร และมีแผนการเรียนสำหรับแต่ละบุคคล อุปกรณ์ที่จำเป็นการจัดการเรียนที่ได้มาตรฐานสากล การเรียนใกล้บ้าน ความเสมอภาคกับจังหวัดอื่น ๆ การสนับสนุนแก่ครอบครัวเด็กพิการที่เรียนไม่ได้ให้สามารถดูแลเด็กได้ และการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ รูปแบบความร่วมมือที่พึงประสงค์ คือ รูปแบบที่เชื่อมโยงทั้งระดับประเทศ ระดับจังหวัด และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยหน่วยงานกลางที่ระดับจังหวัดมีระบบข้อมูลที่ดี มหาวิทยาลัยนครสวรรค์สนับสนุนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง มี

คณะกรรมการรับผิดชอบเฉพาะทั้งในระดับชาติและจังหวัด มีศูนย์บริการสำหรับเด็กพิการในจังหวัด มีบริการคัดแยกเคลื่อนที่ของมหาวิทยาลัยนเรศวร มีการสอนด้านการศึกษาพิเศษโดยสถาบันราชภัฏมากขึ้น มีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการดีขึ้น และมีห้องสมุดที่เอื้อต่อคนพิการจังหวัดละ 1 แห่ง เป็นอย่างน้อย

(4) **จรรยา ชื่นเกษม (2544)** ทำการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กพิการที่มีต่อรูปแบบการให้บริการของฝ่ายบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการและครอบครัวเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กพิการที่มารับบริการจากฝ่ายบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็ก พิการและครอบครัว โปรแกรมวิชา/ศูนย์การศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ปีการศึกษา 2544 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ปกครองเด็กพิการที่มารับบริการจากฝ่ายบริการฯ จำนวน 90 คน/ครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า ด้านรูปแบบการให้บริการผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการให้บริการที่ทางฝ่ายบริการฯ จัดให้ทุกรูปแบบอยู่ในระดับมาก เช่น การรับบริการโดยตรงที่ฝ่ายฯ การรับบริการทางไปรษณีย์ การรับบริการทางโทรศัพท์ และการบริการเยี่ยมบ้าน ด้านกิจกรรมที่แนะนำผู้ปกครองในการพัฒนาทักษะเด็กผู้ปกครองพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ครูแนะนำในการพัฒนาทักษะเด็กอยู่ในระดับมาก เช่น เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบในแต่ละกิจกรรม ระยะเวลาในการทำกิจกรรมและความเหมาะสมในการจัดกลุ่มประเภทเด็กและกิจกรรมของเด็ก ด้านบทบาทของครูในการพัฒนาทักษะเด็กผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากต่อบทบาทของครูในการพัฒนาเด็กทักษะ เช่น บทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำ บทบาทความสามารถในการทำกิจกรรม บทบาทในการเตรียมความพร้อมของสื่อของครูทุกครั้งที่ทำกิจกรรม และบทบาทในการติดตามผลของครู เป็นต้น

2.6.5 งานวิจัยเชิงศึกษาเปรียบเทียบ

ประจักษ์ เกษมสุข (2545) ทำการวิจัยเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนที่จัดการศึกษา เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง จำนวน 236 คน เป็นครูการศึกษาพิเศษ และผู้บริหารโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 84 คน กับครูการศึกษาพิเศษ และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 152 คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านโครงสร้างพื้นฐานมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ด้านผู้เรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางด้านครูและด้านผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านหลักสูตรมีปัญหาอยู่

ในระดับมาก และด้านการเรียนการสอนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาการจัดการศึกษาเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียน มากกว่า โรงเรียนศูนย์ศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

(1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทุกข้อโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการจัดการศึกษามากกว่า โรงเรียนศูนย์ศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ด้านผู้เรียน โรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการจัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนศูนย์ศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น การช่วยเหลือของเด็กปกติต่อเด็กพิการ ด้านครูและผู้บริหารโรงเรียน ทุกข้อโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการจัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนศูนย์ศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(3) ข้อเสนอแนะของครู และผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ เสนอแนะว่า ควรส่งเด็กพิการเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษเฉพาะทาง หรือโรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ และถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา ต้องจัดฝึกอบรมครู และผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษา

บทที่ 3

สถานการณ์ความยากจนและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส และการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

ตอนที่ 3.1 สถานการณ์ความยากจน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในประเทศเป็นปัญหาเร่งด่วนของชาติที่จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องเร่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 5 ปี ของแผนฯ โดยกำหนดเป้าหมายการลดสัดส่วนคนจนให้เหลือไม่เกินร้อยละ 12 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2549 พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบ ด้วยการกระจายโอกาสให้คนจนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพคนจนให้สามารถก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเองได้มากขึ้น ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบบริหารจัดการภาครัฐ ปรับกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อต่อคนจนให้ได้รับโอกาส สิทธิ และความเป็นธรรมอย่างทัดเทียมกับกลุ่มอื่นในสังคม

ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวได้เป็น “วาระแห่งชาติ” และเป็นนโยบายของรัฐบาล ที่ต้องอาศัยการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาทั้งในระดับมหภาค ชุมชนและครัวเรือน

ปัจจุบันการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ผ่านไปแล้ว 3 ปี สามารถสรุปผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนจากรายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ: 3 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ดังนี้

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยได้มีแนวโน้มลดลงในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 โดยในปี 2545 ประเทศไทยมีคนยากจนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.5 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีคนยากจนจำนวน 9.5 ล้านคน คนยากจนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 52.6 ของคนยากจนทั้งประเทศ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงไปเป็นภาคเหนือร้อยละ 22.1 ผลการพัฒนาระหว่างปี 2545 ถึงปี 2547 ได้ลดจำนวนคนยากจนลงถึง 2.4 ล้านคน เหลือเพียง 7.1 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งประเทศ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีคนยากจนมากที่สุดถึง 3.7 ล้านคน แต่มีสัดส่วนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 51.6 ของคนยากจนทั้งประเทศ ในขณะที่ภาคเหนือมีคนยากจนมากเป็นอันดับสองจำนวน 1.9 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 26.9 ของคนจนทั้งประเทศ ส่วนภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนลดลงทุกภาค และคนยากจนส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในภาคเกษตรในเขตชนบท

ในช่วงเวลาเดียวกัน สถานการณ์การกระจายรายได้มีแนวโน้มดีขึ้นหรือความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างคนจนและกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมลดลง โดยในปี 2545 ค่าสัมประสิทธิ์จีนิมีค่า 0.501 และช่องว่างระหว่างกลุ่มร่ำรวยสุดกับกลุ่มยากจนสุด สูงถึง 13.2 เท่า ส่วนในกลางปี 2547 ค่าสัมประสิทธิ์จีนิมีค่าลดลงเหลือ 0.499 และช่องว่างระหว่างกลุ่มร่ำรวยสุดกับกลุ่มยากจนสุดลดลงเหลือเพียง 12.9 เท่า สามารถสรุปสถานการณ์ความยากจนได้ดังต่อไปนี้

(1) การแก้ไขปัญหาความยากจนบรรลุผลตามเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวมาตั้งแต่ปี 2543 และฟื้นตัวเต็มที่ในครึ่งแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2547) โดยมีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 6.1 ต่อปี ส่งผลให้ประชาชนมีงานทำที่ทั่วถึง โดยอัตราการว่างงานลดลงจากร้อยละ 3.2 ในปี 2544 เหลือเพียงร้อยละ 2 ในปี 2547 ทำให้จำนวนคนยากจนลดลงจาก 12.8 ล้านคนในปี 2543 หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 23.1 ของประชากรทั้งประเทศ เหลือเพียง 9.5 ล้านคน หรือมีสัดส่วนร้อยละ 15.5 ในปี 2545 และในปี 2547 จำนวนคนยากจนลดเหลือเพียง 7.1 ล้านคน มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งบรรลุตามเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 ที่กำหนดให้สัดส่วนคนยากจนลดลงเหลือไม่เกินร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549

ตารางที่ 3.1 เส้นความยากจน จำนวนและสัดส่วนคนจน ปี 2539-2547

ปี พ.ศ.	เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	จำนวนคนจน (ล้านคน)	สัดส่วนคนจน (%)
2539	953	9.8	17.0
2541	1,130	11.0	18.8
2543	1,135	12.8	21.3
2545	1,190	9.5	15.5
2547	1,242	7.1	11.3

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สศช.

(2) คนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีสัดส่วนคนยากจนต่อประชากรมากที่สุด ในปี 2545 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนยากจนมากที่สุดถึง 5.0 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 52.6 ของคนยากจนทั้งประเทศ และมีแนวโน้มลดลงเหลือเพียง 3.7 ล้านคน ในปี 2547 หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 51.6 ของคนยากจนทั้งประเทศ โดยภาคเหนือมีจำนวนคนยากจนมากเป็นอันดับสองมาโดยตลอด ซึ่งในปี 2547 มีจำนวนคนจน 1.9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.9 ของคนยากจนทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของคนจนในแต่ละภาค พบว่าในช่วงปี 2539-2547 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความหนาแน่นของคนจนมากที่สุด

มาโดยตลอด ซึ่งในปี 2543 มีสัดส่วนคนจนสูงถึงร้อยละ 35.0 ของประชากรในภาค และได้ลดลงตลอดจนถึงปี 2547 เหลือสัดส่วนคนจนเพียงร้อยละ 17.2 ของประชากรในภาค รองลงไปเป็นภาคเหนือ มีสัดส่วนคนจนร้อยละ 16.2 และภาคใต้ร้อยละ 7.8 ของประชากรในภาค

ตารางที่ 3.2 จำนวนและความหนาแน่นของคนจนจำแนกตามภาค พ.ศ. 2539-2547

ภาค	จำนวนคนจน (ล้านคน)					ความหนาแน่นของคนจน (ร้อยละ)				
	2539	2541	2543	2545	2547	2539	2541	2543	2545	2547
กรุงเทพมหานคร	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	1.6	1.7	1.6	2.2	1.6
กลาง	1.5	1.6	1.4	1.1	0.8	11.2	11.9	10.5	8.0	5.1
เหนือ	1.8	1.9	2.6	2.1	1.9	16.8	17.0	23.5	18.7	16.2
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5.1	5.9	7.2	5.0	3.7	25.7	29.0	35.0	23.7	17.2
ใต้	1.3	1.6	1.4	1.1	0.7	17.2	20.1	17.1	13.8	7.8
รวมทั้งประเทศ	9.8	11.0	12.8	9.5	7.1	17.0	18.8	21.3	15.5	11.3

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สศช.

(3) คนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท โดยในปี 2547 คนจนร้อยละ 86.2 ของคนจนทั้งหมด อาศัยอยู่ในเขตชนบท มีเพียงร้อยละ 13.8 เท่านั้นที่อยู่ในเขตเมือง เมื่อพิจารณาสัดส่วนคนจนพบว่าในปี 2545 สัดส่วนคนจนในเขตชนบทคิดเป็นร้อยละ 19.7 ของประชากรในเขตชนบททั้งหมด ในขณะที่ในเขตเมืองมีสัดส่วนคนจนเพียงร้อยละ 6.7 ของประชากรในเขตเมืองทั้งหมด และสัดส่วนคนจนในเขตชนบทและเขตเมืองได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2547 สัดส่วนคนจนในเขตชนบทและเขตเมืองได้ลดลงเหลือร้อยละ 14.3 และร้อยละ 4.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.3 จำนวนและสัดส่วนคนจน จำแนกตามเขตเมือง-ชนบท ปี 2539-2547

ปี พ.ศ.	จำนวนคนจน (ล้านคน)			สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)		
	เขตเมือง	เขตชนบท	รวม	เขตเมือง	เขตชนบท	รวม
2539	1.3	8.5	9.8	7.3	21.3	17.0
2541	1.3	9.7	11.0	7.5	23.7	18.8
2543	1.6	11.2	12.8	8.7	27.0	21.3
2545	1.3	8.2	9.5	6.7	19.7	15.5
2547	1.0	6.1	7.1	4.9	14.3	11.3

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สศช.

(4) คนจนกว่าครึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 51.57 ของคนจนทั้งประเทศ รองลงมาเป็นภาคเหนือ ร้อยละ 26.94 ภาคกลางและภาคใต้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 9-10

ตารางที่ 3.4 จำนวนคนจน จำนวนตามกลุ่มอายุและสถานภาพการเรียนในแต่ละภูมิภาค

ภูมิภาค	กำลังเรียน										ไม่ได้กำลังเรียน			รวม	ร้อยละ	
	0-2	3-5	6-11	12-14	15-17	18-21	21 ขึ้นไป	0-2	3-5	6-11	12-14	15-17	18-21			21 ขึ้นไป
กรุงเทพมหานคร	-	1,679	5,748	2,958	7,712	6,670	1,369	4,673	3,240	1,858	5,575	6,588	5,811	54,528	108,409	1.53
ภาคกลาง	965	19,872	88,324	64,377	30,168	12,477	1,164	22,731	19,441	699	4,305	8,671	31,270	452,904	757,368	10.70
ภาคเหนือ	344	38,410	228,914	128,036	65,998	26,241	3,819	64,282	59,520	9,518	7,266	18,709	45,836	1,210,515	1,907,409	26.94
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,212	105,838	571,360	267,076	138,921	33,864	4,644	196,229	100,966	5,994	11,598	44,693	75,831	2,091,543	3,650,771	51.57
ภาคใต้	-	18,428	93,293	52,321	35,977	16,340	4,507	29,761	17,709	4,267	10,540	21,283	20,664	329,941	655,032	9.25
ทั่วประเทศ	3,521	184,228	987,640	514,768	278,778	95,592	15,503	317,676	200,877	22,336	39,283	99,943	179,413	4,139,431	7,078,990	100.00

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลโดย สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สศช.

จากตารางจะเห็นได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนคนจนมากที่สุด (ร้อยละ 51.6) โดยเฉพาะคนจนที่ไม่ได้กำลังเรียนหนังสือทั้งที่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา รองลงมาเป็นภาคเหนือมีจำนวนคนจนเป็นประมาณ 1 ใน 4 ของทั้งประเทศ (ร้อยละ 27) โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ได้กำลังเรียน เช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคกลางและภาคใต้มีจำนวนคนจนใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 10

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรายงานว่ามีเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

- เด็กพิการ (อายุ 0-19 ปี) จำนวน 229,991 คน (สถิติแห่งชาติ 2544)
- เด็กกำพร้าจำนวน 65,228 คน
- เด็กเร่ร่อน (เช่น เด็กที่ไม่มีหลักฐานว่าเป็นลูกหลานใคร เป็นต้น) จำนวน 1,411 คน
- เด็กถูกทอดทิ้ง (อยู่ตามลำพัง ไม่มีผู้ดูแลเลี้ยงดู) จำนวน 2,103 คน
- เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 10,277 คน

ประมาณครึ่งหนึ่งของเด็กเหล่านี้อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 48.2 ร้อยละ 50.7 และร้อยละ 54.3 ตามลำดับ) ในขณะที่เกือบสองในสามของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์อยู่ในภาคเหนือ (จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) ปี 2546)

(4) เมื่อพิจารณาจากภูมิภาคที่อยู่อาศัย ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาตามข้อเสนอแนะของคณะรัฐมนตรี

- กลุ่ม 4 จังหวัดภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี สตูล และนราธิวาส) มีเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 17 ปี ประมาณ 737,426 คน

- เป็นเด็กยากจนจำนวน 260,970 คน (ร้อยละ 35.4) ครึ่งหนึ่งของเด็กยากจนอยู่ในจังหวัดนราธิวาส (ร้อยละ 49.5)
- ไม่ได้เรียนหนังสือประมาณสองแสนคน คิดเป็นร้อยละ 27.8

- กลุ่ม 6 จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน และพะเยา (เป็นกลุ่มพื้นที่ที่ประสบปัญหาโรคเอดส์) มีเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 17 ปี จำนวน 1.2 ล้านคน

- เป็นเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีฐานะยากจนจำนวน 200,000 คน (ร้อยละ 18)
- ไม่ได้เรียนหนังสือประมาณ 250,000 คน

(5) การดำเนินงานของรัฐเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้ยากจนและด้อยโอกาส

- การพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีฐานะยากจนมีหน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยงานหลัก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในด้านการพัฒนาศักยภาพของเด็ก และกระทรวงพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะดูแลด้านสังคมและสวัสดิการ

- รายงานจริงจากงบประมาณภาครัฐเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในปี 2546 เป็นจำนวน 230,820 ล้านบาท ซึ่งจำแนกตามหน่วยงานได้ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ 199,288 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 86.34 หรือ รองลงมาคือทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงการ

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ร้อยละ 11.39 และร้อยละ 1.20 ตามลำดับ) ซึ่งรายจ่ายงบประมาณเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนกิจกรรมเด็กทั่วไป ไม่ได้เจาะจงการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเป็นการเฉพาะ โครงการภาครัฐที่นอกเหนือจากด้านการศึกษาที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 9 โครงการ มีรายจ่ายจริงของการดำเนินงานในปี 2546 รวมทั้งสิ้นประมาณ 5,316 ล้านบาท ทั้งนี้จะเห็นว่าการดำเนินงานปกติของรัฐ รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสนั้น มีค่อนข้างจำกัด และไม่เพียงพอต่อขนาดของปัญหา รวมถึงภารกิจที่รับผิดชอบจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนต่อไป

ตอนที่ 3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

3.2.1 หลักการและเหตุผล

ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของคนจนให้มีขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น ทั้งนี้กลุ่มคนผู้ยากจนหมายรวมถึงเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส และพิการ ตลอดจนเด็กเร่ร่อนและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ซึ่งความยากจนที่เกิดขึ้นอาจมาจากตัวเด็กเอง หรืออาจมาจากครอบครัว

ดังนั้น การพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสดังกล่าวให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมได้ในระยะยาว ก็จะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนในปัจจุบัน และตัดวงจรความยากจนที่จะไปสู่ลูกหลานในอนาคต จึงจำเป็นต้องจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ องค์การพัฒนาเอกชน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะใช้เป็นทิศทางหรือแนวทางในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

การพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ต้องมุ่งไปสู่การแก้ปัญหาอย่างครบวงจร ตั้งแต่การพัฒนาศักยภาพของเด็ก การเตรียมความพร้อมสู่ทางเลือกชีวิต และการเสริมสร้างสภาพแวดล้อม โดยมุ่งให้เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานแห่งรัฐ โดยเฉพาะด้านการศึกษา และสามารถสร้างตัวเองให้พ้นภาวะความยากจนได้ในท้ายที่สุด

(1) วัตถุประสงค์

- เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการสำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสทั้งในระยะยาวและระยะปานกลาง
- เพื่อกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และบริหารทรัพยากรนั้น เพื่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส
- เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

(2) กลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายทั่วไป เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส
- กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่มีลำดับความสำคัญสูง รวมถึงเด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

(3) แนวทาง

การแก้ไขปัญหาดิถยภจนและเด็กด้อยโอกาส จะต้องมุ่งสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การพัฒนาศักยภาพของเด็ก การเตรียมความพร้อมสู่ทางเลือกชีวิต และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(3.1) การพัฒนาศักยภาพของเด็กเพื่อให้พึ่งตนเองได้ และไม่เป็นภาระแก่สังคม โดย

- สนับสนุนให้เด็กกำพร้า เด็กพิการ และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาตามวัยได้อย่างเต็มตามศักยภาพ โดยไม่ถูกรังเกียจกีดกัน และอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

- สร้างโอกาสในการเรียนรู้และได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพแก่เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส โดยมีโครงการเสริมเป็นกรณีพิเศษสำหรับพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และที่ห่างไกลทุรกันดาร รวมทั้งสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่เด็กที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดย

- ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ หรือการทำงานบางเวลาที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถระหว่างเรียน

- สนับสนุนองค์กรเอกชน จ้างเด็กและเยาวชนยากจนด้อยโอกาสทำงานพิเศษเพื่อหารายได้หลังเลิกเรียน และช่วงปิดภาคเรียน

- เสริมสร้างขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวหรือผู้ปกครองของเด็กกำพร้า เด็กพิการและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

- สนับสนุนองค์กรเอกชนในการพัฒนาศักยภาพเด็กเร่ร่อน โดย

- จัดแหล่งพักอาศัยที่ปลอดภัยพร้อมจัดบริการด้านปัจจัยสี่ โดยเปิดบริการ 24 ชั่วโมงในลักษณะบ้านเปิดเพื่อให้เข้าถึงเด็ก

- ให้บริการด้านจิตวิทยาและสังคมสงเคราะห์อย่างครบวงจร โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่บริการให้คำปรึกษาแนะนำ พี่นุญ บำบัด แก้ไขพฤติกรรม จัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ การดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมทักษะชีวิต และความสามารถเฉพาะด้าน เยี่ยมบ้าน ประสานเพื่อส่งคืนเด็กสู่บ้าน/สังคม

- เตรียมความพร้อมของเด็กกลุ่มเป้าหมายก่อนสู่ทางเลือกชีวิต ดังนี้

- ด้านการศึกษาและการส่งเสริมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ได้แก่

➤ พัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้ และฝึกทักษะก่อนส่ง
เข้าเรียนในระบบ หรือจัดการศึกษาทางเลือกทั้งในบ้านพักและในพื้นที่ โดยกำหนดวิธีการ/
กระบวนการ/ระยะเวลาในการเข้าถึงเด็ก การสอน การให้คำปรึกษาแนะแนว การสร้างแรงจูงใจใน
ทางบวกให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของเด็กเป็นพื้นฐาน

➤ จัดกิจกรรมเสริมวินัยในตนเอง และการให้ความรู้ความ
เข้าใจในการป้องกันตนเองจากอบายมุข หรือโรคต่าง ๆ

○ ด้านการอาชีพของเด็ก โดยจัดให้มีกิจกรรมในลักษณะ
อาชีพบำบัด (Occupational Therapy) เพื่อเสริมสร้างทักษะพื้นฐานงานอาชีพ การสร้างรายได้เลี้ยง
ตนเองหรือเตรียมเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมเพื่อประกอบอาชีพ

○ ด้านเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของเด็กและ
ครอบครัว เช่น จัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความรู้ และเสริมสร้างทักษะการเลี้ยงดูบุตรแก่
พ่อแม่/ผู้ปกครองฝึกอบรมด้านอาชีพ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ บริการจัดหางาน และ
การบริหารจัดการรายได้

○ ด้านสุขภาพอนามัยและการสาธารณสุขแก่เด็กและหรือ
ครอบครัว โดยให้ได้รับบริการตรวจรักษาทางคลินิกทั้งทางร่างกายและจิตใจ และให้ความรู้เกี่ยวกับ
การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันตนเอง

○ ด้านการเสริมสร้างค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม โดยการ
ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนา เพื่อพัฒนา พี่นุชีวิตเด็กและครอบครัว

○ ด้านนันทนาการและเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยจัด
กิจกรรมกีฬานันทนาการ เช่น การออกกำลังกาย ฝึกทักษะกีฬา ดนตรี ศิลปะ กิจกรรมค่าย กิจกรรม
ทัศนศึกษา หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

(3.2) การพัฒนาสภาพแวดล้อมโครงสร้างของระบบบริการสังคมและ
เศรษฐกิจที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพเด็กยากจน โดย

- ปรับปรุง/จัดระบบบริการของรัฐที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กให้มีลักษณะ
เบ็ดเสร็จ และเอกภาพควบคู่กับการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเป็นการเฉพาะหน้า

- รณรงค์ทางพฤติกรรมและสังคมในกลุ่มเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส
รวมทั้งเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อนและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตที่
ดี เพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้ยาเสพติด การใช้ความรุนแรงและการมี
เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งนำไปสู่การติดเชื้อเอดส์ได้

- ได้รับการศึกษาร่วมกับเด็กปกติและใช้ชีวิตร่วมกับเด็กอื่น ๆ ในสังคม
เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และอาศัยร่วมกับเด็กอื่น ๆ อย่างเป็นปกติสุข และการรณรงค์ทางพฤติกรรม
และสังคมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในเด็กและบุคคลวัยรุ่น

(3.3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแก่เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส โดย

- จัดทำแผนที่โครงข่ายการให้บริการแก่เด็กด้อยโอกาส เด็กเร่ร่อนและเด็กที่ได้รับความรุนแรง และการประสานเครือข่ายบริการสำหรับในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เด็กได้เข้าถึงการเข้ารับบริการได้อย่างเต็มที่

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มหรือการสร้างเครือข่ายการให้บริการปรึกษา แนะนำแหล่งให้ความช่วยเหลือ สร้างงานให้แก่เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสแบบเบ็ดเสร็จในระดับท้องถิ่น ในลักษณะของ One Stop Service

- สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของภาคีต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะเครือข่ายในชุมชนซึ่งใกล้ชิดและยาวนานที่สุด ในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสให้เป็นไปอย่างมีทิศทางที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

- พัฒนาเครือข่ายการให้บริการทั้งภาครัฐและเอกชนในการดูแลเด็กกำพร้าทั้งนอกและในสถานสงเคราะห์ ยากจน ด้อยโอกาส และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์แบบเบ็ดเสร็จ ครบวงจร ทั้งในระดับจังหวัดและในระดับพื้นที่ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงแหล่งบริการแบบครบวงจร ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบบริการสังคมเกี่ยวกับตัวเด็กในเชิงรุกเพื่อเข้าถึงเด็กให้มากที่สุด

- สร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาเด็กกำพร้าและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

(3.4) ให้ความช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉินเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ ทั้งในด้านการศึกษา การให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อสนับสนุนด้านสุขภาพจิตแก่เด็กและครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็กและเพื่อสร้างการยอมรับแก่ตัวเด็ก และสงเคราะห์ครอบครัว

(3.5) สร้างกลไกที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและพัฒนาหน่วยงานระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งและเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เด็กและเยาวชนต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน

(3.6) ส่งเสริมการดำเนินงานในเชิงรุก โดยองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐที่เป็นนวัตกรรมสังคมใหม่ ในการพัฒนาศักยภาพเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส โดยประกวดหรือสรรหาโครงการนำร่องเพื่อสนับสนุนให้จัดทำเป็นโครงการต้นแบบในการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเพื่อนำไปขยายผลแนวปฏิบัติที่ดี

(3.7) จัดให้มีระบบการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ แก้ไขปัญหา และปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินผลความสำเร็จและล้มเหลว โดยมีตัวชี้วัดชัดเจน

ตอนที่ 3.3 หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานทุนสนับสนุนการศึกษา

ในการพิจารณาการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส แบ่งตามประเภทของทุนการศึกษาได้เป็น 2 ประเภท คือทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย และทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

(1) หลักเกณฑ์และกลุ่มเป้าหมาย

คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ได้กำหนดเป้าหมายและหลักเกณฑ์ในการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยดังนี้

(1.1) เป้าหมายของโครงการ

เพื่อสนับสนุนให้ลูกผู้มีรายได้น้อยได้มีโอกาสศึกษาต่อ และบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนด้านการศึกษา

(1.2) อัตราการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา

ในการกำหนดอัตราการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับบุตรผู้มีรายได้น้อยในแต่ละระดับการศึกษานั้น คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ เห็นชอบให้ใช้รายจ่ายเฉลี่ยด้านการศึกษาของครัวเรือนเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในปี 2545 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุดขณะนั้นเป็นเกณฑ์อ้างอิง

ตารางที่ 3.5 อัตราทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	อัตราการสนับสนุน (บาท/คน/ปี)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	
ก่อนวัยเรียน อนุบาล และประถมศึกษา	6,000
มัธยมศึกษา ถึง ปวช.	10,000
ปวส. / ปวท. เดิม	20,000
ปริญญาตรี	20,000

(1.3) เกณฑ์การพิจารณา/คุณสมบัติของผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษา

ประกอบด้วยหลักเกณฑ์กลางและหลักเกณฑ์รอง ดังนี้

หลักเกณฑ์กลาง

- (1) นักเรียนมีความประพฤติดี
- (2) ผู้ปกครองมีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี
- (3) ผู้ปกครองมีความพร้อมและสนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือ

หลักเกณฑ์ร้อง

ให้โอกาสแก่ลูกของผู้ที่เคยต้องโทษคดียาเสพติด แต่ได้กลับตัวเป็นคนดี แต่อยู่ในครอบครัวที่รายได้น้อย

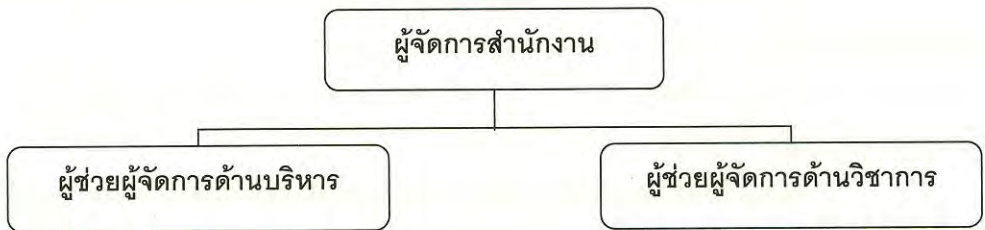
(1.4) การสมัครรับทุนและเงื่อนไข

1) ผู้ขอรับทุนต้องกรอกแบบประวัติให้ครบถ้วน สมบูรณ์ ตรงตามความเป็นจริง และยื่นใบสมัครต่อโรงเรียน/สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ หรือหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ

2) ผู้ได้รับทุนต้องไม่อยู่ระหว่างรับทุนจากแหล่งทุนอื่น ๆ กรณีตรวจสอบพบว่าได้รับทุนจากแหล่งอื่นแล้ว ผู้ได้รับทุนต้องคืนทุนที่ได้รับไปแล้ว

(2) การบริหารจัดการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย คือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2547 นายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) เห็นชอบตามมติของคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดตั้ง**หน่วยบริหารแผนขึ้น** เพื่อทำหน้าที่ประสานบริหารจัดการโครงการ/กิจกรรมที่ได้รับอนุมัติการสนับสนุนตามมติคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนติดตามประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคะดึกยากจนและเด็กด้อยโอกาส และการดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย โดยมีลักษณะการจัดองค์กรและโครงสร้างของหน่วยบริหารแผน ดังแผนภูมิที่ 3.1

แผนภูมิที่ 3.1 โครงสร้างการบริหารของหน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคม ฯ

จากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นได้ว่า โครงสร้างการจัดการของหน่วยบริหารแผน ประกอบด้วย

1. ผู้จัดการ

ทำหน้าที่รับผิดชอบบริหารโครงการต่าง ๆ ภายใต้กรอบ/แผนนโยบายของคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ สำหรับแก้ไขปัญหาคะดึกยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่กำหนดให้ กทม.ดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใต้การกำกับของ สท.

2. ผู้ช่วยผู้จัดการ จำนวน 2 คน รับผิดชอบงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการโครงการฯ ในฐานะผู้ช่วยผู้จัดการโครงการฯ และปฏิบัติการกิจในฐานะเจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการด้านบริหาร 1 นาย และด้านวิชาการ 1 นาย

2.1 ผู้ช่วยผู้จัดการด้านบริหาร ทำหน้าที่

2.1.1 วางแผนปรับปรุงระบบการติดตามประเมินผลงานให้มีประสิทธิภาพ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบความถูกต้องได้

2.1.2 รับผิดชอบงานบริหารราชการทั่วไป ระบบการเงินการบัญชี

2.1.3 ประสานงานด้านงบประมาณกับสลากกินแบ่งรัฐบาล คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ พมจ. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 รับผิดชอบภารกิจในการจัดประชุม วิเคราะห์ เสนอแผนชี้แจงโครงการต่อ คณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ (คณะที่ ผอ.สท.เป็นประธาน)

2.1.5 จัดอบรมเสนอแนะวิธีการทำงานแก่เจ้าหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูลของ พมจ.

2.1.6 กำหนดหลักเกณฑ์และข้อตกลงกับธนาคารหรือหน่วยงานที่ทำธุรกรรมทางการเงินเกี่ยวกับการโอนเงินให้กับเด็กด้อยโอกาส

2.1.7 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2 ผู้ช่วยผู้จัดการด้านวิชาการ ทำหน้าที่

2.2.1 รับผิดชอบงานอำนวยความสะดวกด้านบริหารบุคลากร งานสารบรรณ งานบริหารทั่ว ๆ ไป

2.2.2 รับผิดชอบหัวหน้างานประสานการจัดการฐานพัฒนาระบบข้อมูลเด็กด้อยโอกาสทุกประเภทให้ถูกต้อง

2.2.3 รับผิดชอบหัวหน้างานติดต่อประสานงานกับองค์กรอิสระ NGO มูลนิธิ สมาคม องค์กรทั้งในและต่างประเทศ หน่วยงานด้านการศึกษา ฯลฯ ในการสนับสนุนเด็กด้อยโอกาส ตลอดจนการกำหนดแผนการของการสนับสนุนต่อยอดในอนาคต

2.2.4 รับผิดชอบภารกิจ การจัดประชุม วิเคราะห์และเสนอแผน ชี้แจงต่อ คณะอนุกรรมการประสานการจัดทำแผนติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ (คณะที่นายแพทย์เกียรติฯ เป็นประธาน)

2.2.5 ประสานงานด้านการประชาสัมพันธ์กับคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ การพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส (คณะที่รอง ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน)

2.2.6 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนี้ ได้มีการจัดเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

3. เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

3.1 วิเคราะห์แยกแยะปัญหา สํารวจกลุ่มประเภทเด็กด้อยโอกาส จำนวนงบประมาณการช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาคณะกรรมการและเด็กด้อยโอกาส

3.2 ประสานงาน จัดทำ และพัฒนาระบบฐานข้อมูลเด็กด้อยโอกาสจากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องงบประมาณ

3.3 กลับกรองโครงการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณในเบื้องต้นก่อนนำเสนอคณะอนุกรรมการฯ

3.4 ประสานงานการจัดประชุมคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการทั้ง 2 คณะรวมทั้งการประชุมอื่น

3.5 ติดตามและประเมินโครงการสนับสนุนการศึกษาของคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาคณะกรรมการและเด็กด้อยโอกาส

3.6 รวบรวม บันทึกข้อมูล ประมวลผล สร้างเครือข่ายสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ต

3.7 ศึกษาปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพระบบสารสนเทศ

3.8 จัดระบบการศึกษา อบรม นิเทศงาน และข้อเสนอแนะ

3.9 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4. เจ้าหน้าที่บัญชี มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

4.1 ประสานงานกับสภากินแบ่งรัฐบาลเกี่ยวกับการขอรับการสนับสนุนงบประมาณและเงินประจำงวด

4.2 ขออนุมัติเบิกจ่ายเงินตามโครงการต่าง ๆ

4.3 จัดทำบัญชีและรายละเอียดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา

4.4 โอนเงินให้แก่องค์กรต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและเด็กที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาตามโครงการสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้มีรายได้น้อย

4.5 ตรวจสอบการใช้เงินของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน

4.6 เบิกจ่ายเงินเดือนให้แก่บุคลากรในหน่วยบริหารแผน

4.7 จัดทำหนังสือแจ้งรายละเอียดการโอนเงินให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบ

4.8 ช่วยติดต่อธนาคารหรือหน่วยงานที่ทำธุรกรรมทางการเงิน เพื่อเร่งรัดการโอนเงินให้ถูกต้องตามข้อตกลงของหน่วยบริหารแผน

4.9 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

5. เจ้าหน้าที่พัฒนาระบบ มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

- 5.1 ประสานและจัดทำกรพัฒนาระบบการจัดทำฐานข้อมูลเด็ก องค์กร และโครงการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
- 5.2 รวบรวม บันทึกข้อมูล ประมวลผลข้อมูลโครงการ และงานต่าง ๆ ของหน่วย
- 5.3 จัดทำโฮมเพจ และประชาสัมพันธ์โครงการผ่านทางอินเทอร์เน็ตเป็นข้อมูลปัจจุบัน
- 5.4 ประสานงานกับสื่อด้านประชาสัมพันธ์และจัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อเผยแพร่
- 5.5 เสนอระบบการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาใช้ประโยชน์ตามที่เห็นสมควร

5.6 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

6. เจ้าหน้าที่อำนวยการ มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

- 6.1 ระบบงานสารบัญญ (ลงรับ-ส่งหนังสือ)
- 6.2 ช่วยงานบริหารบุคลากร
- 6.3 ประสานงานทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับลูกผู้มียรายได้น้อย โดยเฉพาะการประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ทุนระดับปริญญาตรี)
- 6.4 ประสานงาน ตอบชี้แจงความก้าวหน้าของทุนการศึกษากรณีร้องเรียน
- 6.5 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับ

7. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ในการดำเนินงาน ประกอบด้วยหน่วยงานสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

- 1) สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดทุกจังหวัด / กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หน่วยให้บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) สะพานขาว กรุงเทพมหานคร และสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการกรุงเทพมหานคร 1-8) ซึ่งทำหน้าที่ดังนี้
 - 1.1) ศึกษาและทำความเข้าใจโครงการ
 - 1.2) ประสานกับสถานศึกษา / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ผู้นำชุมชน / ชมรม / มูลนิธิในพื้นที่ เพื่อขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ พร้อมส่งแบบประวัติเด็ก แบบสอบถามเท็จจริงแจ้งหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการรับทุน และเป็นสถานที่รับสมัคร รวมทั้งในการรับรองสถานะทางการศึกษา / สังคม / ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ยื่นขอรับทุน / ครอบครัว
 - 1.3) รับสมัคร ตรวจสอบคุณสมบัติ พิจารณากลั่นกรองผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ควรได้รับการสนับสนุน โดยกระบวนการเยี่ยมบ้านสอบถามเท็จจริงประกอบการพิจารณา
 - 1.4) แจ้งหมายเลขบัญชีเงินนอกระบบของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด ให้หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทราบ เพื่อโอนค่าบริหารจัดการให้สำนักงานตามที่ได้รับการจัดสรร

1.5) บันทึกข้อมูลรายละเอียดของผู้ที่ผ่านการพิจารณาเข้าระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์

1.6) ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำสรุปบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุนตามลำดับ จำแนกตามประเภทระดับการศึกษาพร้อมหมายเลขบัญชีของผู้ได้รับทุน (ตามแบบฟอร์ม)

1.7) ส่งบัญชีรายชื่อไปยังหน่วยบริหารแผน

1.8) ประสานกับสถานศึกษาและชุมชนเพื่อติดตามผลการเรียน การใช้จ่าย และพฤติกรรมของผู้ได้รับทุน

1.9) รายงานผลความคืบหน้าในการดำเนินงานและการติดตามผลให้หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อประมวลวิเคราะห์ และจัดทำรายงานนำเสนอกระทรวง และคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ

2) โรงเรียน / สถานศึกษา / สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ดังนี้

2.1) ศึกษาและทำความเข้าใจโครงการ

2.2) ประชาสัมพันธ์ รับสมัคร แจ้งหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการรับทุน รับรองสถานะทางการศึกษา / สังคม / ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ยื่นขอรับทุน/ครอบครัว ตามแบบประวัติเด็ก และแบบสอบข้อเท็จจริง

2.3) ตรวจสอบคุณสมบัติ พิจารณากลั่นกรองผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ควรได้รับการสนับสนุน โดยอาจใช้กระบวนการเยี่ยมบ้านสอบข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณา

2.4) จัดทำสรุปบัญชีรายชื่อผู้ผ่านการพิจารณา จำแนกตามประเภทระดับการศึกษา พร้อมหมายเลขบัญชีของผู้ได้รับทุนตามแบบฟอร์ม ไปยังหน่วยรับผิดชอบ โดย

2.4.1) ส่วนกลาง ส่งไปที่หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.4.2) ส่วนภูมิภาค ส่งไปที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สำนักงานรวบรวมส่งสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด (พงจ.) และร่วมกันพิจารณาทุนตามลำดับความจำเป็น

2.5) ลงนามเบิกจ่ายเงินทุนสนับสนุนการศึกษา ร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครองและผู้ที่ได้รับทุน

2.6) ติดตามผลการเรียน การเบิก-จ่ายเงิน พฤติกรรมของผู้ที่ได้รับทุน และรายงานผลความคืบหน้าในการดำเนินงาน และการติดตามผลให้หน่วยรับผิดชอบทราบเป็น ระยะ ๆ เพื่อประมวล วิเคราะห์ และจัดทำรายงานนำเสนอกระทรวง และคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ

3) หน่วยรับผิดชอบ (หน่วยบริหารแผน พม.) มีหน้าที่ดังนี้

3.1) แจ้งประชาสัมพันธ์โครงการ ระเบียบปฏิบัติ การบริหารจัดการ และประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน พร้อมจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.2) ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขปัญหาข้อขัดข้อง และประสานการดำเนินงาน

3.3) ประกาศรายชื่อผู้รับทุน

3.4) จัดสรรและโอนเงินให้แก่ผู้ผ่านการพิจารณาว่าเป็นผู้ได้รับทุน และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการแก่สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด และกรมการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

3.5) ติดตามผลการดำเนินงาน รวบรวม ประมวลผล วิเคราะห์ และรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวม

3.6) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะจนกว่าจะสิ้นสุดโครงการ

3.7) รายงานผลการดำเนินงานต่อกระทรวง ก่อนเสนอคณะกรรมการตามลำดับ

3.3.2 ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม

หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมคือ กระทรวงศึกษาธิการ โดยเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2547 นายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) เห็นชอบตามมติของคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสขึ้นเช่นเดียวกับที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้รับความเห็นชอบให้จัดตั้งหน่วยบริหารแผน และเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2547 ให้จัดตั้งศูนย์ที่เป็นหน่วยงานภายในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ขึ้นตรงต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. วิเคราะห์และกลั่นกรองโครงการที่เสนอขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณ
2. ประสานความร่วมมือ และบริหารจัดการด้านวิชาการ การเงิน การติดตามประเมินผลของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน
3. เป็นศูนย์กลางการจัดระบบฐานข้อมูล เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายและประชาสัมพันธ์
4. รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์สำหรับแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสและผู้บริหารระดับสูงกระทรวงศึกษาธิการ
5. ปฏิบัติงานอื่นๆตามที่ได้รับมอบหมาย

(1) หลักเกณฑ์และกลุ่มเป้าหมาย

คณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาทุน ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการกำกับติดตามประเมินผลทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและราชการดังนี้

(1.1) เกณฑ์ในการพิจารณาทุน

แบ่งเป็นข้อย่อย 3 ข้อ คือ

1. บิดามารดา ของผู้รับทุนการศึกษาต้องเป็นผู้เสียสละกระทำความดี อุทิศตน และเวลาเพื่อบริการรับใช้สังคมเป็นเวลายาวนาน และเป็นผู้มีประวัติที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มพลังแผ่นดิน ประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- 2) กลุ่มอาสาสมัครของกระทรวงสาธารณสุข
- 3) กลุ่มบุตรของข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ ทั้ง 20 กระทรวง 18 องค์การอิสระ
- 4) กลุ่มบุตรของผู้ต่อสู้ยาเสพติด เสียชีวิต

2. ผู้ขอรับทุนการศึกษา ต้องได้รับการยืนยันจากโรงเรียนว่าเป็นผู้มีความประพฤติดี และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ต้องมีความพร้อมที่จะเรียนในเวลาที่ได้รับทุนและต้องไม่เป็นผู้รับทุนอื่นๆ

3. จัดสรรครอบครัวละ 1 ทุน

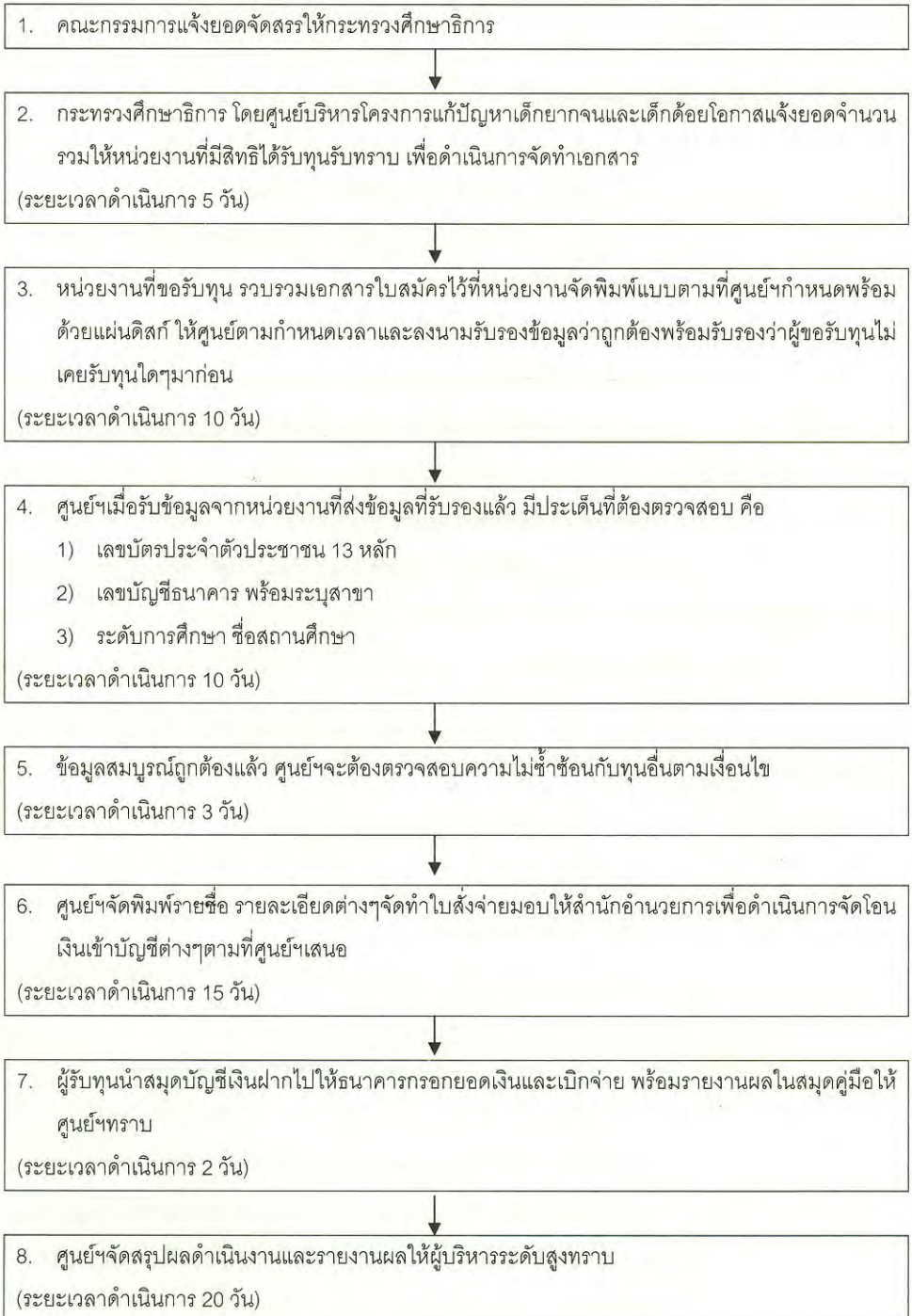
อัตราการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาเป็นอัตราเดียวกับผู้รับทุนบุตรผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมและราชการดังตารางที่ 3.5

(1.2) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

การบริหารทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมของศูนย์ที่ผ่านมา มีการปฏิบัติงาน ดังนี้

- 1) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ โดย
 - ส่งเอกสารเผยแพร่
 - ออกอากาศทางวิทยุ
 - จัดประชุมชี้แจงนโยบายและแนวทางแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส 4 ครั้ง ได้แก่
 - ครั้งที่ 1 วันที่ 17-19 เมษายน 2548 ณ จังหวัดขอนแก่น
 - ครั้งที่ 2 วันที่ 26-28 เมษายน 2548 ณ จังหวัดเชียงใหม่
 - ครั้งที่ 3 วันที่ 2-4 พฤษภาคม 2548 ณ จังหวัดสงขลา
 - ครั้งที่ 4 วันที่ 12-14 พฤษภาคม 2548 ณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 2) รวบรวมเอกสารเพื่อตรวจสอบและจัดเก็บข้อมูลลงในโปรแกรมในเครื่องของศูนย์ฯ
- 3) ตรวจสอบความถูกต้องและโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ที่ได้รับทุนตามเลขบัญชีที่แจ้งไว้

โดยแบ่งเป็นรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ และระยะเวลาที่กำหนดไว้ ดังนี้

รวมระยะเวลาในการดำเนินงานด้านทุนการศึกษา ทั้งสิ้น 65 วัน

3. การกำกับติดตามประเมินผล

การกำกับติดตามประเมินผลของทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม กำหนดไว้ดังนี้

แนวทางการกำกับติดตามประเมินผล

คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ได้ประชุมและมีมติมอบหมายให้ เขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 175 เขต มีหน้าที่ในการติดตามเด็กที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษา แล้วรายงานผลให้กระทรวงทราบ

แนวคิดในการติดตามประเมินผล

- 1) เขตพื้นที่การศึกษาควรมีข้อมูลพื้นฐานว่าเด็กนักเรียนทั้งหมดเขตพื้นที่การศึกษา แต่ละคนได้รับทุนการศึกษาประเภทใดบ้าง เช่น กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ทุนจากเงินกองสลาก ทุนเรียงความ และทุนอื่นๆ
- 2) จำแนกผู้รับทุนเป็นกลุ่ม เพื่อตรวจสอบผลการรับทุนว่าเด็กนักเรียนแต่ละคนได้รับเงินจากทุนแล้วหรือไม่
- 3) ติดตามพฤติกรรมของผู้รับทุนจากบริบททั่วไปว่ามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือว่าเบี่ยงเบนไปในทางที่ต้องการแก้ไข
- 4) จัดทำแฟ้มหรือสมุดประจำตัว บันทึกผลการเรียนความประพฤติ และร่วมกิจกรรมต่างๆ
- 5) ประเมินภาพรวมของเด็กทั้งกลุ่ม ว่ามีความพึงพอใจต่อการรับทุนในระดับใด
- 6) ศึกษารายละเอียดว่าเงินทุนการศึกษาที่เด็กได้รับพอกับการแก้ไขปัญหาหรือไม่
- 7) สรุปผลและรายงานหน่วยเหนือต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล

- 1) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการ
- 2) คณะกรรมการนำแบบพิมพ์จากส่วนกลางไปดำเนินการแจกให้ผู้เกี่ยวข้องตอบแบบสอบถาม
- 3) คณะกรรมการรวบรวมและสรุปผล เพื่อรายงานหน่วยเหนือ
- 4) เขตพื้นที่การศึกษา รวบรวมผลที่ส่งให้กระทรวงศึกษาธิการ 1 ชุด และส่งให้ผู้ตรวจประจำเขต 1 ชุด

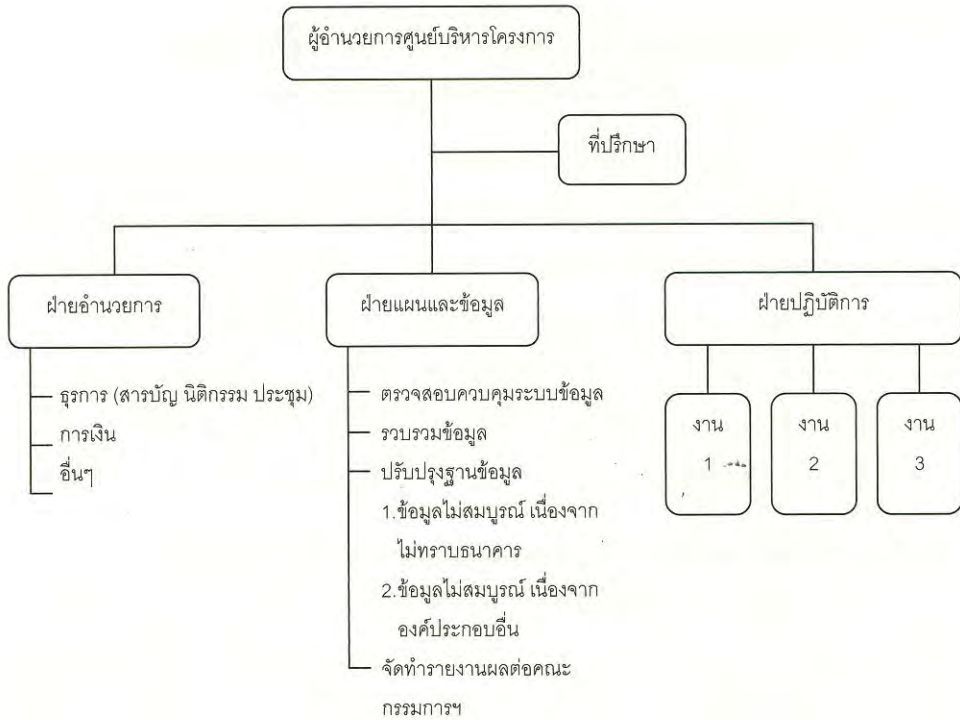
- 5) สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการ สรุปผลการติดตามในลักษณะภาพรวมของจังหวัด และภาพรวมของลักษณะเขตตรวจราชการ แล้วรายงานกระทรวงศึกษาธิการ
- 6) กระทรวงศึกษาธิการ รับผลสรุปมอบหมายให้ศูนย์บริหารโครงการฯ จัดทำข้อสรุปภาพรวมของประเทศเพื่อรายงานคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ และเผยแพร่ต่อไป

องค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องติดตาม

- 1) เงินทุนต้องตรวจสอบให้ชัดเจนว่าผู้รับทุนได้รับเงินทุนตามจำนวนหรือไม่
- 2) การใช้ทุน เป็นไปตามเงื่อนไขหรือไม่
- 3) ผลจากการใช้เงินทุน แล้วส่งผลให้ผู้ได้รับทุนเป็นอย่างไร
- 4) พฤติกรรมโดยรวม ต้องศึกษาว่าการเป็นผู้รับเงินทุน ได้ปลูกฝังจิตสำนึก ให้เป็นผู้พึ่งพาตนเองตามหลักศาสนาหรือไม่ โดยสรุปการดำเนินงาน ภายหลังรับเงินทุนแล้วเป็นอย่างไร
- 5) ผลการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่

(2) การบริหารจัดการ

การบริหารทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมมีภารกิจ คือ ต้องบริหารทุนการศึกษา จำนวน 80,560 ทุน ตามที่คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสมอบหมาย โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ การจ่ายเงินต้องจ่ายตรงกับผู้รับทุนโดยตรง ศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสของกระทรวงศึกษาธิการมีกลไกการดำเนินงาน การจัดองค์กรและโครงสร้าง เกี่ยวกับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม ดังแผนภูมิที่ 3.2

แผนภูมิที่ 3.2 โครงสร้างการบริหารของศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ

ลักษณะงาน 1	ลักษณะงาน 2	ลักษณะงาน 3
<ul style="list-style-type: none"> - รับข้อมูลจากส่วนต่างๆ - ตรวจสอบข้อมูล ถ้าสมบูรณ์แยกไปให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นกระทรวง - ถ้าไม่สมบูรณ์ มอบงาน 2 - รับข้อมูลที่แก้ไข ปรับปรุงแล้วจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ส่งมอบให้งาน 3 - จัดทำประมาณการของบประมาณบริหารงานโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - รับข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ไปตรวจสอบกับฝ่ายแผนและข้อมูล - นำส่งข้อมูลที่สมบูรณ์แล้วให้ งาน 3 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำใบโอน - รวบรวมใบโอนกับใบถอนเงินธนาคาร - ตรวจสอบใบโอนและใบถอนครบถ้วนหรือไม่ ถ้าไม่สมบูรณ์หาสาเหตุให้ได้และมาหารือกับผู้อำนวยการ - การโอนให้รับทราบเป็นธนาคารและแต่ละสาขาจนเสร็จ

บทที่ 4

ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา สำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ในการจัดสรรทุนการศึกษานั้น คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสได้กำหนด หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแต่ละประเภท ดังได้รวบรวมและนำเสนอในภาคผนวก ก สำหรับการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในบทนี้ ขอนำเสนอเป็น 4 ตอน ได้แก่ ความก้าวหน้าในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา การศึกษากรณี (Case Study) และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ตอนที่ 4.1 ความก้าวหน้าในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

ในการจัดสรรทุนการศึกษาในปีการศึกษา 2547-2548 ได้มีการดำเนินการจัดสรรทุนไปยังแต่ละภูมิภาคผ่านหน่วยงานในแต่ละจังหวัดเพื่อจัดสรรทุนให้แก่ผู้ได้รับทุนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวส. และการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งพบว่าการจัดสรรทุนเป็นไปในสัดส่วนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยสัดส่วนสูงสุดเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 40.7 รองลงมาเป็นภาคเหนือร้อยละ 25 ภาคกลางร้อยละ 18.4 และภาคใต้ร้อยละ 6.3 นอกจากนี้ได้มีการจัดสรรทุนในระดับ ปวส. ผ่านทางหน่วยงานส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ร้อยละ 6.2 และทุนระดับปริญญาตรีผ่านสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 3.4 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ได้รับทุนปีการศึกษา 2547-2548 จำแนกตามภาค/หน่วยงาน และระดับการศึกษา

ภาค/หน่วยงาน	จำนวนผู้ได้รับทุน					รวม
	ประถม	มัธยม	ปวส.	ป.ตรี	กศน.	
1. ตะวันออก เฉียงเหนือ	66,513 (44.8)	50,693 (46.2)	4,441 (14.3)	-	101 (73.2)	121,748 (40.7)
2. เหนือ	43,852 (29.5)	28,705 (26.2)	2,283 (7.4)	1 (0.01)	3 (2.2)	74,844 (25.0)
3. กลาง	27,401 (18.5)	22,644 (20.7)	5,113 (16.4)	-	28 (20.3)	55,186 (18.4)
4. ใต้	10,645 (7.2)	7,543 (6.9)	716 (2.3)	-	6 (4.3)	18,910 (6.3)
5. สท.	-	-	18,506 (59.6)	-	-	18,506 (6.2)
6. สกอ.	-	-	-	10,241 (99.99)	-	10,241 (3.4)
รวม	148,411 (100.0)	109,585 (100.0)	31,059 (100.0)	10,242 (100.0)	138 (100.0)	299,435 (100.0)

ตอนที่ 4.2 ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนผู้ที่มีรายได้น้อย และทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม

การประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลการประเมินเป็น 5 ส่วนคือ ข้อมูลพื้นฐาน ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา ผลการประเมินกระบวนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา ผลการประเมินผลลัพธ์ของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา และผลการประเมินผลกระทบของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

4.2.1 ข้อมูลพื้นฐาน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามนักเรียนที่ได้รับทุน ผู้ปกครอง และอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มนักเรียนที่ได้รับทุน และการศึกษากรณีนักเรียนที่ได้รับทุนโครงการเยี่ยมบ้านและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 43,851 ฉบับ (ฉบับนักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ปกครอง) รวม 14,617 กรณี จำแนกตามประเภทของทุน ระดับการศึกษา และภูมิภาค โดยผู้ตอบแบบสอบถามทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนาในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ส่วนทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง โดยมีจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาเป็นมัธยม อุดมศึกษา และ กศน. ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามระดับการศึกษาและภูมิภาค

ภูมิภาค	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
กลาง	1,374 (19.8)	970 (17.4)	18 (21.2)	63 (14.8)	2,425 (18.6)	795 (75.6)	271 (64.2)	41 (43.6)	1,107 (70.6)
เหนือ	3,378 (48.5)	2,216 (39.7)	14 (16.5)	80 (18.8)	5,688 (43.6)	87 (8.3)	86 (20.4)	11 (11.7)	184 (11.7)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,861 (26.7)	2,018 (36.2)	42 (49.4)	235 (55.1)	4,156 (31.8)	94 (8.9)	38 (9.0)	24 (25.5)	156 (10.0)
ใต้	347 (5.0)	375 (6.7)	11 (12.9)	48 (11.3)	781 (6.0)	75 (7.2)	27 (6.4)	18 (19.2)	120 (7.7)
รวม	6,960 (100.0)	5,579 (100.0)	85 (100.0)	426 (100.0)	13,050 (100.0)	1,051 (100.0)	422 (100.0)	94 (100.0)	1,567 (100.0)

สำหรับข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

(1.1) ผู้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มีสภาพครอบครัวที่หย่าร้างหรือพ่อ-แม่เสียชีวิตในขณะที่สองในสามของเด็กที่รับทุนบุตรผู้บำเพ็ญประโยชน์นั้นครอบครัวอยู่พร้อมหน้า

ผู้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยประมาณหนึ่งในสามหรือร้อยละ 38.5 อยู่ในครอบครัวที่หย่าร้าง อีกหนึ่งในห้าหรือร้อยละ 21.9 เป็นกำพร้าโดยพ่อและ/หรือแม่เสียชีวิต โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กในระดับมัธยมศึกษาที่ครอบครัวหย่าร้างมีสัดส่วนค่อนข้างสูง โดยเด็กนักเรียนที่ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยกำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษากว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.7) ที่ครอบครัวหย่าร้าง และสามในสี่ (ร้อยละ 73.2) ของเด็กที่รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ที่กำลังเรียนในระดับมัธยมที่พ่อ-แม่หย่าร้าง ทว่าโดยภาพรวมแล้วสองในสามของเด็กที่รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์หรือร้อยละ 66.3 มีครอบครัวอยู่พร้อมหน้า

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามสภาพของครอบครัว

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
สภาพครอบครัว									
- อยู่ด้วยกัน	3,172 (46.7)	1,131 (20.6)	47 (57.3)	350 (82.2)	4,700 (36.7)	867 (84.3)	88 (21.1)	64 (69.6)	1,019 (66.3)
- หย่าร้าง	1,838 (27.0)	3,067 (55.7)	15 (18.3)	12 (2.8)	4,932 (38.5)	103 (4.2)	305 (73.2)	11 (11.9)	419 (27.2)
- เสียชีวิต	1,509 (22.2)	1,239 (22.5)	20 (24.4)	40 (9.4)	2,808 (21.9)	43 (10.0)	23 (5.5)	7 (7.6)	73 (4.8)
- อื่นๆ	280 (4.1)	65 (1.2)	-	24 (5.6)	369 (2.9)	15 (1.5)	1 (0.2)	10 (10.9)	26 (1.7)

(1.2) สภาพชีวิตความเป็นอยู่

ผู้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่กับพ่อหรือแม่ โดยอยู่กับแม่หรือพ่อเพียงคนเดียวมากที่สุด (ร้อยละ 44.9) รองลงมาอาศัยกับปู่หรือย่า ตาหรือยาย (ร้อยละ 9.3) ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ (ร้อยละ 66.7) รองลงมาอาศัยอยู่กับแม่หรือพ่อเพียงคนเดียว (ร้อยละ 22.9) ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาครอบครัวและสังคมที่เกิดกับเด็กจากครอบครัวที่ยากจนและมีรายได้น้อย ในขณะที่สองในสามของเด็กซึ่งได้รับทุนบุตรผู้บำเพ็ญประโยชน์นั้น จะอยู่กับพ่อ-แม่พร้อมหน้ากัน ทั้งผู้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย และทุนบุตรผู้ทำประโยชน์กว่าครึ่งมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 66.3 และ 58.4) โดยมีสัดส่วนที่มากขึ้นในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น รองลงมาเป็นการอยู่ร่วมกับญาติ (ร้อยละ 21.3 และ 10.3) (โปรดดูตารางที่ 4.4 และ 4.5)

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามบุคคลที่ผู้รับทุนอาศัยอยู่ด้วย

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประณม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประณม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
บุคคลที่ผู้รับทุนอาศัยอยู่ด้วย									
- พ่อ-แม่	3,561 (53.9)	1,071 (20.6)	28 (35.4)	125 (30.6)	4,785 (38.9)	796 (79.6)	170 (43.8)	23 (24.5)	989 (66.7)
- แม่ หรือ พ่อ	2,817 (42.6)	2,505 (48.2)	31 (39.3)	171 (41.9)	5,524 (44.9)	140 (14.0)	175 (45.1)	24 (25.5)	339 (22.9)
- ปู่/ ย่า/ ตา/ ยาย	234 (3.5)	891 (17.1)	6 (7.6)	6 (1.5)	1,137 (9.3)	64 (6.4)	18 (4.7)	5 (5.3)	87 (5.9)
- ปู่-ย่าหรือตา-ยาย	-	145 (2.8)	3 (3.8)	-	148 (1.2)	-	2 (0.5)	-	2 (0.1)
- พ่อแม่และปู่ย่าตายาย	-	96 (1.9)	5 (6.3)	7 (1.7)	108 (0.9)	-	8 (2.1)	2 (2.1)	10 (0.7)
- ญาติ	-	207 (4.0)	6 (7.6)	45 (11.0)	258 (2.1)	-	4 (1.0)	7 (7.5)	11 (0.7)
- อื่น ๆ	-	284 (5.4)	-	54 (13.3)	338 (2.7)	-	11 (2.8)	33 (35.1)	44 (3.0)

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามที่อยู่อาศัย

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประณม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประณม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ที่อยู่อาศัย									
- ของตนเอง	4,107 (59.9)	3,995 (72.8)	58 (68.3)	352 (83.6)	8,512 (66.3)	513 (52.2)	278 (70.9)	63 (71.6)	854 (58.4)
- อยู่ร่วมกับญาติ	1,831 (26.7)	850 (15.5)	24 (28.2)	27 (6.4)	2,732 (21.3)	123 (12.5)	22 (5.6)	5 (5.7)	150 (10.3)
- บ้านเช่า	301 (4.4)	261 (4.8)	-	20 (4.8)	582 (4.5)	89 (9.1)	27 (6.9)	16 (18.2)	132 (9.0)
- อาศัยผู้อื่นอยู่	618 (9.0)	380 (6.9)	3 (3.5)	22 (5.2)	1,023 (7.9)	258 (26.2)	65 (16.6)	4 (4.5)	327 (22.3)

(1.3) ฐานะและการประกอบอาชีพของครอบครัว

แม้ว่าเด็กผู้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่อาจไม่ได้อยู่กับพ่อแม่แต่ผู้มีรายได้น้อยหลักของครอบครัวผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่ก็คือพ่อแม่ (ร้อยละ 69.9) โดยมีสัดส่วนที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จากประถม มัธยม ถึงอุดมศึกษา รองลงมาเป็นปู่-ย่า หรือตา-ยาย (ร้อยละ 13.5) ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เกือบทั้งหมดพ่อแม่เป็นผู้มีรายได้น้อยหลักของครอบครัว (ร้อยละ 91.4) เกือบเคียงกันทุกระดับการศึกษา โดยครอบครัวผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยที่สำรวจเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 92.6) มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 4,166 บาท หรือปีละ 50,000 บาท

ลงไป ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์รายได้สำหรับผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์มีเพียงร้อยละ 16.9 เท่านั้นที่ครอบครัวยากจน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.9) มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน หรือ 120,000 บาทต่อปี ผู้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย อาชีพหลักของครอบครัวเป็นอาชีพรับจ้างและเกษตรกร (ร้อยละ 47.8 และ 40.9) ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่ครอบครัวมีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 81) (โปรดดูตาราง 4.6-4.8)

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามผู้มีรายได้หลักของครอบครัว

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประดม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประดม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ผู้มีรายได้หลักของครอบครัว									
- พ่อ-แม่	4,331 (64.1)	4,163 (76.1)	49 (59.0)	352 (83.8)	8,895 (69.9)	942 (90.8)	388 (92.6)	86 (91.5)	1,416 (91.4)
- ปู่-ย่าหรือตา-ยาย	1,319 (19.5)	389 (7.1)	6 (7.2)	5 (1.2)	1,719 (13.5)	35 (3.4)	10 (2.4)	-	45 (2.9)
- ญาติพี่น้อง	496 (7.3)	406 (7.4)	6 (7.2)	31 (7.4)	939 (7.4)	12 (1.1)	7 (1.7)	-	21 (1.4)
- บุคคลอื่น	52 (0.8)	15 (0.3)	-	4 (1.0)	71 (0.5)	4 (0.4)	-	2 (2.1)	4 (0.2)
- ตนเอง	31 (0.4)	37 (0.7)	22 (26.5)	1 (0.2)	91 (0.7)	3 (0.3)	1 (0.2)	-	4 (0.2)
- อื่น ๆ	531 (7.9)	462 (8.4)	-	27 (6.4)	1,020 (8.0)	41 (4.0)	13 (3.1)	6 (6.4)	60 (3.9)

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามรายได้หลักของครอบครัว

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประดม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประดม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
รายได้หลักของครอบครัว เดือน									
- ต่ำกว่า 1,000 บาท	2,013 (29.4)	998 (18.0)	35 (41.2)	39 (9.1)	3,085 (23.9)	43 (4.1)	21 (5.1)	6 (6.4)	70 (4.5)
- 1,000-2,500 บาท	3,186 (46.5)	2,686 (48.6)	44 (51.8)	126 (29.6)	6,042 (46.9)	81 (7.8)	24 (5.8)	3 (3.2)	108 (7.0)
- 2,501-4,166 บาท	1,163 (16.9)	1,412 (25.6)	6 (7.0)	225 (52.8)	2,806 (21.8)	54 (5.2)	23 (5.6)	6 (6.4)	83 (5.4)
- 4,167-7,500 บาท	250 (3.7)	290 (5.3)	-	28 (6.6)	568 (4.4)	58 (5.6)	7 (1.7)	2 (2.1)	67 (4.3)
- 7,501-10,000 บาท	142 (2.1)	109 (1.9)	-	2 (0.5)	253 (2.0)	204 (19.7)	70 (16.9)	17 (18.1)	291 (18.8)
- มากกว่า 10,000 บาท	96 (1.4)	31 (0.6)	-	6 (1.4)	133 (1.0)	598 (57.6)	268 (64.9)	60 (63.8)	926 (59.9)

ตารางที่ 4. 8 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามอาชีพหลักของครอบครัว

รายการ	ทุนบุตรผู้มียาได้น้อย					ทุนบุตรทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
อาชีพหลักของครอบครัว									
- เกษตร	2,254 (33.0)	2,629 (48.0)	64 (75.3)	292 (69.0)	5,239 (40.9)	44 (4.2)	42 (10.3)	6 (6.5)	92 (6.0)
- รับจ้าง	3,733 (54.6)	2,270 (41.5)	19 (22.4)	105 (24.8)	6,127 (47.8)	88 (8.5)	36 (8.8)	-	124 (8.1)
- ค้าขาย	475 (6.9)	356 (6.5)	2 (2.3)	19 (4.5)	852 (6.7)	19 (1.8)	9 (2.2)	7 (7.6)	35 (2.3)
- ราชการ	107 (1.6)	53 (1.0)	-	6 (1.4)	166 (1.3)	862 (83.0)	343 (76.5)	71 (77.1)	1,246 (81.0)
- งานบริษัท	105 (1.5)	62 (1.1)	-	1 (0.3)	168 (1.3)	13 (1.3)	7 (1.7)	4 (4.4)	24 (1.5)
- อื่น ๆ	162 (2.4)	103 (1.9)	-	-	265 (2.0)	12 (1.2)	2 (0.5)	4 (4.4)	18 (1.1)

(1.4) ผู้ที่เบิกและผู้ใช้ทุนการศึกษา

ผู้รับทุนบุตรผู้มียาได้น้อยส่วนใหญ่ผู้ปกครองหรือนักเรียนเป็นผู้เบิกทุนไปใช้จ่ายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 34.4 และ 30.4) ในขณะที่ประมาณหนึ่งในสี่อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้เบิก โดยระดับประถม ผู้ปกครองเป็นผู้เบิกมากกว่า (ร้อยละ 42.3) ส่วนระดับมัธยม กศน. และอุดมศึกษา ผู้เรียนเป็นผู้เบิกทุนมากกว่า (ร้อยละ 52.6, 96.5 และ 88) โดยกว่าครึ่ง นักเรียนเป็นผู้ใช้จ่ายตนเอง (ร้อยละ 58.2) รองลงมาเป็นผู้ปกครอง (ร้อยละ 28.3) โดยมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา ทั้งนี้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความอยู่ของครอบครัวที่เด็กส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว

ส่วนทุนบุตรผู้บำเพ็ญประโยชน์ส่วนใหญ่ผู้ปกครองเป็นผู้เบิกทุน (ร้อยละ 70.1) และกว่าครึ่ง ที่ผู้ปกครองเป็นผู้ใช้จ่ายทุน (ร้อยละ 59.9) และมีสัดส่วนที่น้อยลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น (โปรดดูตารางที่ 4.9-4.10)

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามผู้ที่เบิกทุนการศึกษา

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ผู้เบิกทุนการศึกษา									
- อาจารย์ที่ปรึกษา	2,045 (30.5)	1,209 (22.4)	3 (3.5)	35 (8.3)	3,292 (26.1)	59 (5.8)	20 (5.0)	11 (12.2)	90 (5.9)
- ผู้ปกครอง	2,842 (42.3)	996 (18.5)	-	1 (0.2)	3,839 (30.4)	780 (76.5)	274 (68.2)	5 (5.6)	1,059 (70.1)
- นักเรียน	1,052 (15.7)	2,838 (52.6)	82 (96.5)	373 (88.0)	4,345 (34.4)	129 (12.7)	97 (24.1)	72 (80.00)	298 (19.7)
- อาจารย์ที่ปรึกษา/ ผู้ปกครอง	130 (1.9)	12 (0.2)	-	-	142 (1.1)	1 (0.1)	1 (0.2)	-	2 (0.1)
- อาจารย์ที่ปรึกษา/ นักเรียน	109 (1.6)	29 (0.5)	-	2 (0.5)	140 (1.1)	4 (0.4)	-	-	4 (0.3)
- ผู้ปกครอง/ นักเรียน	66 (1.0)	32 (0.6)	-	1 (0.2)	99 (0.8)	16 (1.6)	2 (0.5)	-	18 (1.2)
- อาจารย์ที่ปรึกษา/ ผู้ปกครอง/ นักเรียน	69 (1.0)	27 (0.5)	-	-	96 (0.8)	-	-	-	-
- อื่น ๆ	404 (6.0)	251 (4.7)	-	12 (2.8)	667 (5.3)	30 (2.9)	8 (2.0)	2 (2.2)	40 (2.7)

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามผู้ใช้จ่ายทุน

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ผู้ใช้จ่ายทุน									
- ผู้ปกครอง	2,528 (39.0)	911 (17.2)	11 (13.4)	18 (4.5)	3,468 (28.3)	671 (68.4)	191 (48.5)	13 (15.1)	875 (59.9)
- อาจารย์	604 (9.3)	296 (5.6)	2 (2.4)	29 (7.3)	931 (7.6)	15 (1.5)	7 (1.8)	7 (8.1)	29 (2.0)
- นักเรียน	2,915 (44.9)	3,844 (72.6)	56 (68.3)	326 (81.5)	7,141 (58.2)	221 (22.5)	177 (44.9)	65 (75.6)	463 (31.7)
- ผู้ปกครอง/ อาจารย์	31 (0.5)	-	-	-	31 (0.2)	1 (0.1)	-	-	1 (0.1)
- ผู้ปกครอง/ นักเรียน	286 (4.4)	172 (3.2)	5 (9.8)	13 (3.2)	476 (3.9)	25 (2.6)	10 (2.5)	1 (1.2)	36 (2.5)
- อาจารย์/ นักเรียน	16 (0.3)	3 (0.1)	-	-	19 (0.2)	1 (0.1)	1 (0.3)	-	2 (0.1)
- ผู้ปกครอง/ อาจารย์/ นักเรียน	8 (0.1)	2 (0.1)	-	-	10 (0.1)	-	-	-	-
- อื่น ๆ	101 (1.6)	65 (1.2)	8 (6.1)	14 (3.5)	188 (1.5)	47 (4.8)	8 (2.0)	-	55 (3.7)

(1.5) การนำเงินทุนสนับสนุนการศึกษาไปใช้ประโยชน์

ผู้รับทุนระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ใช้เงินทุนเป็นค่าอุปกรณ์การเรียนมากที่สุด รองลงมาเป็นค่าเครื่องแบบในระดับประถมและมัธยม และค่าใช้จ่ายส่วนตัวหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในระดับอุดมศึกษา อันดับที่สามในระดับประถมและมัธยมจะใช้ในการเก็บออม ในขณะที่ระดับอุดมศึกษาจะใช้เป็นค่าอาหาร ยกเว้นในระดับ กศน. จะใช้ในการเก็บออมมากที่สุด แล้วจึงเป็นค่าอุปกรณ์การเรียนและค่าใช้จ่ายในครอบครัว

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยของการใช้จ่ายทุนในด้านต่าง ๆ

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย (จำนวนเงิน/ บาท)					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม (จำนวนเงิน/ บาท)			
	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	-ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)
1. ค่าอุปกรณ์การเรียน	806.6 (916.5)	1,253.1 (1,332.1)	717.7 (714.2)	4,046.1 (3,897.5)	1,102.4 (1,429.7)	1,108.3 (1,265.1)	1,608.5 (1,879.6)	4,420.2 (4,592.7)	1,441.7 (1,972.3)
2. เครื่องแบบ	631.6 (675.8)	818.5 (878.7)	129.4 (209.8)	864.0 (1014.5)	715.8 (786.5)	705.8 (788.2)	932.7 (1198.9)	734.0 (872.8)	768.6 (926.4)
3. ใช้จ่ายส่วนตัว	304.2 (530.8)	505.5 (724.25)	404.7 (448.2)	1,794.6 (1,711.1)	439.5 (736.6)	219.6 (517.9)	494.0 (888.5)	1,571.3 (1,755.5)	374.6 (825.3)
4. ใช้จ่ายในครอบครัว	263.5 (599.1)	516.1 (964.65)	650.6 (607.6)	1,286.4 (1,774.8)	407.3 (857.7)	110.9 (406.6)	278.20 (846.8)	575.5 (2,066.4)	183.9 (756.5)
5. ค่าอาหาร	392.7 (677.0)	727.2 (1,002.4)	476.5 (475.7)	1,946.1 (2,869.7)	584.2 (970.3)	588.9 (897.9)	600.17 (1,167.5)	1,244.7 (2,040.8)	631.2 (1,085.5)
6. ค่าพาหนะ	101.2 (356.3)	489.9 (848.9)	236.5 (420.3)	790.6 (1,257.3)	290.6 (687.4)	183.4 (553.75)	334.4 (723.6)	587.2 (1,055.7)	248.3 (651.4)
7. ค่าโทรศัพท์	8.4 (142.9)	27.7 (229.9)	21.8 (77.32)	200.0 (592.1)	23.0 (214.6)	5.0 (44.8)	31.3 (186.1)	135.1 (403.4)	19.9 (146.0)
8. ใช้น้ำ	32.6 (255.8)	109.1 (554.8)	124.7 (413.4)	237.5 (832.9)	72.5 (438.7)	17.0 (185.6)	68.7 (529.4)	340.4 (1,623.4)	50.4 (510.7)
9. เก็บออม	434.4 (956.7)	783.8 (1,523.7)	907.7 (1,709.4)	1,695.3 (2,760.0)	627.9 (1,347.2)	505.7 (1,030.6)	867.6 (1,849.9)	995.7 (2,437.7)	632.6 (1,420.8)
10. ค่าน้ำค่าไฟ	32.6 (140.7)	88.3 (334.1)	67.8 (143.1)	238.6 (509.5)	63.3 (261.9)	27.4 (169.2)	42.9 (215.6)	340.4 (971.7)	50.3 (305.3)
11. อื่น ๆ	56.3 (404.0)	166.4 (768.6)	58.8 (271.8)	2,164.3 (4,070.3)	172.2 (1,007.9)	259.3 (947.4)	401.9 (1,336.0)	1,035.1 (3,133.2)	344.2 (1,303.5)

4.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

ในการเตรียมการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา ได้มีปัจจัยในการจัดสรรทุนในหลายด้าน ซึ่งจากการประเมินปัจจัยด้านต่าง ๆ สรุปได้ว่า

- 1) การกำหนดกลไกการดำเนินงานได้มอบหมายให้หน่วยบริหารแผนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดสรรทุนการศึกษาให้ครอบคลุมผู้เรียนทุกระดับ แต่เนื่องจากด้วยระยะเวลาการดำเนินงานค่อนข้าง

กระตุ้นขีด จึงทำให้การดำเนินงานไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ทุกฝ่ายดำเนินการอย่าง เร่งรีบเพื่อให้ทันตามเวลาที่กำหนดจึงทำให้เกิดความไม่พร้อมในการดำเนินการ

2) **บุคลากร**ในการดำเนินการในหน่วยงานที่รับผิดชอบมีไม่เพียงพอ ดังนั้นจึง ส่งผลให้การดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาเป็นไปด้วยความล่าช้า และขาดความ สมบูรณ์ โดยเฉพาะการดำเนินการในเรื่องของการจัดทำฐานข้อมูลของผู้รับทุนการศึกษาทุกระดับ

4.2.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา¹

การจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษามีกระบวนการจัดสรรทุนซึ่งประกอบด้วย (1) การประชาสัมพันธ์ทุน (2) การรับสมัครผู้ขอรับทุน (3) การตรวจสอบคุณสมบัติและการกลั่นกรอง ผู้ขอรับทุน (4) การจัดส่งทุนการศึกษา (5) การจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน และ (6) การ ติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา จากการประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรร ทุนสนับสนุนการศึกษา สรุปได้ว่า

(1) **การประชาสัมพันธ์ทุน** นักเรียนและนิสิตนักศึกษาแต่ละระดับได้รับการ ประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน และครอบคลุมเฉพาะเด็กที่อยู่ในระบบโรงเรียน โดย นักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าว การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้มีรายได้น้อยกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียน ในขณะที่ผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมได้รับข่าวการ ประชาสัมพันธ์จากพ่อแม่/ผู้ปกครองมากที่สุด

(2) **การรับสมัครผู้ขอรับทุน** การรับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้มี รายได้น้อยของแต่ละจังหวัดมีความหลากหลายในวิธีการปฏิบัติ คือมีการกำหนดสถานที่รับสมัคร แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตาม ความเหมาะสมของแต่ละจังหวัด แต่ลักษณะเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพและความทั่วถึง ของการรับสมัครได้ ส่วนการรับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้ทำประโยชน์แก่ ราชการและสังคมเป็นการรับสมัครผ่านหน่วยงานหลายหน่วยงาน วิธีการรับสมัครจึงมีความ หลากหลายเช่นเดียวกัน โดยขึ้นอยู่กับข้อกำหนดขั้นตอนรายละเอียดของแต่ละหน่วยงาน

¹ การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้เป็นกรเก็บข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาภาคสนามด้วยการ สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) ผู้รับผิดชอบโดยตรงซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานส่วนกลาง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของหน่วยบริหารแผน กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2) ผู้รับผิดชอบโดยตรงซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย พัฒนาสังคมจังหวัดในสำนักงานพัฒนาสังคม จังหวัดแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ทั้งระดับโรงเรียน และระดับมหาวิทยาลัย

3) ผู้ได้รับทุนและผู้เกี่ยวข้องกับผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย นักเรียน นิสิตนักศึกษา และผู้ปกครอง

(3) การตรวจสอบคุณสมบัติและการกลั่นกรองผู้ขอรับทุน วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติที่พัฒนาสังคมในแต่ละจังหวัดใช้ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยมีลักษณะค่อนข้างแตกต่าง และหลากหลายมากในเรื่องของการรับรองรายได้ของครอบครัว (ซึ่งเป็นเงื่อนไขคุณสมบัติหนึ่งของผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย) และการรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำหรับกรณีผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม) นั้นยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเกิดความซ้ำซ้อนของการรับทุน

นอกจากนี้ในการกลั่นกรองผู้ขอรับทุน แต่ละจังหวัดได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองผู้ขอรับทุนในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรมและความครอบคลุมที่มีต่อผู้ขอรับทุน และขาดการประสาน เผยแพร่ และทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรายละเอียดของวิธีการกลั่นกรองผู้รับทุน รวมทั้งรายชื่อผู้ได้รับทุน

(4) การจัดส่งทุนการศึกษา ปัญหาสำคัญคือ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของทุน โดยจากตารางที่ 4.7 บ่งชี้ว่าเด็กที่ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยร้อยละ 92.6 ที่ครอบครัวยากจน ทั่วจากการสอบถามครูประจำชั้นเห็นว่า มีเด็กที่มีความเดือดร้อนมากกว่าเด็กที่ได้รับทุนอยู่อีกประมาณร้อยละ 21 ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทุกระดับการศึกษา จากข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการดำเนินงานที่เป็นในลักษณะตั้งรับ คือการรอให้เด็กมาสมัครขอรับทุนด้วยตนเอง จึงทำให้เด็กที่ยากจนมากกว่าเด็กที่ได้รับทุนไม่ได้มาสมัครขอรับทุน ทำให้ยังคงมีเด็กที่มีความเดือดร้อนและไม่ได้รับทุนอีกเป็นจำนวนหนึ่ง ดังนั้นจึงควรได้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เป็นไปในลักษณะเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น นอกจากนี้มีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการในการจัดส่งทุนการศึกษา คือ ผู้ได้รับทุนไม่มีความรู้ในการเปิดบัญชีกับธนาคาร และไม่มีเงินเพียงพอที่จะเปิดบัญชีกับธนาคาร การเปิดบัญชีธนาคารของผู้ได้รับทุนมีความหลากหลายมาก ภาวะเรื่องค่าธรรมเนียมการโอนเงินแต่ละงวด ความล่าช้าในการจัดส่งทุนการศึกษา การขาดการวางแผนงานที่ดีในการจัดส่งทุนการศึกษา การขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ข้อมูลของผู้ได้รับทุนไม่สมบูรณ์ และการขาดมาตรฐานในการดำเนินการจัดส่งทุนการศึกษาของผู้รับผิดชอบ

(5) การจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน ฐานข้อมูลของทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนยังขาดความสมบูรณ์ ในด้านความเป็นปัจจุบัน และความเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานกลางและหน่วยงานระดับปฏิบัติ รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักทั้งสองหน่วยงาน ได้กำหนดผู้บริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ โดยในการทำบัญชีสรุปรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนยังไม่ได้มีการกำหนดให้เป็นมาตรฐานที่ชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละแห่งยังคงจัดทำบัญชีในลักษณะที่หลากหลาย

และแตกต่างกัน นอกจากนี้การส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปยังหน่วยงานส่วนกลางยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

(6) การติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา ลักษณะการดำเนินการติดตามประเมินผลในแต่ละจังหวัดมีความหลากหลาย ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้เกิดจากการที่ฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนยังไม่สมบูรณ์จึงส่งผลต่อเนื่องให้การติดตามประเมินผลไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์นั่นเอง

รายละเอียดของผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแต่ละด้านมีดังนี้

(1) การประชาสัมพันธ์ทุน

นักเรียนและนิสิตนักศึกษาแต่ละระดับได้รับการประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน และครอบคลุมเฉพาะเด็กที่อยู่ในระบบโรงเรียน โดยนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยจากครูอาจารย์ในโรงเรียน (ร้อยละ 91.4) มีเพียงนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเท่านั้นที่ส่วนใหญ่ได้รับข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนการศึกษาจากป้ายประกาศ (ร้อยละ 62) ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนในโรงเรียนมีโอกาสใกล้ชิดกับครูอาจารย์ในโรงเรียนมากกว่านิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในขณะที่ผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมได้รับข่าวการประชาสัมพันธ์จากพ่อแม่/ผู้ปกครองมากที่สุด (ร้อยละ 63) ทั้งนี้เพราะหลักเกณฑ์การพิจารณาทุนเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติโดยตรงของพ่อแม่ของผู้ได้รับทุน คือต้องเป็นผู้เสียสละกระทำความดี อุทิศตนและเวลาเพื่อบริการรับใช้สังคมเป็นเวลายาวนาน และเป็นผู้มีประวัติที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดังนั้นการพิจารณาทุนจึงเป็นการพิจารณาผ่านหน่วยงานที่พ่อแม่ของผู้ได้รับทุนสังกัดอยู่ ข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมจึงมาจากพ่อแม่ของผู้ได้รับทุนเป็นส่วนใหญ่ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.12 แหล่งการประชาสัมพันธ์ทุนสนับสนุนการศึกษา

แหล่งการ ประชาสัมพันธ์ ทุน	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. อาจารย์	6,510 (94.5)	5,137 (92.5)	85 (100.0)	106 (25.0)	11,838 (91.4)	224 (21.6)	111 (26.4)	39 (41.5)	374 (24.1)
2. พ่อแม่/ ผู้ปกครอง	230 (3.3)	196 (3.5)	-	6 (1.4)	432 (3.3)	653 (62.9)	286 (68.1)	38 (40.4)	977 (63.0)
3. ป้ายประกาศ	10 (0.2)	46 (0.8)	-	263 (62.0)	320 (2.5)	21 (2.0)	6 (1.4)	17 (18.1)	44 (2.8)
4. โทรทัศน์	42 (0.6)	17 (0.3)	-	-	59 (0.5)	10 (1.0)	1 (0.2)	-	11 (0.7)
5. หนังสือพิมพ์	9 (0.1)	28 (0.5)	-	7 (1.6)	44 (0.3)	10 (1.0)	1 (0.2)	-	11 (0.7)
6. วิทยุ	11 (0.2)	37 (0.7)	-	-	48 (0.4)	5 (0.5)	-	-	5 (0.3)
7. อื่น ๆ	76 (1.1)	92 (1.7)	-	42 (9.9)	210 (1.6)	115 (11.0)	15 (3.6)	-	130 (8.4)

(2) การรับสมัครผู้ขอรับทุน

ในการรับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบสำคัญคือ สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด และจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากพัฒนาสังคมจังหวัดจำนวน 52 จังหวัด และการสนทนากลุ่มกับผู้รับผิดชอบในแต่ละจังหวัด พบว่าการรับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยของแต่ละจังหวัดมีความหลากหลายในวิธีการปฏิบัติ คือมีการกำหนดสถานที่รับสมัครแตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละจังหวัด แต่ลักษณะเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพและความทั่วถึงของการรับสมัครได้ สำหรับสถานที่รับสมัครที่แต่ละจังหวัดกำหนดไว้สรุปได้ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 สถานที่รับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดต่างๆ

สถานที่รับสมัคร	จำนวน (จังหวัด)	ร้อยละ
1. สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดแต่ละจังหวัด	15	33.3
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและรวบรวมส่งที่สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด	12	26.7
3. สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	9	20.0
4. สถานศึกษาทุกแห่ง	5	11.1
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาแต่ละแห่ง	4	8.9
รวม	45	100.0

จะเห็นได้ว่า การดำเนินการรับสมัครในแต่ละจังหวัดมีวิธีการที่แตกต่างกันโดยใช้สถานที่ในการรับสมัครในหลายลักษณะ ส่วนใหญ่แต่ละจังหวัดให้มีการรับสมัครที่สำนักงานพัฒนาสังคมของจังหวัด รองลงมาคือมีการประสานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยให้มีการรับสมัครตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขต แล้วจึงรวบรวมส่งสำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดและมีบางจังหวัดที่ใช้วิธีการประสานให้ทุกโรงเรียนเป็นสถานที่รับสมัคร ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า ในกระบวนการของการรับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

แต่อย่างไรก็ตามก็มีการใช้วิธีการสมัครในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือจากที่กล่าวไว้ข้างต้นคือ การลดขั้นตอนไม่ผ่านสำนักงานพัฒนาสังคมแต่ละจังหวัดแต่ใช้วิธีการสมัครโดยส่งใบสมัครตรงไปยังหน่วยบริหารแผน ดังเช่นข้อมูลที่ว่า

“ เด็กบางคนใช้ทางลัดจากตัวถึง พม. เลย ไม่ผ่าน พมจ. ข้อมูลจึงสับสน ”

จะเห็นว่า การสมัครในกรณีเช่นนี้ส่งผลทำให้เกิดความผิดพลาดในเรื่องฐานข้อมูลรายชื่อเด็กที่ได้รับทุนการศึกษาได้ เพราะแต่ละจังหวัดอาจมีไม่ครบถ้วน และไม่ตรงกับความ เป็นจริง

สำหรับการรับสมัครผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมเป็นการรับสมัครผ่านหน่วยงานหลายหน่วยงาน ทั้งที่เป็นกลุ่มพลังแผ่นดิน ประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครของกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มบุตรีข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ ทั้ง 20 กระทรวงและ 18 องค์การอิสระ และกลุ่มบุตรผู้ต่อสู้อยาเสพติด เสียดีวีต โดยให้แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบการรับสมัครผู้ขอรับทุนในสังกัดของตนเอง และให้ใช้เอกสารใบสมัครตามแบบที่ศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด วิธีการรับสมัครจึงมีความหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดขั้นตอนรายละเอียดของแต่ละหน่วยงาน

(3) การตรวจสอบคุณสมบัติและการกลั่นกรองผู้ขอรับทุน

วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติที่พัฒนาสังคมในแต่ละจังหวัดใช้ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยมีลักษณะค่อนข้างแตกต่าง และหลากหลายมาก และนอกจากนี้รายละเอียดของการดำเนินการในแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันด้วยดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติ	จำนวน (จังหวัด)	ร้อยละ
1. ประสานเขตพื้นที่การศึกษาให้ตรวจสอบเบื้องต้น โดยเขตพื้นที่การศึกษาตั้งคณะกรรมการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ขอรับทุน	12	30.0
2. ให้สถานศึกษาตรวจสอบเบื้องต้นและให้เรียงลำดับความรุนแรงของปัญหา	7	17.5
3. มีการเยี่ยมบ้านโดยเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด อบต. เทศบาลและสถานศึกษา	5	12.5
4. มีการเยี่ยมบ้านและสอบถามข้อมูลจากผู้นำชุมชน ครู และอาสาสมัคร	5	12.5
5. สอบถามข้อมูลจากครูและสถานศึกษา	4	10.0
6. ให้สถานศึกษาคัดเลือกและรับรองเด็กที่สมควรได้รับทุน	4	10.0
7. ให้ผู้นำชุมชนรับรองคุณสมบัติของเด็กที่ขอรับทุน	3	7.5
รวม	40	100.0

จากการสอบถามจากผู้ที่ได้รับทุนการศึกษา พบว่าผู้ได้รับทุนได้รับการตรวจสอบคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(3.1) การรับรองรายได้ของครอบครัวไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยพิจารณาใน 2 ประเด็นคือ ข้อมูลที่ใช้ในการรับรองรายได้ และ วงเงินรายได้ของครอบครัว

ข้อมูลที่ใช้ในการรับรองรายได้ ผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยได้รับการตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ในการรับรองรายได้ของครอบครัวด้วยการเยี่ยมบ้านมากที่สุดแต่ไม่ถึงครึ่ง (ร้อยละ 47.4) และเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รองลงมาคือใช้ข้อมูลจากที่สถานศึกษามีอยู่ ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นส่วนมาก (ร้อยละ 87.9) และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีจำนวนผู้ที่ได้รับทุนบางส่วนที่ไม่มีการรับรองรายได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 2.3) ดังแสดงในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ข้อมูลที่ใช้ในการรับรองรายได้ของครอบครัว

ข้อมูลในการรับรองรายได้ครอบครัว	บุตรผู้มีรายได้น้อย				
	ประถม จำนวน (ร้อยละ)	มัธยม จำนวน (ร้อยละ)	กศน. จำนวน (ร้อยละ)	อุดม จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
1. ไม่มีการรับรอง	145 (2.2)	130 (2.5)	-	17 (4.8)	292 (2.3)
2. ข้อมูลที่สถานศึกษามีอยู่	1,421 (21.3)	1,653 (31.2)	9 (10.6)	312 (87.9)	3,395 (27.3)
3. เยี่ยมบ้าน	3,569 (53.5)	2,247 (42.4)	57 (67.1)	6 (1.7)	5,879 (47.4)
4. ข้อมูลที่สถานศึกษามีอยู่/เยี่ยมบ้าน	229 (3.4)	1,061 (20.0)	19 (22.3)	15 (4.2)	1,324 (10.7)
5. อื่น ๆ	1,312 (19.6)	206 (3.9)	-	5 (1.4)	1,523 (12.3)

วงเงินรายได้ของครอบครัว จากหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่า ผู้ปกครองจะต้องมีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปีนั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะโดยปกติทั่วไปถ้าครอบครัวที่มีฐานะยากจน แต่มีเงินเดือนประจำก็จะมีรายได้เกิน 50,000 บาทต่อปี จึงทำให้เด็กที่ยากจนและต้องการความช่วยเหลือไม่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ในขณะที่ถ้าเป็นครอบครัวที่ไม่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้ที่ตรวจสอบได้ยาก เช่นอาชีพค้าขาย อาจมีโอกาสมากกว่าเพราะสามารถแสดงรายได้เท่าไรก็ได้ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ยาก ดังเช่นความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องดังนี้

“ ส่วนใหญ่พ่อแม่เด็กมีรายได้เกิน 50,000 กันทั้งนั้น จึงหมดสิทธิ์ไปหลายราย”

“ เด็กที่จนจริงรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปีมาเรียนมหาวิทยาลัยไม่ได้หรือเด็กที่ขอกู้เงินไม่ใช่เด็กที่จนตามเกณฑ์นั้น เพราะมันเป็นไปได้ ”

“ ก็ตั้งเกณฑ์รายได้สูงแบบนี้ทำให้ไม่ได้เด็กที่ยากจนหรือ กลายเป็นเด็กที่พ่อแม่มีรายได้ไม่แน่นอน กรอกจำนวนตามใจเค้า เราก็ตรวจสอบยากเออะ ไม่รู้ว่าจริงเท็จยังไง ”

“ การรับรองรายได้จะรับรองอย่างไรก็ได้ มหาวิทยาลัยตรวจสอบไม่ได้หรอก ”

จากความคิดเห็นดังกล่าวจึงควรพิจารณาทบทวนว่า วิธีการที่ใช้ในการรับรองรายได้ของครอบครัวจากการกำหนดวงเงินรายได้จำนวน 50,000 บาทต่อปีเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ได้รับทุนนั้นยังคงเหมาะสมหรือไม่

(3.2) การรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยได้รับการรับรองข้อมูลเกี่ยวกับการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจากอาจารย์มากที่สุด (ร้อยละ 50) รองลงมาคือจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 28.3) ซึ่งสอดคล้องกับการรับรองข้อมูลของผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมที่ได้รับการรับรองจากอาจารย์มากที่สุดเช่นกัน (ร้อยละ 77.5) และมีจำนวนผู้ที่ได้รับทุนทั้งสองทุนบางส่วนที่ไม่มีการรับรองในเรื่องนี้ (ร้อยละ 4.1 และ 7.6) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.18 และสำหรับข้อมูลที่ใช้ในการรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยได้ข้อมูลมาจากข้อมูลที่สถานศึกษามีอยู่และจากการเยี่ยมบ้านในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 34.5) ในขณะที่ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมได้ข้อมูลมาจากข้อมูลที่สถานศึกษามีอยู่เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.6) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.16-4.17

ตารางที่ 4.16 ผู้รับรองคุณสมบัติการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ผู้รับรองคุณสมบัติการ ไม่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ไม่มีการรับรอง	237 (3.6)	196 (3.7)	-	69 (19.3)	502 (4.1)	67 (7.0)	28 (7.1)	13 (15.3)	108 (7.6)
2. อาจารย์	2,986 (44.9)	3,041 (57.4)	26 (30.6)	143 (39.9)	6,196 (50.0)	738 (77.5)	312 (79.4)	58 (68.2)	1,108 (77.5)
3. กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน	2,164 (32.5)	1,172 (22.2)	41 (48.2)	126 (35.2)	3,503 (28.3)	37 (3.9)	10 (2.5)	6 (7.1)	53 (3.7)
4. อาจารย์/ กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน	1,108 (16.6)	869 (4.0)	18 (21.2)	5 (1.4)	1,800 (14.5)	73 (7.7)	14 (3.6)	2 (2.3)	89 (6.2)
5. อื่น ๆ	160 (2.4)	213 (12.6)	-	15 (4.2)	388 (3.1)	37 (3.9)	29 (7.4)	6 (7.1)	72 (5.0)

ตารางที่ 4.17 ข้อมูลที่ใช้ในการรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ข้อมูลในการรับรองการ ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ไม่มีการรับรอง	186 (2.8)	164 (3.1)	-	63 (17.5)	413 (3.3)	53 (5.6)	20 (5.2)	13 (14.8)	86 (6.1)
2. ข้อมูลที่สถานศึกษา มีอยู่	1,910 (28.6)	2,072 (39.1)	40 (47.1)	268 (74.4)	4,290 (34.5)	579 (61.6)	256 (66.0)	66 (75.0)	901 (63.6)
3. เยี่ยมบ้าน	2,693 (40.4)	1,550 (29.2)	28 (32.9)	9 (2.5)	4,280 (34.5)	139 (14.8)	39 (10.0)	-	178 (12.6)
4. ข้อมูลที่สถานศึกษา มีอยู่และเยี่ยมบ้าน	186 (2.8)	1,237 (23.3)	17 (20.0)	15 (4.2)	1,455 (11.7)	76 (8.1)	37 (9.5)	-	113 (8.0)
5. อื่น ๆ	1,695 (25.4)	281 (5.3)	-	5 (1.4)	1,981 (16.0)	93 (9.9)	36 (9.3)	9 (10.2)	138 (9.7)

(3.3) การรับทุนยังมีความซ้ำซ้อนเกิดขึ้นประมาณร้อยละ 10 และ 13

แม้จะมีการกำหนดเงื่อนไขของการรับทุนสนับสนุนการศึกษาว่า ผู้ขอรับทุนจะต้องไม่อยู่ระหว่างรับทุนจากแหล่งอื่น ๆ แต่จากข้อมูลพบว่า ถึงแม้จะมีผู้ได้รับทุนส่วนใหญ่ไม่ได้รับทุนอื่น ๆ ร่วมกับการรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย และแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม แต่มีผู้ได้รับทุนบางส่วนที่ยังรับทุนการศึกษาอื่นซ้ำซ้อนในเวลาเดียวกันกับการรับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุน โดยในทุนแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยมีความซ้ำซ้อนประมาณร้อยละ 10.2 ส่วนทุนแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมมีความซ้ำซ้อนประมาณร้อยละ 13.3 รายละเอียดดังข้อมูลในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ความซ้ำซ้อนของการรับทุนการศึกษา

การได้รับทุนการศึกษา อื่น ในเวลาเดียวกัน	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ไม่ได้รับ	5,997 (90.5)	4,816 (89.1)	78 (95.1)	358 (85.2)	11,249 (89.8)	875 (84.8)	355 (89.7)	88 (93.6)	1,318 (86.7)
2. ได้รับ	627 (9.5)	587 (10.9)	4 (4.9)	62 (14.8)	1,280 (10.2)	157 (15.2)	41 (10.3)	6 (6.4)	202 (13.3)

(3.4) การแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองผู้ขอรับทุนมีหลากหลายรูปแบบซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรมและความครอบคลุมที่มีต่อผู้ขอรับทุน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของหน่วยบริหารแผน ได้ข้อมูลว่า ในระยะแรกมี ปัญหาในเรื่องหน่วยงานระดับจังหวัด ยังไม่เข้าใจถึงขั้นตอนการทำงานอย่างครบถ้วน จึงเกิด ปัญหาในการส่งรายชื่อผู้ที่เข้าเกณฑ์การพิจารณาทั้งหมดมาให้ส่วนกลางพิจารณาคัดเลือก ซึ่ง ส่วนกลางไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลของผู้รับทุนแต่ละคน จึงทำให้เกิดความ ล่าช้า ต่อมาได้มีการประสานทำความเข้าใจเพิ่มเติมว่าให้แต่ละจังหวัดดำเนินการให้เสร็จสิ้น โดย สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดเป็นผู้ประสานหลัก จึงทำให้การคัดเลือกมีความรวดเร็วและโปร่งใส มากขึ้นกว่าเดิม และเมื่อได้สอบถามถึงรายละเอียดของการดำเนินการในแต่ละจังหวัดจากพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พบว่า การดำเนินการเพื่อการกลั่นกรองผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ ควรได้รับทุนมีการปฏิบัติในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองในหลายลักษณะดัง แสดงในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองผู้ขอรับทุนสนับสนุน การศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติ	จำนวน (จังหวัด)	ร้อยละ
1. สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อ พิจารณากลั่นกรอง	19	38.0
2. ให้สถานศึกษาตรวจสอบเบื้องต้นและให้เรียงลำดับความ จังหวัดเป็นประธาน อาจมีการแต่งตั้งสถานศึกษาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นกรรมการด้วย	16	32.0
3. ขอความร่วมมือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้ง กรรมการเพื่อดำเนินการพิจารณากลั่นกรอง	10	20.0
4. ให้เขต / อำเภอ / ผู้นำท้องถิ่น / โรงเรียนเป็นผู้พิจารณา คัดเลือกผู้ที่อยู่ในเกณฑ์สมควรได้รับทุน	5	10.0
รวม	50	100.0

โดยคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นมีอำนาจหน้าที่ในหลายลักษณะดังนี้

- 1) พิจารณาคัดเลือกเด็กตามคุณสมบัติที่เหมาะสม โดยดูตามเกณฑ์รายได้ที่กำหนดให้
- 2) จัดแบ่งอัตราส่วนจำนวนผู้ได้รับทุนตามความเหมาะสม
- 3) ลำดับความเร่งด่วน/สำคัญ แยกประเภทของความเดือดร้อน โดยเฉพาะถ้าเด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้งควรได้รับการพิจารณาก่อน

จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองของแต่ละจังหวัดมีองค์ประกอบของคณะกรรมการแตกต่างกัน และมีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันด้วย จึงทำให้เกิดความหลากหลายและขาดความเป็นมาตรฐานของคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่า ส่วนกลางซึ่งเป็นระดับนโยบายไม่ได้ระบุรายละเอียดอย่างชัดเจน จึงทำให้แต่ละจังหวัดซึ่งเป็นระดับปฏิบัติได้มีการวางแผนปฏิบัติตามความเข้าใจของตนเอง จึงส่งผลให้การดำเนินการขาดเอกภาพเป็นอย่างมาก

สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกผู้เข้ารับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนส่วนใหญ่มีความแตกต่างกัน จากข้อมูลที่ได้จากผู้ที่ได้รับทุน ทำให้ได้ทราบว่าผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกผู้เข้ารับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่คืออาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์แนะแนว (ร้อยละ 84) ซึ่งแตกต่างจากทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมที่ผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกส่วนใหญ่คือหน่วยงานอื่น ซึ่งหมายถึงหน่วยงานต้นสังกัดของบิดามารดาของผู้ได้รับทุนนั่นเอง (ร้อยละ 53.5) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ผู้ทำหน้าที่คัดเลือกผู้รับทุนสนับสนุนการศึกษา

ผู้ทำหน้าที่คัดเลือกผู้รับ ทุน	บุตรผู้มีรายได้น้อย					บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. อาจารย์ที่ปรึกษา	4,152 (63.2)	1,670 (31.8)	73 (89.0)	63 (18.0)	5,958 (48.6)	311 (33.9)	67 (17.5)	23 (26.7)	401 (28.9)
2. อาจารย์แนะแนว	647 (9.8)	1,904 (36.3)	4 (4.9)	131 (37.3)	2,686 (21.9)	45 (4.9)	113 (29.6)	14 (16.3)	172 (12.4)
3. หน่วยงานอื่น	923 (14.0)	630 (12.0)	-	143 (40.7)	1,696 (13.8)	535 (58.3)	166 (43.5)	41 (47.7)	742 (53.5)
4. อาจารย์ที่ปรึกษา/ อาจารย์แนะแนว	691 (10.5)	891 (16.9)	2 (2.4)	11 (3.1)	1,595 (13.0)	25 (2.7)	30 (7.8)	8 (9.3)	63 (4.6)
5. อาจารย์ที่ปรึกษา/ หน่วยงานอื่น	98 (1.5)	8 (0.2)	-	-	106 (0.9)	-	1 (0.3)	-	3 (0.2)
6. อาจารย์แนะแนว/ หน่วยงานอื่น	11 (0.2)	47 (0.9)	-	3 (0.9)	61 (0.5)	(0.2)	2 (0.5)	-	2 (0.1)
7. อาจารย์ที่ปรึกษา/ อาจารย์แนะแนว/ หน่วยงานอื่น	53 (0.8)	99 (1.9)	3 (3.7)	-	155 (1.3)	-	3 (0.8)	-	3 (0.2)

(3.5) การขาดการประสาน เผยแพร่ และทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรายละเอียดของวิธีการกลั่นกรองผู้รับทุน รวมทั้งรายชื่อผู้ได้รับทุน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนที่ได้รับทุน และอาจารย์ในโรงเรียนที่มีนักเรียนได้รับทุนเกี่ยวกับการพิจารณาการกลั่นกรองผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ควรได้รับทุน ทำให้ได้ข้อมูลดังนี้

“โรงเรียนไม่ได้รับการประสานงานมาอย่างเป็นทางการ และเมื่อต้องเลือกทุนแล้วก็ไม่รู้ว่านักเรียนคนใดได้รับทุนบ้าง”

“โรงเรียนไม่มีฐานข้อมูลของเด็กที่ได้รับทุน เพราะช่วยคัดเลือกแล้วแต่ไม่ได้รับข้อมูลอะไรกลับมา”

จากความคิดเห็นของผู้ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกนักเรียนผู้ที่ได้รับทุนดังกล่าวย่อมสะท้อนให้เห็นว่า ขั้นตอนในการพิจารณาการกลั่นกรองผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ควรได้รับทุนยังคงไม่เป็นที่ชัดเจน และเผยแพร่สู่หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างไรก็ควรจะเป็น จึงทำให้ไม่สามารถให้ความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนกลางได้อย่างเหมาะสม

(4) การจัดส่งทุนการศึกษา

จากการเก็บข้อมูลจากอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้ได้รับทุน ทำให้ได้ข้อมูลดังนี้

(4.1) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของทุน

ในกลุ่มผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย อาจารย์ที่ปรึกษารายงานว่ามีเด็กที่มีความเดือดร้อนมากกว่าเด็กที่ได้รับทุนอยู่อีกประมาณร้อยละ 21 ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทุกระดับการศึกษา ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม พบว่า เด็กที่มีฐานะยากจนมากจะไม่ค่อยได้รับข่าวสารเรื่องทุนการศึกษา เพราะต้องช่วยผู้ปกครองหารายได้และขาดเรียนบ่อย จึงมิได้มาสมัครรับทุน ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ อาจารย์ที่ปรึกษารายงานว่ามีผู้ที่เดือดร้อนกว่าเด็กที่ได้รับทุนประมาณร้อยละ 17 แต่ในระดับอุดมศึกษามีผู้ที่เดือดร้อนกว่า และไม่ได้รับทุนนี้อยู่ถึงร้อยละ 31 ซึ่งผู้ที่มีความเดือดร้อนเหล่านี้ได้กั้ยมกกองทุนเพื่อการศึกษาแล้ว จึงไม่มีสิทธิ์ได้รับทุน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าในขณะที่ข้อมูลจากตารางที่ 4.7 ข้างต้น ที่สอบถามจากระดับรายได้ของครอบครัวนั้น ร้อยละ 92.6 ของเด็กที่ได้รับทุนผู้มีรายได้น้อย และร้อยละ 16.9 ของเด็กที่ได้รับทุนบุตรผู้บำเพ็ญประโยชน์ที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 4,166 บาทต่อเดือน (ตามเกณฑ์ระดับความยากจน)

ตารางที่ 4.21 จำนวนและร้อยละของผู้รับทุน จำแนกตามสัดส่วนผู้เรียนในชั้นเรียนที่มีเดือดร้อนมากกว่าผู้ที่ได้รับทุน

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
สัดส่วนผู้เรียนที่มีความเดือดร้อนมากกว่าผู้ที่ได้รับทุน	28.2 (21.8)	22.0 (21.2)	15.3 (25.4)	21.9 (20.3)	25.6 (21.8)	14.2 (16.1)	12.9 (16.7)	33.1 (31.0)	14.2 (17.0)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานยังคงเป็นไปในลักษณะตั้งรับ คือเป็นการรอให้เด็กมาสมัครขอรับทุนด้วยตนเอง จึงทำให้เด็กที่ยากจนมากกว่าเด็กที่ได้รับทุนไม่ได้มาสมัครขอรับทุน ทำให้ยังคงมีเด็กที่มีความเดือดร้อนและไม่ได้รับทุนอีกเป็นจำนวนหนึ่ง ดังนั้นจึงควรได้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เป็นไปในลักษณะเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

สำหรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดส่งทุนการศึกษา คือหน่วยบริหารแผน พม. ซึ่งทำหน้าที่โอนเงินเข้าบัญชีตามรายชื่อที่พัฒนาสังคมจังหวัดแต่ละจังหวัดจัดส่งให้ จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทำให้ได้ข้อมูลว่า ลักษณะที่พบในการบริหารจัดการโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ได้รับทุน คือ

(4.2) ผู้ได้รับทุนไม่มีความรู้ในการเปิดบัญชีกับธนาคาร และไม่มีเงินเพียงพอที่จะเปิดบัญชีกับธนาคาร ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่ที่ว่า

“ เด็กที่ลำบากยากจนจริง ๆ การไปเปิดบัญชีก็เป็นเรื่องยุ่งยากแล้ว ”

“ บางธนาคารมีเงื่อนไขว่าต้องมีเงินเปิดบัญชีขั้นต่ำ 100 บาท สำหรับเด็กที่จนจริง ๆ แล้ว 100 บาทก็ลำบากมาก ”

(4.3) การเปิดบัญชีธนาคารของผู้ได้รับทุนมีความหลากหลายมาก เนื่องจากผู้รับผิดชอบไม่ได้คำนึงถึงรายละเอียดเกี่ยวกับรายชื่อและจำนวนของธนาคารที่ผู้ได้รับทุนจะไปเปิดบัญชี จึงพบว่าผู้ได้รับทุนแต่ละคนได้เปิดบัญชีไว้ในธนาคารที่ค่อนข้างหลากหลายมาก และเนื่องมาจากธนาคารแต่ละแห่งมิได้มีสาขาอยู่ทุกพื้นที่ จึงทำให้การเปิดบัญชีเป็นไปอย่างหลากหลาย ส่งผลให้การโอนเงินเข้าบัญชีแต่ละงวดใช้เวลาค่อนข้างมาก ดังข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่ที่ว่า

“ เราไม่ได้กำหนดว่าให้เปิดบัญชีกับธนาคารใด แต่ลงงวดนับจำนวนธนาคารได้ทั้งหมด 10 กว่าแห่ง กว่าจะประสานและยื่นเอกสารกับธนาคารแต่ละแห่งได้ เสียเวลามาก ”

“ เจ้าหน้าที่ของเราต้องติดต่อกับธนาคารหลายแห่งมาก กว่าจะเรียบร้อยแต่ละงวดนักเรียนต้องรอนาน ”

(4.4) ภาวะเรื่องค่าธรรมเนียมการโอนเงินแต่ละงวด ในระยะแรกต้องมีการเสียค่าธรรมเนียมในการโอนเงิน ซึ่งไม่ได้มีการคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ว่าหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบ แต่ต่อมาได้มีการแก้ปัญหาโดยประสานกับธนาคารต่าง ๆ และได้ขอลดอัตราค่าธรรมเนียมโดยเป็นการจ่ายในอัตราเฉลี่ย 10 บาท ซึ่งทางสำนักงานสลากกินแบ่งเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ จึงทำให้แก้ปัญหานี้ได้ ดังข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่ที่ว่า

“ ตอนแรกไม่ได้คิดถึงค่าใช้จ่ายเพราะต้องมีรายจ่ายส่วนนี้เพิ่มเข้ามา ”

“ ในเรื่องค่าโอนเงินเข้าบัญชี ถ้าจะไปหักจากเงินทุนการศึกษาของเด็กก็ไม่ถูก จึงต้องหาวิธี ซึ่งทางสำนักงานสลากฯ เขาก็รับไป ”

(4.5) ความล่าช้าในการจัดส่งทุนการศึกษา แต่ละจังหวัดจัดส่งรายชื่อผู้ได้รับทุนล่าช้ามาก จึงทำให้การจัดส่งเงินต้องล่าช้าตามไปด้วย ดังเช่นตัวอย่างปัญหาของความล่าช้าดังนี้

“ส่งแฟกซ์มา บางทีเลขที่บัญชีไม่ชัด การส่งเงินก็ยิ่งล่าช้าไปใหญ่”

(4.6) การขาดการวางแผนงานที่ดีในการจัดส่งทุนการศึกษา จึงส่งผลให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความกระชั้นชิด เร่งด่วนมาก ซึ่งทำให้การทำงานไม่เป็นไปตามที่ต้องการ เพราะไม่สามารถดำเนินการได้ทัน ดังเช่นข้อมูลที่ได้ว่า

“มักจะเป็นหนังสือด่วนมาว่าให้ส่งชื่อนักศึกษาเข้ารับทุน เราก็มีเวลากระชั้นชิดติดต่อประสานมหาวิทยาลัย กว่าส่งชื่อมาหลายทีก็ช้ากว่ากำหนด เด็กก็อดรับทุน “

“เราวางแผนการทำงานได้ยากมาก ไม่รู้เลยว่ากองสลากจะโอนเงินมาให้เมื่อไร”

(4.7) การขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การติดตามเรื่องสามารถกระทำได้ยากมาก เพราะขาดการประสานข้อมูลกันระหว่างส่วนกลางกับจังหวัดต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดังเช่นความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

“เด็กกับผู้ปกครองไม่รู้จะตามทีใครก็โทรมาที่หน่วยบริหารแผนกันตลอด รับโทรศัพท์กันไม่เป็นอันทำงาน “

“ วันวันรับโทรศัพท์ของนิสิตนักศึกษาที่ติดตามว่าพิจารณาทุนหรือยัง จะได้ทุนเมื่อไรอีกนานไหม ซึ่งเราก็ตอบไม่ได้แน่นอน “

“ ทางเราไม่รู้เลยว่าเด็กคนไหนได้รับทุนบ้าง ทางผม ไม่ได้ส่งข้อมูลกลับมา เด็กก็โทรตามจาก สกอ. ซึ่งเราก็ไม่มีข้อมูลจะตอบ ลำบากใจมาก “

นอกจากนี้ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องโดยตรงคือเด็กผู้ได้รับทุน ผู้ปกครอง และอาจารย์ที่ปรึกษาได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องการจัดส่งทุนการศึกษาว่า

“ เด็กกับผู้ปกครองรอคอยกันโดยไม่รู้เลยว่าเงินจะโอนเข้าบัญชีเมื่อไร ต้องคอยเช็คตลอดเวลา “

“ไม่ทราบกำหนดที่แน่นอนว่าจะส่งให้เมื่อไร ต้องคอยดูอยู่ตลอด เสียเวลามากจริงๆ”

“ เด็กจนจริงรอทุนไม่ทันก็ต้องไปกู้ กยศ แล้ว ไม่นั้นก็ลงทะเบียนไม่ได้ พอทุนออกมาก็หมดสิทธิ์ “

“ เงินเข้าบัญชีช้ามาก ไม่รู้กำหนดการเลย ถ้าเกิน 6 เดือน ธนาคารก็จะปิดบัญชี ทำให้อย่างมาก “

“ล่าช้ามาก ส่งชื่อไปนานมากแล้ว และกว่าจะได้เงินก็ไม่ทันที่จะต้องจ่ายค่าเทอม”

“เด็กบางคนจบชั้นสูงสุดของโรงเรียน จึงย้ายไปอยู่โรงเรียนอื่นแล้ว”

“ย้ายไปอยู่จังหวัดอื่นแล้ว เพราะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา แต่ต้องเดินทางมารับเงิน อีกรวดทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางอีก”

“ติดต่อเด็กมารับเงินไม่ได้เพราะย้ายภูมิลำเนาบ้าง ย้ายโรงเรียนบ้าง”

สวนทูนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดส่งทุนการศึกษา คือศูนย์บริหารโครงการฯ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งทำหน้าที่โอนเงินเข้าบัญชีตามรายชื่อที่หน่วยงานที่ขอรับทุนจัดส่งให้ จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทำให้ได้ข้อมูลว่า ลักษณะที่พบในการบริหารจัดการโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ได้รับทุน คือ

(4.8) ข้อมูลของผู้ได้รับทุนไม่สมบูรณ์ สืบเนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากผู้ได้รับทุนที่ส่งมาจากหน่วยงานต้นสังกัดนั้นขาดความครบถ้วนของข้อมูลที่จำเป็นในการส่งมอบทุน จึงมีปัญหาในการส่งมอบทุนเกิดขึ้นทั้งสาเหตุมาจากความผิดพลาดของข้อมูล คือ เลขที่บัญชีผิด บัญชีที่แจ้งมาถูกปิด ไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก ไม่มีที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อกลับ ปัจจุบันความผิดพลาดนี้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 2% ของจำนวนทุน ทั้งนี้ทางศูนย์บริหารโครงการฯ ได้ดำเนินการแก้ปัญหา คือติดต่อกับผู้ได้รับทุนหรือผู้ปกครองโดยตรง หากไม่สามารถติดต่อได้ก็จะทำการตรวจสอบกับต้นสังกัดที่ส่งไปสมัครเข้ามาขอรับทุน ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้ประมาณ 90%

(4.9) การขาดมาตรฐานในการดำเนินการจัดส่งทุนการศึกษาของผู้รับผิดชอบ เนื่องจากผู้รับทุนการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องต้องการจะได้รับทุนอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ผู้รับผิดชอบรีบจัดส่งเอกสารโดยไม่ตรวจสอบความถูกต้องให้แน่ชัดก่อน ทำให้เกิดปัญหาในการจ่ายเงินคือธนาคารตีกลับ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการจัดส่งทุนการศึกษา

(5) การจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน

ฐานข้อมูลของทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนยังขาดความสมบูรณ์ ในด้านความเป็นปัจจุบัน และความเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานกลางและหน่วยงานระดับปฏิบัติ รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักทั้งสองหน่วยงานได้แก่หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบ พบว่า มีสำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดเพียงบางจังหวัดเท่านั้นที่มีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดของผู้ผ่านการพิจารณาเข้าระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ และมีอีกหลายจังหวัดที่ยังไม่ได้มีการบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ เข้าระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ จึงทำให้ระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่ทั้งในหน่วยงานกลาง และหน่วยงานในระดับจังหวัดมีลักษณะไม่เป็นปัจจุบัน และไม่สามารถตรวจสอบ และเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกันได้ จากความไม่สมบูรณ์ของฐานข้อมูลที่มีอยู่ดังกล่าวจึงส่งผลให้การจัดสรรทุนเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจนในเรื่องความซ้ำซ้อน จึงทำให้ขาดความโปร่งใสได้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดทำให้ได้ข้อมูลในเรื่องนี้ว่า

“ข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ เพราะมีผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่ไม่ค่อยมีเวลาทำ”

“มีผู้เข้าฐานข้อมูลเป็นอยู่คนเดียว เพราะฉะนั้นถ้าต้องการข้อมูล จะต้องรอเจ้าหน้าที่คนนั้นก็กลับมาก่อน”

“ฐานข้อมูลยังไม่เสร็จ ต้องรอให้มีการกรอกข้อมูลให้ครบก่อน”

“เพิ่ง key ข้อมูลได้แค่ 2 รอบเท่านั้น ยังไม่ครบทั้งหมด”

จะเห็นได้ว่าการบันทึกข้อมูลของหน่วยงานพัฒนาสังคมแต่ละจังหวัดยังมีปัญหาอยู่มาก จึงทำให้ข้อมูลที่มีอยู่ขาดความเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ด้วยศักยภาพของเจ้าหน้าที่และการวางระบบที่เป็นมาตรฐานซึ่งต้องมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้ทุกจังหวัดเข้าใจตรงกันเป็นสำคัญที่สุด ซึ่งลักษณะเช่นนี้ได้ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถใช้ฐานข้อมูลที่มีอยู่ได้ดังเช่นความคิดเห็นของสถานศึกษาในเรื่องนี้ดังนี้

“ รายชื่อเด็กได้รับทุนที่ประกาศไว้ใน internet ของ พม. ไม่ตรงกับชื่อเด็กที่ได้รับทุนจริง โรงเรียนกึ่งมาก ”

“ เด็กบางคนได้รับทุนแต่ไม่มีชื่อในบัญชี ทางโรงเรียนเลยไม่มีข้อมูลปัจจุบันว่ามีใครได้ทุนกันบ้าง”

ส่วนทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม **ฐานข้อมูลรายชื่อผู้ขอรับทุนยังไม่สมบูรณ์** การดำเนินงานเริ่มแรกของศูนย์บริหารโครงการฯ ได้มีการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลผู้ได้รับทุนการศึกษาให้เป็นระบบด้วยการบันทึกในคอมพิวเตอร์ โดยจ้างองค์กรภายนอกเป็นผู้จัดทำฐานข้อมูล แต่พบว่ามีความผิดพลาดของข้อมูลเกิดขึ้น คือข้อมูลคลาดเคลื่อนและไม่สมบูรณ์ ทำให้มีผลกระทบต่อเนื่องถึงการส่งมอบทุนเพราะข้อมูลของผู้ได้รับทุนที่ได้รับจากผู้จัดทำฐานข้อมูลนั้นไม่ถูกต้อง ดังเช่นที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริหารโครงการฯ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“ เรื่องระบบฐานข้อมูลเราก็คิดอยู่ ไปจ้างมหาวิทยาลัย...ทำ เสียเงินไปมาก ก็ไม่สำเร็จเท่าที่ควร สุดท้ายก็ต้องอาศัยข้อมูลกันเอง ”

ในระยะต่อมาศูนย์บริหารโครงการฯ จึงแก้ปัญหาโดยการให้หน่วยงานต้นสังกัดบันทึกข้อมูลของผู้ได้รับทุนจากใบสมัครแล้วจึงจัดส่งมาให้ศูนย์บริหารโครงการฯ เพื่อจะได้ทำการรวบรวมและทำเป็นฐานข้อมูล อย่างไรก็ตามในขณะนี้ฐานข้อมูลก็ยังไม่เสร็จสมบูรณ์เนื่องจากบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญมีเพียงคนเดียวและต้องรับผิดชอบงานอื่นด้วย ทำให้ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ยังไม่สมบูรณ์และไม่ครอบคลุมในบางเรื่องที่ต้องการค้นหา เช่น ที่อยู่ของผู้รับทุน ชื่อโรงเรียน ไม่ได้มีการบันทึกไว้ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีฐานข้อมูลรายชื่อเด็กที่ได้รับทุนที่เป็นปัจจุบัน ดังข้อมูลจากโรงเรียนที่ว่า

“ ข้อมูลของเด็กที่ได้รับทุนบุตรผู้ทำคุณประโยชน์ โรงเรียนยังไม่รู้เรื่องใหญ่เลย”

“ทางโรงเรียนไม่มีรายชื่อนักเรียนที่ได้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เลย ไม่ทราบว่ามีใครได้บ้าง”

โดยในการทำบัญชีสรุปรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนยังไม่ได้มีการกำหนดให้เป็นมาตรฐานที่ชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละแห่งยังคงจัดทำบัญชีในลักษณะที่หลากหลายและแตกต่างกัน

สำหรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย จากข้อมูลที่ได้พบว่าทุกจังหวัดมีการทำบัญชีสรุปรายชื่อผู้ได้รับทุนตามลำดับ จำแนกประเภทตามระดับการศึกษา พร้อมหมายเลขบัญชีผู้ได้รับทุน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าบัญชีรายชื่อของแต่ละจังหวัดดำเนินการมีรายละเอียดของข้อมูลไม่เป็นระบบเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถเชื่อมข้อมูลถึงกันได้ จึงเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำตามความเข้าใจ ความต้องการ และความสามารถของตนเอง ขาดการประสานเชื่อมโยงกัน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการทำบัญชีสรุปรายชื่อ ได้ข้อมูลว่า

“ส่วนกลางกำหนดข้อมูลกลาง ๆ แต่เราเก็บข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติม”

“ตอนแรก พม. ไม่ได้แจ้งว่าจะต้องส่งข้อมูลในลักษณะใด มีก็เรื่อง เราจึงคิดเองว่าต้องมีอะไรบ้าง ทำให้บางเรื่องก็ตรง บางเรื่องก็ไม่ตรง แต่หลักๆจะตรงกัน”

“เก็บข้อมูลแยกระดับไว้ แต่ก็ยังไม่ครบเพราะบางโรงเรียนยังไม่ส่งชื่อ ก็ต้องรอก่อน”

จากการตรวจสอบข้อมูลในเวปไซด์ของหน่วยบริหารแผน พม. จะเห็นได้ว่า ข้อมูลของแต่ละจังหวัดมีรายละเอียดข้อมูลไม่ตรงกันทั้งหมด ดังนั้น จึงควรได้วางระบบที่มีมาตรฐานเดียวกันเป็นหลักสำหรับทุกจังหวัดจะได้ส่งข้อมูลได้ตรงกัน

ส่วนทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการทำบัญชีสรุปรายชื่อ ได้ข้อมูลว่า

“ฐานข้อมูลที่มีอยู่จะมีเฉพาะชื่อนักเรียน และเลขที่บัญชีเท่านั้น ยังไม่มีที่อยู่และชื่อโรงเรียน”

“การจัดเก็บข้อมูลจะแยกตามหน่วยงาน แต่ย้งบันทึกข้อมูลไม่เสร็จ เพราะไม่มีเวลาทำ”

จากข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า การดำเนินการจัดทำบัญชีสรุปรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนยังไม่ได้จัดทำอย่างเป็นระบบ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

นอกจากนี้การส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปยังหน่วยงานส่วนกลางยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

สำหรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย จากการรายงานด้วยแบบสอบถามของแต่ละจังหวัด จะได้ข้อมูลว่าทุกจังหวัดได้ดำเนินการจัดส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุนไปยังหน่วยบริหารแผน พม. แต่จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของหน่วยบริหารแผน ได้ข้อมูลที่

ขัดแย้งกันว่า มีหลายจังหวัดที่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุน และด้วยลักษณะของการจัดส่งมีความหลากหลายมาก ทั้งการส่งไฟล์ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และการส่งแผ่นดิสก์ทางไปรษณีย์ จึงพบว่ามีการสูญหาย และเกิดความล่าช้าเป็นประจำ ข้อมูลที่หน่วยบริหารแผนมีอยู่จึงไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการในเรื่องฐานข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เพราะไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากเครือข่ายจังหวัดต่าง ๆ ได้ จึงส่งผลต่อการวางแผน และการดำเนินการในเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญซึ่งต้องอาศัยฐานข้อมูลประกอบการพิจารณา เช่น การดำเนินการจัดส่งทุนการศึกษาแต่ละงวด การติดตามประเมินผล เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าการส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุนไปยังหน่วยบริหารแผน พม. ยังขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

ส่วนทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบ ทำให้ได้ข้อมูลว่า การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความลำบาก เนื่องจากทุนสนับสนุนการศึกษานี้มีขอบข่ายงานกว้างขวางมากคือ เป็นการบริหารจัดการผู้รับทุนการศึกษาจากสมาชิก 20 กระทรวง 18 องค์กรหลัก รวมจำนวน 80,650 ทุน จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านการประสานงานล่าช้า

จากข้อมูลทีละท่อนให้เห็นว่าฐานข้อมูลยังไม่ได้วางระบบที่สมบูรณ์ จึงส่งผลให้เกิดลักษณะดังนี้

- (5.1) ข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องไม่มีความเป็นปัจจุบัน
- (5.2) ตรวจสอบข้อมูลคุณสมบัติของผู้รับทุนไม่ได้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่
- (5.3) ตรวจสอบความซ้ำซ้อนของการได้รับทุนไม่ได้เพราะข้อมูลยังไม่ครบถ้วนเพียงพอ
- (5.4) ส่งผลกระทบต่อระบบติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา เพราะไม่สามารถดำเนินการติดตามได้อย่างถูกต้อง

(6) การติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา

สำหรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย ในการติดตามประเมินผลกระบวนการดำเนินการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยนั้น **ลักษณะการดำเนินการติดตามประเมินผลในแต่ละจังหวัดมีความหลากหลาย ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน** และมีข้อสังเกตว่ามีบางจังหวัดได้รายงานว่ายังไม่ได้ดำเนินการติดตามประเมินผล ทั้งนี้ได้ให้เหตุผลว่ายังอยู่ในขั้นตอนระหว่างการสำรวจรายชื่อเด็กที่ได้รับทุนให้เป็นปัจจุบัน และ ยังมีภารกิจอื่น ๆ ที่ต้องให้บริการแก่ผู้ประสบปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ด้วย จากข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีการดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ในลักษณะที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกจังหวัด และแม้ว่าจะมีการดำเนินการอยู่แต่ก็ไม่ได้มีการจัดวางระบบเพื่อให้มีติดตาม

ประเมินผลด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม และมีการรายงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ใช้มีการรวบรวมข้อมูลและนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินการในปีต่อไปได้ สำหรับลักษณะของวิธีการติดตามประเมินผลในแต่ละจังหวัดดังแสดงในตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 วิธีการติดตามประเมินผลผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

วิธีการติดตามประเมินผล	จำนวน (จังหวัด)	ร้อยละ
1. มีการเยี่ยมบ้านและ/หรือโรงเรียนของเด็กที่ได้รับทุน โดยเจ้าหน้าที่ของ พมจ. และประสานงานกับอาสาสมัครที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน	16	33.3
2. ประสานกับสถานศึกษาโดยให้รายงานผลตามแบบประเมินติดตามที่หน่วยงานบริหารแผน พม. กำหนดให้	10	20.8
3. มีติดตามจากสมุดคู่มือนักเรียนนักศึกษาที่รับทุนสนับสนุนการศึกษา โดยพิจารณาจากรายการค่าใช้จ่ายที่บันทึกไว้ ผลการเรียนในภาคการศึกษาที่ผ่านมา ฯลฯ ซึ่งเด็กจะต้องส่งมาประกอบการพิจารณาทุน/การโอนเงินในงวดต่อไป	8	16.7
4. มีการเก็บข้อมูลกับบิดามารดา/ผู้ปกครอง ด้วยแบบประเมินติดตาม	7	14.6
5. มีการสอบถามจากเด็กที่ได้รับทุนโดยตรงในลักษณะของการสุ่มรายชื่อ	4	8.3
6. มีการสอบถามจากครูประจำชั้น ครูแนะแนว ผู้อำนวยการโรงเรียนของเด็กที่ได้รับทุน	3	6.3
รวม	40	100.0

ส่วนทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม ศูนย์บริหารโครงการฯ ได้มีการกำกับติดตามประเมินผลในหลายลักษณะดังนี้

1) มีการกำกับติดตามทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมโดยให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม คือเขตพื้นที่การศึกษา 175 เขต เป็นผู้ประสานงานในการติดตามเด็กผู้ได้รับทุนการศึกษา ร่วมกับศูนย์บริหารโครงการฯ และผู้แทนจากกระทรวงต่าง ๆ โดยทั้งนี้ในส่วนของผู้ได้รับทุนการศึกษาเองนั้นจะได้รับคู่มือนักเรียนนักศึกษาที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษา รายละเอียดภายในคู่มือดังกล่าวจะมีส่วนหนึ่งที่ผู้ได้รับทุนการศึกษาจะต้องทำการรายงานตนเองเกี่ยวกับบันทึกการรับและเบิกจ่ายเงินทุน แผนการใช้จ่ายเงิน ผลการเรียนและความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยผู้รับทุนจะต้องส่งรายงานตนเองนี้มายังศูนย์เมื่อครบรอบ 1 ปีการศึกษา ซึ่งศูนย์บริหารโครงการฯ ได้นำข้อมูลดังกล่าวนี้มาเป็นข้อมูลในการติดตามและประเมินผลโครงการด้วย

2) มีการสัมภาษณ์เด็กผู้ที่ได้รับทุน เพื่อเป็นการสะท้อนสภาพปัญหาความต้องการของผู้ได้รับทุน เพื่อที่ศูนย์บริหารโครงการ ฯ จะสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพของผู้ได้รับทุนการศึกษา และเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่ตรงประเด็นและมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3) มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นทางการและจัดทำเป็นรายงานการติดตามผลโครงการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ โดยเก็บข้อมูลกับเด็กผู้ได้รับทุนการศึกษา ผู้ปกครอง และอาจารย์ที่ปรึกษาของเด็ก

4.2.4 ผลการประเมินผลลัพธ์ของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

ผลการประเมินผลลัพธ์ของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา มีดังนี้

(1) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย จากข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนในตอนที่ 4.3.1 ทำให้สรุปได้ว่าการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้คือ

(1.1) จากข้อมูลในตารางที่ 4.7 ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 4,166 บาท หรือปีละ 50,000 บาทลงไป (ร้อยละ 92.6) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์รายได้สำหรับผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.9) มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน หรือ 120,000 บาทต่อปี

(1.2) จากข้อมูลในตารางที่ 4.8 ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย อาชีพหลักของครอบครัวเป็นอาชีพรับจ้างและเกษตรกร (ร้อยละ 47.8 และ 40.9) ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่ครอบครัวมีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 81) ซึ่งเป็นไปตามกลุ่มเป้าหมายตามที่ทุนกำหนดไว้

(1.3) จากข้อมูลในตารางที่ 4.3 ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่หย่าร้าง หรือพ่อแม่เสียชีวิต (ร้อยละ 63.3) โดยมีสัดส่วนที่สูงในระดับประถมและมัธยม ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 66.3) โดยเฉพาะในระดับประถมและอุดมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ

(2) สัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา ยังไม่เป็นไปตามสัดส่วนของคนยากจนในแต่ละภูมิภาคของประเทศ เพราะจากข้อมูลสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาคซึ่งแสดงในตารางที่ 4.23 พบว่า การกระจายตัวของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาคมีมากที่สุดใภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 52 ภาคเหนือไม่น้อยกว่าร้อยละ 27 ส่วนภาคกลางและภาคใต้จำนวนใกล้เคียงกันคือไม่น้อยกว่าร้อยละ 9

แต่จากข้อมูลการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาพบว่า การจัดสรรทุนเป็นไปในสัดส่วนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยสัดส่วนสูงสุดเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 40.7 รองลงมาเป็นภาคเหนือร้อยละ 25 ภาคกลางร้อยละ 18.4 และภาคใต้ร้อยละ 6.3 นอกจากนี้ได้มี

การจัดสรรทุนในระดับ ปวส. ผ่านทางหน่วยงานส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร้อยละ 6.2 และทุนระดับปริญญาตรีผ่านสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 3.4

ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละของสัดส่วนคนยากจน และสัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา จำแนกตามภูมิภาค/หน่วยงาน

ภูมิภาค/หน่วยงาน	คนยากจน		การจัดสรรทุนการศึกษา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3,650,771	51.6	121,748	40.7
เหนือ	1,907,409	26.9	74,844	25.0
กลาง	757,368	10.7	55,186	18.4
ใต้	655,032	9.3	18,910	6.3
สท	-	-	18,506	6.2
สกอ	-	-	10,241	3.4

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การกระจายตัวของทุนการศึกษายังไม่เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาค แต่มีทิศทางสอดคล้องกันพอสมควร จึงควรได้พิจารณาสัดส่วนให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น

(3) การเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ จากข้อมูลการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อจนจบระดับการศึกษาปัจจุบันของผู้ได้รับทุนในตารางที่ 4.24 และการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในตารางที่ 4.25 ดังนี้

ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละของการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ จำแนกตามการช่วยให้เรียนจบระดับการศึกษาปัจจุบัน

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การเรียนจบชั้นปัจจุบัน									
ถ้าไม่ได้รับทุน									
- เรียนจบ	5,535 (84.0)	3,505 (64.6)	60 (72.3)	252 (60.3)	9,352 (74.7)	987 (96.9)	376 (92.8)	84 (93.3)	1,447 (95.6)
- เรียนไม่จบ	1,054 (16.0)	1,925 (35.4)	23 (27.7)	166 (39.7)	3,168 (25.3)	31 (3.1)	29 (7.2)	6 (6.7)	66 (4.4)

ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่รายงานว่า สามารถเรียนจบระดับการศึกษาปัจจุบันได้ถึงแม้ไม่ได้รับทุน (ร้อยละ 74.7) ในทางกลับกันการให้ทุนการศึกษานี้เป็นการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว โดยหนึ่งในสี่ของเด็กนักเรียนผู้รับทุนคิดว่าเรียนไม่จบหากไม่ได้รับทุน โดยเป็นนักเรียนในระดับประถมศึกษาร้อยละ 16 และกว่าหนึ่งในสามของนักเรียนที่รับทุนในระดับมัธยมศึกษาหรือร้อยละ 35.4 ซึ่งทั้งสองระดับนี้เป็นการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.6) รายงานว่าสามารถเรียนจบขั้นปัจจุบันได้โดยไม่ต้องรับทุน โดยมีสัดส่วนใกล้เคียงในทุกระดับการศึกษา จะเห็นได้ว่า ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยได้สนับสนุนให้นักเรียนทุกระดับได้มีโอกาสเรียนต่อ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้มีโอกาสเรียนครบถ้วนทุกคน แต่ที่ยังมีนักเรียนอีกประมาณร้อยละ 16 ที่ยังต้องให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน ทั้งนี้เพราะในส่วนี้คือกลุ่มนักเรียนที่เรียนช้า ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกือบไม่มีโอกาสได้เรียน ส่วนทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เป็นทุนที่ให้เพื่อตอบแทนแก่บุคคลที่ทำประโยชน์แก่ประเทศ ดังนั้นครอบครัวที่ได้รับทุนประเภทนี้จึงไม่ใช่ครอบครัวที่มีความขัดสนในด้านทุนสำหรับการศึกษาแล้ว เรียนดังเช่นทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ผู้ได้รับทุนส่วนใหญ่จึงมีโอกาสในการเรียนจบได้โดยไม่ต้องอาศัยทุนสนับสนุนการศึกษาที่มอบให้

ตารางที่ 4.25 จำนวนและร้อยละของการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ จำแนกตามการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การเรียนต่อถ้าไม่ได้รับทุน									
- เรียนต่อ	5,507 (81.2)	3,179 (57.8)	23 (27.7)	136 (32.1)	8,845 (69.2)	1,008 (97.0)	391 (94.7)	75 (79.8)	1,474 (95.3)
- ไม่เรียนต่อ	1,271 (18.8)	2,323 (42.2)	60 (72.3)	288 (67.9)	3,942 (30.8)	31 (3.0)	22 (5.3)	19 (20.2)	72 (4.7)

ผู้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยในระดับประถมส่วนใหญ่รายงานว่าสามารถเรียนต่อได้แม้ไม่ได้รับทุน (ร้อยละ 81.2) สัดส่วนนี้จะน้อยลงตามลำดับโดยประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนระดับมัธยม หรือร้อยละ 57.8 ที่คิดว่าสามารถเรียนต่อได้แม้ไม่ได้รับทุน กศน. ร้อยละ 27.7 และระดับอุดมศึกษาร้อยละ 32.1 แสดงว่าทุนนี้มีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่ามัธยมเป็นต้นไป ส่วนทุนบุตรผู้ทำประโยชน์นักเรียนเกือบทั้งหมดสามารถศึกษาต่อได้แม้ไม่ได้รับทุน (ร้อยละ 95.3) ต่ำสุดเป็นร้อยละ 80 ในระดับอุดมศึกษา

4.2.5 ผลการประเมินผลกระทบของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

ผลการประเมินผลกระทบของการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา มีดังนี้

(1) พฤติกรรมการเรียนของผู้ที่ได้รับทุน

อาจารย์ที่ปรึกษารายงานว่านักเรียนที่ได้รับทุนทั้ง 2 ประเภท มีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้นเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98 ขึ้นไปทุกพฤติกรรม) โดยมีเกรดเฉลี่ยหลังการรับทุนสูงกว่าก่อนรับทุนเล็กน้อย (0.1 ถึง 0.4 แต้ม) ในทุกระดับการศึกษา ซึ่งอาจเนื่องมาจากการได้ลดภาระในการหารายได้ช่วยครอบครัวและการมีเวลาในการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากเดิม

ตารางที่ 4.26 จำนวนและร้อยละการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังจากได้รับทุน

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. มีความตั้งใจเรียน	6,618 (98.3)	5,226 (98.4)	85 (100.0)	362 (99.2)	12,291 (98.4)	915 (98.7)	397 (99.3)	92 (100.0)	1,404 (98.9)
2. มีความกระตือรือร้น ในการเรียน	6,578 (98.4)	5,204 (98.5)	85 (100.0)	359 (98.6)	12,226 (98.5)	907 (98.1)	395 (99.3)	90 (98.9)	1,392 (98.4)
3. การมาโรงเรียน สม่ำเสมอ	6,614 (98.9)	5,219 (98.9)	83 (97.7)	358 (99.4)	12,274 (98.9)	916 (99.1)	396 (98.8)	91 (100.0)	1,403 (99.1)
4. การมาเรียนตรงเวลา	6,630 (99.1)	5,188 (98.5)	80 (94.1)	358 (99.4)	12,256 (98.8)	913 (99.1)	392 (99.3)	90 (98.9)	1,395 (98.6)
5. ความประพฤติทั่วไป	6,635 (99.0)	5,238 (99.0)	85 (100.0)	360 (100.0)	12,318 (99.1)	915 (99.0)	398 (99.3)	92 (100.0)	1,405 (99.2)
6. เกรดเฉลี่ย									
- ก่อนรับทุน									
\bar{x}	2.9	2.9	2.8	2.8	2.9	3.3	2.9	2.8	3.1
(SD.)	(0.7)	(0.6)	(0.6)	(0.5)	(0.6)	(0.6)	(0.6)	(0.5)	(0.6)
- หลังรับทุน									
\bar{x}	3.0	3.0	3.2	2.9	3.0	3.4	3.0	2.9	3.2
(SD.)	(0.6)	(0.6)	(0.6)	(0.5)	(0.6)	(0.6)	(0.6)	(0.4)	(0.6)

(2) การเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือ

การได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยช่วยเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือของผู้เรียนได้ประมาณ 31 นาที โดยเฉพาะในระดับมัธยม และ กศน. ระดับอุดมศึกษา จะช่วยเพิ่มเวลาอ่านหนังสือได้ 7.2 นาที ในขณะที่การได้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ช่วยเพิ่มเวลาอ่านหนังสือได้ประมาณ 18 นาที โดยเฉพาะในระดับมัธยมและอุดมศึกษา

ตารางที่ 4.27 การเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือของผู้ได้รับทุน

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เวลาที่ใช้อ่านหนังสือ									
- ก่อนได้รับทุนอ่านหนังสือ	1.8	2.4	2.3	3.2	2.1	1.7	2.5	3.1	2.1
วันละ (ชั่วโมง)	(1.2)	(1.7)	(1.8)	(5.6)	(1.8)	(1.0)	(1.3)	(1.2)	(1.2)
- หลังได้รับทุนอ่าน	2.2	3.1	2.9	3.3	2.7	2.0	2.9	3.6	2.4
หนังสือวันละ (ชั่วโมง)	(1.3)	(2.0)	(1.7)	(1.8)	(1.7)	(1.1)	(1.5)	(1.2)	(1.3)

(3) ความต้องการเรียนต่อ

ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ต้องการเรียนต่อ (ร้อยละ 96.1) โดยมีสัดส่วนที่น้อยลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เกือบทั้งหมดต้องการเรียนต่อ (ร้อยละ 98.4) ในทุกระดับการศึกษา

ตารางที่ 4.28 จำนวนและร้อยละของผลกระทบต่อการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ จำแนกตามความต้องการเรียนต่อ

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ความต้องการเรียนต่อ									
หลังจบชั้นปัจจุบัน									
- ไม่ต้องการเรียนต่อ	110	225	13	145	493	8	1	15	24
	(1.6)	(4.2)	(16.1)	(34.7)	(3.9)	(0.8)	(0.3)	(16.3)	(1.6)
- ต้องการเรียนต่อ	6,642	5,171	68	273	12,154	1,020	405	77	1,502
	(98.4)	(95.8)	(83.9)	(65.3)	(96.1)	(99.2)	(99.8)	(83.7)	(98.4)

(4) การบรรเทาความเดือดร้อนในการหารายได้ช่วยครอบครัว

ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยประมาณครึ่งหนึ่ง ต้องหารายได้ช่วยครอบครัวขณะเรียนก่อนได้รับทุน (ร้อยละ 49.3) โดยเฉพาะในระดับมัธยม กศน. และอุดมศึกษา เมื่อได้รับทุนแล้วช่วยลดจำนวนผู้ต้องหารายได้ช่วยครอบครัวลงในทุกระดับการศึกษา ประมาณร้อยละ 7 และช่วยลดเวลาในการหารายได้ช่วยครอบครัวลงสัปดาห์ละประมาณ 1 ชั่วโมง 5 นาที โดยเฉพาะในระดับมัธยมและอุดมศึกษา

ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ประมาณร้อยละ 20 ต้องหารายได้ช่วยครอบครัว เมื่อได้รับทุนแล้วช่วยลดจำนวนผู้ต้องหารายได้ช่วยครอบครัวลงประมาณร้อยละ 3 โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ช่วยลดจำนวนผู้ต้องหารายได้ช่วยครอบครัวลงได้มากถึงประมาณร้อยละ 24 และช่วยลดเวลาในการหารายได้ช่วยครอบครัวลงสัปดาห์ละประมาณ 2 ชั่วโมง 55 นาที

ตารางที่ 4.29 การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัวในด้านการหารายได้ช่วยครอบครัว

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การหารายได้ช่วยครอบครัวก่อนรับทุน									
- ไม่ได้ช่วย	4,107 (61.2)	2,145 (39.4)	4 (4.7)	172 (40.6)	6,428 (50.7)	865 (85.3)	289 (72.1)	49 (53.3)	1,203 (79.8)
- ช่วยหารายได้	2,607 (38.8)	3,297 (60.6)	81 (95.3)	252 (59.4)	6,237 (49.3)	149 (14.7)	112 (27.9)	43 (46.7)	304 (20.2)
ใช้เวลาในการหารายได้เฉลี่ยสัปดาห์ละ (ชั่วโมง)	9.1 (11.6)	16.1 (21.6)	31.0 (25.5)	18.6 (18.3)	13.3 (16.5)	8.8 (13.8)	14.9 (14.3)	18.5 (16.5)	12.19 (14.7)
2. การหารายได้ช่วยครอบครัวหลังรับทุน									
- ไม่ได้ช่วย	4,263 (64.3)	2,665 (49.0)	4 (4.7)	232 (56.1)	7,164 (57.0)	870 (87.09)	297 (75.4)	71 (77.2)	1,238 (83.4)
- ช่วยหารายได้	2,370 (35.7)	2,768 (50.9)	81 (95.3)	182 (43.9)	5,401 (43.0)	129 (12.91)	97 (24.6)	21 (22.8)	247 (16.6)
ใช้เวลาสัปดาห์ละ (ชั่วโมง)	9.2 (12.5)	14.3 (18.5)	34.2 (28.6)	17.0 (15.5)	12.3 (15.5)	7.1 (7.5)	12.9 (12.0)	11.4 (6.0)	9.6 (9.8)

(5) ทักษะคิดต่อการได้รับทุน

ผู้ได้รับทุนทั้งสองประเภทมีทักษะคิดต่อการได้รับทุนในระดับสูง ในเรื่อง การทำให้ครอบครัวดีขึ้น การมีกำลังใจเรียนมากขึ้น และการอยากให้ผู้อื่นได้รับทราบว่าตนเองได้รับทุน

ตารางที่ 4.30 ค่าเฉลี่ยของทักษะคิดต่อการรับทุนการศึกษาของผู้รับทุน (สเกล 1.00 ถึง 3.00)

รายการ	ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย					ทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม			
	ประถม	มัธยม	กศน.	อุดม	รวม	ประถม	มัธยม	อุดม	รวม
	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)	\bar{X} (SD.)
1. ชีวิตมีความหวังขึ้นมาก*	1.10 (0.36)	1.11 (0.77)	1.09 (0.29)	1.10 (0.40)	1.10 (0.36)	1.12 (0.39)	1.22 (0.49)	1.14 (0.35)	1.15 (0.42)
2. ครอบครัวดีขึ้นมาก*	2.74 (0.59)	2.77 (0.61)	2.73 (0.45)	2.68 (0.68)	2.74 (0.54)	2.67 (0.66)	2.53 (0.72)	2.77 (0.54)	2.63 (0.67)
3. อยากทำงานหารายได้เอง*	1.26 (0.54)	1.43 (2.94)	1.36 (0.48)	1.31 (0.61)	1.32 (0.59)	1.32 (0.60)	1.51 (0.70)	1.36 (0.51)	1.37 (0.63)
4. อยากพึ่งตัวเองให้ได้เร็ว*	1.54 (0.76)	1.41 (0.61)	1.07 (0.26)	1.22 (0.54)	1.47 (0.67)	1.64 (0.80)	1.47 (0.65)	1.43 (0.63)	1.58 (0.76)
5. มีกำลังใจเรียนมากขึ้น*	2.73 (0.60)	2.70 (0.68)	2.67 (0.65)	2.57 (0.75)	2.71 (0.61)	2.69 (0.64)	2.60 (0.70)	2.83 (0.41)	2.68 (0.65)
6. เคย ไม่รู้สึกอะไรมาก**	1.27 (0.58)	1.22 (0.55)	1.13 (0.46)	1.02 (0.17)	1.24 (0.53)	1.27 (0.59)	1.22 (0.53)	1.14 (0.48)	1.25 (0.57)
7. ไม่อยากให้ใครรู้ว่าได้ทุน**	1.05 (0.24)	1.06 (0.26)	1.02 (0.15)	1.05 (0.27)	1.05 (0.25)	1.06 (0.28)	1.13 (0.37)	1.04 (0.20)	1.08 (0.31)
8. อยากขอความช่วยเหลือตลอดไป**	1.45 (0.75)	1.38 (0.65)	1.48 (0.72)	1.56 (0.77)	1.43 (0.70)	1.60 (0.83)	1.59 (0.76)	1.69 (0.81)	1.60 (0.81)
รวม	1.36 (0.23)	1.38 (0.54)	1.33 (0.17)	1.37 (0.26)	1.36 (0.23)	1.39 (0.30)	1.45 (0.32)	1.33 (0.21)	1.40 (0.30)

* 1.00-1.66 ทักษะคิดระดับต่ำ 1.67-2.32 ทักษะคิดระดับปานกลาง 2.33-3.00 ทักษะคิดระดับสูง

** 1.00-1.66 ทักษะคิดระดับสูง 1.67-2.32 ทักษะคิดระดับปานกลาง 2.33-3.00 ทักษะคิดระดับต่ำ

ตอนที่ 4.3 การศึกษากรณี (Case Study)

การศึกษาคณะกรณีในครั้งนี้เป็นการศึกษากับผู้ที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย และทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมจากทั้ง 4 ภูมิภาค ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวนทั้งหมด 16 กรณี ประกอบด้วย 1) กรณีศึกษาที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยจำนวน 8 กรณี และ 2) กรณีศึกษาที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมจำนวน 8 กรณี โดยใช้วิธีการติดตามเยี่ยมบ้าน พูดคุยกับเด็ก ผู้ปกครองของเด็ก และอาจารย์ที่ปรึกษาของเด็ก สำหรับรายละเอียดของแต่ละกรณีศึกษามีดังนี้

4.3.1 ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

ระดับประถมศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1 เพศชาย อายุ 12 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จังหวัด พิษณุโลก

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

อาชีพบิดา ลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

1. สภาพก่อนได้รับทุนการศึกษา

สภาพความเป็นอยู่

ปัจจุบันมารดาได้แยกทางโดยไม่ได้อยู่ร่วมกันตั้งแต่ลูกยังเล็ก ๆ และไม่ได้มาดูแลรับผิดชอบเลี้ยงดูลูก จึงพักอาศัยอยู่กับปู่และย่าซึ่งมีอาชีพอิสระ คือ รับสีข้าวให้กับชาวบ้าน และเลี้ยงหมูไว้ขาย ช่วงแรกบิดายังไม่มีงานทำและมีภรรยาหลายคน จนอายุมากขึ้น จึงได้งานทำมาเมื่อ 3 เดือนที่ผ่านมา ดังนั้น ความเป็นอยู่จึงค่อนข้างลำบาก เพราะยังมีน้องอีก 1 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนเดียวกัน ทำให้ปู่กับย่าต้องหารายได้ส่งเสียให้ได้รับการศึกษา บิดาเป็นคนเกเรมีเมียใหม่ไปเรื่อย ๆ จึงทำให้ภรรยาเลิกกันและงานทำก็ยังไม่ทำ ให้ปู่กับย่าสงสารหลานจึงดูแลเลี้ยงดูให้

ลักษณะบ้านเป็นบ้านชั้นเดียว มีที่ประกอบอาหารอยู่กับพื้น ไม่มีห้องครัวเป็นพิเศษข้างบนจะมีโรงสีข้าวเล็ก ๆ และมีข้าวเปลือกของชาวบ้านมาฝากไว้สำหรับสีเป็นข้าวสารไว้ก่อนบ้านอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 1.5 กิโลเมตร นักเรียนจึงต้องขี่จักรยานมาเรียนทุกวัน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของครอบครัวนี้ไม่มีอะไรเป็นพิเศษส่วนใหญ่จะเหมือนกับบ้านในชนบททั่วไป

การต้องช่วยหารายได้

ปู่กับย่ายังไม่ต้องการให้หลานออกหารายได้ระหว่างเรียน แต่ให้ช่วยงานปู่กับย่า ให้ได้เห็นความลำบาก จะได้ให้หลานได้เห็นคุณค่าของเงินรายได้ที่มาเลี้ยงครอบครัว

การเรียนก่อนได้รับทุน

นักเรียนมีผลการเรียนค่อนข้างปานกลาง เพราะ ปู่กับย่ามีความรู้่น้อย จึงไม่สามารถแนะนำการบ้านให้กับหลานได้ ดังนั้นผลการเรียนของนักเรียนจึงไม่ค่อยดีนัก

2. เหตุผลที่ขอรับทุนและกระบวนการในการขอรับทุน

เหตุผลในการรับทุน

ครูประจำชั้นที่โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือก เนื่องจากนักเรียนอาศัยอยู่กับปู่และย่า พ่อแม่ครอบครัวแตกแยกจึงขาดสนเรื่องเงินทอง ทำให้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ที่ได้รับทุนการศึกษา และได้เปิดบัญชีจากธนาคารเรียบร้อยแล้ว

ปัญหาและอุปสรรค

ตั้งแต่ทางโรงเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองไปเปิดบัญชีที่ธนาคารว่านักเรียนได้รับทุนตั้งแต่ต้นปีการศึกษามาแล้ว จนขณะนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการหรือรัฐบาลยังไม่อนุมัติโอนเงินเข้าบัญชีให้นักเรียนซึ่งได้รับทุนเลย ได้แต่รอว่าจะได้ทุนจริงหรือไม่ จึงไม่ทราบปัญหาว่าเป็นเพราะเหตุใด อยากให้นักเรียนได้รับทุนต่อเนื่องตลอดไปจนจบการศึกษา แต่ก็แล้วแต่ทางหน่วยงานการจะพิจารณา

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนได้เรียนต่อให้สูงขึ้น อยากให้มีโอกาสต่อเรื่องทุนการศึกษาของผู้มีรายได้น้อย ให้ได้รับอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะเกิดผลดีต่ออนาคตของนักเรียน แต่ขณะนี้ยังตอบไม่ได้ว่าหลังได้รับทุน นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร เพราะตั้งแต่มีชื่อได้รับทุนมาจนถึงขณะนี้ยังไม่ได้รับเงินทุนแต่อย่างใด

กรณีศึกษาที่ 2 เพศชาย อายุ 12 ปี
เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จังหวัด อุบลราชธานี
ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้มี
รายได้น้อย
อาชีพอิตามารดา ลูกจ้างอาสาสมัครรักษาดินแดน
ของกระทรวงมหาดไทย

1. สภาพก่อนได้รับทุนการศึกษา

สภาพความเป็นอยู่

ปัจจุบันบิดามารดาแยกทางกัน พักอยู่กับมารดาและพ่อเลี้ยง มีน้องสาวต่างมารดาอีก 1 คน สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวลำบากพอสมควร ไม่มีบ้านพักเป็นของตนเอง อาศัยปลูกบ้านชั่วคราวในกองร้อย ต้องนั่งรถโดยสารไปโรงเรียนเองตั้งแต่ยังอยู่ชั้นอนุบาล การต้องช่วยหารายได้

ช่วยบิดาหารายได้โดยการเลี้ยงไก่ชน และดูแลไก่ชนเมื่อบิดาพาไปสนามไก่ชนในวันหยุด การเรียนก่อนได้รับทุน

ผลการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี ได้เกรด 4 เกือบทุกตัว ยกเว้นภาษาอังกฤษที่ได้เกรด 3

2. เหตุผลที่ขอรับทุนและกระบวนการในการขอรับทุน

นักเรียนได้รับการคัดเลือกให้ได้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยจากหน่วยงานต้นสังกัดของบิดา โดยผ่านการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชา

“พ่อบอกว่าได้รับทุน เพราะครอบครัวเรายากจน ที่ทำงานของพ่อเลยคัดเลือกพ่อ และก็พ่อช่วยงานอย่างอื่นด้วย เช่นเขียนป้ายด้วย”

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) การมีเวลาเรียนเต็มที่

เงินทุนที่เป็นเงินทุนจำนวนไม่มากนัก จึงไม่มีผลในการทำให้เวลาเรียนของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปมาก นักเรียนมีภาระงานที่ต้องช่วยมารดาทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ และไปช่วยบิดาดูแลไก่ชนบ้างในวันหยุดเสาร์อาทิตย์

“คิดว่าไม่ช่วยให้มีเวลาเรียนเต็มที่นักหรอกค่ะ เพราะว่าเงินทุนก็ไม่มาก แต่คิดว่าเป็นขวัญและกำลังใจให้ตั้งใจเรียนมากขึ้นมากกว่า”

“ตั้งใจเรียนมากขึ้นครับ เพราะอยากได้ทุนต่อไปอีกครับ หรือไม่ก็หาทุนอื่นเพื่อเรียนต่อครับ”

2) โอกาสในการศึกษาต่อ

จากเหตุผลที่ว่าเงินทุนที่ได้รับเป็นเงินจำนวนไม่มาก และไม่ได้รับต่อเนื่อง ทำให้โอกาสในการศึกษาต่อนั้นมีไม่มาก เพราะว่ามีบิดามารดาของนักเรียนนั้นมีรายได้น้อย แต่มารดาจะพยายามกู้เงินหรือหารายได้อย่างอื่นที่นอกเหนือจากทุนการศึกษามาสนับสนุนการศึกษาต่อของนักเรียนให้มากที่สุด จากคำบอกเล่าของมารดาและนักเรียนเองที่ว่า

“จะทำงานครับ ถ้าไม่มีทุน เรียนไปด้วยทำงานไปด้วย ”

“เป็นหน้าที่ของแม่อยู่แล้วค่ะ ที่จะพยายามส่งเขาเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ กู้จากที่ให้กู้แหละค่ะ”

“ การที่มีทุนก็เพิ่มโอกาสในการเรียนต่อ อยากให้เขาเรียนสูงที่สุด ถ้าได้ทุนก็จะเป็นการดีไม่ต้องไปยืม”

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากว่านักเรียนคิดว่าการที่จะได้รับทุนต่อเนื่องอีกนั้นน่าจะมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงพยายามตั้งใจเรียน และเอาใจใส่ในการเรียนเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าจะไม่ได้รับทุนต่อเนื่องก็ตาม

“แม่บอกว่าถ้าทำการบ้านไม่เสร็จก็ไม่ต้องไปเล่นครับ”

“เขาดังใจเรียนมากขึ้น”

“ผมอยากเรียนต่อ ผมตั้งใจเรียนครับ อยากเป็นทหาร”

4) ผลที่เกิดขึ้น/การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว

เงินทุนมีประโยชน์ในเรื่องลดค่าใช้จ่ายในเรื่องอุปกรณ์การเรียนและเสื้อผ้านักเรียน โดย

“พ่อพาผมไปซื้อเสื้อผ้า ชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนครับ”

“ทุนมีประโยชน์ในการเรียนครับ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อน แม่ก็ไม่ต้องไปยืมเขามาครับ”

“ทุนน่าจะส่งเสริมโอกาสในการเรียนต่อได้ ถ้าได้รับต่อเนื่องกันไป”

“ถ้าผมได้รับทุน ผมก็จะเรียนต่อแน่นอน แต่ถ้าไม่ได้ทุนก็เรียนต่ออยู่แล้วครับ”

5) เจตคติต่อการตอบแทนสังคม

การที่ได้รับทุนก็เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติต่อการทำความดีและทำประโยชน์ต่อสังคมด้วย

“จะเป็นคนดีครับ ช่วยเหลือสังคม ตอบแทนที่ได้รับทุนครับ”

“ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักว่าเขาแตกต่างจากคนอื่น เขาเป็นตัวแทนของโรงเรียน ต้องทำความดีให้มากขึ้น”

“พยายามปลูกฝังให้ลูกเป็นคนดี ตอบแทนสังคมทุกด้าน”

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

1) การศึกษาต่อ

นักเรียนจะศึกษาต่อจนถึงระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย โดยมีความคาดหวังว่าอาจจะได้รับทุนสนับสนุนประเภทอื่นได้

“ต้องหาทุนด้วยครับ แม่ไม่ได้รับทุนส่วนนี้ต่อ”

“จะพยายามหาทุนมาให้ลูกเรียนต่อเท่าที่จะทำได้ค่ะ”

2) การประกอบอาชีพ

นักเรียนอยากประกอบอาชีพเป็นทหาร เพราะสามารถช่วยเหลือประเทศชาติ มีเงินเดือนประจำ และเป็นอาชีพสุจริต

“อยากเป็นทหารมากครับ นายร้อยครับ เพราะอยากช่วยชาติ ช่วยเหลือคนอื่นครับ”

“และเป็นอาชีพที่สุจริตครับ คิดว่าเลี้ยงตัวได้ครับ มีเงินเดือน เลี้ยงแม่ได้ด้วยครับ”

กรณีศึกษาที่ 3 เพศชาย อายุ 8 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
จังหวัด กรุงเทพมหานคร
ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนผู้ม
รายได้น้อย
อาชีพอบิดา โรงพิมพ์
อาชีพอมารดา รับจ้างทั่วไป

1. สภาพความเป็นอยู่

นักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ เป็นลูกคนเดียว พ่อทำงานอยู่ที่โรงพิมพ์ห่างจากบ้านประมาณ 15 กิโลเมตร โดยจะขี่มอเตอร์ไซด์ไปทำงานเป็นประจำพร้อมกับไปส่งลูกที่โรงเรียนทุกเช้า ตอนกลับจะมาพร้อมกับรถรับส่งโรงเรียน โดยต้องเสียค่ารถรายเดือนเดือนละ 500 บาท ส่วนแม่ทำงานรับจ้างทั่วไปและทำความสะอาดภายในหมู่บ้านจัดสรรซึ่งอยู่ใกล้กับห้องแถวที่เช่าอยู่ท้ายซอยของหมู่บ้าน โดยในแต่ละวันนักเรียนจะได้รับเงินไปโรงเรียนวันละ 20 บาทจากคุณแม่ เขาไม่ต้องห่อข้าวมากินที่โรงเรียน เพราะมีอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดไว้ให้ เงินที่เขาได้รับมาจะนำไปซื้อขนมและซื้ออุปกรณ์การเรียนเป็นบางครั้ง

บ้านอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 7 กิโลเมตร สภาพบ้านเป็นห้องแถว 2 ชั้น มี 2 ตึก อยู่ใกล้กัน เสียค่าเช่าและค่าน้ำค่าไฟรวมแล้วเดือนละประมาณ 2,000 กว่าบาท มีคนหลายอาชีพอที่อาศัยอยู่ไม่ว่าจะเป็นรับจ้าง ทำงานบริษัท คนงานก่อสร้างมาเช่าอยู่ประมาณ 20 กว่าห้อง ทางเข้าบ้านเป็นถนนของหมู่บ้านจัดสรรที่ตัดผ่านมาจนถึงท้ายซอย โดยทางดังกล่าวจะ

ผ่านอุโมงค์มรดก 2-3 คู และบ้านพักชั่วคราวของคนงาน คนที่อาศัยในห้องแถวส่วนใหญ่มาจากต่างจังหวัด

2. ความต้องการช่วยเหลือด้านรายได้

พ่อและแม่มาจากภาคอีสานเข้ามาทำงานที่กรุงเทพฯได้ประมาณ 10 กว่าปีแล้ว โดยทั้งคู่จบการศึกษาเพียงชั้น ป. 4 เท่านั้น เมื่อตัดสินใจเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯต่างก็ช่วยกันทำมาหากิน ทำมาแล้วหลายอาชีพ โดยก่อนหน้านี้แม่ของได้ทำงานเป็นพนักงานโรงงานแห่งหนึ่ง เมื่อตั้งท้องต้องถูกให้ออกจากงานมาเลี้ยงลูก โดยพ่อต้องออกไปทำงานหาเงินฝ่ายเดียว แต่เมื่อโตขึ้น แม่กลับไม่สามารถที่จะเข้าไปทำงานโรงงานได้อีก เนื่องจากมีวุฒิแค่ชั้น ป.4 ทำให้ต้องทำงานรับจ้างทั่วไปโดยที่รายได้ไม่แน่นอน และเมื่อเข้าโรงเรียนทำให้ทั้งคู่ต้องหาเงินให้ได้มากขึ้นเพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัวและส่งเสียให้เรียนสูงๆ

3. กระบวนการติดต่อขอรับทุน

กระบวนการติดต่อขอทุน แม่ทราบข่าวการขอทุนมาจากคุณครูท่านหนึ่ง จึงได้เตรียมเอกสารหลักฐานไปยื่นขอที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่บ้านมากนัก ระยะเวลาระหว่างรอผลการพิจารณาเกือบครึ่งปี จนทำให้แม่คิดว่าไม่ได้รับทุนแล้ว

“ มีครูที่เขาสอนอยู่แถวเอมมาย บอกว่าให้ลองไปขอทุนที่กระทรวงความมั่นคงหรืออะไรนี้แหละครู เผื่อได้ เราก็นำหลักฐานต่างๆไปที่นั่น ก็ใช้เวลาประมาณเกือบ 5 เดือน กว่าเขาจะติดต่อกลับมาว่าได้รับทุนนี้ เราก็คิดว่าจะได้แล้ว ”

4. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากคำบอกเล่าของแม่ ผลการเรียนของนักเรียนหลังจากได้รับทุนลดต่ำลงเล็กน้อย โดยตอนที่ศึกษาอยู่ชั้นป.1 เขาเรียนดีกว่านี้ แต่หลังจากขึ้นชั้นป.2 และได้รับทุนการศึกษา เขากลับมีผลการเรียนต่ำลงเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลของการที่ชอบเล่น ชอบความสนุกสนาน ไม่ได้ให้ความสนใจในการเรียนเท่าที่ควร แม่ต้องคอยบอกให้อ่านหนังสือ ทบทวน ทำการบ้านทุกครั้ง

“มีช่วยงานบ้าง กวาดบ้าน เก็บขยะ แต่ทำเสร็จก็จะไปเล่นอ่านหนังสือ ต้องบังคับกันทุกวัน เขากำลังดี.....เกรดต่ำกว่าปีที่แล้ว แต่ก่อนตอนอยู่ชั้นป.1 เรียนดีกว่านี้ แต่พอขึ้นชั้นป.2 มีผลการเรียนต่ำลง”

“ด้านการเรียน เขาจะเรียนอยู่ระดับปานกลางนะ ดูผลการเรียนตอนที่อยู่ป.1 จะดีกว่านี้หน่อยหนึ่ง”

โดยลักษณะนิสัยเป็นคนชอบเล่นกับเพื่อนๆ และชอบอ่านหนังสือการ์ตูนรูปภาพ โดยแม่จะเป็นคนจัดหาหนังสือการ์ตูนเหล่านี้มาให้อ่านอยู่เสมอ แต่กระนั้นด้วยความรักความสนุกทำให้เขาไม่ชอบทำการบ้านและอ่านหนังสือเรียน คุณแม่ต้องเคี่ยวเข็ญอยู่เป็นประจำ วิชาที่เขาชอบเรียนคือวิชาลูกเสือ เพราะได้ร้องเพลงและทำกิจกรรมหลายอย่าง หลายครั้งที่คุณครูต้องคอยเตือนในเรื่องการหยอกล้อกับเพื่อนๆ

“ เขาชอบเล่นกับเพื่อนๆนะคะ ครูก็จะบอกเขาให้สนใจเรียนหน่อย แต่ที่ดีหน่อยคือ เขาจะชอบนั่งเรียนข้างหน้า และกล้าแสดงออก”

“ ชอบเล่นมาก เล่นกับเพื่อนแถวนี้แหละ..ต้องคอยบอกเขา กลับมาจากโรงเรียน ถ้าเราอยู่เราก็จะบอกให้เขาทำการบ้าน...หนังสือการ์ตูนพวกนี้ก็มีคนให้มาบ้าง ซื้อมาบ้าง”

2) ผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว

การได้รับทุนการศึกษานี้มาเป็นส่วนที่ช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ส่วนหนึ่ง โดยแม่จะเป็นผู้จัดการเงินที่ได้รับมาทั้งหมด โดยหวังว่าเงินทุนที่ได้รับมาจะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของลูก แต่ด้วยภาระหนี้สินของครอบครัว และค่าใช้จ่ายประจำวัน ทำให้เงินส่วนนี้ถูกนำมาใช้ก่อน

“ หนี้สินเยอะคะ เงินที่ได้มาก็มาช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวได้ เราก็อยากเก็บไว้ให้ลูกเป็นทุนการศึกษา แต่มันก็ต้องใช้จ่ายไป”

แม่มคิดว่าการที่ลูกได้รับทุนการศึกษานี้จะเป็นโอกาสที่ดีในการศึกษาต่อของลูก เพราะหน่วยงานราชการเองก็ให้ความสำคัญต่อการศึกษาของบุตรผู้ที่ยากไร้ โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาต่อนั้น แม่มองถึงโอกาสทางการเรียนว่าขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของลูกเอง และต้องการให้เขาเรียนสูง ส่วนการประกอบอาชีพในอนาคตนั้นก็แล้วแต่ว่าเขาจะเรียนได้สูงแค่ไหน ซึ่งแม่มต้องการให้มีทุนที่ให้ต่อเนื่องให้ลูกได้เรียนจบการศึกษาสูงๆ โดยไม่ได้คาดหวังมาก

กรณีศึกษาที่ 4 เพศหญิง อายุ 9 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
จังหวัด กรุงเทพมหานคร
ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่
บุตรผู้มีรายได้น้อย
อาชีพมารดา ลูกจ้างชั่วคราว

1. สภาพความเป็นอยู่

นักเรียนอาศัยอยู่กับแม่ น้อง และย่า ส่วนพ่อนั้นได้ออกจากบ้านไปเมื่อ 2 ปีที่แล้ว โดยไม่ได้ย้อนกลับมาบ้านอีกเลย ซึ่งทั้งบ้านมีแม่เป็นผู้ที่ทำงานหารายได้เข้าครอบครัวแต่เพียงผู้เดียว โดยแม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำงานเป็นลูกจ้างชั่วคราวอยู่ที่โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ได้เงินเดือนๆละ 4,400 บาท และไม่ได้มีการประกอบอาชีพเสริมรายได้อื่นๆ ในแต่ละวันนักเรียนจะได้รับเงินไปโรงเรียนวันละ 15 บาทจากคุณแม่ ไม่ต้องห่อข้าวมากินที่โรงเรียน เพราะมีอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดไว้ให้ เงินที่ได้รับมาส่วนใหญ่จะซื้อของกิน ไม่ค่อยได้ซื้อของเล่น เงินแต่ละวันที่เหลือจะนำไปหยอดกระปุก

บ้านของนักเรียนอยู่ฝั่งตรงข้ามกับโรงเรียน สภาพบ้านเป็นแฟลตของกรมประชาสงเคราะห์(หมายเลข 18) ภายในห้องพักถูกแบ่งซอยออกเป็นห้องนอน ห้องนั่งเล่น ห้องน้ำ และห้องครัว มีสภาพค่อนข้างคับแคบและแออัดพอสมควร

2. ความต้องการช่วยเหลือด้านรายได้

ตอนที่ย้ายเข้ามาอยู่ที่แฟลตนี้ใหม่ๆ ทั้งพ่อและแม่ช่วยกันแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในครอบครัว ต่อมาพ่อได้ย้ายไปทำงานที่ต่างจังหวัดและได้มีการส่งเงินมาให้บ้าง แต่ภายหลังพ่อก็ไม่มีการติดต่อกลับมาอีกเลย ทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวเกิดความขัดสน โดยเฉพาะ

ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าเช่าและค่าน้ำค่าไฟรวมแล้วเดือนละประมาณ 2,000 กว่าบาท ประกอบกับแม่ต้องเลี้ยงดูยาและน้องอีกด้วย แม่จึงต้องเป็นผู้แบกรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

“แม่เลี้ยงหนูกับน้อง 2 คน ตอนวันแม่ปี 46 พ่อไปทำงานที่ต่างจังหวัด แต่ก่อนเคยโทรไปบอกว่าอยู่ที่เชียงใหม่ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีติดต่อ ปีนี้พ่อก็กยังไม่กลับมาเลย”

“แม่เขาไปทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการของโรงเรียน เราก็ช่วยเขาเลี้ยงหลาน ดูแลอยู่ด้วยกันที่นี้ ห้องเราเล็ก อยู่กันสี่คน”

3. กระบวนการติดต่อขอรับทุน

แม่ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ การทำงานที่โรงเรียนทำให้ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียน และทำให้ทราบข่าวประกาศการรับสมัครทุนสำหรับผู้มีรายได้น้อย ดังนั้นแม่ของมาลีจึงได้เตรียมเอกสารการสมัครไปยื่นต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จากนั้นก็รอประมาณเกือบครึ่งปีที่เจ้าหน้าที่ติดต่อกลับมาว่าลูกได้รับทุนการศึกษานี้แล้ว

4. ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ด้านผลการเรียนของนักเรียนหลังได้รับทุนค่อนข้างดีแต่ก็ไม่ได้ต่างจากก่อนที่ได้รับทุน เพราะก็เพิ่งทราบว่าตนเองได้รับทุนตอนที่ไปเก็บข้อมูล โดยพื้นฐานแล้วตั้งใจเรียน ชอบอ่านหนังสือ ทบทวน และทำการบ้านทุกวัน นอกจากนี้ยังชอบที่จะแสวงหาประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่

ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และกิจกรรมในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น การรำไทย เป็นต้น ซึ่งจะอาศัยเวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียนไปทำกิจกรรมเหล่านี้

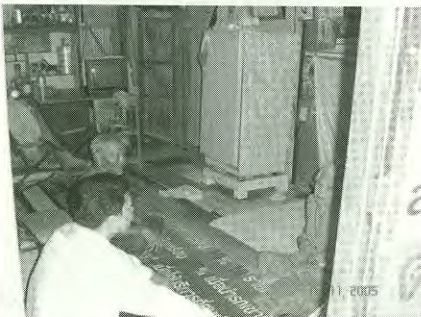
“แม่เขาชอบสนับสนุนให้ลูกทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ไปเรียนรำตอนเย็นที่สนามกีฬา”

“.....ชั้นเรียน เรียนค่อนข้างดี ทำกิจกรรมช่วยโรงเรียน แล้วก็จะมาทำงานช่วยครูบ้าง อย่างตอนเย็นบ้านเขาอยู่ใกล้โรงเรียนก็จะมาทำงานคอมฯที่โรงเรียนกับคุณครู”

5. ผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว

การได้รับทุนการศึกษาครั้งนี้แม่เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับเงินทุนที่นักเรียนได้รับมา โดยได้บอกถึงการเก็บเงินส่วนนี้ไว้เป็นทุนการศึกษาให้กับลูกไว้ใช้จ่ายที่จำเป็นและการศึกษาต่อในวันข้างหน้า โดยเงินทุนการศึกษานี้ยังไม่ได้มีการนำมาใช้จ่าย

แม่ของนักเรียนคิดว่าการที่ลูกได้รับทุนการศึกษานี้จะเป็นโอกาสที่ดีในการศึกษาต่อของลูก โดยพยายามที่จะส่งเสริมลูกทุกด้านที่เท่าที่ลูกมีความสามารถ และมองถึงโอกาสทางการเรียนของลูกว่าต้องการให้เรียนสูงที่สุดเท่าที่จะส่งเสียได้ และต้องการให้มีทุนการศึกษาที่ให้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ลูกได้เรียนจบการศึกษาระดับสูงสุด

กรณีศึกษาที่ 5 เพศชาย อายุ 11 ปี

เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จังหวัด นครศรีธรรมราช

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

1. สภาพความเป็นอยู่

พ่อได้เสียชีวิตแล้ว ส่วนแม่เมื่อคลอดเสร็จแล้วก็ทิ้งลูกไว้ ยายจึงนำมาเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม ยายได้ให้เรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 การเดินทางไปโรงเรียนใช้วิธีการเดินไปกลับทุกวัน ระยะทางไปกลับประมาณ 3 กิโลเมตร ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ บางทีไปหาปลาแถว ๆ ช้างบ้านมาให้ตายายเพื่อนำมาทำอาหารรับประทาน นอกจากนี้ยังหาเศษเหล็ก พลาสติกขายได้เงินส่วนหนึ่งด้วย

2. เหตุผลที่ขอรับทุนและกระบวนการในการขอรับทุน

เนื่องจากตายายไม่มีรายได้ จึงไม่สามารถเลี้ยงดูส่งเสียหลานได้อย่างเต็มที่ เมื่อมีการรับสมัครทุน ครูที่โรงเรียนได้มาแจ้งให้ทราบ จึงทำเรื่องขอทุนไป

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว

ครอบครัวสามารถนำเงินทุนที่ได้มาแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้มาก โดยนักเรียนได้นำเงินทุนที่ได้มาใช้ซื้อเครื่องใช้ที่จำเป็นจนทำให้เงินเหลืออยู่ไม่มากนัก

“เงินทุนของคนที่ได้รับมาใช้เกือบหมดแล้ว เหลืออยู่เพียง 1,500 บาท ตายายของมียากจน ไม่ค่อยจะมีรายได้อะไร ผมจะนำไปใช้ในการซื้อเสื้อผ้า รองเท้านักเรียน และใช้จ่ายอื่นๆ อีกที่จำเป็น เพราะเงินของตายายที่มีอยู่ไม่พอใช้”

2) โอกาสในการศึกษาต่อ

นักเรียนตั้งใจจะนำเงินไปใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ถ้าไม่ได้ทุนนี้โอกาสการศึกษาต่อคงน้อยลง เพราะตายายไม่มีเงินส่งให้เรียน แต่เนื่องจากครอบครัวมีความขัดสนอยู่แล้วดังนั้นเงินทุนที่ได้รับจึงนำไปใช้ซื้อสิ่งทีจำเป็นเร่งด่วนก่อน ซึ่งคาดว่าอาจไม่มีเงินเหลือเก็บเพื่อใช้ในการศึกษาต่อ

3) การมีเวลาเรียนเต็มที่

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการเรียนของนักเรียนภายหลังจากการรับทุนยังเกิดขึ้นไม่ชัดเจนมากนัก เพราะนักเรียนยังเป็นเด็กเล็กอยู่เพียงระดับชั้นประถมศึกษา

“คิดว่ายังไม่มีผลอะไร เนื่องจากยังอยู่ในระดับประถมศึกษา อีกทั้งการเรียนพิเศษต่าง ๆ โรงเรียนก็ได้ดำเนินการกับเด็กทั้งหมดอยู่แล้ว”

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

นักเรียนอยากเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่อยากให้มีทุนอย่างต่อเนื่องไม่ใช่ให้เพียงปีเดียวเท่านั้น

ระดับมัธยมศึกษา

กรณีศึกษาที่ 6 เพศหญิง อายุ 13 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จังหวัด พิษณุโลก

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

อาชีพบิดา ช่างก่อสร้าง

อาชีพมารดา ค้าขาย

1. สภาพก่อนได้รับทุน

1) สภาพความเป็นอยู่

ครอบครัวมีพี่น้องจำนวน 2 คน นักเรียนเป็นพี่สาวคนโต และมีน้องสาวอีก 1 คน บ้านตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียน 25 กิโลเมตร สภาพบ้านเป็นบ้านชั้นเดียวได้ถูกปรัง หน้าฝนมีน้ำขังอยู่หน้าบ้านหลังบ้านเป็นเชิงเขาลาดเอียง มีที่ทำไร่ถั่วลิสงประมาณ 3 ไร่ ทำได้ปีละ 1 ครั้ง อาชีพเสริมของทางบ้าน พ่อทำงานเป็นช่างก่อสร้าง รายได้วันละ 200 บาทต่อวัน ขณะนี้ได้ไปทำงานอยู่ที่สมอทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนแม่ค้าขายอยู่ที่น้ำตกถิ่นไทยซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีสัมตำไก่อ่างไว้บริการให้กับผู้มาเที่ยวน้ำตก รายได้ไม่แน่นอนรายได้ต่ำสุดในแต่ละวันวันละ 50 บาท ถ้าเป็นวันหยุดเสาร์-อาทิตย์จะได้วันละ 1,000 บาท ซึ่งครอบครัวได้ตั้งใจจะส่งบุตรสาวทั้ง 2 คน ให้เรียนได้สูงสุด แต่ค่าใช้จ่ายในปัจจุบันยังเป็นปัญหาให้กับครอบครัว ยังเป็นหนี้เป็นสินในหลักแสน

“ในปีนี้นี้คงลำบากมากขึ้น เพราะหลังสงกรานต์ทางองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ให้ค้าขายบริเวณน้ำตกถิ่นไทย ต่อไปคงไปรับจ้างหารายได้กับพ่อซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอนและห่างครอบครัวมากขึ้น ในฤดูทำไร่ก็ทำถั่วลิสงหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่ง”

การไปเรียนของลูก ต้องเดินทางโดยรถยนต์ที่เหมาจ่ายประจำเดือน เดือนละ 450 บาท และให้ลูกไปกินโรงเรียนวันละ 30 บาท 2 คนก็ใช้จ่ายวันละ 60 บาท

“บางครั้งหมุนเงินไม่ทันต้องหยิบยืมจากพี่สาวข้างบ้าน ในแต่ละเดือนเงินที่ได้พ่อหามาได้ และแม่ค้าขายได้รวมกันแล้วไม่เหลือเก็บ ทุกคนต้องช่วยกันประหยัด ในช่วงปิดเทอมลูก ๆ ก็ ออกรับจ้างบ้างเพื่อช่วยเหลือครอบครัวบ้างตามโอกาสที่มี”

2. เหตุที่มารับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอทุน

ได้ทราบจากครูว่ามีทุนการศึกษาจากกองกลางกินแบ่งรัฐบาล จึงเขียนใบสมัครไป

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

ทำให้นักเรียนได้มีเวลาเรียนมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากไม่ต้องไปทำงานรับจ้างเพื่อหาเงิน มาเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารกลางวันและค่ารถไปโรงเรียน และตั้งใจจะศึกษาต่อในทาง การแพทย์ แต่ยังคงวลในเรื่องภาษาของลูกที่ยังไม่ดีพอ แต่เห็นความพยายามของลูกก็ดีใจ ยิ่ง ได้รับทุนสนับสนุนด้วยแล้วทำให้ลูกมีผลการเรียนดีขึ้นมาบ้าง และคิดว่าจะให้ดีขึ้นกว่านี้อีก การ ได้รับทุนทำให้ทางบ้านได้บรรเทาความเดือดร้อนได้มาก เพราะมีเงินในการใช้จ่ายเป็นค่ารถและ อุปกรณ์การเรียน ซึ่งถ้าเป็นเมื่อก่อนนั้นจะต้องหยิบยืมมาก่อนและหาใช้หนี้เขา

“ดีใจที่ลูกได้รับทุนครั้งนี้ และอยากให้ มีทุนต่อ ๆ ไป เพื่อแบ่งเบาความเดือนร้อนของ ครอบครัวและช่วยให้ลูกได้มีโอกาสได้เรียนต่อในระดับสูงขึ้น”

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

เมื่อตอนเล็ก ๆ ลูกเคยป่วยแล้วไปหาหมอเพื่อรักษา แล้วคุณหมอได้ฉีดยาซึ่งลูกบ่นว่าเจ็บ มากและร้องไห้ ทำให้มีความรู้สึกไม่ติดต่อกับคุณหมอที่ฉีดยาแล้วทำให้เขาเจ็บ ทำให้คิดว่าเมื่อโตไป แล้วอยากเป็นคุณหมอเพื่อมารักษาคนและจะไม่ให้คนถูกรักษาเกิดความเจ็บป่วย

“จากการดูผลการเรียนของลูกแล้วยังเป็นที่น่าไม่พอใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษ เท่าที่ควร ต้องขยันให้มากขึ้น”

กรณีศึกษาที่ 7 เพศหญิง อายุ 13 ปี
เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
จังหวัด อุบลราชธานี
ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่
บุตรผู้มีรายได้น้อย

1. สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวก่อนได้รับทุนการศึกษา

อาศัยอยู่กับยาย บ้านพักเป็นบ้านของยาย มารดาเสียชีวิตเมื่ออายุ 2 ขวบ มีพี่ชาย 1 คน ไปทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร แต่มีรายได้ไม่มากนัก ไม่ได้ส่งเงินมาให้ บิดาแต่งงานใหม่ ไม่ได้พบกับบิดาเป็นเวลาหลายปีแล้ว นักเรียนมีความสามารถในการร้องเพลงมีรายได้พิเศษจากการเป็นนักร้องของโรงเรียน แต่ก็ไม่ใช่อายได้ประจำ ยายอายุมากแล้ว ไม่มีรายได้ประจำ รับจ้างสานกระติบข้าว ค่าใช้จ่ายส่วนมากมาจากรายได้พิเศษของนักเรียน มีรายจ่ายประจำคือค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหารประมาณเดือนละ 3,000 บาท ค่ารถรับจ้างภาคเรียนละ 1,800 บาท บ้านพักนักเรียนอยู่ไกลจากโรงเรียน ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

2. เหตุผลและวิธีการในการขอรับทุนการศึกษา

นักเรียนที่ได้รับทุนเป็นบุตรผู้มีรายได้น้อย ได้รับการคัดเลือกจากโรงเรียน เหตุผลคือมีรายได้น้อย

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

นักเรียนได้นำเงินทุนที่ได้รับมาใช้จ่ายเป็นค่ารถรับจ้าง ค่าอุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบ และค่าอาหารที่โรงเรียน จ่ายไปแล้วประมาณ 4,000 บาท ได้เงินทุนงวดแรก 7,000 บาท สำหรับผลที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1) การมีเวลาเรียนเต็มที่

นักเรียนมีเวลาเรียนไม่มากขึ้น เพราะต้องทำงานร้องเพลงเช่นเดิม แต่ต่อไปนี้จะใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียนให้มาก เนื่องจากเกรงว่าจะไม่สมควรกับการได้รับทุนการศึกษา

2) การมีโอกาสศึกษาต่อ

นักเรียนมีโอกาสมากขึ้น เพราะได้รับทุนการศึกษา คิดว่าถ้าได้รับทุนต่อไปแล้วคงจะได้เรียนต่อแน่นอนเพราะมีทุนสำรอง ทำให้สบายใจมากขึ้น มีทางเลือกในการศึกษาต่อตามที่ตั้งใจ จะให้ทุนเป็นการสร้างโอกาส เพราะอยากเป็นนักร้อง อยากฝึกฝนในการเรียนร้องเพลงหรือเกี่ยวกับการร้องเพลง

3) ผลการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง

ผลการเรียนยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก เท่าเดิม แต่ก็ไม่ได้ดีมาก ได้เกรด 2.3 เรียนไม่เก่งวิชาสามัญ แต่จะพยายามตั้งใจเรียนให้มากกว่าเดิม เพราะคิดว่าการได้รับทุนทำให้มีกำลังใจในการเรียนมากขึ้น

4) สภาพความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงและการลดภาระของพ่อแม่

สภาพความเป็นอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงเพราะดำรงชีวิตแบบเดิม ไม่ฟุ่มเฟือย ไปร้องเพลงช่วยงานโรงเรียนและหารายได้พิเศษเช่นเดิม แต่มีกำลังใจดีขึ้น และได้ลดภาระในการต้องช่วยผู้ปกครองหารายได้ เพราะเห็นว่าการทำางานนั้นเป็นสิ่งที่เคยทำ และมีความสุข ตอบแทนบุญคุณอาจารย์ด้วยเพราะเป็นวงดนตรีของโรงเรียน ส่วนทุนที่เหลือน่าจะเป็นการสำรองไว้ในเวลาขาดแคลนหรือจำเป็นมาก ๆ

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

คิดว่าจะตั้งใจเรียนหนังสือให้มากขึ้น เพราะมีความคิดว่าการศึกษาเป็นการสร้างโอกาสทำให้นำไปสู่การยอมรับของสังคม มีโอกาสเลือกงานมากขึ้น ก่อนได้รับทุนคิดว่าอาชีพนักร้องนั้น

ทำให้มีรายได้พอสมควร แต่การได้รับทุนนั้นก็เป็นการส่งเสริมให้ได้เรียนต่อแม้จะไม่ใช่สาขาที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง แต่อยากได้วุฒิปริญญาตรีทำให้คนยอมรับ

การที่ได้รับทุนนี้เป็นการสร้างโอกาส เห็นว่ารัฐบาลยังเห็นใจคนยากจน ไม่ทำให้เกิดความแตกต่างกันมากนัก เดิมก็ช่วยเหลือโรงเรียนและครูอยู่แล้ว แต่คิดว่าจะตอบแทนบุญคุณที่ได้รับทุนด้วยการตั้งใจเรียน เป็นคนดี ช่วยเหลือสังคม

กรณีศึกษาที่ 8 เพศชาย อายุ 15 ปี
เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
จังหวัด นครศรีธรรมราช
ประเภททุน ทุนการศึกษาแก่นักด้อยรายได้น้อย

1. สภาพความเป็นอยู่

พ่อแม่หย่าร้างกัน นักเรียนจึงอยู่กับป้าและยายตั้งแต่เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนเป็นญาติฝ่ายสามีของป้า ซึ่งเมื่อก่อนสามีของป้ารับราชการเป็นเจ้าหน้าที่สรรพากร แต่ตอนนี้ได้เสียชีวิตเป็นเวลาหลายปีแล้ว ป้าไม่ได้ทำงานอะไร ลูก ๆ ของป้าสำเร็จการศึกษาทั้งหมดแล้วทุกคนได้ทำงานทุกคนแล้ว และลูก ๆ ส่งเงินมาให้ป้าเป็นค่าใช้จ่ายประจำเดือนทุกเดือน ซึ่งป้าก็ต้องจุนเจือนักเรียนบ้างบางส่วนแต่เฉพาะค่าอาหารการกินที่บ้านเท่านั้น พ่อแม่ไม่เคยมาหาและดูแลรับผิดชอบ ไม่สามารถติดต่อได้

เทศบาลนครศรีธรรมราชสนับสนุนช่วยเหลือให้ค่าใช้จ่ายประมาณ 3,000 บาทต่อภาคเรียน โดยให้ต่อเนื่องถึง ม. 6 ถ้าไม่ได้รับค่าใช้จ่ายจากเทศบาลจะลำบากมาก ตอนนี้ก็ไม่รู้ว่าทุนของเขาเหลืออยู่เท่าไร เพราะนักเรียนเป็นคนรับผิดชอบดูแลใช้จ่ายของเขาเอง เก็บไว้เอง ป้าก็ต้องจุนเจือบ้างถ้าไม่พอ ทุนที่ได้มาเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนทั้งสิ้น ผลการเรียนดี

วันเสาร์-อาทิตย์ นักเรียนไปหารายได้พิเศษโดยไปทำงานรับจ้างล้างจาน เสิร์ฟอาหาร ตั้งแต่ประมาณ 9 โมงเช้า-6 โมงเย็น ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท

2. เหตุผลที่ขอรับทุนและกระบวนการในการขอรับทุน

เนื่องจากนักเรียนต้องการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยตนเอง ดังนั้นเมื่อมีการรับสมัครทุน จึงสมัครผ่านครูที่โรงเรียน

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว

นักเรียนสามารถนำเงินทุนที่ได้มาแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้มาก โดยนักเรียนใช้ในการซื้อสิ่งจำเป็นในการเรียน และค่าใช้จ่ายประจำวัน

2) โอกาสในการศึกษาต่อ

นักเรียนตั้งใจจะนำเงินไปใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อจะได้เรียนแพทย์ให้ได้

4.3.2 ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม ระดับประถมศึกษา

กรณีศึกษาที่ 9 เพศหญิง อายุ 11 ปี
เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จังหวัด พิษณุโลก
ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำ
ประโยชน์แก่ราชการและสังคม
อาชีพิบิดา รับราชการ
อาชีพมารดา รับราชการ

1. สภาพความเป็นอยู่

ครอบครัวมีบุตร 1 คน เป็นเพศหญิง ที่พักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยว 2 ชั้น มีห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว สภาพบ้านค่อนข้างใหม่เนื่องจากเพิ่งย้ายเข้ามาอาศัยประมาณ 2 ปี บ้านอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 5 กิโลเมตร การเดินทางมาโรงเรียนนักเรียนจะอาศัยรถของบิดามาส่งที่โรงเรียนทุกวัน จึงทำให้การเดินทางมาได้โดยสะดวก

สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวผู้ที่ได้รับทุนการศึกษา มีความเป็นอยู่ค่อนข้างดี เนื่องจากบิดามารดามีอาชีพรับราชการได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาท/เดือน จึงทำให้สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้ไม่ขัดสน ทุนการศึกษาที่ได้รับคือ เป็นเกียรติและมีคุณค่าสำหรับลูกเพราะ

ถึงแม้ว่าพ่อแม่ทำงานรับราชการ แต่ได้อุทิศตน อุทิศเวลาทำงานให้กับราชการจนทำให้มีโอกาสได้รับการดูแลจากรัฐบาล ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้กับข้าราชการที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรได้

2. การต้องการช่วยหารายได้

นักเรียนที่ได้รับทุนยังไม่ได้ช่วยหารายได้เนื่องจากกำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา และผู้ปกครองต่างก็มีอาชีพที่มีเงินเดือนเพียงพอดต่อการใช้จ่าย จึงต้องการให้ลูกตั้งใจศึกษาเรียนรู้ เรียนพิเศษเพิ่มเติมอยู่เสมอ

“อยากให้ลูกเรียนเก่ง ๆ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะให้ลูกช่วยหารายได้ เพียงต้องการให้ลูกมีความรับผิดชอบในการเรียนก็พอแล้ว”

3. ผลการเรียนรู้ของเด็กก่อนรับทุน

การเรียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ก่อนได้รับทุนและหลังได้รับทุนการเรียนค่อนข้างดี ตลอด เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เด็กนักเรียนจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ พัฒนาผู้เรียนอยู่เสมอ

“ลูกเรียนดีมาตลอด เพราะเขาเป็นคนที่รับผิดชอบงานที่ครูมอบหมายดีมาก”

4. เหตุที่มารับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอรับทุน

1) เหตุผลในการขอรับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอทุน

การขอรับทุนการศึกษา เป็นการพิจารณาจากบิดา-มารดาที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เนื่องจากบิดามีเกียรติประวัติการทำงานดีเด่น จึงเป็นผู้ที่ยื่นขอทุนการศึกษาให้บุตรในครั้งนี้

“ดูจากหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดผู้ที่จะยื่นและมีโครงการได้รับทุนจะต้องมีคุณสมบัติดีเด่นและได้รับยกย่องเป็นพิเศษ จึงจะได้รับการพิจารณาคัดเลือก”

2) ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อขอทุน

การขอรับทุนการศึกษา ค่อนข้างมีเวลาจำกัดในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานเพราะบิดาทราบรายละเอียดจากมารดาและมีเวลาจำกัดจึงเร่งรีบดำเนินการเพราะการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต้นสังกัดแจ้งประชาสัมพันธ์และกำหนดวันยื่นขอทุนเพียงไม่กี่วัน

“พอทราบข่าวก็มาจัดเตรียมเอกสาร พอมาคิดว่าตัวเอง(มารดา)คงจะไม่มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเพราะหลักฐานการทำคุณประโยชน์ไม่ปรากฏเป็นที่ยอมรับระดับประเทศ จึงได้ให้บิดา (ของลูก)เป็นผู้ทำรายละเอียดใบสมัครและเตรียมเอกสารหลักฐานเพียง 1 คืบ พอตีผู้เป็นบิดามีข้อมูลจัดเตรียมไว้ค่อนข้างพร้อม”

5. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) การมีเวลาเรียนอย่างเต็มที่

การได้รับทุนการศึกษาถือเป็นโอกาสที่นักเรียนได้มีกำลังใจในการเรียนเพราะถ้าหากมีค่าใช้จ่ายก็สามารถนำเงินที่ได้รับมาใช้จ่ายได้

“ โดยปกติลูกจะขยันตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียนตลอดตั้งนั้น ลูกจะมีเวลาเรียนเต็มที รู้สึกว่าจะเรียนดีขึ้นเรื่อย ๆ”

2) การมีโอกาสดูการศึกษาต่อ

การได้รับทุนการศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว นักเรียนตั้งใจและมีความตั้งใจ จะนำเงินมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีคุณค่าต่อการศึกษาต่อ

“ อยากนำเงินทุนการศึกษามาไว้สำหรับเรียนต่อ อยากให้ได้ทุนต่อเนื่องจะได้เรียนสูง ๆ”

“ ทุนที่ได้รับรู้สึกจะโอนมาให้เพียง 2 งวด พอปีการศึกษา 2548 คุณเจียบไป รัฐไม่เห็นโอนเงินมาให้ตามเงื่อนไขถ้าเป็นไปได้ควรให้ผู้ได้รับทุนได้ทุนต่อเนื่องถึงปริญญาตรี”

3) ผลสัมฤทธิ์ที่เปลี่ยนแปลง

โดยปกตินักเรียนจะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูประจำชั้นอย่างดีสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงจึงพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น

4) การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว

ทุนการศึกษาที่นักเรียนได้รับ บิดา-มารดา ได้มอบให้ลูก (นักเรียน) ได้วางแผนว่าจะนำมาใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนในบางเรื่องเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของเงินที่ได้รับ

“ โดยปกติ จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเรียนทุกอย่างแต่อยากให้ลูกได้เห็นคุณค่าและเงินทุนที่ได้รับมาอยากให้นำมาใช้เพื่อการศึกษาจริง ๆ จึงพยายามสอนให้นำมาใช้เฉพาะในเรื่องการเล่าเรียนเท่านั้น ลูกเชื่อฟังดีมาก”

6. สิ่งที่จะทำต่อไป

“ ต้องการให้ลูกสอบเข้าเรียนต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงของจังหวัด เพื่อวางเป้าหมายในการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในอนาคต”

กรณีศึกษาที่ 10 เพศหญิง อายุ 11 ปี

เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จังหวัด อุบลราชธานี

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้ทำ

ประโยชน์แก่ราชการและสังคม

อาชีพิบิดา ทหาร

อาชีพนมารดา ค้าขาย

1. สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวก่อนได้รับทุนการศึกษา

อาศัยอยู่ที่บ้านพักทหารในมณฑลทหารบกที่ 22 มีพี่ชาย 1 คน เรียนอยู่ระดับชั้นปวส. มารดาขายอาหารตามสั่งอยู่ที่ข้างโรงพยาบาลค่ายสรรพสิทธิ ในวันหยุดก็ไปช่วยแม่ทำงานบ้าง ไม่ลำบากมากนัก เพราะได้รับประทานอาหารทุกมื้อ บิดาไปราชการที่ชายแดนภาคใต้และทำงานเสี่ยงภัย

2. เหตุผลและวิธีการในการขอรับทุนการศึกษา

นักเรียนที่ได้รับทุนเป็นบุตรผู้ทำคุณประโยชน์ หน่วยงานที่บิดาทำงานอยู่เป็นผู้พิจารณา คัดเลือก เหตุผลคือมีรายได้น้อยและเสี่ยงภัย

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

นักเรียนยังไม่ได้รับทุนการศึกษา จึงไม่สามารถบอกถึงผลที่เกิดขึ้นได้ แต่คิดว่าถ้าได้รับทุนแล้วคงจะดีขึ้น เพราะจะนำเงินทุนเก็บไว้เป็นค่าเรียนกวดวิชา เพราะจะสอบเข้า ม. 1 แล้ว แต่คิดว่าไม่เป็นการช่วยลดภาระในการต้องช่วยผู้ปกครองหารายได้ เพราะยังไม่ได้รับทุน และนักเรียนก็ยังช่วยทำงานตามปกติ แต่คิดว่าเงินทุนน่าจะเป็นการสำรองไว้ในเวลาขาดแคลนหรือจำเป็นมาก ๆ

กรณีศึกษาที่ 11 เพศหญิง อายุ 11 ปี

เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จังหวัด นครศรีธรรมราช

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตร

ผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและ

สังคม

อาชีพบิดา ทหาร

อาชีพมารดา แม่บ้าน

1. สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวก่อนได้รับทุนการศึกษา

พ่อเป็นทหาร ส่วนแม่ไม่ได้มีอาชีพประจำแต่ทำงานเป็นแม่บ้าน นอกจากพ่อก็มีอาชีพรับราชการแล้วยังมีสวนส้มโออยู่ที่ตำบลท่าเรือ ที่หลังบ้านพักก็เลี้ยงไก่ รายได้ของพ่อประมาณเดือนละ 14,000 บาท และมีรายได้นิดหน่อยจากการทำสวนส้มโอและเลี้ยงไก่ที่หลังบ้านพัก รายได้แค่นี้ก็พออยู่ได้เพราะไม่สูบบุหรี่และไม่ดื่มเหล้า

การช่วยเหลือทางบ้านก็มี เช่น ช่วยกวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน ส่วนมากจะมีเวลาช่วยงานบ้านน้อย เพราะพ่อกับแม่มาที่บ้านก็ต้องทำการบ้าน เวลาจะเข้าไปทำสวนก็เข้าไปกันทั้งบ้าน โดยส่วนมากจะไปกันในวันหยุด

2. เหตุผลและวิธีการในการขอรับทุนการศึกษา

บิดาของนักเรียนเป็นทหาร ไปปฏิบัติหน้าที่ที่ประเทศติมอร์จึงทำให้ได้รับการพิจารณาจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม

“ทางกองทัพบกที่ 4 เขาให้สิทธิสำหรับทหารที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศติมอร์ โดยประมาณร้อยละ 60 ของทหารที่ยื่นใบสมัครรับทุนนี้จะได้รับทุน กองทัพบกจะตั้งคณะกรรมการพิจารณาในระดับประถมศึกษาจะได้รับ 6,000 บาท ทหารแต่ละคนสามารถขอรับทุนให้แก่บุตรได้เพียงคนเดียว”

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) การมีโอกาสศึกษาต่อ

เงินทุนที่ได้นักเรียนจะเก็บไว้เรียนตอนที่เข้าเรียนชั้น ม. 1 ตอนนี้นักเรียนพยายามใช้ทุนนี้น้อยที่สุดโดยมุ่งหวังไว้ว่าจะสอบเข้าเรียนที่เดียวคือ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ คิดว่าคงจะสอบได้แน่นอน ถ้าจับฉลากก็ไม่แน่ใจเหมือนกัน นักเรียนอยากเรียนต่อที่โรงเรียนนี้ นักเรียนเป็นเด็กเรียนดี เรียนอยู่ในระดับที่ 2-3 ของห้อง เรียนอยู่ห้อง King พี่ก็เรียนเก่ง จะได้รับทุนกองทัพบกสลับกับเขา พี่ได้ 2 ปี เขาก็ได้ 2 ปี เพราะเขาเป็นคนเรียนเก่งทั้ง 2 คน

2) การบรรเทาความเดือนร้อนของครอบครัว

ทุนนี้จะเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่าย ตอนนี้อยู่เหลืออยู่ 7,000 บาท ถ้าได้รับทุนก็ดีเป็นกำลังใจแก่นักเรียนเพื่อจะได้ขยันเรียนขึ้นและช่วยแบ่งเบาภาระให้กับผู้ปกครองเพราะเมื่อเปิดภาคเรียนใหม่ในปีการศึกษาหน้าก็ต้องใช้เงินแน่นอน แต่ในขณะนี้ผู้ปกครองยังคงขอเก็บเงินไว้ก่อนเพื่อใช้ในยามจำเป็น

“ เงินของเขาจะยังเก็บไว้ทั้งหมด เพื่อไว้เป็นกำลังใจให้ลูก ตอนนี้อยู่คิดว่าไม่จำเป็นต้องใช้เงินในส่วนนี้ ยังสามารถดูแลได้อยู่ เด็กยังเล็กไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายอะไรมาก และที่โรงเรียนเขาจัดสอนพิเศษในวันเสาร์และอาทิตย์ให้อยู่แล้ว ซึ่งเป็นนโยบายของเทศบาล”

ระดับมัธยมศึกษา

กรณีศึกษาที่ 12 เพศหญิง

อายุ 13 ปี

เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จังหวัด พิษณุโลก

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษา

แก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่

ราชการและสังคม

อาชีพิบิดา นักการ

อาชีพนารดา ตัดเย็บเสื้อผ้า

1. สภาพความเป็นอยู่ก่อนได้รับทุนการศึกษา

ครอบครัวมีพี่น้องจำนวน 2 คน นักเรียนเป็นพี่สาวคนโต และมีน้องสาวอีก 1 คนอายุ 2 ปี 8 เดือน เป็นโรคกรวยไตอักเสบ บ้านตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียนไม่มากนัก

บ้านที่อยู่อาศัยเป็นบ้านชั้นเดียว อยู่แวดล้อมด้วยญาติจำนวน 4 หลัง มีความอบอุ่นตามสภาพที่ช่วยเหลือดูแลกัน พ่อเป็นนักการภารโรงที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต

2 รายได้ยังไม่พอเลี้ยงครอบครัว แม้อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าเล็ก ๆ น้อย ๆ เดือนละ 1,000 – 2,000 บาท เพื่อช่วยเหลือครอบครัวอยู่ที่บ้านและต้องดูแลลูกคนเล็กที่เป็นโรคกรวยไตอักเสบ

“พ่อทำงานหนักจะเดินทางไปทำงานตั้งแต่เช้า ไม่ค่อยได้มีโอกาสไปรับส่งลูก จึงให้ไปกับลุงซึ่งผ่านหน้าโรงเรียน มีโอกาสก็ได้ไปส่งบ้าง เวลากลับ แม่ไปรับ”

เนื่องจากลูกสาวคนเล็กเป็นโรคกรวยไตอักเสบตั้งแต่เล็ก การรักษาจำเป็นต้องใช้เงินมากและบางครั้งต้องเดินทางไปรักษาถึงกรุงเทพ โดยคำแนะนำของคุณหมอและต้องเดินทางโดยเครื่องบิน มีค่าใช้จ่ายมากแต่เพื่อลูกจึงต้องดูแลรักษาชีวิตของเขาให้ดีที่สุด

“ลูกสาวจะช่วยเหลือครอบครัวได้มาก นอกจากจะเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมแล้วยังช่วยเหลือครอบครัวได้มาก ช่วยดูแลน้องได้เป็นอย่างดี เก็บกวาดทำความสะอาดบ้านและหุงข้าวปลาอาหารให้ครอบครัวได้”

2. เหตุที่มารับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอทุน

ทางโรงเรียนได้คัดเลือกให้ได้รับทุนครั้งนี้ เพราะเป็นทุนของผู้ทำประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ที่ชอบในเรื่องนี้ ชอบช่วยเหลือผู้อื่นและประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมตลอดมา และได้รับรางวัลจากโรงเรียนให้เป็นบุคคลที่ช่วยเหลือสังคมและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม จนคณะกรรมการเห็นความดีของลูกและมอบทุนการศึกษาครั้งนี้ให้เป็นจำนวน 10,000 บาท

“รู้สึกดีใจที่ได้รับทราบว่าได้รับทุนจากรัฐบาล หวังว่าคงได้ช่วยเหลือครอบครัว เพราะค่าใช้จ่ายในครอบครัวมีมาก แต่ขณะนี้ลูกไปเปิดบัญชีไว้ก็ยังไม่มีเงินทุนเข้าบัญชีตามที่ได้รับแจ้ง ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด ซึ่งได้ทราบข่าวจากโรงเรียนอื่น ๆ ว่ายังไม่ได้รับทุนเหมือนกัน”

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

การเรียนของนักเรียนเป็นไปตามปกติเพราะไม่ได้รับทุนที่แจ้งไว้ ไม่สามารถให้คำตอบได้ว่าดีหรือไม่ดี แต่การเรียนของนักเรียนก็ดีขึ้นซึ่งไม่ได้เกี่ยวกับทุนที่จัดสรรให้

“ดีใจที่ทราบข่าวว่าลูกได้รับทุนครั้งนี้ แต่จนถึงขนาดนี้ก็ยังไม่ได้รับทุนที่ให้ จึงรู้สึกว่าเป็นการโดนหลอกเรื่องการรับทุนเสียมากกว่า และเป็นเวลาเนิ่นนานมาแล้วก็ยังไม่ได้รับทุน และคิดว่าคงไม่มีโอกาสได้รับทุน”

4. สิ่งที่ทำต่อไป

สำหรับการทำสิ่งต่อไปคงไม่เกี่ยวกับทุนการศึกษา แต่เกี่ยวกับความต้องการของลูกและครอบครัวที่จะต้องส่งเสียลูกให้ได้รับการศึกษาเท่าที่จะสูงได้ ซึ่งลูกมีความต้องการจะเรียนสายศิลป์ ก็แล้วแต่เขา การเรียนของลูกก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ

“หวังว่าคงไม่ต้องพึ่งพาทุนการศึกษาของรัฐแล้ว เพราะการพิจารณาให้ได้รับทุนแต่ไม่ได้รับทุนทำให้เสียความรู้สึกของคนจนอย่างยิ่ง ซึ่งอยากขอรับรองว่าอย่าได้หลอกคนจนอีกเลย”

กรณีศึกษาที่ 13 เพศหญิง อายุ 13 ปี

เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จังหวัด อุบลราชธานี

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้ทำ

ประโยชน์แก่ราชการและสังคม

อาชีพบิดา รับราชการ

อาชีพมารดา รับราชการ

1. สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวก่อนได้รับทุนการศึกษา

นักเรียนเป็นบุตรคนเดียว มีบ้านพักเป็นของตนเอง ทราบว่าบิดามารดามีหนี้สินจากการสร้างบ้านและซื้อรถยนต์ แต่ก็มีความเป็นอยู่ปานกลาง ใช้จ่ายอย่างประหยัด บิดามารดามีอาชีพรับราชการต่างอำเภอต้องเดินทางไปกลับทุกวัน มีค่าใช้จ่ายประจำของนักเรียนคือเรียนกวดวิชาเดือนละประมาณ 800 บาท และค่าอาหารกลางวันที่โรงเรียน ค่าเดินทางไปโรงเรียน เดือนละประมาณ 2,000 บาท

2. เหตุผลและวิธีการในการขอรับ

ทุนการศึกษา

นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานต้นสังกัดของบิดา เหตุผลคือมีบิดามีผลงานดีเด่น และพิจารณาจากผลการเรียนของนักเรียนด้วย

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

เปลี่ยนแปลงไปบ้างเพราะว่ามีเงินเก็บเป็นทุนในการศึกษาต่อและเมื่อเดือนธันวาคมหรือจำเป็นก็สามารถนำเงินทุนมาใช้จ่ายสำรองก่อนได้ มีกำลังใจมากขึ้น ไม่กังวล และนักเรียนยังไม่ได้เบิกจ่ายเงินทุนนี้จำนวน 10,000 บาท เพราะบิดาให้เก็บไว้เป็นทุนในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี หรือเก็บไว้เมื่อคราวจำเป็นจริง ๆ สำหรับผลที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านดังนี้

1) การมีเวลาเรียนอย่างเต็มที่

นักเรียนมีเวลาเรียนมากขึ้น เพราะทำให้มีกำลังใจในการเรียนรู้มากขึ้น และคิดว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ต้องใช้เวลาในการเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิมให้สมกับที่ได้รับทุนการศึกษา

2) การมีโอกาสศึกษาต่อ

นักเรียนคิดว่าทำให้มีโอกาสมากขึ้น เพราะคิดไว้ว่าจะศึกษาต่อในระดับที่สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้

3) ผลการเรียนที่เปลี่ยนแปลง

ผลการเรียนดีขึ้น เพราะคิดว่าการที่ผลการเรียนดีเป็นสาเหตุของการได้รับทุนจึงพยายามตั้งใจเรียนให้มากขึ้น คิดว่าการได้รับทุนทำให้ต้องพยายามขวนขวายและมีกำลังใจในการเรียนมากขึ้น

4) การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว

การได้รับทุนไม่ได้ลดภาระในการต้องช่วยผู้ปกครองหารายได้ เพราะปกตินักเรียนไม่ได้หารายได้ เนื่องจากบิดามารดาสามารถเลี้ยงดูนักเรียนได้ แต่การได้รับทุนเป็นการลดภาระในเรื่องหนี้สิน เพราะนำเงินในส่วนที่ต้องไปเก็บเป็นทุนไปชำระหนี้สินก่อน

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

มีความตั้งใจว่าจะประกอบอาชีพแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งจะต้องใช้เงินทุนมาก การได้รับทุนจึงทำให้มีโอกาสที่จะศึกษาต่อตามที่ตั้งใจมากขึ้น

การที่ได้รับทุนนี้เป็นการสร้างกำลังใจเพราะคิดว่าการที่บิดาทำงานมีผลงานดีเด่นแล้วมีการให้ทุนการศึกษาแก่บุตร ทำให้มีโอกาสเรียนต่อในระดับสูงเพราะแม้ว่าบิดามารดาจะรับราชการแต่ก็มีเงินเดือนไม่มากนักและมีหนี้สินพอสมควร จึงคิดตอบแทนคุณส่วนรวมด้วยการตั้งใจเรียนและทำตนเป็นคนดีของสังคม และช่วยเหลือคนอื่นเสมอ เช่น เพื่อน ครู และชุมชน และคิดว่า การที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งใดต้องมาจากความพยายามของตนเองก่อน แม้จะมีทุนถ้าไม่พยายามตั้งใจเรียนหรือใช้ทุนไปในทางที่ผิดก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการประกอบอาชีพได้

กรณีศึกษาที่ 14 เพศหญิง

อายุ 16 ปี

เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จังหวัด กรุงเทพมหานคร

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตร

ผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและ
สังคม

อาชีพบิดา ทหาร อาชีพมารดา แม่บ้าน

1. สภาพก่อนได้รับทุนการศึกษา

1) สภาพความเป็นอยู่

ครอบครัวมีบุตร 2 คน เป็นหญิง 1 คน (คือนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาซึ่งเป็นบุตรคนสุดท้าย) บุตรชายซึ่งเป็นบุตรคนแรก ขณะนี้ทำงานพร้อมส่งเสียตนเองเรียนหนังสือในระดับปริญญาตรีไปด้วย ด้วยคิดว่าไม่ต้องการสร้างภาระที่มีอยู่ของบิดามารดา ในเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัวและการส่งเสียเลี้ยงดูน้องสาวที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย บิดาของเด็กนักเรียนที่ได้รับทุนให้ข้อมูลว่า

“ลูกชายคนโตเขาก็อยากเรียนหนังสือต่อนะ แต่เห็นว่าพ่อแม่ลำบากมาก เขาก็เลยหางานทำแล้วก็พยายามส่งตัวเองเรียนไปด้วย”

“พี่ชายเค้าเสียสละ ให้น้องได้เรียน หางานทำจนได้ พอที่หลังก็เริ่มหาเงินไปเรียนไปด้วย ถึงเขาจะไม่พอให้ตั้งคอะไรเรา แค่พอตัวเขาเองก็ดีแล้ว”

ลักษณะของบ้านพักเป็นแฟลตรวม จำนวน 2 ชั้น ซึ่งแยกห้องเป็นห้องเดี่ยว ครอบครัวละ 1 ห้อง ขนาดค่อนข้างเล็ก สภาพค่อนข้างเก่ามาก อาจเนื่องมาจากเป็นบ้านพักรับรองของทหารชั้นผู้น้อย แต่มีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย บ้านพักอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 2 กิโลเมตร ดังนั้นนักเรียนจึงสามารถเดินมาโรงเรียนได้โดยสะดวก

เมื่อสังเกตจากสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านค่อนข้างมีเฉพาะสิ่งจำเป็น ไม่พบสิ่งของเครื่องประดับตกแต่งบ้าน สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น พบว่ามีสภาพค่อนข้างเก่ามาก สภาพของโต๊ะ เก้าอี้ในบ้านค่อนข้างเก่า สังเกตว่าน่าจะเป็นสิ่งที่ต่อใช้เอง ไม่ใช่ได้จากการซื้อหามา นอกจากนั้นเมื่อสังเกตจากการแต่งกายในชุดนักเรียน จะมีลักษณะค่อนข้างเก่า แต่มีความสะอาดเรียบร้อยและถูกระเบียบของโรงเรียน การแต่งกายของผู้ปกครองทั้งบิดาและมารดาในวันที่ไปสัมภาษณ์นั้นมีลักษณะที่ธรรมดา สุภาพ ไม่ได้เป็นการแต่งกายที่หน้าแพ้นหรือทันสมัยนัก

สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวค่อนข้างมีความขัดสนเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ ถึงแม้จะรับราชการ แต่การเป็นทหารชั้นผู้น้อย มีเงินเดือนไม่มากนัก ได้รับเงินเดือนประมาณ 12,000 บาทต่อเดือน หลังจากหักรายจ่ายที่จำเป็นได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าสวัสดิการ ฌาปนกิจสงเคราะห์ และหักส่งเงินกู้ประจำเดือนเพื่อซื้อผ่อนบ้านสำหรับการเตรียมชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ แล้วจะเหลือ

รายได้สุทธิประมาณ 7,000 บาทต่อเดือนเท่านั้น แต่ทุกคนในครอบครัวก็พยายามประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือยในสิ่งไม่จำเป็น

“การได้รับทุนเป็นสิ่งที่ดี ตัวผมเองเงินเดือนไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายภายในบ้าน หลังจากหักรายจ่ายแล้ว จะเหลือเงินเดือนรับจำนวนไม่มากนัก และยังคงจ่ายค่าผ่อนบ้าน และรายจ่ายให้ลูกไปโรงเรียน และค่ากับข้าวทุกวัน เนื่องจากเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว ส่วนแฟนช่วยเย็บยกทรงขาย ได้ไหลละ 6 บาท เดือนหนึ่งได้ 200 ไหล ดีกว่าอยู่เปล่าๆ ได้เงินมาช่วยเหลือเป็นค่าน้ำมันรถ พี่ชายทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย หาเงินด้วยตนเอง..... ถ้าหัวหน้าครอบครัวไม่บริหารจัดการดีๆ ครอบครัวก็อดตาย ได้เงินทุนเอามาช่วยเหลือเจอจนเป็นค่าเทอม เงินออกช้าเกินกำหนด ต้องไปกู้ยืมเงินค้ำก่อนเพื่อไปจ่ายเป็นค่าเทอม พอได้เงินทุนก็เอาไปใช้หนี้”

2) การต้องช่วยหารายได้

นักเรียนที่ได้รับทุนยังไม่ได้ช่วยหารายได้ เนื่องจากผู้ปกครองคือทั้งบิดาและมารดา ค่อนข้างเป็นห่วงเกรงว่าจะมีอันตรายในระหว่างการเดินทางไปทำงานเสริม ประกอบกับต้องการให้เรียนอย่างเต็มที่และเมื่อกลับจากโรงเรียนนอกจากจะได้ช่วยงานบ้านแล้ว ต้องการให้ทบทวนเรื่องที่เรียนและมุ่งมั่นอยู่กับการเรียน สำหรับในช่วงปิดภาคเรียน นักเรียนที่ได้ทุนการศึกษาคิดว่าจะไปสมัครทำงานใกล้ๆ บ้าน

“ไม่ได้ให้ช่วยหารายได้ ไม่ได้ให้ไปทำ เป็นห่วง แต่ถ้าได้งานช่วงใกล้ๆ บ้านก็น่าทำ”

“อยากให้เรียนเต็มที่ แต่นี้ก็ไม่มีเวลาแล้ว ไม่ต้องช่วยหาเงินหรอก เขาก็ช่วยประหยัดอยู่แล้ว ผมก็พยายามประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย เย็นลงก็กลับบ้าน ไม่ไปเที่ยวเตร่ฟุ่มเฟือยที่ไหน ไม่งั้นเงินคงไม่พอแน่”

“ปิดเทอมอยากไปทำงานที่ศึกษาภัณฑ์ แต่ไม่รู้จะได้ไปทำหรือเปล่า เพราะพอไม่ยอมให้ไปเป็นห่วง พี่ชายบอกว่างานมันเหนื่อยนะ เราทนได้หรอก จะทนเค้าหรือ กลัวถูกหลอก”

3) การเรียนของเด็กก่อนรับทุน

การเรียนค่อนข้างอยู่ในเกณฑ์ดี ปัจจุบันมีผลการเรียนเฉลี่ย 3.41 เป็นนักเรียนที่มีความประพฤติดี

2. เหตุที่มารับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอรับทุน

1) เหตุผลในการขอรับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอทุน

การขอรับทุนการศึกษาในครั้งนี้ ครอบครัวของนักเรียนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนด ประกอบกับต้องการนำมาเป็นทุนการศึกษาให้กับบุตรเป็นอย่างไร

“ก็เห็นว่า เรามีคุณสมบัติครบตามที่กำหนดในหนังสือที่แจ้งมา เนื่องจากมีนโยบายของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงบอกว่า ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่รายได้น้อย จากสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่มีค่าครองชีพสูง ”

สำหรับกระบวนการในการขอรับทุน เริ่มตั้งแต่ การได้รับการแจ้งข่าวสารของทุนจากหน่วยงานต้นสังกัด แล้วจึงรวบรวมหลักฐานทั้งหมด ซึ่งต้องให้ทางโรงเรียนรับรองผลการเรียนที่ผ่านมาและความประพฤติด้วย หลังจากยื่นแบบขอรับทุนแล้ว มีการเปิดบัญชีเพื่อออกรายโอนเงินทุนการศึกษา โดยต้องส่งหลักฐานต่าง ๆ ทันทีหลังจากได้รับเงินแล้ว พร้อมทั้งปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือของผู้ได้รับทุนการศึกษาที่แจกให้

“ทราบเรื่องจากกองทัพอากาศที่ 1 ส่งมายังกองพลทหารบกที่ 11 คำสั่งมาบ่าย 3 โมงเย็น แล้วจะให้ส่ง 4 โมงเย็น แล้วมีสมุดให้เขียนถึงนายกทักษิณ ว่าเราอยากบออะไรกับนายก เอาเงินไปทำอะไร พอได้เงินปุ๊บ ต้องส่งให้เค้า ถ้าไม่รีบส่งหรือไม่ทำ เราอาจเสียสิทธิ์ เลยต้องเร่งรีบทำเรื่องผ่านโรงเรียน ให้ผู้อำนวยการเซ็น โรงเรียนก็ใกล้จะปิดเทอม ผู้อำนวยการไม่อยู่ต้องอาจารย์บีมตราโรงเรียนและเซ็นรับรองแล้วส่งไปที่กองทัพอ”

“การดำเนินการเค้าก็ต้องเอาเกรดเฉลี่ย ประวัติการเรียน ซึ่งก็แน่ใจว่าลูกตนเองไม่เกเร”

2) ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อขอทุน

การขอรับทุนการศึกษาสำหรับครอบครัวนี้ มีปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการติดต่อขอยื่นแบบรับทุนการศึกษา เนื่องจากได้รับการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์เข้ามา ทราบข่าววันสุดท้ายที่ต้องส่งหลักฐานให้ครบถ้วน ทำให้ต้องเร่งรีบอย่างยิ่งในการเตรียมหลักฐานเอกสารซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากให้ทันภายในหนึ่งวัน

“นี่ก็อ่อนดุนะ รีบแทบแย่ มีเวลาแค่ครึ่งวัน รีบมารถจะชนเอา กว่าจะให้โรงเรียนเซ็นแล้วประทับตรา ผ.อ.ก็ไม่อยู่ ดีว่าธุรการมีตราประทับ โชคดีไป รีบจนเกือบตกกระได ลุ้นแยเลย”

“มีเพื่อนบางคนก็พลาด.... ไม่ได้ทันขอ เพราะเอาไปให้โรงเรียนรับรองไม่ทัน”

นอกจากนั้นยังให้ข้อมูลว่า ระยะเวลาที่รอคอยการได้รับจัดสรรเงินทุนเป็นช่วงที่ยาวนานประมาณ 4-5 เดือน เงินทุนการศึกษาจึงเข้าบัญชีที่เปิดไว้ที่ธนาคารออมสิน มีการติดตามตรวจสอบยอดเงินที่จะเข้าในบัญชีเป็นระยะ ทำให้เกิดความวิตกกังวลอย่างยิ่ง เนื่องจากการ

จัดสรรทุนการศึกษาทั้งหมด 10,000 บาท จะแบ่งเป็น 2 วงด และทั้งสองวงดมีการจัดสรรเงินทุน
ล่าช้า เกินช่วงเวลาเปิดภาคเรียนที่ต้องนำเงินไปจ่ายเป็นค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

“อยากจะให้เวลาเงินเข้าแล้วมีหนังสือแจ้งด้วย จะได้ไม่ต้องวิตกกังวล จะได้ไม่ต้องไป
คอยรอดูที่ธนาคารบ่อย”

“อายุเขาเหมือนกันนะ ถ้ามเจ้าหน้าทีที่ธนาคารบ่อยมาก เขาสมุดไปเช็คตลอดว่าเงินเข้า
หรือยัง ยังไงก็ไม่เข้าชั้กที”

นอกจากนั้น ครอบครัวยังขาดความมั่นใจในเรื่องความต่อเนื่องของการจัดสรรทุนให้
เนื่องจากในปีการศึกษา 2548 ยังไม่ได้รับทุนการศึกษาแม้แต่วงดเดียว ทำให้เกิดข้อสงสัย
เกี่ยวกับความโปร่งใสของการจัดสรรทุน และมีข้อสงสัยเกี่ยวกับนโยบายของทุนที่เคยประกาศว่า
จะให้ต่อเนื่องจนจบปริญญาตรี ว่าเป็นความจริงหรือไม่ อย่างไร

“ปีนี้ เงินทุนที่เคยได้รับก็เงียบหายไป ไม่มีอะไรมาให้หรอกข้อมูล ถ้ามเพื่อนที่ทำงานก็ยัง
ไม่ได้รับเงินทุนเหมือนกัน ถ้ามไปถ้ามกันมา ก็ยังไม่ได้เหมือนกัน เราเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย
ไม่ควรทำเรื่องแจ้ง ผมคิดว่าเจ้าหน้าที่คงเอาไปแล้ว ทุกคนก็สงสัย ได้-ไม่ได้กลายเป็นความหวัง
ไปแล้ว คอยถามข้อมูล คอยหาข่าวกับธนาคาร หรือว่ามีกรเอาไปกินแล้วหรือป่าว ทั้งๆที่ตอน
แรกที่สมัครเค้าบอกว่าได้จนจบระดับปริญญาตรี”

3 ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) การมีเวลาเรียนอย่างเต็มที่

การได้รับทุนการศึกษาทำให้มีเงินสำหรับใช้จ่ายในการเรียน ช่วยสนับสนุนเงินส่วนหนึ่งใน
การจ่ายค่าเรียนเสริมนอกเวลาเรียน นอกจากนั้นยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในการเรียน สร้างกำลังใจ
และความขยันหมั่นเพียร เพื่อทุ่มเทให้กับการเรียนมากขึ้น โดยไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะต้องนำเงิน
จากส่วนใดมาจ่ายค่าเล่าเรียนหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการเรียน

“ตั้งใจเรียนเหมือนเดิม ทำให้เรามีความมั่นใจมากขึ้น เปลี่ยนตรงที่ว่าเรามีความ
พยายามในการเรียนมากขึ้น มีเกรดที่ดีขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเราจะได้เข้ามหาวิทยาลัยดีๆ เมื่อเรามีทุนเรา
ก็ไม่ต้องคิดว่าถ้าจะเข้ามหาลัยดีๆ แพงๆ อะไอย่างนี้ ถ้าได้ทุนจะได้เอาเงินมาจ่ายค่าเทอม ถ้า
ไม่ได้ทุนก็มีดีแต่ด้าน”

2) การมีโอกาสศึกษาต่อ

ทุนการศึกษาที่ได้รับมีส่วนเป็นอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น ทำให้มี
ความมั่นใจและมีความหวังที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แทนที่อาจจะต้องไปทำงานก่อนหรือต้อง
มีการกู้เงินสำหรับค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ โดยเฉพาะเมื่อคิดว่า หากไม่ได้รับทุนไม่แน่ใจว่าจะได้
ศึกษาต่อหรือไม่ และหากต้องทำงานทำ จะสามารถหางานทำได้หรือไม่

“บอกลูกว่าเอนท์ไม่ติดให้ออกมาเรียนการศึกษาผู้ใหญ่หรือราชภัฏ ถ้าเอนท์ติดก็จะกู้
รัฐบาลเรียน เพราะพ่อไม่มีเงินพอที่จะส่งให้เรียน”

3) ผลสัมฤทธิ์ที่เปลี่ยนแปลง

ผลการเรียนและพฤติกรรมการเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากการรับเงินทุนแต่ละครั้งต้องรายงานผลการเรียนด้วย หากผลการเรียนต่ำลง เก่งกว่าจะไม่ได้รับจัดสรรทุนอย่างต่อเนื่อง

“พฤติกรรมการเรียนต่างกัน ก่อนได้รับทุน เรียนไปแต่ไม่รู้ว่าจะชีวิตตัวเองจะเป็นอะไร อยากเป็นอะไร ไม่มีหลักฐานอะไร แต่พอได้รับทุนก็รู้แล้วว่า เราต้องคิดแล้วว่าเราจะเป็นอะไร มีคนมาสนับสนุนเรื่องเงินให้เราแล้ว เราอยากเป็นอะไร ต้องรีบวางรากฐาน ถ้าเดินผิดทางก็แย่ ถ้าเกิดได้ทุนก็จะได้อำนาจไปเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ พูดกับพ่อหลายครั้งแล้วแต่ไม่ได้เรียน มันแพง ดีกว่านี้ภาษาอังกฤษสำคัญมาก แต่ค่าใช้จ่ายมันเยอะ เลยไม่ได้ไปเรียน แต่อยากไปเรียน”

4) การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว

เงินทุนช่วยแบ่งเบาภาระในเรื่องการจัดหาเงินมาใช้ในการจ่ายค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการเรียนได้เป็นอย่างดี ลดภาระเรื่องการกู้เงินมาใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียน แม้ทุนการศึกษาจะได้รับการจัดสรรภายหลังจากเปิดภาคเรียน แต่เมื่อได้รับเงินก็สามารถนำไปชำระเงินกู้ล่วงหน้าได้ นอกจากนี้ยังช่วยลดความเครียดและวิตกกังวลในครอบครัวในเรื่องค่าใช้จ่ายหรือการเงินได้

“ได้ทุนมาทำให้ลูกไม่เครียด อยากซื้ออะไร ก็ได้ เรียนพิเศษได้บ้าง ยังบอกลูกว่า ดูลิแม่ไม่มีความรู้มากมาย เย็บผ้าให้ใครก็ได้ เค้าให้เท่าไรก็ต้องเอา สงสารลูก”

“ดีค่ะ จะได้ช่วยแบ่งเบาภาระพ่อ สบายขึ้น พ่อจะได้ไม่ต้องมาเครียดกับเรื่องนี้ เพราะว่าพ่อจะจ่ายเงินค่าเทอมก็จะเครียด ไปกู้เค้ามา ไม่อยากให้ไปกู้เค้า เค้าคิดดอกเบี้ย ถ้าได้ เราจะได้เอาเงินมาจ่ายค่าเทอม”

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาต่อมากกว่าการทำงาน โดยสามารถคิดวางแผนว่าจะศึกษาต่อในสาขาใด รวมทั้งเกิดกำลังใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นด้วย

“หนูอยากเรียนต่อการท่องเที่ยวและการโรงแรม หรือออกแบบตกแต่งภายใน ถ้าไม่ได้อะไรก็เปิดร้านเลย อาจจะต้องทำงานก่อนแล้วค่อยเรียน หรือทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย”

“การได้รับทุนมีส่วนกับการเรียน มีกำลังใจขึ้นเยอะเลย คิดไกล แต่ก่อนคิดสั้น ก็คิดไกลแล้ว แต่ก่อนคิดสั้น ว่าเรียนไปทำไมเรียนแค่นี้ก็พอแล้ว ไม่รู้จะได้เรียนปริญญาตรีหรือปาว หรือคิดว่าเอาคณะที่ไม่ต้องเสียเงินเยอะดีกว่า จบมาก็เงินเดือน 7 พันก็พอแล้ว แต่พอเราได้รับทุนก็มีความหวังว่า อยากเรียนสูงๆนะ จะได้มีงานทำดีๆ ได้เงินเดือนเป็นหมื่น จบมาจะสบาย พ่อแม่สบาย ไม่ต้องมาลำบาก มากังวล ก็เลยมีความหวังขึ้นอีกในการเรียน”

กรณีศึกษาที่ 15 เพศหญิง อายุ 16 ปี

เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จังหวัด กรุงเทพฯ

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำ

ประโยชน์แก่ราชการและสังคม

อาชีวะพิดา ทหาร อาชีพมารดา แม่บ้าน

1. สภาพก่อนได้รับทุนการศึกษา

1) สภาพความเป็นอยู่

ครอบครัวมีบุตร 2 คน คนโตคือนักเรียนที่ได้รับทุน และมีบุตรชายคนสุดท้อง อายุ 3 ขวบ กำลังศึกษาในชั้นอนุบาล

ลักษณะของที่พักอาศัยเป็นบ้านพักรับรองของข้าราชการ เป็นอาคารตึกแถว ครอบครัวยัง 1 ห้องโดยแต่ละห้องประกอบด้วย 2 ชั้น สภาพค่อนข้างใหม่ มีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย บ้านพักอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 6 กิโลเมตร โดยส่วนใหญ่นักเรียนจะเดินทางมาโรงเรียนโดยรถประจำทางและรถของผู้ปกครอง ภายในบ้านมีสิ่งอำนวยความสะดวก

ไม่มีความขัดสนในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากแม่บ้านเป็นผู้ที่รู้จักวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว จึงไม่เดือดร้อน

2) การต้องช่วยหารายได้

นักเรียนยังไม่ได้ช่วยหารายได้ เนื่องจากผู้ปกครองคือทั้งบิดาและมารดาเห็นว่า ยังเป็นวัยที่กำลังศึกษาควรให้ความสำคัญ

กับเรื่องการเรียนน่าจะมีความเหมาะสมกว่า แต่นักเรียนเคยไปทำงานที่ร้านแมคโดนัลด์ ในช่วงปิดภาคเรียนที่ผ่านมา เนื่องจากต้องการได้รับประสบการณ์ที่ดี มิใช่ต้องการช่วยหารายได้ให้กับครอบครัว โดยเงินรายได้เสริมนี้นำไปฝากธนาคารไว้เป็นค่าใช้จ่ายระหว่างเรียน

“หนูอยากลองทำงานบ้าง ดูแล้วเราก็สามารถทำได้ ทำได้ดีเท่ากับพี่ ๆ ที่เขาเรียนมหาวิทยาลัยสนุกดีค่ะ ...มีตั้งค์เก็บด้วย”

3) การเรียนของเด็กก่อนรับทุน

การเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจุบันมีผลการเรียนเฉลี่ย 2.6 เป็นนักเรียนที่มีความประพฤติดี ำแรงสุขภาพจิตดี ตั้งใจเรียนพอสมควร

2. เหตุที่มารับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอรับทุน

1) เหตุผลในการขอรับทุนและกระบวนการในการติดต่อขอทุน

เนื่องจากเห็นว่าครอบครัวมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนด โดยทุกคนในหน่วยงานก็ขอรับทุนนี้ทุกคน

“ทุนเป็นทุนบิดาทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติ เป็นทุนที่ต่อเนื่อง ในหนังสือแจ้งมาว่าใครเข้าเกณฑ์ที่ระบุก็มาขอทุนได้... ผมเป็นเจ้าหน้าที่ที่เคยช่วยงานเกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดของ ปปส.”

กระบวนการในการขอรับทุน หลังจากได้รับการแจ้งข่าวสารของทุนการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดแล้วจึงรวบรวมหลักฐานทั้งหมด และกรอกแบบฟอร์มขอรับทุนการศึกษาและยื่นที่ต้นสังกัด สำหรับการขอรับทุนในครั้งแรกไม่ได้ผ่านจากโรงเรียน ส่วนครั้งที่สองมีเอกสารการรับรองและรายงานผลการศึกษาจากโรงเรียน ทั้งนี้ ทุกคนในหน่วยงานที่บิดาของนักเรียนสังกัดจะได้รับทุนการศึกษานี้เนื่องจากมีคุณสมบัติครบถ้วน

“เขียนแบบฟอร์มข้อมูล ว่าเรียนชั้นไหนอย่างไร พ่อทำคุณประโยชน์อะไรให้ประเทศชาติ อันดับแรกเค้าจะสกรีนคนทำงานเรื่องยาเสพติดก่อน แล้วส่งชื่อเจ้าหน้าที่ในด้านนี้ไปหมด ได้ทุกคน คือถือว่าทำคุณประโยชน์ให้แก่ชาติ เกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของคนในชาติ....โดยครั้งแรกไม่มีการให้โรงเรียนเซ็น แต่ครั้งที่สองเพิ่มแบบฟอร์มให้อาจารย์ที่โรงเรียนเซ็นรับรองความประพฤติเด็กด้วย ครั้งแรกกว่าจะทราบว่าได้รับทุน นาน 4-5 เดือน เค้าต้องดาวน์โหลดมาตั้งแต่ระดับกระทรวง ลงมาจากหน่วยงานต่างๆ ถึงจะมีหนังสือเวียน”

2) ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อขอทุน

บิดาของนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาให้ข้อมูลว่า การยื่นขอรับทุนไม่มีปัญหาแต่มีปัญหาในเรื่องการได้รับเงินทุนการศึกษามีความล่าช้า โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ได้รับเงินเลยระยะเวลาเปิดเทอมไปหลายเดือน

“การให้ทุนกับเด็กนักเรียน ควรให้ก่อนเปิดเทอมซักอาทิตย์... ออกช้ามาก.. กว่าจะได้รับเงินก็เกือบปิดเทอมแล้ว”

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) การมีเวลาเรียนอย่างเต็มที่

ผลจากการได้รับทุนการศึกษาทำให้มีเงินสะสมสำหรับการนำไปเรียนพิเศษ นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน เนื่องจากเห็นว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหากไม่เรียนเสริมอาจไม่เพียงพอต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา ช่วยให้เรียนทันเพื่อน ได้เข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งมากขึ้น

“เมื่อก่อนไม่รู้จะทำไมเพื่อนเขาถึงตอบได้ เขาเรียนล่วงหน้าจากที่เรียนพิเศษ ก็เลยลองไปเรียนบ้าง แต่ค่าเรียนแพงมาก ก็เลยเรียนบางวิชาที่จำเป็นจริงๆ อย่างภาษาอังกฤษ”

“ถ้าสมัยนี้ไม่เรียนพิเศษก็แย่เลย ไม่ทันเขา เงินที่ได้ก็เอาไปจ่ายค่าเรียนพิเศษบ้าง แต่ก็ น้อยนะ ส่วนใหญ่จ่ายเป็นพวกเสื้อผ้า ค่าบำรุงอะไรของโรงเรียนมากกว่า”

2) การมีโอกาสศึกษาต่อ

การได้รับทุนช่วยเสริมสร้างโอกาสในการศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น เป็นการให้โอกาสซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้มีความมั่นใจในการวางแผนอนาคตสำหรับการศึกษาคือ

“ทุนที่ได้ ถ้าได้ต่อไปเรื่อย ๆ ก็มีสอน เรียนได้ยาวขึ้น ช่วยในส่วนนี้ได้ ช่วยเรียนต่อในระดับปริญญาตรีได้ด้วย”

“ถ้าได้ทุนต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ โอกาสในการเรียนจะเปลี่ยนแปลง..เด็กจะเรียนจบใหม่นั้นอยู่ที่เด็ก ไม่ได้อยู่ที่เงิน จะได้เรียนจบหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับเด็กถ้าเขาไม่เรียนได้ทุนหรือไม่ได้ทุนก็ไม่ได้ต่างกัน แต่... เงินให้โอกาสเค้า”

3) ผลสัมฤทธิ์ที่เปลี่ยนแปลง

นักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษามีพฤติกรรมที่ตั้งใจเรียนสม่ำเสมอทั้งก่อนและหลังได้รับทุนการศึกษา ผลสัมฤทธิ์เปลี่ยนแปลงไม่เด่นชัด แต่การได้รับทุนเป็นการเสริมกำลังใจในการเรียนให้กับนักเรียนที่ได้รับทุน ทำให้มีโอกาสเรียนพิเศษเสริมซึ่งส่งผลทางอ้อมให้เข้าใจเนื้อหาสาระที่เรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจส่งผลไม่เด่นชัดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

“ช่วยในการเรียนเสริมบางส่วน การได้เรียนพิเศษจะทำให้เรารู้ ถ้าเราไม่ได้เรียนเพื่อนเค้ารู้ แต่เราไม่รู้ เค้ารู้ได้อย่างไร คนเราไม่ได้เก่งจากการเรียนครั้งเดียว ถ้ามีโอกาสเรียนเสริมก็จะดี ช่วยให้เข้าใจเรื่องที่เรียนมากขึ้น”

สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาให้ความเห็นในอีกมุมมองว่า ทุนอาจไม่ได้มีส่วนโดยตรงต่อผลการเรียนของนักเรียน อาจเนื่องจากจำนวนเงินทุนน้อย ประกอบกับกรณีทุนบุตรผู้ทำคุณประโยชน์ มักไม่ได้เป็นนักเรียนที่มีฐานะยากจนมาก ๆ ที่ทำให้เสริมรายได้หรือลดการทำงานนอกเวลาเรียน ซึ่งอาจมีส่วนที่ทำให้ผลการเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

“ไม่แน่ใจนะ เด็กตั้งใจเรียนแต่แรก ไม่น่าจะเกี่ยวกับได้หรือไม่ได้ทุน ทุนแบบนี้(ทุนบุตรผู้ทำคุณประโยชน์) ผู้ปกครองมีความประสงค์เป็นอันดับแรก และก็ไม่ใช่มุมที่จนสุด ๆ ถ้าเป็นพวกจนมาก ๆ ที่ต้องช่วยพ่อแม่ทำมาหากินไม่ค่อยมีเวลาเรียน อ่านหนังสือ.อาจจะเห็นผลชัดเจนว่าเปลี่ยนแปลงยังไง”

4) การบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว

เงินทุนช่วยแบ่งเบาภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายสำหรับการเรียน ไม่ใช่เพียงค่าเล่าเรียนเท่านั้น ยังรวมถึงตั้งแต่ การเดินทางออกจากบ้าน เสื้อผ้า หนังสือและอุปกรณ์การเรียน รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาที่โรงเรียนเก็บในแต่ละภาคเรียนด้วย

“ทุนนี้บรรเทาความเดือดร้อนผู้ปกครองได้บ้าง แต่จะถือเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมดของการเรียนคงไม่ได้หมด พ่อแม่จ่ายตั้งแต่เดินออกจากบ้านด้วยซ้ำ ค่ารถ เสื้อผ้า หนังสือรวมทั้งค่าอื่น ๆ

ที่โรงเรียนให้จ่ายตามใบเสร็จมากมายเลย... ค่าเล่าเรียนอาจไม่ได้เสียแต่โรงเรียนมีการเก็บเงินในค่าต่างๆ และค่ากิจกรรม ซึ่งมันเสียแพงกว่าค่าเล่าเรียนอีก ทูนนี้อาจช่วยค่าเสื้อผ้า อุปกรณ์ต่างๆ ถึงเค้าจะให้หน่อย ดีกว่าเค้าไม่ให้ แ่เค้าให้ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว"

"ทุนเป็นเงินเสริม ได้มากก็สบายขึ้น อย่างน้อยก็ช่วยค่าเสื้อผ้าเพราะเขาขึ้นชั้น ม.4 ต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าแบบใหม่ ค่าชุดนักเรียนแพงมากซื้อชุดเดียวก็ไม่ได้"

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

นักเรียนต้องการจะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ไม่ว่าจะได้รับทุนหรือไม่ได้รับทุนก็ตาม โดยต้องการศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ การเงินหรือบัญชีในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง

"ยังใ้หนูก็จะเรียนต่อ ได้ทุนหรือไม่ได้ทุนก็เหมือนกันคิดจะเรียนทางบริหารธุรกิจ พวกเงินหรือทำบัญชี ...คิดว่าเรียนด้านนี้จะทำได้ดีกว่า อยากเรียนที่ดังๆ ใ้หนูจะเข้าได้หรือเปล่า"

กรณีศึกษาที่ 16 เพศหญิง

อายุ 14 ปี

เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จังหวัด นครศรีธรรมราช

ประเภททุน ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตร

ผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและ

สังคม

อาชีพบิดา ทหาร

อาชีพมารดา แม่บ้าน

1.ส ภาพ ความเป็น อยู่ ของ

ครอบครัวก่อนได้รับทุนการศึกษา

ครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ปาน

กลาง บิดารับราชการเป็นทหาร พัก

อยู่ในบ้านพักค่ายทหาร นอกจาก

เรียนพิเศษแล้วได้ช่วยงานบ้าน และ

ในวันหยุด พ่อ-แม่ จะพาไปให้ช่วย

ทำงานในสวน ซึ่งได้ทำสวนยางพารา

อยู่ที่อำเภอบางขัน บางทีก็ไปช่วยทำงานรับจ้างนำหรือญาติ ๆ ชอบหารายได้ให้กับตนเอง ชอบเก็บสะสมเงิน บางครั้งผู้ปกครองยืมบ้างแต่ต้องคืน

2. เหตุผลและวิธีการในการขอรับทุนการศึกษา

ทางกองทัพได้แจ้งประชาสัมพันธ์ให้กำลังพลทุกนายทราบ จึงไปสมัครโดยใช้สิทธิ์ของทหารที่ไปปฏิบัติภารกิจที่ประเทศ ตีมอร์ ทำให้มีกำลังใจในการทำงานดีขึ้นเมื่อลูกได้รับทุน เพราะทางราชการเห็นคุณประโยชน์และเห็นความสำคัญ แม้ว่าจะเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยและตอนนี้ได้หารายได้เพิ่มเติมด้วยการทำสวนเพื่อไว้เป็นทุนในการศึกษาของบุตร รัฐบาลให้ทุนนี้มาถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก ได้มีการเบิกจ่ายเงิน เข้าบัญชีให้โดยแบ่งเป็นสองครั้ง ครั้งละ 5,000 บาท

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับทุน

1) ผลการเรียนที่เปลี่ยนแปลง

ผลการเรียนก่อนได้รับทุนกับหลังได้รับทุนแตกต่างกัน ตอน ม. 1 ได้เกรด 2.90 แต่เมื่อเรียนชั้น ม. 2 ได้เกรด 3.38 ทุนที่ได้มาใช้เกี่ยวกับการเรียนทั้งหมด ใช้ทุนสำหรับการเรียนพิเศษ ชื่อตำราเสริมมาอ่านบ้าง วิชาไหนที่เรียนอ่อนก็เรียนเสริมวิชานั้น เงินทุนตอนนี้เหลืออยู่ 2,000 บาท ปีนี้ขอทุนไปอีกแต่ยังไม่ได้

2) การมีโอกาสศึกษาต่อ

การได้รับทุนทำให้มีโอกาสได้ศึกษาต่อ ได้คิดถึงอนาคตว่าจะเรียนให้ถึงระดับปริญญาตรี

3) การบรรเทาความเดือนร้อนของครอบครัว

ทุนได้ช่วยแบ่งภาระให้กับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองจะเข้าบัญชีธนาคารไว้ให้ นักเรียนจะรู้ว่าเงินอยู่ในธนาคารเท่าไร เอกสารการเรียนบางอย่างที่จำเป็นต้องใช้ แต่โรงเรียนไม่มีแจก ต้องใช้เงินทุนไปซื้อเสริม ถ้าได้เป็นทุนต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญาตรีก็ดีเพราะจะได้เป็นขวัญและกำลังใจ

4. สิ่งที่จะทำต่อไป

เมื่อจบการศึกษาแล้วอยากรับราชการเป็นครู เพราะจะได้สอนเด็กที่ด้อยโอกาส

ตอนที่ 4.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยและทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ทางราชการและสังคม

4.4.1 ปัจจัยนำเข้า

(1) เนื่องจากการดำเนินงานการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหลัก 2 กระทรวงคือหน่วยบริหารแผนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการกระทรวงศึกษาธิการ แต่ด้วยระยะเวลาที่กระชั้นมาก จึงไม่สามารถเตรียมการได้อย่างครบถ้วน การดำเนินงานจึงขาดความสมบูรณ์ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้เป็นระบบ มีความชัดเจนมากขึ้น และเป็นไปในลักษณะประสานความร่วมมือกัน ปกึษาหารือกันระหว่าง 2 หน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีความพร้อม และความเป็นเอกภาพมากขึ้น

(2) ต้องมีการเตรียมการในเรื่องบุคลากรให้พร้อม เนื่องจากต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ มีการทำความเข้าใจแก่บุคลากรในทุกชั้นตอนของการดำเนินการ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

4.4.2 กระบวนการ

(1) การประชาสัมพันธ์ทุน

ควรมีการทบทวนถึงวิธีการประชาสัมพันธ์ทุนการศึกษาที่เหมาะสมกับประเภทของทุนการศึกษา และระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริงและคุ้มค่ากับการลงทุน เพราะจากข้อมูลพบว่านักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยจากครูอาจารย์ในโรงเรียน มีเพียงนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเท่านั้นที่ส่วนใหญ่ได้รับข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนการศึกษาจากป้ายประกาศ ในขณะที่ผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมได้รับข่าวการประชาสัมพันธ์จากพ่อแม่/ผู้ปกครองมากที่สุด ดังนั้นจึงต้องมีการทบทวนถึงกลุ่มเป้าหมายของทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุน

ในกรณีเป็นทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย ควรเน้นตามระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย คือถ้าต้องการเน้นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในระบบโรงเรียน ควรให้ความสำคัญกับครูอาจารย์ในโรงเรียน แต่ถ้าต้องการเน้นนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาควรเน้นการใช้ป้ายประกาศซึ่งจะเหมาะสมมากกว่า

ในกรณีเป็นทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม เนื่องจากทุนนี้เป็นการพิจารณาจากคุณสมบัติของพ่อแม่ของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก ดังนั้น

การประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดคือที่กลุ่มพ่อแม่ ซึ่งหมายถึงหน่วยงานทุกหน่วยงานและองค์กรอิสระที่อยู่ในขอบข่ายของทุนการศึกษานี้ ส่วนสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ มีผลต่อการประชาสัมพันธ์น้อยมาก

สำหรับลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ควรเป็นดังนี้

1) ต้องมีข้อมูลที่แม่นยำ ชัดเจน ทั้งในเรื่องจำนวนทุน หลักเกณฑ์ คุณสมบัติ วิธีดำเนินงาน และมีการชักจูงความเข้าใจและการปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกัน ตั้งแต่ระดับคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ หน่วยบริหารแผน ศูนย์บริหารโครงการ จนถึงพัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

2) ควรมีการใช้สื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ประจำอำเภอ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการประชาสัมพันธ์

3) ควรประชาสัมพันธ์ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง โดยอาจใช้ฐานข้อมูลผู้ลงทะเบียนคนยากจนประกอบ หรือ คาราวานคนจน เพื่อการค้นหากลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

4) ควรมีการจัดเตรียมแผนงานล่วงหน้า และกำหนดช่วงเวลาและกำหนดการต่าง ๆ ให้ชัดเจนและเป็นระบบ และประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบทั่วกัน เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินการเป็นไปด้วยความกระชั้นชิด และเร่งด่วน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความล่าช้า และความผิดพลาดในการจัดส่งทุนการศึกษาได้

นอกจากนี้ควรมีการเพิ่มช่องทางในการขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาในกรณีที่เกิดภาวะฉุกเฉิน เช่น ประสบอุบัติเหตุ หรือผู้ปกครองป่วยหนัก เป็นต้น รวมทั้งเด็กที่อยู่ในภาวะยากจนเชิงประจักษ์ ในลักษณะที่มีผู้แจ้งข้อมูลหรือมีพยานรับรองอย่างชัดเจน

(2) การรับสมัครผู้ขอรับทุน

(2.1) ควรมีการกำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติในการรับสมัครของผู้ขอรับทุนที่เป็นเอกภาพ มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการในรูปแบบเดียวกัน เพื่อความเป็นมาตรฐานและการให้โอกาสการได้รับทุนของกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งต้องคำนึงถึงความครอบคลุม ทั่วถึง และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ขอรับทุน ดังนั้น จึงต้องกำหนดสถานที่รับสมัครให้เหมือนกันทุกจังหวัด โดยให้เป็นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ได้แก่ หน่วยบริหารแผน พม. ศูนย์บริหารโครงการ ศธ. สกอ. และระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทุกแห่ง ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันแต่ละจังหวัดและแต่ละหน่วยงานในระดับกระทรวง รวมทั้งองค์กรอิสระต่าง ๆ ได้มีการกำหนดวิธีการรับสมัครผู้

ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย แต่ยังมีผู้ที่มีคุณสมบัติสมควรได้รับทุนสนับสนุนแต่ไม่ได้รับทราบถึงวิธีการสมัคร และหน่วยงานที่รับสมัคร

(2.2) **ต้องเน้นการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการรับสมัคร** เพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด โดยอาศัยข้อมูลจากครูในโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ในลักษณะเป็นเชิงรุก

(3) การตรวจสอบคุณสมบัติและการกลั่นกรองผู้ขอรับทุน

(3.1) **ควรมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติในเรื่องการรับรองรายได้ของครอบครัว และการรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน** โดยการจัดทำแบบฟอร์มในการกรอกรายละเอียดที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และมีผู้รับรองมากกว่า 1 คน และกำหนดวิธีการที่ใช้ในการรับรองคือ ต้องมีการเยี่ยมบ้าน และบันทึกลงในแบบฟอร์มที่กำหนด เพราะจากข้อมูลทำให้ทราบว่าแต่ละจังหวัดและแต่ละหน่วยงานใช้วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติทั้งสองเรื่องแตกต่างกัน ถ้าเป็นทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย จะใช้การเยี่ยมบ้านกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาแต่จำนวนไม่ถึงครึ่ง ส่วนนิสิตนักศึกษาจะใช้ข้อมูลที่สถานศึกษามีอยู่ในการรับรองคุณสมบัติ แต่ถ้าเป็นทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมจะใช้ข้อมูลที่สถานศึกษามีอยู่เป็นส่วนใหญ่ และมีผู้ได้รับทุนบางส่วนที่ไม่ได้ผ่านการรับรองคุณสมบัติทั้งสองเรื่องนี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า จะต้องมีการกำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อเป็นการแสดงถึงความโปร่งใสของการพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุนแต่ละคน

(3.2) **ควรมีการทบทวนการกำหนดเกณฑ์วงเงินรายได้ของครอบครัว ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี** เนื่องจากการกำหนดว่าผู้ขอรับทุนจะต้องมีผู้ปกครองที่มีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี อาจเป็นวงเงินที่ค่อนข้างต่ำมาก เพราะโดยปกติถ้าครอบครัวที่มีฐานะยากจน แต่มีเงินเดือนประจำก็จะมีรายได้เกิน 50,000 บาทต่อปี จึงทำให้เด็กที่ยากจนและต้องการความช่วยเหลือไม่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ในขณะที่ถ้าเป็นครอบครัวที่ไม่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้ที่ตรวจสอบได้ยาก เช่นอาชีพค้าขาย อาจมีโอกาสมากกว่าเพราะสามารถแสดงรายได้เท่าไรก็ได้

(3.3) **ควรมีการเร่งรัดจัดทำระบบฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนการศึกษา** ให้มีความสมบูรณ์ในระยะเวลาอันรวดเร็ว พร้อมทั้งประสานงานกับการจัดสรรทุนการศึกษาอื่น ๆ เพื่อจัดวางระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อการใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบความซ้ำซ้อนซึ่งจะนำไปสู่การกระจายโอกาสสู่กลุ่มเป้าหมายให้ทั่วถึงมากที่สุด เพราะจากข้อมูลพบว่า ถึงแม้จะมีผู้ได้รับทุนส่วนใหญ่ไม่ได้รับทุนอื่น ๆ ร่วมกับการรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย และแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม แต่มีผู้ได้รับทุนบางส่วนที่ยังรับทุนการศึกษาอื่นซ้ำซ้อนในเวลาเดียวกันกับการรับทุน

สนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุน โดยในทุนแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยมีความซ้ำซ้อนประมาณร้อยละ 10 ส่วนทุนแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมมีความซ้ำซ้อนประมาณร้อยละ 13 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังขาดระบบการตรวจสอบความซ้ำซ้อน ทั้งนี้อาจเนื่องจากระบบฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนยังไม่สมบูรณ์ และขาดการวางระบบเชื่อมโยงระบบการจัดสรรทุนการศึกษาอื่น ๆ ที่จะสามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนกับทุนอื่น ๆ ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของการรับทุน

(3.4) **ควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันในเรื่องคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองผู้ขอรับทุน ทั้งในด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานระดับปฏิบัติได้ดำเนินการเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยดำเนินการดังนี้**

(3.4.1) แต่ละจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองผู้ขอรับทุนประจำจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองกระทรวง โดยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงทั้งสองเป็นฝ่ายเลขานุการร่วมกัน และมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ องค์การสาธารณประโยชน์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการด้วย นอกจากนี้ควรแต่งตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอ โดยให้นายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการในการกลั่นกรองผู้ขอรับทุนส่งมายังคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อให้ได้ผู้รับทุนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงเพราะจากข้อมูลพบว่า แต่ละหน่วยงานมีการจัดตั้งคณะกรรมการในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรมและความครอบคลุมที่มีต่อผู้ขอรับทุน

(3.4.2) กำหนดวิธีการกลั่นกรองผู้ขอรับทุนให้ชัดเจน โดยต้องมีการจัดระดับความยากจนของผู้ขอรับทุน ซึ่งถ้ามีจำนวนผู้ขอรับทุนมากกว่าจำนวนโควตาที่จังหวัดได้รับต้องพิจารณาตามระดับความยากจน โดยคนที่ยังไม่ได้รับทุนให้มีการขึ้นบัญชีไว้

(3.5) **ควรมีการประสาน เผยแพร่ และทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรายละเอียดของวิธีการกลั่นกรองผู้รับทุน รวมทั้งรายชื่อผู้ได้รับทุน ทั้งนี้เพราะหน่วยงานส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาทุนสนับสนุนการศึกษา และไม่ได้รับทราบชื่อผู้ที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษา จึงทำให้ไม่สามารถให้ความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนกลางได้อย่างเหมาะสม**

(4) การจัดส่งทุนการศึกษา

(4.1) **ควรต้องปรับเปลี่ยนแผนการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นให้เป็นไปในลักษณะเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น โดยเน้นที่ครูประจำชั้นของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก มากกว่าการรอให้เด็กสมัครเอง จะทำให้ได้เด็กที่ยากจนอย่างแท้จริง**

(4.2) **ควรมีการเตรียมการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับทุนในเรื่องการเปิดบัญชีธนาคาร และควรมีการวางแผนในการระบุนายชื่อธนาคารที่ผู้ได้รับทุนสามารถเปิดบัญชีได้สะดวก และผู้จัดส่งทุนสามารถจัดส่งได้สะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งควรทำข้อตกลงกับธนาคารในเรื่องการอำนวยความสะดวก และการเตือนให้มีเงินเหลือติดบัญชีในจำนวนที่จะไม่ถูกยกเลิกบัญชี**

(4.3) **ควรมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกระดับ เพื่อให้รับทราบข้อมูลทุกเรื่อง ได้แก่ ข้อมูลจำนวน และรายชื่อผู้รับทุน อย่างทั่วถึง เพื่อให้การติดตามตรวจสอบทุนการศึกษาของทุกฝ่ายเป็นไปด้วยความสะดวกและโปร่งใส**

(4.4) **ควรมีระบบการตรวจสอบข้อมูลของผู้ที่ได้รับทุนให้ถูกต้องอย่างเป็นระบบ เช่น เลขที่บัญชีของธนาคาร ชื่อโรงเรียน ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ฯลฯ รวมทั้งมีการควบคุมมาตรฐานของการจัดส่งทุนการศึกษา รวมทั้งคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดส่งทุนการศึกษาด้วยการจัดระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดความผิดพลาดในการดำเนินการให้มากที่สุด**

(5) การจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน

ควรมีการพัฒนากระบวนงานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาระดับสองทุนให้มีความสมบูรณ์ในด้านความเป็นปัจจุบัน และความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานกลาง และหน่วยงานระดับปฏิบัติ รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักทั้งสองหน่วยงาน ได้แก่ หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ เพราะในขณะนี้ฐานข้อมูลของทุนการศึกษาทั้งสองทุนยังขาดความสมบูรณ์ ขาดความเป็นปัจจุบัน และไม่สามารถตรวจสอบ และเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกันได้ โดยฐานข้อมูลดังกล่าวต้องมีข้อมูลสำคัญดังนี้คือ

(5.1) ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย

(5.1.1) ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ

(5.1.2) ข้อมูลการเรียน ได้แก่ ชั้นเรียน ผลการเรียน

(5.2) ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย อาชีพ รายได้

(5.3) ข้อมูลการรับทุน ประกอบด้วย จำนวน และวันที่รับทุนแต่ละงวด

(6) การติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา

ควรมีการวางระบบการติดตามประเมินผลให้ชัดเจน กำหนดระยะเวลาการรายงานผลเป็นระยะ และกำหนดวิธีการที่จะดำเนินการอย่างเป็นระบบ และควรมีการเผยแพร่ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบทั่วกัน เพื่อจะได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการติดตามประเมินผลเพื่อการวางแผนบริหารจัดการทุนการศึกษาให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากในขณะนี้การติดตามและประเมินผลของแต่ละหน่วยงานดำเนินการนั้นมีความหลากหลาย

ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะในส่วนของเด็กที่ได้รับทุน ควรมีระบบให้เด็กรายงานการใช้จ่ายทุน และรายงานผลการเรียน รวมทั้งการเขียนความตั้งใจในการทำความดีตอบแทนแก่สังคม โดยอาจส่งเป็นไปรษณียบัตรแจ้งหลังจากได้รับทุน

4.4.3. ผลลัพธ์

สัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษายังไม่เป็นไปตามสัดส่วนของคนยากจนในแต่ละภูมิภาคของประเทศ เพราะจากข้อมูลสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาคซึ่งแสดงในตารางที่ 3.4 พบว่า การกระจายตัวของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาคมีมากที่สุดใภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 56 ภาคเหนือไม่น้อยกว่าร้อยละ 26 ส่วนภาคกลางและภาคใต้จำนวนใกล้เคียงกันคือไม่น้อยกว่าร้อยละ 9

แต่จากข้อมูลการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาในตารางที่ 4.1 พบว่า การจัดสรรทุนเป็นไปในสัดส่วนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยสัดส่วนสูงสุดเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 40.66 รองลงมาเป็นภาคเหนือร้อยละ 24.99 ภาคกลางร้อยละ 18.43 และภาคใต้ร้อยละ 6.32 นอกจากนี้ได้มีการจัดสรรทุนในระดับ ปวส. ผ่านทางหน่วยงานส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร้อยละ 6.18 และทุนระดับปริญญาตรี ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 3.42

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การกระจายตัวของทุนการศึกษาไม่เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาค แต่มีทิศทางสอดคล้องกันพอสมควร จึงควรได้พิจารณาสัดส่วนให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น โดยต้องเพิ่มจำนวนสัดส่วนของทุนสนับสนุนการศึกษาไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นกว่าภูมิภาคอื่น ๆ รองลงมาคือภาคเหนือ และภาคใต้ ส่วนภาคกลางต้องปรับจำนวนทุนลดลงประมาณเท่าตัว

4.4.4 ผลกระทบ

ผู้ได้รับทุนทั้งสองประเภทมีทัศนคติต่อการได้รับทุนในระดับสูง ในเรื่องการทำให้ครอบครัวดีขึ้น การมีกำลังใจเรียนมากขึ้น และการอยากให้ผู้อื่นได้รับทราบว่าได้ทุน แต่อย่างไรก็ตามควรได้มีการเผยแพร่ และทำความเข้าใจให้ผู้ได้รับทุนมีความตระหนักถึงคุณค่าของทุนสนับสนุนการศึกษาที่ได้รับ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะดูแลตนเองได้ในอนาคตข้างหน้าต่อไป

สรุปผลการประเมินและข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

ตารางที่ 4.31 ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>1. ปัจจัยนำเข้า</p> <p>1.1 กลไกการดำเนินงาน</p>	<p>การดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2 หน่วยงาน คือ หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องดำเนินการจัดสรรทุนการศึกษาให้ครอบคลุมผู้เรียนทุกระดับ แต่เนื่องจากด้วยระยะเวลาการดำเนินงานค่อนข้างกระชั้นชิด จึงทำให้การดำเนินงานไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ทุกฝ่ายดำเนินการอย่างเร่งรีบเพื่อให้ทันตามเวลาที่กำหนดจึงทำให้เกิดความไม่พร้อมในการดำเนินงาน</p>	<p>ต้องมีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้เป็นระบบ มีความชัดเจนมากขึ้น และเป็นไปในลักษณะประสานความร่วมมือกัน ปรึกษาหารือกันระหว่าง 2 หน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีความพร้อม และความเป็นเอกภาพมากขึ้น</p>
<p>1.2 บุคลากร</p>	<p>บุคลากรในหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งสองหน่วยงานมีไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงส่งผลให้การดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา เป็นไปด้วยความล่าช้า และขาดความสมบูรณ์ โดยเฉพาะการดำเนินการในเรื่องของการจัดทำฐานข้อมูลของผู้รับทุนการศึกษาทุกระดับ</p>	<p>ต้องเตรียมบุคลากรให้พร้อม เนื่องจากต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีความสันทัดภาพ มีการทำความเข้าใจแก่บุคลากรในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป</p>

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>2. กระบวนการดำเนินงาน</p> <p>2.1 การประชาสัมพันธ์</p>	<p>นักเรียนและนิสิตนักศึกษาแต่ละระดับได้รับการประชาสัมพันธ์ลักษณะที่แตกต่างกัน และครอบคลุมเฉพาะเด็กที่อยู่ในระบบโรงเรียน โดยนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและ การศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้รายได้น้อยจากครูอาจารย์ในโรงเรียน ในขณะที่ผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมได้รับข่าวการประชาสัมพันธ์จากพ่อแม่/ผู้ปกครองมากที่สุด</p>	<p>ควรมีการทบทวนถึงวิธีการประชาสัมพันธ์การศึกษา และระดับการศึกษาที่เหมาะสมกับประเภทของทุนการศึกษา และระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง และคุ้มค่ากับการลงทุน โดย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ต้องมีข้อมูลที่แม่นยำ ชัดเจน ทั้งในเรื่องจำนวนทุน หลักเกณฑ์ คุณสมบัติ วิธีดำเนินงาน และมีการซักซ้อมความเข้าใจและการปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกัน 2) ควรมีการใช้สื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ประจำอำเภอ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการประชาสัมพันธ์ 3) ควรประชาสัมพันธ์ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง โดยอาจใช้ฐานข้อมูลผู้ลงทะเบียนคนยากจนประกอบ หรือ คาราวานคนจนเพื่อการค้นหากลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น <p>นอกจากนี้ควรมีการเพิ่มช่องทางในการขอรับทุนสนับสนุน การศึกษาในกรณีที่เกิดภาวะฉุกเฉิน เช่น ประสบอุบัติเหตุ หรือ ผู้ปกครองป่วยหนัก เป็นต้น รวมทั้งเด็กที่อยู่ในภาวะยากจนเชิงประจักษ์ ในลักษณะที่มีผู้แจ้งข้อมูลหรือมีพยานรับรองอย่างชัดเจน</p>

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>2.2 การรับสมัครผู้ซื้อรับทุน</p>	<p>การรับสมัครผู้ซื้อรับทุนเสนอการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้ น้อยของแต่ละจังหวัดมีความหลากหลายในวิธีการปฏิบัติ คือมีการ กำหนดสถานที่รับสมัครแตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการ มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละ จังหวัด แต่ลักษณะเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพและความทั่วถึงของการรับสมัครได้ ส่วนการรับสมัครผู้ซื้อรับทุนสนับสนุน การศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคมเป็นการรับสมัคร ผ่านหน่วยงานหลายหน่วยงาน วิธีการรับสมัครจึงมีความหลากหลาย เช่นเดียวกัน โดยขึ้นอยู่กับข้อกำหนดขั้นตอนรายละเอียดของแต่ละ หน่วยงาน</p>	<p>ข้อเสนอแนะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ควรมีการกำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติในการรับสมัครของ ผู้ซื้อรับทุนที่เป็นเอกภาพ มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการในรูปแบบเดียวกัน เพื่อ ความเป็นมาตรฐานและการให้โอกาสการได้รับทุนของกลุ่มเป้าหมาย อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูล ท้องถิ่น และ อำนาจความสะดวกแก่ผู้ซื้อรับทุน ดังนั้น จึงต้องกำหนดสถานที่รับ สมัครให้เหมือนกันทุกจังหวัด โดยให้เป็นศูนย์กลางที่เกี่ยวข้องทั้งใน ส่วนกลาง ได้แก่ หน่วยบริหารแผน พม. ศูนย์บริหารโครงการ ศธ. สกอ. และระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทุกแห่ง ทั้งนี้เพราะใน ปัจจุบันแต่ละจังหวัด และแต่ละหน่วยงานในระดับกระทรวง รวมทั้ง องค์การอิสระต่าง ๆ ได้มีการกำหนดวิธีการรับสมัครผู้ซื้อรับทุน สนับสนุนการศึกษาด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย แต่ยังมีผู้ที่มี คุณสมบัติสมควรได้รับทุนสนับสนุนแต่ไม่ได้รับทราบถึงวิธีการสมัคร และหน่วยงานที่รับสมัคร 2. ต้องเน้นการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการรับสมัคร เพราะเป็น หน่วยงานที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด โดยอาศัยข้อมูลจากครูในโรงเรียน เป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ในลักษณะเป็น เชิงรุก

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>2.3 การตรวจสอบคุณสมบัติและกรากลับกรອງผู้ขอรับทุน</p>	<p>วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติที่พัฒนาสังคมในแต่ละจังหวัดใช้ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยมีลักษณะค่อนข้างแตกต่าง และหลากหลายมากในเรื่องของการรับรอรายได้ของครอบครัวและการรับรอรายไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ดีไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเกิดความเข้าใจของการรับรอรทุน</p> <p>นอกจากนี้ในการกลับกรອງผู้ขอรับทุน แต่ละจังหวัดได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลับกรອງผู้ขอรับทุนในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรมและความครอบคลุมที่มีต่อผู้ขอรับรทุนและขาดการประสาน เผยแพร่ และทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรายละเอียดของวิธีการกลับกรອງผู้รับรทุน รวมทั้งรายชื้อผู้ได้รับรทุน</p>	<p>1. ควรมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติในเรื่องการรับรอรายได้ของครอบครัว และการรับรอรายไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ดีให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการจัดทำแบบฟอร์มในการกรอรกายละเอียดที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และมีผู้รับรอรมากกว่า 1 คน และกำหนดวิธีการที่ใช้ในการรับรอรคือ ต้องมีการเยี่ยมบ้าน และบันทึกลงในแบบฟอร์มที่กำหนด</p> <p>2. ควรมีการเร่งรัดจัดทำระบบฐานข้อมูลรายชื้อผู้ได้รับรทุนการศึกษาให้มีความสมบูรณ์ในระยะเวลาอันรวดเร็ว พร้อมทั้งประสานงานกับการจัดสรรทุนการศึกษาอื่น ๆ เพื่อจัดวางระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อการใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบความเข้าใจชื้อซึ่งจะนำไปสู่การกระจายโอกาสสู่กลุ่มเป้าหมายให้ทั่วถึงมากที่สุด</p> <p>3. ควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันในเรื่องคณะกรรมการพิจารณากลับกรອງผู้ขอรับรทุน ทั้งในด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานระดับปฏิบัติได้ดำเนินการเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยดำเนินการดังนี้</p>

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		<p>1) แต่ละจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณาการขอรับทุนประจำจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองกระทรวง โดยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงทั้งสองเป็นฝ่ายเลขานุการร่วมกัน และมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ องค์การสาธารณประโยชน์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการด้วย นอกจากนี้ควรแต่งตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอ โดยให้นายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการในการกลั่นกรองผู้ขอรับทุน ส่งมายังคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อให้ได้ผู้รับทุนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงเพราะจากข้อมูลพบว่า แต่ละหน่วยงานมีการจัดตั้งคณะกรรมการในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรมและความครอบคลุมที่มีต่อผู้ขอรับทุน</p> <p>2) กำหนดวิธีการกลั่นกรองผู้ขอรับทุนให้ชัดเจน โดยต้องมีการจัดระดับความยากจนของผู้ขอรับทุน ซึ่งถ้ามีจำนวนผู้ขอรับทุนมากกว่าจำนวนใบสลากที่จังหวัดได้รับต้องพิจารณาตามระดับความยากจน โดยคนที่ยังไม่ได้รับทุนให้มีการชี้แจง</p>

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>2.4 การจัดส่งทุนการศึกษา</p> <p>1) ปัญหาการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของทุน จากการประเมินพบว่า เด็กที่มีความเดือดร้อนมากกว่าเด็กที่ได้รับทุนอยู่อีกประมาณร้อยละ 21 ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทุกระดับการศึกษา จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานยังคงเป็นไปในลักษณะตั้งรับ คือเป็นการรอให้เด็กมาสมัครขอรับทุนด้วยตนเอง จึงทำให้เด็กที่ยากจนมากกว่าเด็กที่ได้รับทุนไม่ได้มาสมัครขอรับทุน ทำให้ยังคงมีเด็กที่มีความเดือดร้อนและไม่ได้รับทุนอีกเป็นจำนวนหนึ่ง</p> <p>2) ผู้ได้รับทุนไม่มีความรู้ในการเปิดบัญชีกับธนาคาร และไม่มีเงินเพียงพอที่จะเปิดบัญชีกับธนาคาร</p> <p>3) การเปิดบัญชีธนาคารของผู้ได้รับทุนมีความหลากหลายมาก</p> <p>4) ภาระเรื่องค่าธรรมเนียมการโอนเงินแต่ละงวด</p> <p>5) ความล่าช้าในการจัดส่งทุนการศึกษา</p> <p>6) การขาดการวางแผนงานที่ดีในการจัดส่งทุนการศึกษา</p> <p>7) การขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ</p> <p>8) ข้อมูลของผู้ได้รับทุนไม่สมบูรณ์</p> <p>9) การขาดมาตรฐานในการดำเนินการจัดส่งทุนการศึกษาของผู้รับผิดชอบ</p>	<p>1) ควรได้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เป็นไปในลักษณะเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น</p> <p>2) ควรมีการเตรียมการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับทุนในเรื่องการเปิดบัญชีธนาคาร และควรมีการวางแผนในการระบุรายชื่อธนาคารที่ผู้ได้รับทุนสามารถเปิดบัญชีได้สะดวก และผู้จัดส่งทุนสามารถจัดส่งได้สะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งควรทำข้อตกลงกับธนาคารในเรื่องการอำนวยความสะดวก และการเตือนให้ไม่เงินเหลือติดบัญชีในจำนวนที่จะไม่ถูกยกเลิกบัญชี</p> <p>3) ควรมีการจัดเตรียมแผนงานล่วงหน้า และกำหนดช่วงเวลาและกำหนดการต่าง ๆ ให้ชัดเจนและเป็นระบบ และประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบทั่วกัน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความกระชั้นชิด และเร่งด่วน</p> <p>4) ควรมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกระดับ เพื่อให้รับทราบข้อมูลทุกเรื่องอย่างทั่วถึง เพื่อให้การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของทุกฝ่ายเป็นไปด้วยความสะดวกและโปร่งใส</p> <p>5) ควรมีระบบการตรวจสอบข้อมูลของผู้ที่ได้รับทุนให้ถูกต้องอย่างเป็นระบบ เช่น เลขที่บัญชีของธนาคาร ชื่อโรงเรียน ที่อยู่ เบอร์</p>	

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>2.5 การจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน</p>	<p>ฐานข้อมูลของทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนยังขาดความสมบูรณ์ในด้านความเป็นปัจจุบัน และความเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานกลางและหน่วยงานระดับปฏิบัติ รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักทั้งสองหน่วยงาน ได้แก่หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ โดยในการทำบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุน การศึกษาทั้งสองทุนยังไม่ได้มีการกำหนดให้เป็นมาตรฐานที่ชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละแห่งยังคงจัดทำบัญชีในลักษณะที่ หลากหลายและแตกต่างกัน นอกจากนี้การส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุน สนับสนุนการศึกษาทั้งสองทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปยังหน่วยงาน สกกลางยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ</p>	<p>โทรศัพท์ ฯลฯ รวมทั้งมีการควบคุมมาตรฐานของการจัดส่ง ทุนการศึกษา รวมทั้งคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดส่ง ทุนการศึกษาด้วยการจัดระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลด ความผิดพลาดในการดำเนินงานให้มากที่สุด</p> <p>ควรมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุน การศึกษาทั้งสองทุนให้มีความสมบูรณ์ในด้านความเป็นปัจจุบัน และ ความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานกลาง และหน่วยงานระดับปฏิบัติ รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักทั้งสอง หน่วยงาน ได้แก่หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ โดยฐานข้อมูลดังกล่าวต้อง มีข้อมูลสำคัญดังนี้คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1.1) ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ 1.2) ข้อมูลการเรียน ได้แก่ ชั้นเรียน ผลการเรียน 2) ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย อชีพ รายได้ 3) ข้อมูลการรับทุนประกอบด้วยจำนวน และวันที่รับทุนแต่ละงวด

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>2.6 การติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา</p> <p>3. ผลลัพธ์</p> <p>3.1 การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>ลักษณะการดำเนินการติดตามประเมินผลในแต่ละจังหวัดมีความหลากหลาย ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้เกิดจากการที่ฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนยังไม่สมบูรณ์จึงส่งผลกระทบต่อให้การติดตามประเมินผลไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์นั่นเอง</p> <p>การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย จากข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนในตอน ที่ 4.3.1 ทำให้สรุปได้ว่าการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้คือ</p> <p>1) ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 4,166 บาท หรือปีละ 50,000 บาทลงไป (ร้อยละ 92.59) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์รายได้สำหรับรับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ (ร้อยละ 59.94) มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน หรือ 120,000 บาทต่อปี</p> <p>2) ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย อาชีพหลักของครอบครัวเป็นอาชีพรับจ้างและเกษตรกร (ร้อยละ 47.80 และ 40.88) ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญครอบครัวมีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 80.96) ซึ่งเป็นไปตามกลุ่มเป้าหมายตามที่ท่านกำหนดไว้</p>	<p>ควรมีการวางระบบการติดตามประเมินผลให้ชัดเจน กำหนดระยะเวลาการรายงานผลเป็นระยะ และกำหนดวิธีการที่จะดำเนินการอย่างเป็นระบบ และควรมีการเผยแพร่ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบร่วมกัน เพื่อจะได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการติดตามประเมินผลเพื่อวางแผนบริหารจัดการทุนการศึกษาให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป</p>

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
3.2 สัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา	<p>3) ผู้รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่ย่ำร้าง หรือพ่อแม่เสียชีวิต (ร้อยละ 63.31) โดยมีสัดส่วนที่สูงในระดับประถมและมัธยม ส่วนผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ส่วนใหญ่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 66.30) โดยเฉพาะในระดับประถมและอุดมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ</p>	<p>ควรได้พิจารณาสัดส่วนให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น โดยต้องเพิ่มจำนวนสัดส่วนของทุนสนับสนุนการศึกษาไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้นกว่าภูมิภาคอื่น ๆ รองลงมาคือภาคเหนือ และภาคใต้ ส่วนภาคกลางต้องปรับจำนวนทุนลดลงประมาณเท่าตัว</p>
	<p>สัดส่วนการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษายังไม่เป็นไปตามสัดส่วนของคนยากจนในแต่ละภูมิภาคของประเทศ เพราะจากข้อมูลสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาค พบว่า การกระจายตัวของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาคมีมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 56 ภาคเหนือไม่น้อยกว่าร้อยละ 26 ส่วนภาคกลางและภาคใต้จำนวนใกล้เคียงกันคือไม่น้อยกว่าร้อยละ 9</p> <p>แต่จากข้อมูลการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษา พบว่า การจัดสรรทุนเป็นไปในสัดส่วนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยสัดส่วนสูงสุดเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 40.66 รองลงมาเป็นภาคเหนือร้อยละ 24.99 ภาคกลางร้อยละ 18.43 และภาคใต้ร้อยละ 6.32 นอกจากนี้ได้มีการจัดสรรทุนในระดับปวศ. ผ่านทางหน่วยงาน</p>	

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
3.3 การเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ	<p>ส่วนกลาง ได้แก่ สท. ร้อยละ 6.18 และทุกระดับปริญญาตรีผ่าน สทอ. ร้อยละ 3.42</p> <p>ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การกระจายตัวของทุนการศึกษาอย่างไม่เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละภูมิภาค แต่มีทิศทางสอดคล้องกันพอสมควร</p> <p>ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อยได้สนับสนุนให้นักเรียนทุกระดับมีโอกาสเรียนต่อ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้มีโอกาสเรียนครบถ้วนทุกคน แต่ที่ยังมีนักเรียนอีกประมาณร้อยละ 16 ที่ยังต้องได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุน ทั้งนี้เพราะในส่วนของกลุ่มนักเรียนที่เรียนซ้ำ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกือบไม่มีโอกาสได้เรียน ส่วนทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เป็นทุนที่ให้เพื่อตอบแทนบุคคลที่ทำประโยชน์แก่ประเทศ ดังนั้นครอบครัวที่ได้รับทุนประเภทนี้จึงไม่ใช่ครอบครัวที่มีความขัดสนในด้านทุนสำหรับการศึกษาเล่าเรียนดังเช่นทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ผู้ได้รับทุนส่วนใหญ่จึงมีโอกาสนในการเรียนจบได้โดยไม่ต้องอาศัยทุนสนับสนุนการศึกษาที่มอบให้</p>	

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>4. ผลกระทบ</p> <p>4.1 พฤติกรรมการเรียนของผู้ที่ได้รับทุน</p>	<p>นักเรียนที่ได้รับทุนทั้ง 2 ประเภท มีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้นเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98 ขึ้นไปทุกพฤติกรรม) โดยมีเกรดเฉลี่ยหลังการรับทุนสูงกว่าก่อนรับทุนเล็กน้อย (0.03 ถึง 0.11 แต่) ในทุกระดับการศึกษา ซึ่งอาจเนื่องมาจากกาได้ลดภาระในการทราวยได้ช่วยครอบครัวและการมีเวลาในการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากเดิม</p>	
<p>4.2 การเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือ</p>	<p>การได้รับทุนครูผู้มียรายได้น้อยช่วยเพิ่มเวลาในการอ่านหนังสือของผู้เรียนได้ประมาณ 31 นาที โดยเฉพาะในระดับมัธยม และ กศน. ระดับอุดมศึกษา จะช่วยเพิ่มเวลาอ่านหนังสือได้ 7.2 นาที ในขณะที่การได้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์ช่วยเพิ่มเวลาอ่านหนังสือได้ประมาณ 18 นาที โดยเฉพาะในระดับมัธยมและอุดมศึกษา</p>	
<p>4.3 ความต้องการเรียนต่อ</p>	<p>ผู้รับทุนบุตรผู้มียรายได้น้อยส่วนใหญ่ต้องการเรียนต่อ (ร้อยละ 96.10) โดยมีสัดส่วนที่น้อยลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ในขณะที่ผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์เกือบทั้งหมดต้องการเรียนต่อ (ร้อยละ 98.43) ในทุกระดับการศึกษา</p>	
<p>4.4 การบรรเทาความเดือดร้อนในการหารายได้ช่วยครอบครัว</p>	<p>ผู้รับทุนครูผู้มียรายได้น้อยประมาณครึ่งหนึ่ง ต้องหารายได้ช่วยครอบครัวขณะเรียนก่อนได้รับทุน (ร้อยละ 49.25) โดยเฉพาะในระดับมัธยม กศน. และอุดมศึกษา เมื่อได้รับทุนแล้วช่วยลดจำนวนผู้ที่ต้องหารายได้ช่วยครอบครัวลงในทุกระดับการศึกษา ประมาณร้อยละ 7 และ</p>	

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
4.5 ทักษะติดต่อการได้รับทุน	<p>ผู้ได้รับทุนทั้งสองประเภทมีทัศนคติต่อการได้รับทุนไม่สูง โดยมีทัศนคติสูงในเรื่องการได้รับทุน การทำให้ครอบครัวดีขึ้น การมีกำลังใจเรียนมากขึ้น และอยากให้ผู้อื่นได้รับทราบว่าตนเองได้รับทุน แต่ไม่ต้องการขอความช่วยเหลือจากทุนตลอดไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ได้รับทุนมีความคิดที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถยืนหยัดด้วยความสามารถของตนเองในอนาคต มิใช่หวังพึ่งพียงทุนสนับสนุนการศึกษาไปตลอด</p>	<p>ควรได้มีการเผยแพร่ และทำความเข้าใจให้ผู้ได้รับทุนมีความตระหนักถึงคุณค่าของทุนสนับสนุนการศึกษาที่ได้รับ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะดูแลตนเองได้ในอนาคต ข้างหน้า</p>

บทที่ 5

ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ เพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

การประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ในบทนี้ ได้นำเสนอเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่หนึ่ง ผลการดำเนินงานของโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับทุนสนับสนุน ตอนที่สอง ผลการดำเนินงานในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ และตอนที่สาม ข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 5.1 ผลการดำเนินงานของโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับ ทุนสนับสนุน

การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับทุนสนับสนุนในตอนนี้ ประเมินจากการจัดกิจกรรมโครงการ การจัดการงบประมาณ ผลการใช้งบประมาณ การวัดผลลัพธ์ เป้าหมายของโครงการ ผลผลิตของโครงการ การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลกระทบของโครงการ และความยั่งยืนของโครงการ พบว่า

ลักษณะกิจกรรมของโครงการในภาพรวม คือ ฝึกอบรมและให้ความรู้มากที่สุด มีจำนวน 109 โครงการ (17.3%) รองลงมา คือ ฝึกอาชีพ 74 โครงการ (11.7%) และให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ 64 โครงการ (10.1%) ตามลำดับ ผลการประเมินพบว่า โครงการที่รับทุนสนับสนุน ที่เป็นหน่วยงานราชการ ลักษณะการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ยังเข้าช้อนกับภารกิจของหน่วยงาน เนื่องจากลักษณะการจัดโครงการจะเป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับลักษณะงานประจำที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว แต่ยังขาดทุนสนับสนุน จึงได้นำทุนสนับสนุนที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินการเพื่อให้กิจกรรมเหล่านั้นบรรลุผลได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งโครงการที่ดำเนินการโดยโรงเรียน ก็จะมีการนำกิจกรรมโครงการไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในรายวิชาวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนอยู่แล้วตามปกติ แสดงให้เห็นว่าลักษณะของกิจกรรมในโครงการที่ผ่านกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเสริมบทบาทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายหลักของหน่วยงานอยู่แล้ว แต่เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลสำเร็จให้มากยิ่งขึ้น

การจัดการงบประมาณ พบว่าในภาพรวมมีครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่แสดงรายละเอียดที่ชัดเจน โดยใช้งบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายมากที่สุด (36.1%) ได้แก่ ค่าอาหาร/ อาหารว่าง ค่าที่พัก ค่าถ่ายเอกสาร รองลงมาเป็นค่าตอบแทน (30.8 %) ได้แก่ ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าตอบแทนในการจ้างแรงงาน และค่าอุปกรณ์/ ครุภัณฑ์ (16.2 %) ได้แก่

ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่สามารถใช้งานได้ในระยะยาว เช่น คอมพิวเตอร์ โต้ตอบ
เก้าอี้ จักร อุปกรณ์เสริมทักษะฟื้นฟูสุขภาพ

จะเห็นว่า การใช้จ่ายงบประมาณในเรื่องของอุปกรณ์และครุภัณฑ์ เป็นเรื่องที่ไม่
สนับสนุน เว้นแต่มีเหตุผลและความจำเป็น แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 20 แต่ก็ยังมีบาง
โครงการเสนอการใช้จ่ายงบประมาณในเรื่องของอุปกรณ์และครุภัณฑ์เกินร้อยละ 20 และ
มีอีกครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ไม่ได้ให้รายละเอียดของการใช้จ่ายงบประมาณ ทำให้ไม่
สามารถประเมินได้ แต่น่าจะมีการใช้จ่ายที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มากกว่านี้ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก
ผู้รับผิดชอบโครงการไม่ทราบเกณฑ์การพิจารณาว่าต้องจำกัดการใช้งบประมาณด้าน
ครุภัณฑ์และอุปกรณ์จำนวนเท่าไร

การใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ พบว่า ประมาณหนึ่งใน
สามของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุนสนับสนุนสามารถดำเนินการได้ตามแผนทุกขั้นตอน
ประมาณหนึ่งในห้าของโครงการที่สามารถดำเนินการได้ตามแผนเป็นส่วนใหญ่ ที่เหลือ
ประมาณเกือบครึ่งที่ไม่ตอบและไม่เป็นไปตามแผนเท่าที่ควร และพบว่าประมาณครึ่งหนึ่ง
ของโครงการทั้งหมดที่ใช้งบประมาณได้เหมาะสมกับความก้าวหน้าของโครงการ มีส่วน
น้อยที่ใช้งบประมาณเกินความก้าวหน้า หรือใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้า

สำหรับสาเหตุของการใช้งบประมาณเกินกว่าความก้าวหน้าของโครงการ พบว่า
หน่วยงานส่วนใหญ่ได้รับเงินทุนสนับสนุนไม่เพียงพอตั้งแต่ต้นแล้ว อีกทั้งจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ
บางโครงการยังเพิ่มมากขึ้น เมื่อกิจกรรมของโครงการประสบความสำเร็จ หรือบางโครงการที่
กิจกรรมประสบความสำเร็จแล้ว เช่น โครงการทางการเกษตร เลี้ยงสัตว์ เมื่อสัตว์เลี้ยงเกิดโรคระบาด
ก็ทำให้ต้องใช้งบประมาณในการเริ่มกิจกรรมใหม่อีกครั้ง ส่วนสาเหตุของการใช้งบประมาณล่าช้า
กว่าความก้าวหน้าของโครงการ พบว่า เกิดจากการอนุมัติงบประมาณล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด
ทำให้โครงการดำเนินได้ไม่ตรงเวลา

การวัดผลลัพธ์ (output) ของโครงการมีลักษณะแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่โครงการ
มีการวัดผลในเชิงคุณภาพ แต่ขาดความสมเหตุสมผล และผลการวัดกว้าง ไม่ชัดเจน คิด
เป็นร้อยละ 32.9 รองลงมาคือวัดผลในเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 19.8 แสดงให้เห็นว่า
การประเมินผลลัพธ์โดยใช้ตัวชี้วัดในเชิงปริมาณมักไม่เป็นปัญหา ส่วนใหญ่จะพิจารณา
จากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการครบตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือได้ชิ้นงาน/ ผลงานใน
ปริมาณตามเป้าหมาย ส่วนการประเมินผลลัพธ์โดยใช้ตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพมักมีปัญหา
ความไม่ชัดเจน การระบุในลักษณะกว้าง ไม่บ่งชี้ชัดเจนถึงความสำเร็จอันเนื่องมาจาก
การดำเนินโครงการ จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เสนอโครงการและผู้ตรวจ
รับโครงการ ที่เข้าใจในบริบทของกิจกรรมในโครงการ และจะประเมินผลลัพธ์ออกมาในลักษณะใด
จึงจะเป็นการบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

การประเมินกลุ่มเป้าหมายและเป้าหมายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการได้ผลดังนี้

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กพิการ ส่วนใหญ่คือ เด็กพิการในโรงเรียน และมูลนิธิที่เสนอโครงการ รวมถึงเด็กพิการทั่ว ๆ ไป ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน มีจำนวนอย่างน้อย 21,437 คน เด็กเหล่านี้จะได้รับทุนการศึกษา รวมถึงอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพทางร่างกาย และยังได้รับการฝึกอบบรมอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้มีรายได้เสริมเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระทางครอบครัวอีกด้วย ส่วนกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งคือ ครู บุคลากร เจ้าหน้าที่ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีจำนวนอย่างน้อย 12,378 คน กลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่อจะได้รับบริการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการดูแลเด็กพิการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อเด็กพิการด้วย

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ส่วนใหญ่คือ เด็กนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน หรือมูลนิธิของหน่วยงานที่เสนอโครงการ เด็กเร่ร่อนที่ไม่มีที่พักอาศัย มีจำนวนอย่างน้อย 11,338 คน เด็กเหล่านี้จะได้รับทุนการศึกษา/ ประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพ ฝึกอบบรมความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้รับการส่งเสริมสุขภาพจิตใจเพื่อให้กลับคืนสู่สังคมได้ ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครู บุคลากร และอาสาสมัครที่ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิด มีจำนวนอย่างน้อย 706 คน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีบทบาทในการให้การสนับสนุน และช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษา การสนับสนุนสุขภาพกายและใจ การช่วยเหลือให้เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสให้ได้รับความเป็นธรรม เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ส่วนใหญ่คือ เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมถึงผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวี มีจำนวนอย่างน้อย 3,907 คน กลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่อจะได้รับการพัฒนาทางด้านสุขภาพจิตใจ เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม และได้รับทุนการศึกษา/ ประกอบอาชีพ เนื่องจากมีผู้จ้างงานจำนวนน้อยที่ยอมรับและจ้างงานกลุ่มคนเหล่านี้ ส่วนกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งคือ ครู อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ ครอบครัวอุปการะ มีจำนวนอย่างน้อย 661 คน กลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนสุขภาพจิตใจโดยการจัดกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ การตรวจเยี่ยมบ้าน การทัศนศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งให้ความรู้แก่เยาวชนทั่วไป เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ รวมถึงการปรับทัศนคติที่มีต่อกลุ่มคนที่ติดเชื้อเอชไอวีด้วย

เป้าหมายของโครงการในภาพรวม พบว่าโครงการส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (22.0%) รองลงมาคือ เป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย (21.3%) เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อ

ดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง (17.5%) เป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (17.5%) เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู (12.7%) และเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ คุรุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (9.0%)

การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่าในภาพรวมของโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน เกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่สามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการและเกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่ไม่ตอบ ทำให้ไม่สามารถประเมินได้

ผลกระทบต่อโครงการ ในด้านผลกระทบต่อเด็ก ในภาพรวมพบว่า มีจำนวนโครงการประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุนส่งผลให้เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองมากขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ไม่เป็นภาระของครอบครัว และสังคม ไม่ว่าจะเป็นการได้รับการศึกษา การมีอาชีพ มีรายได้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคม

ผลกระทบต่อครอบครัว ในภาพรวมพบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุน ส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้าใจเด็กมากขึ้น รับฟังปัญหาและร่วมหาทางแก้ไข มีความผูกพันกับเด็กมากขึ้น ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ดีขึ้นและมีอาชีพเสริม มีรายได้เสริมจากการฝึกอาชีพ

ผลกระทบต่อชุมชน ในภาพรวมพบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของเด็ก เข้าใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ ทำให้เด็กได้รับโอกาสที่ดีเพิ่มขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเห็นใจและให้กำลังใจแก่เด็กในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้เป็นปกติสุข

ส่วนโครงการที่เหลืออีกประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการที่รับทุนทั้งหมดไม่สามารถประเมินได้เนื่องจากไม่ได้คำตอบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

ความยั่งยืนของโครงการ พบว่า เกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุน หากไม่มีทุนสนับสนุน หน่วยงานยังสามารถทำงานต่อเนื่องด้วยงบประมาณปกติของหน่วยงานได้ แต่ผลิตผลของโครงการอาจจะอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน เช่น การฝึกอาชีพทำขนมเบเกอรี่ หากมีงบประมาณสนับสนุน ขนมเบเกอรี่ที่ได้จะเป็นเบเกอรี่ที่มีความยากในการผลิต คือต้องใช้วัตถุดิบหลายอย่าง และจะได้เบเกอรี่ในปริมาณที่มาก หากไม่มีงบประมาณสนับสนุน โดยใช้งบประมาณปกติในการฝึกอาชีพเบเกอรี่ ขนมเบเกอรี่ที่ได้ก็จะต้องลดระดับของความซับซ้อนในการผลิตลง วัตถุดิบที่ใช้ก็จะไม่มาก และจะเป็นเบเกอรี่ที่ผลิตได้ไม่ยากจนเกินไป เป็นต้น ส่วนถ้าเป็นโครงการเกี่ยวกับการฝึกอบรม หากไม่มีงบประมาณสนับสนุนโดยใช้งบประมาณของหน่วยงาน ก็อาจจะไม่สามารถฝึกอบรมให้กับกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณในการเตรียมเอกสารเพื่อแจกจ่ายแก่ผู้เข้าอบรม หรือในการฝึกอบรมอาจจะลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของเอกสารโดยขอการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ส่วนการจัดหาสื่อ วัสดุ คุรุภัณฑ์ หากไม่มี

งบประมาณสนับสนุนโดยใช้งบประมาณปกติของหน่วยงาน การจัดหาสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์นั้น สามารถดำเนินการจัดซื้อได้ แต่อาจจะมีปริมาณไม่เพียงพอ และหากสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีราคาสูง ก็อาจจะจัดซื้อไม่ได้ เป็นต้น ส่วนโครงการที่เป็นการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจของกลุ่มเป้าหมาย สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยจัดหาบุคลากรในหน่วยงานจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ต้องใช้งบประมาณมากเกินไป หรืออาจจะขอรับเงินสนับสนุนเพิ่มเติมบ้างในงบประมาณที่ไม่มากเกินไป

สำหรับรายละเอียดของผลการประเมินจากการจัดกิจกรรมโครงการ การจัดการงบประมาณ ผลการใช้งบประมาณ การวัดผลลัพธ์ เป้าหมายของโครงการ ผลผลิตของโครงการ การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลกระทบของโครงการ และความยั่งยืนของโครงการ แสดงในหัวข้อต่อไป

5.1.1 การจัดกิจกรรมของโครงการ

จากการวิเคราะห์ที่มีจำนวนโครงการ 268 โครงการจากโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนทั้งสิ้นจำนวน 432 โครงการ พบว่า

(1) ลักษณะกิจกรรมของโครงการในภาพรวม คือ ฝึกอบรมและให้ความรู้มากที่สุด มีจำนวน 109 โครงการ (17.3%) รองลงมา คือ ฝึกอาชีพ 74 โครงการ (11.7%) และให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ 64 โครงการ (10.1%) ตามลำดับ นอกนั้นเป็นโครงการที่มีลักษณะโครงการหลากหลายในสัดส่วนร้อยละ 9.2 ลงไป

โครงการแก้ปัญหาสำหรับเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ส่วนใหญ่มีลักษณะกิจกรรมของโครงการเป็นการฝึกอบรมให้ความรู้ 31 โครงการ (14.8%) รองลงมาคือ ฝึกอาชีพ 27 โครงการ (12.9%) ค่ายพักแรม/ทัศนศึกษาดูงาน/ สันทนาการ 25 โครงการ (11.9%) เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ 20 โครงการ (9.5%) พัฒนาศักยภาพเด็ก 20 โครงการ (9.5%) ตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาสำหรับเด็กพิการ ส่วนใหญ่มีลักษณะกิจกรรมของโครงการเป็นการฝึกอบรมให้ความรู้ 63 โครงการ (21.4%) รองลงมาคือ ฝึกอาชีพ 42 โครงการ (14.2%) เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ 31 โครงการ (10.5%) ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ 30 โครงการ (10.2%) จัดหาอุปกรณ์/ ครุภัณฑ์/ ก่อสร้าง 25 โครงการ (8.5%) ตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาสำหรับเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ส่วนใหญ่มีลักษณะกิจกรรมของโครงการเป็นการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ/ ตรวจเยี่ยมบ้าน 24 โครงการ (19.0%) ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ 20 โครงการ (15.9%) ฝึกอบรมให้ความรู้ 15 โครงการ (11.9%) ค่ายพักแรม/ ทัศนศึกษาดูงาน/ สันทนาการ 11 โครงการ (8.7%) พัฒนาศักยภาพเด็ก 11 โครงการ (8.7%) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.1 ลักษณะกิจกรรมของโครงการจำแนกตามประเภทโครงการ

ลักษณะกิจกรรม	เวร่อน/ ด้อยโอกาส	พิการ	เอดส์/ได้รับ ผลกระทบ	รวม
ฝึกอบรมให้ความรู้	31 (14.8%)	63 (21.4%)	15 (11.9%)	109 (17.3%)
ฝึกอาชีพ	27 (12.9%)	42 (14.2%)	5 (4.0%)	74 (11.7%)
ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ	14 (6.7%)	30 (10.2%)	20 (15.9%)	64 (10.1%)
เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้	20 (9.5%)	31 (10.5%)	7 (5.6%)	58 (9.2%)
ส่งเสริมสุขภาพกายและใจ/ ตรวจ เยี่ยมบ้าน	15 (7.1%)	19 (6.4%)	24 (19.0%)	58 (9.2%)
ค่ายพักแรม/ ทัศนศึกษาดูงาน/ สันทนาการ	25 (11.9%)	16 (5.4%)	11 (8.7%)	52 (8.2%)
จัดหาอุปกรณ์/ ครุภัณฑ์/ ก่อสร้าง	13 (6.2%)	25 (8.5%)	4 (3.2%)	42 (6.7%)
พัฒนาศักยภาพเด็ก	20 (9.5%)	6 (2.0%)	11 (8.7%)	37 (5.9%)
สร้างเครือข่าย	12 (5.7%)	9 (3.1%)	10 (7.9%)	31 (4.9%)
พัฒนาบุคลากร	6 (2.9%)	15 (5.1%)	6 (4.8%)	27 (4.3%)
พัฒนาข้อมูล	5 (2.4%)	17 (5.8%)	4 (3.2%)	26 (4.1%)
พัฒนาสื่อการเรียน	5 (2.4%)	15 (5.1%)	2 (1.6%)	22 (3.5%)
ให้การอุปการะ ช่วยเหลือเครื่องอุปโภค บริโภค	10 (4.8%)	4 (1.4)	6 (4.8%)	20 (3.2%)
จัดการศึกษา	7 (3.3%)	3 (1.0)	1 (0.8%)	11 (1.7%)

โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมการฝึกอบรม ให้ความรู้ ได้แก่ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย หรือ ผู้ติดเชื้อเอดส์ให้กับผู้เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่ ผู้ดูแล ผู้ปกครอง การให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติ ทักษะการใช้ชีวิตประจำวันในสังคมให้กับเด็กพิการ เช่น การเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง หรือพาหนะอื่นๆ การจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน

- กิจกรรมการฝึกอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมที่มีการอบรมฝึกฝนอาชีพเสริมรายได้ให้กับเด็ก ยากจนและด้อยโอกาส การอบรมสร้างอาชีพให้กับเด็กพิการ เช่น อาชีพทางการเกษตรต่าง ๆ ช่างฝีมือ ช่างตัดผม เย็บเสื้อผ้า ศิลปประดิษฐ์ต่าง ๆ ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

- กิจกรรมการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการ การฝึกหัดให้ผู้ดูแลและผู้ปกครองมีทักษะการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือในการนวดกล้ามเนื้อของเด็กพิการหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ การฝึกดูแลตนเองของผู้ติดเชื้อเอดส์

- กิจกรรมการสร้างเครือข่าย เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลเด็กพิการ เด็กติดเชื้อ กิจกรรมพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส กิจกรรมค่ายเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการทำงานเพื่อเด็กด้อยโอกาสในสังคมของเครือข่ายเยาวชนอาสาสมัคร การประชุมร่วมกันของหน่วยงานที่รับผิดชอบเด็กด้อยโอกาส พิการและติดเชื้อเอดส์ กับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือประชาคมหมู่บ้าน

- ลักษณะกิจกรรมรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การให้ข้อมูลและความรู้ผ่านสื่อวิทยุ การจัดกิจกรรมด้านกีฬา การเข้าค่ายเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มเป้าหมาย การทำวิจัย การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกายให้กับผู้พิการ การจัดทำ VCD เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม การจัดทำเอกสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่ การจัดกิจกรรมให้เด็กเร่ร่อนบวชภาคฤดูร้อน การตั้งวงดนตรี การจัดกิจกรรมเพื่อลดความเครียด การจัดกิจกรรมฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่เด็กติดเชื้อหรือได้รับผลกระทบจากเอดส์ การจัดหางานให้กับเด็กพิการ การจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะชีวิตและมารยาทการใช้ชีวิตในสังคม

เมื่อพิจารณาลักษณะกิจกรรมของโครงการจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายของโครงการ 3 กลุ่ม ได้แก่ เด็กเร่ร่อน/ เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการและเด็กติดเชื้อเอดส์/ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอดส์ พบว่า

กลุ่มเด็กเร่ร่อน/ เด็กด้อยโอกาส

กลุ่มเป้าหมายของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กเร่ร่อน/ เด็กด้อยโอกาส

กลุ่มเป้าหมายของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาส/ นักเรียนในโรงเรียน ครู บุคลากร ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร ครอบครัวยุวของเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส/ ยากจน เด็กกำพร้าในมูลนิธิที่ดูแลเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส เด็กเยาวชนที่ประสบปัญหา/ ภาวะเสี่ยงต่าง ๆ เด็กที่ถูกละเมิด เด็กเร่ร่อนขอทาน เด็กในความคุ้มครองของสถานคุ้มครอง เด็กไทยภูเขา รวมถึงคนในชุมชนแออัดที่มีเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส อาศัยอยู่จำนวนมาก

ลักษณะกิจกรรมของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กเร่ร่อน/ เด็กด้อยโอกาส

โครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กเร่ร่อน/ เด็กด้อยโอกาส แต่ละโครงการมีกิจกรรมในการดำเนินโครงการแตกต่างกันไป บางโครงการมีการจัดกิจกรรมหลายกิจกรรม สรุปสาระเกี่ยวกับกิจกรรมโดยสังเขป ดังนี้

กิจกรรมสำหรับโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กเร่ร่อน/ เด็กด้อยโอกาส ที่มีการดำเนินกิจกรรมมากที่สุดคือ กิจกรรมการฝึกอบรมให้ความรู้ รองลงมาคือ กิจกรรมฝึกอาชีพ และ กิจกรรมค่ายพักแรม/ ทัศนศึกษาดูงาน

กิจกรรมการฝึกอบรมให้ความรู้ สำหรับเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้แก่ตัวเด็ก และผู้เกี่ยวข้อง เช่น การอบรมให้ความรู้การดูแลเด็กเพื่อดำเนินชีวิตในสังคม อบรมคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ซึ่งการจัดอบรมก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรด้วย

กิจกรรมฝึกอาชีพ สำหรับเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส เป็นการฝึกอาชีพให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้ความสามารถในการนำอาชีพที่ได้รับการฝึกฝนนั้นไปพัฒนาเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว เช่น การทำน้ายาล้างจาน การทำเบเกอรี่ การทำสปา การวาดภาพบนผ้าบาติก การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

กิจกรรมค่ายพักแรม/ ทัศนศึกษาดูงาน เป็นกิจกรรมเสริมสร้างให้เด็กได้มีโอกาสได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมในลักษณะแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ของเด็ก โดยกิจกรรมค่ายพักแรมและศึกษาดูงานนั้นจะมุ่งเน้นกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กได้มีส่วนร่วม คือ ศึกษาจากสภาพจริง จัดกิจกรรมสันตนาการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ

กลุ่มเด็กพิการ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กพิการ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียนพิการในโรงเรียน เด็กพิการในมูลนิธิต่าง ๆ คนพิการในศูนย์ดูแลผู้พิการ เจ้าหน้าที่บุคลากร พยาบาล สาธารณสุข เด็กพิการในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ คนหูหนวก ตาบอด นั่งรถเข็น พิการทางสมอง (ออทิสติก) ครอบครัวของเด็กพิการ ผู้อุปการะเด็กพิการ

ลักษณะกิจกรรมของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กพิการ

โครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กพิการ แต่ละโครงการมีกิจกรรมในการดำเนินโครงการแตกต่างกันไป บางโครงการมีการจัดกิจกรรมหลายกิจกรรม สรุปลักษณะเกี่ยวกับกิจกรรมโดยสังเขป ดังนี้

กิจกรรมสำหรับโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ที่มีการดำเนินกิจกรรมมากที่สุดคือ กิจกรรมการฝึกอบรมให้ความรู้ รองลงมาคือ กิจกรรมฝึกอาชีพ และกิจกรรมเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้

กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ เป็นกิจกรรมการฝึกอบรมสำหรับเด็กพิการ ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กพิการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กพิการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การดูแลเด็กพิการแบบแอสแพคเกอร์ การทำกายภาพบำบัด การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กพิการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็ก

พิการทางปัญญา (ออบทิสติก) โดยจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม จัดหาอุปกรณ์ที่เสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก เป็นต้น

กิจกรรมฝึกอาชีพ เป็นกิจกรรมที่สอนเด็กพิการได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถมีรายได้เสริมเพื่อเลี้ยงดูตัวเอง หรือเป็นการช่วยเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่ง กิจกรรมฝึกอาชีพส่วนใหญ่จะเป็นการทำขนม การประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ รวมถึงการทดลองจ้างงานเด็กพิการ เพื่อให้เด็กพิการมีโอกาสได้ประกอบอาชีพ และเป็นการเสริมทักษะในการดำเนินชีวิตด้วย

กิจกรรมเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ สำหรับเด็กพิการ ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา โดยการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะความพิการของเด็ก การจัดแข่งขันกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการ และความแข็งแรงทางด้านร่างกายอีกด้วย

กลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี/ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี

กลุ่มเป้าหมายของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กติดเชื้อเอชไอวี/ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี

แกนนำผู้ติดเชื้อและผู้ได้รับผลกระทบ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี (พ่อ-แม่ ติดเชื้อเอชไอวี) เด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวีจากพื้นที่ต่าง ๆ อาสาสมัครดูแลและให้การอุปการะผู้ติดเชื้อเอชไอวี ครอบครัวของผู้ติดเชื้อเอชไอวี เด็กกำพร้าที่ติดเชื้อเอชไอวีและได้รับผลกระทบจากโรคเอชไอวี เด็กที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิผู้ดูแลผู้ติดเชื้อและผู้ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่จะติดเชื้อ เยาวชนในหมู่บ้าน

ลักษณะกิจกรรมของโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กติดเชื้อเอชไอวี/ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี

โครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กติดเชื้อเอชไอวี/ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี แต่ละโครงการมีกิจกรรมในการดำเนินโครงการแตกต่างกันไป บางโครงการมีการจัดกิจกรรมหลายกิจกรรม สรุปลักษณะเกี่ยวกับกิจกรรมโดยสังเขป ดังนี้

กิจกรรมสำหรับโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กติดเชื้อเอชไอวี/ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ที่มีการดำเนินกิจกรรมมากที่สุดคือ กิจกรรมการให้ทุนการศึกษา/ ประกอบอาชีพ รองลงมาคือ กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและใจ

การให้ทุนการศึกษา/ ประกอบอาชีพ เนื่องจากผู้ติดเชื้อเอชไอวี หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีส่วนใหญ่ มักไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม จึงเป็นสาเหตุให้ กลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีแหล่งงานในการประกอบอาชีพ จึงทำให้ขาดรายได้ ดังนั้น การสนับสนุนทุนการศึกษา หรือทุนการประกอบอาชีพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ติดเชื้อเอชไอวี หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี เพื่อนำเงินทุนไปพัฒนาตนเอง หรือสร้างเสริมอาชีพเพื่อดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวได้

กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ ส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้แก่เยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อมือถือ ผู้ให้การดูแลหรืออุปการะผู้ติดเชื้อมือถือ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อมือถือ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันโรคเอดส์ การดูแลผู้ติดเชื้อมือถือ การเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้ติดเชื้อมือถือ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง ในเรื่องของอาหาร การดำเนินชีวิต การปฏิบัติตนให้ถูกสุขลักษณะสำหรับผู้ติดเชื้อมือถือด้วย

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและใจ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ติดเชื้อมือถือ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อมือถือ มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต โดยการจัดกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ให้ผู้ติดเชื้อมือถือมีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ติดเชื้อมือถือด้วย

จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่มีกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มเด็กยากจนและด้อยโอกาส แต่ก็มีบางโครงการที่มีการจัดกิจกรรมที่มีกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กยากจนและด้อยโอกาส และมีส่วนน้อยของโครงการที่จัดกิจกรรมที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้พิการหรือกลุ่มผู้ติดเชื้อมือถือ

5.1.2 การจัดการงบประมาณ

การจัดกลุ่มค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ 5 กลุ่ม คือ

ค่าตอบแทน หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อตอบแทนบุคคล หรือสถานที่ หรืออื่นๆ เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าตอบแทนในการจ้างแรงงาน เป็นต้น

ค่าวัสดุ หมายถึง ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อวัสดุต่าง ๆ ที่สามารถใช้งานหมดสิ้น หรืออุปกรณ์เหล่านั้นไม่คงอยู่อย่างถาวร เช่น กระดาษถ่ายเอกสาร วัสดุ/ ส่วนผสมในการทำอาหาร สารเคมี เป็นต้น

ค่าใช้สอย หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั่วไป เช่น ค่าอาหาร/ อาหารว่าง ค่าที่พัก ค่าถ่ายเอกสาร เป็นต้น

ค่าครุภัณฑ์ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่สามารถใช้งานได้ในระยะยาว เช่น คอมพิวเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้ จักร อุปกรณ์เสริมทักษะ/ฟื้นฟูสุขภาพ เป็นต้น

ทุนการศึกษา / ทุนยังชีพ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่มอบให้กับเด็กเพื่อส่งเสริมการศึกษา หรือให้ทุนเพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพ

ผลการศึกษา พบว่า

1) โครงการที่รับทุนสนับสนุนในภาพรวม มีครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้ข้อมูลชี้แจงแสดงรายละเอียดที่ชัดเจนพอ ๆ กับโครงการที่ขาดการแสดงผลของงบประมาณที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาโครงการในภาพรวมมีการแสดงผลของค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ 137 โครงการ (51.1%) และโครงการที่ไม่มีการแสดงผลของค่าใช้จ่ายอย่างชัดเจน 131 โครงการ (48.9%)

โครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส พบว่าโครงการทั้ง 77 โครงการ มีการแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ 38 โครงการ (14.2%) และโครงการที่ไม่มีการแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายอย่างชัดเจน 39 โครงการ (14.6%) โครงการแก้ปัญหาเด็กพิการ มีการแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ 82 โครงการ (30.6%) และโครงการที่ไม่มีการแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายอย่างชัดเจน 61 โครงการ (22.8%) และโครงการแก้ปัญหาเด็กติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี มีการแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ 17 โครงการ (6.3%) และโครงการที่ไม่มีการแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายอย่างชัดเจน 31 โครงการ (11.6%)

ตารางที่ 5.2 จำนวนโครงการที่แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายของโครงการอย่างชัดเจน

การแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่าย	เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบ	รวม
มีการแสดงรายละเอียดชัดเจน	38 (14.2%)	82 (30.6%)	17 (6.3%)	137 (51.1%)
ไม่มีการแสดงรายละเอียด	39 (14.6%)	61 (22.8%)	31 (11.6%)	131 (48.9%)
รวม	77 (28.7%)	143 (53.4%)	48 (17.9%)	268 (100.0%)

สำหรับงบประมาณที่มีการแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการมีจำนวนทั้งสิ้น 61,011,174 บาท โดยโครงการแก้ปัญหาเด็กพิการใช้งบประมาณจำนวน 40,705,663 บาท รองลงมาคือ โครงการแก้ปัญหาเด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวี ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ใช้งบประมาณ 13,444,571 บาท และโครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสใช้งบประมาณ 6,860,940 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 5.3 รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ

การแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่าย	เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อเอชไอวี	รวม
ค่าตอบแทน	422,900 (0.7%)	5,962,494 (9.8%)	12,419,100 (20.4%)	18,804,494 (30.8%)
ค่าวัสดุ	749,553 (1.2%)	5,448,380 (8.9%)	134,741 (0.2%)	6,332,674 (10.4%)
ค่าใช้จ่าย	5,433,486 (8.9%)	16,175,589 (26.5%)	433,730 (0.7%)	22,042,805 (36.1%)
ค่าอุปกรณ์/ ครุภัณฑ์	145,001 (0.2%)	9,753,700 (16.0%)	0 (0.0%)	9,898,701 (16.2%)
ทุน	110,000 (0.2%)	3,365,500 (5.5%)	457,000 (0.7%)	3,932,500 (6.4%)
รวม	6,860,940 (11.2%)	40,705,663 (66.7%)	13,444,571 (22.0%)	61,011,174 (100.0%)

(2) โครงการที่รับทุนสนับสนุนในภาพรวมมีใช้งบประมาณส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายจำนวน 22,042,805 บาท รองลงมาคือ ค่าตอบแทน จำนวน 18,804,494 บาท ค่าอุปกรณ์/ครุภัณฑ์ จำนวน 9,898,701 บาท ค่าวัสดุ จำนวน 6,332,674 บาท และทุน จำนวน 3,932,500 บาท ตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสที่แสดงงบประมาณ 38 โครงการ ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายจำนวน 5,433,486 บาท รองลงมาคือ ค่าวัสดุ จำนวน 749,553 บาท ค่าตอบแทน จำนวน 422,900 บาท ค่าอุปกรณ์/ ครุภัณฑ์ จำนวน 145,001 บาท และ ทุน จำนวน 110,000 บาท ตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาเด็กพิการแสดงงบประมาณ 82 โครงการ ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายจำนวน 16,175,589 บาท รองลงมาคือ ค่าอุปกรณ์/ ครุภัณฑ์ จำนวน 9,753,700 บาท ค่าตอบแทน จำนวน 5,962,494 บาท ค่าวัสดุ จำนวน 5,448,380 บาท และ ทุน จำนวน 3,365,500 บาท ตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาเด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ที่แสดงงบประมาณ 17 โครงการ ส่วนใหญ่เป็นค่าตอบแทน จำนวน 12,419,100 บาท รองลงมาคือ ทุน จำนวน 457,000 บาท ค่าใช้จ่าย จำนวน 433,730 บาท ค่าวัสดุ จำนวน 134,741 บาท ตามลำดับ

สำหรับรายละเอียดหมวดค่าใช้จ่าย พบว่าส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ อาหาร/อาหารว่าง ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก ค่าเช่ารถ ส่วนค่าตอบแทนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการตอบแทนวิทยากร ค่าจ้างบุคลากรในการดูแลเด็กพิการ ค่าจ้างการใช้แรงงานในการก่อสร้างหรือปรับปรุงสถานที่

จะเห็นว่าสัดส่วนของค่าใช้จ่ายจากทั้งสองหน่วยงานมีความแตกต่างกันและจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ทั้งกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จและโครงการที่ประสบความสำเร็จระดับต่ำส่วนใหญ่เห็นว่า งบประมาณมีการใช้ตามแผนที่เสนอ มีการปรับเปลี่ยนเล็กน้อยภายในหน่วยงาน แต่วัตถุประสงค์คงเดิม ส่วนใหญ่มีสัดส่วนของครุภัณฑ์มาก เนื่องจากไม่ทราบเกณฑ์การพิจารณาว่าต้องจำกัดด้านครุภัณฑ์จำนวนเท่าใด และเสนอว่าแม้ครุภัณฑ์จะเป็นสิ่งที่สามารถเบิกได้ตามงบประมาณปกติ แต่ในปัจจุบันมีความจำเป็นต่อการสร้างนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ ประกอบกับปัจจุบันตั้งเบิกตามงบประมาณปกติได้ยาก จึงควรพิจารณาให้สามารถเพิ่มงบประมาณในส่วนของครุภัณฑ์ให้มากขึ้น แสดงว่ากลุ่มผู้รับผิดชอบในการพิจารณาทุน ควรมีการพิจารณาร่วมกันในรายละเอียดของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการว่าควรนำไปใช้จ่ายอะไรได้บ้างโดยคำนึงถึงความจำเป็นต่างๆ เพื่อให้ผู้รับผิดชอบโครงการมีแนวทางปฏิบัติอย่างเดียวกัน ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“งบครุภัณฑ์เยอะ เพราะไม่รู้ว่าจะไม่ให้ใช้งบประมาณในส่วนครุภัณฑ์”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“...แต่ครุภัณฑ์มันจำเป็น ถ้าเป็นวัสดุมันก็ละลายหายไปเลย ถ้าเป็นครุภัณฑ์ ก็สามารดำเนิการต่อไปได้”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“น่าจะแบ่งสัดส่วนงบประมาณให้ชัดเจน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“คอมพิวเตอร์ สำคัญกับการศึกษามาก แม้แต่การบ้าน เดียวนี้ก็ส่งทางคอมฯ ถ้าบอกว่าไม่ให้ซื้อคอมพิวเตอร์ ก็ลำบากเหมือนกัน เพราะมันไม่เกิดการพัฒนา”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“งบประมาณรายปีก็ตั้งบครุภัณฑ์”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

5.1.3 ผลการใช้งบประมาณ

(1) ในภาพรวมของการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของโครงการแก้ไข ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส โครงการแก้ไขปัญหาเด็กพิการ และโครงการแก้ไขปัญหา เด็กติดเชื้อเอชไอวี พบว่า ประมาณหนึ่งในสามของโครงการทั้งหมดที่ได้รับการสนับสนุนที่ สามารถดำเนินการได้ตามแผนทุกขั้นตอน ประมาณหนึ่งในห้าของโครงการที่สามารถ ดำเนินการได้ตามแผนเป็นส่วนใหญ่ ที่เหลือประมาณเกือบครึ่งที่ไม่ตอบและไม่เป็นไป ตามแผนเท่าที่ควร

เมื่อพิจารณาตามประเภทของโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน/ด้อย โอกาสที่ดำเนินการได้ตามแผนทุกขั้นตอน 44 โครงการ (30.1%) ส่วนโครงการแก้ไขปัญหาเด็กพิการ น้อยกว่าครึ่งของโครงการทั้งหมดที่ดำเนินการได้ตามแผนทุกขั้นตอน 92 โครงการ (38.8%) สำหรับ โครงการแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อเอชไอวีที่สามารถดำเนินการได้ตามแผนทุกขั้นตอน 11 โครงการ (22.4%)

ตารางที่ 5.4 การใช้งบประมาณ

การใช้งบประมาณ	เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อเอชไอวี	รวม
เป็นไปตามแผนทุกขั้นตอน	44 (30.1%)	92 (38.8%)	11 (22.4%)	147 (34.0%)
ส่วนใหญ่เป็นไปตามแผน	27 (18.5%)	54 (22.8%)	9 (18.4%)	90 (20.8%)
ไม่เป็นไปตามแผนเท่าที่ควร	10 (6.8%)	5 (2.1%)	3 (6.1%)	18 (4.2%)
ไม่ตอบ	65 (44.5%)	86 (36.3%)	26 (53.1%)	177 (41.0%)
รวมทั้งหมด	146 (100.0%)	237 (100.0%)	49 (100.0%)	432 (100.0%)

(2) ในภาพรวมของการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของโครงการแก้ไข ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส โครงการแก้ไขปัญหาเด็กพิการ และโครงการแก้ไขปัญหา เด็กติดเชื้อเอชไอวี ประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ใช้งบประมาณได้เหมาะสมกับ ความก้าวหน้าของโครงการ

เมื่อพิจารณาตามประเภทของโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยกเด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาสประมาณเกือบครึ่งหนึ่งที่ใช้งบประมาณเหมาะสมกับความก้าวหน้าของโครงการคิดเป็นร้อยละ 48.6 โครงการที่ใช้งบประมาณเกินความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 4.8 และโครงการที่ใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 2.7

โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยกเด็กพิการที่ใช้งบประมาณเหมาะสมกับความก้าวหน้าของโครงการคิดเป็นร้อยละ 59.1 โครงการที่ใช้งบประมาณเกินความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 2.5 และโครงการที่ใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 2.5

โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยกเด็กติดเชื้อเอชไอวีที่ใช้งบประมาณเหมาะสมกับความก้าวหน้าของโครงการคิดเป็นร้อยละ 40.8 โครงการที่ใช้งบประมาณเกินความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 4.1 และโครงการที่ใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 4.1

มีส่วนน้อยที่ใช้งบประมาณเกินความก้าวหน้า หรือใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้า สำหรับสาเหตุของการใช้งบประมาณเกินกว่าความก้าวหน้าของโครงการ พบว่าหน่วยงานส่วนใหญ่ได้รับเงินทุนสนับสนุนไม่เพียงพอตั้งแต่ต้นแล้ว อีกทั้งจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการบางโครงการยังเพิ่มมากขึ้น เมื่อกิจกรรมของโครงการประสบความสำเร็จ และสำหรับบางโครงการที่กิจกรรมประสบความสำเร็จ เช่น โครงการทางการเกษตร เลี้ยงสัตว์ เมื่อสัตว์เลี้ยงเกิดโรคระบาดก็ทำให้ต้องใช้งบประมาณในการเริ่มกิจกรรมใหม่อีกครั้ง และสาเหตุของการใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้าของโครงการ พบว่า เกิดจากการอนุมัติงบประมาณล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด ทำให้โครงการดำเนินได้ไม่ตรงเวลา และในบางกิจกรรมที่ต้องอาศัยความเหมาะสมและเวลาของวิทยากร/บุคคลภายนอก จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมไปไม่สามารถรองรับงบประมาณได้ เพราะจะทำให้เสียเวลาและเป็นการไม่เหมาะสม

ตารางที่ 5.5 ความเหมาะสมของการใช้งบประมาณกับความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

	เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อเอชไอวี	รวม
ใช้งบประมาณเหมาะสมกับความก้าวหน้า	71 (48.6%)	140 (59.1%)	20 (40.8%)	231 (53.5%)
ใช้งบประมาณเกินกว่าความก้าวหน้า	7 (4.8%)	6 (2.5%)	2 (4.1%)	15 (3.5%)
ใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้า	4 (2.7%)	6 (2.5%)	2 (4.1%)	14 (3.2%)
ไม่ตอบ	64 (43.8%)	91 (38.4%)	19 (38.8%)	174 (40.3%)
รวมทั้งหมด	146 (100.0%)	237 (100.0%)	49 (100.0%)	432 (100.0%)

5.1.4 การวัดผลลัพธ์

เป็นการพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีการวัดผลการดำเนินโครงการลักษณะใดต่อไปนี้

- 1) วัดผลตามเป้าหมาย/ วัดอุปสงค์ครบถ้วน
- 2) วัดจากผลในเชิงคุณภาพ โดยสามารถระบุผลการดำเนินการได้สมเหตุสมผลกับกิจกรรมที่ทำ
- 3) ระบุว่าวัดผลเชิงคุณภาพ แต่ขาดความ

สมเหตุสมผล ผลการวัดกว้าง ไม่ชัดเจน 4) วัดจากผลในเชิงปริมาณ 5) วัดความพึงพอใจในการดำเนินงาน ผลการศึกษา พบว่า

(1) การวัดผลลัพธ์ (output) มีลักษณะแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่โครงการมีการวัดผลในเชิงคุณภาพ แต่ขาดความสมเหตุสมผล และผลการวัดกว้าง ไม่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 32.9 รองลงมาคือวัดผลในเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 19.8

เมื่อพิจารณาตามประเภทของโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาสส่วนใหญ่วัดผลในเชิงคุณภาพ แต่ขาดความสมเหตุสมผล และผลการวัดกว้าง ไม่ชัดเจนคิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมาคือ วัดผลในเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 14.5 และ วัดผลตามเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 6.6 ตามลำดับ

โครงการแก้ไขปัญหาด็กยากจนส่วนใหญ่วัดผลในเชิงคุณภาพ แต่ขาดความสมเหตุสมผล และผลการวัดกว้าง ไม่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมาคือ วัดผลในเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 22.4 และวัดความพึงพอใจในการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

โครงการแก้ไขปัญหาด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ส่วนใหญ่วัดผลในเชิงคุณภาพ แต่ขาดความสมเหตุสมผล และผลการวัดกว้าง ไม่ชัดเจนคิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาคือวัดผลในเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 18.8 และ วัดผลตามเป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.6 การวัดผลลัพธ์ (output) ของโครงการ

	เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบ	รวม
ระบุว่าวัดผลในเชิงคุณภาพ แต่ขาดความสมเหตุสมผล และผลการวัดกว้าง ไม่ชัดเจน	24 (31.6%)	59 (33.9%)	15 (31.3%)	98 (32.9%)
วัดผลในเชิงปริมาณ	11 (14.5%)	39 (22.4%)	9 (18.8%)	59 (19.8%)
วัดความพึงพอใจในการดำเนินงาน	1 (1.3%)	13 (7.5%)	0 (0.0%)	14 (4.7%)
วัดผลตามเป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ครบถ้วน	5 (6.6%)	4 (2.3%)	1 (2.1%)	10 (3.4%)
วัดผลในเชิงคุณภาพ โดยสามารถระบุผลการดำเนินการได้สมเหตุสมผลกับกิจกรรมที่ทำ	1 (1.3%)	1 (0.6%)	0 (0.0%)	2 (0.7%)
ไม่มีข้อมูล	34 (44.7%)	58 (33.3%)	23 (47.9%)	115 (38.6%)

จากการสนทนากลุ่มพบว่าการประเมินผลลัพธ์โดยใช้ตัวชี้วัดในเชิงปริมาณมักไม่
เป็นปัญหา ส่วนใหญ่จะพิจารณาจากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการครบตามเป้าหมายที่
กำหนดไว้ หรือได้ชิ้นงาน/ ผลงานในปริมาณตามเป้าหมาย ส่วนการประเมินผลลัพธ์โดย
ใช้ตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพมักระบุในลักษณะกว้าง ไม่บ่งชี้ชัดเจนถึงความสำเร็จอัน

เนื่องมาจากการดำเนินโครงการตามเป้าหมาย เนื่องจากการพัฒนาคนบางครั้งไม่สามารถประเมินออกมาเป็นตัวเลขในช่วงเวลาจำกัดได้ บางเรื่องต้องใช้เวลามากกว่า 1 ปี ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เสนอโครงการและผู้ตรวจรับโครงการ ที่เข้าใจในบริบทของกิจกรรมในโครงการ และจะประเมินผลลัพธ์หรือออกมาในลักษณะใดจึงจะเป็นการบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

5.1.5 ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย เป้าหมายของโครงการ และผลผลิตของโครงการ

(1) ขนาดของกลุ่มเป้าหมายในภาพรวม

จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่จะเสนอต่อไปนี้เป็นเพียงจำนวนกลุ่มเป้าหมายในขั้นต้น เนื่องจากไม่สามารถวิเคราะห์ได้ครบทั้ง 432 โครงการ ส่วนโครงการที่สามารถวิเคราะห์ได้นั้น มีหลายโครงการที่ไม่ได้ระบุจำนวนกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เพียงแต่ได้เสนอกว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นใครเท่านั้น

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กพิการ ส่วนใหญ่คือ เด็กพิการในโรงเรียน และมูลนิธิที่เสนอโครงการ รวมถึงเด็กพิการทั่ว ๆ ไป ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน มีจำนวนอย่างน้อย 21,437 คน เด็กเหล่านี้จะได้รับทุนการศึกษา รวมถึงอุปกรณ์ครุภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพทางร่างกาย และยังได้รับการฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้มีรายได้เสริมเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระทางครอบครัวอีกด้วย ส่วนกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งคือ ครู บุคลากร เจ้าหน้าที่ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีจำนวนอย่างน้อย 12,378 คน กลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการดูแลเด็กพิการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้พิการด้วย

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ส่วนใหญ่คือ เด็กนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน หรือมูลนิธิของหน่วยงานที่เสนอโครงการ เด็กเร่ร่อนที่ไม่มีที่พักอาศัย มีจำนวนอย่างน้อย 11,338 คน เด็กเหล่านี้จะได้รับทุนการศึกษา/ ประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพ ฝึกอบรมความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้รับการส่งเสริมสุขภาพจิตใจเพื่อให้กลับคืนสู่สังคมได้ ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครู บุคลากร และอาสาสมัครที่ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิด มีจำนวนอย่างน้อย 706 คน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีบทบาทในการให้การสนับสนุน และช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษา การสนับสนุนสุขภาพกายและใจ การช่วยเหลือให้เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสได้รับความเป็นธรรม เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับความผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ส่วนใหญ่คือ เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับความผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมถึงผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวี มีจำนวนอย่างน้อย 3,907 คน กลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะได้รับการพัฒนาทางด้านสุขภาพจิตใจ เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับทาง

สังคม และได้รับทุนการศึกษา/ ประกอบอาชีพ เนื่องจากมีผู้จ้างงานจำนวนน้อยที่ยอมรับและจ้างงานกลุ่มคนเหล่านี้ ส่วนกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งคือ **ครู อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ ครอบครัวอุปการะ** มีจำนวนอย่างน้อย 661 คน กลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนสุขภาพจิตใจโดยการจัดกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ การตรวจเยี่ยมบ้าน การทัศนศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ รวมทั้งให้ความรู้แก่เยาวชนทั่วไป เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ รวมถึงการปรับทัศนคติที่มีต่อกลุ่มคนที่ติดเชื้อเอดส์ด้วย

(2) เป้าหมายของโครงการในภาพรวม

โครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนการแก้ปัญหา กลุ่ม เด็กพิการ กลุ่มเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส และกลุ่มเด็กที่ได้รับเชื้อเอดส์/ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอดส์ มีเป้าหมายในภาพรวมซึ่งจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1. เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู
2. เป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย
3. เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง
4. เป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น
5. เป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. เป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ
สรุปผลได้ ดังนี้

ในภาพรวม พบว่าโครงการส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (22.0%) รองลงมาคือเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย (21.3%) เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง (17.5%) เป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (17.5%) เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู (12.7%) และเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (9.0%)

ตารางที่ 5.7 เป้าหมายของโครงการ

เป้าหมายของโครงการ	เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อมเอดส์/ ได้รับผลกระทบ	รวม
1. ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ	11 (14.3%)	15 (10.5%)	8 (16.7%)	34 (12.7%)
2. อบรมให้ความรู้	13 (16.9%)	37 (25.9%)	7 (14.6%)	57 (21.3%)
3. ฝึกอาชีพต่าง ๆ	13 (16.9%)	31 (21.7%)	3 (6.3%)	47 (17.5%)
4. จัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ	8 (10.4%)	14 (9.8%)	2 (4.2%)	24 (9.0%)
5. เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้	19 (24.7%)	28 (19.6%)	12 (25.0%)	59 (22.0%)
6. ส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ	13 (16.9%)	18 (12.6%)	16 (33.3%)	47 (17.5%)
รวม	77 (100.0%)	143 (100.0%)	48 (100.0%)	268 (100.0%)

(3) เป้าหมายของโครงการ กลุ่มเป้าหมาย และผลผลิตของโครงการแต่ละประเภท

(3.1) โครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (24.7%) รองลงมาคือ เป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่างๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย (16.9%) เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง (16.9%) เป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (16.9%) เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู (14.3%) และเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (10.4%)

จากเป้าหมายของโครงการข้างต้น มีเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมากมายที่เข้าร่วมโครงการ และก่อให้เกิดผลผลิตเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ซึ่งจำแนกตามเป้าหมายของโครงการทั้ง 6 เป้าหมาย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู เป็นเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสมีจำนวนอย่างน้อย 1,008 คน นอกจากเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสแล้ว ยังมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ได้ระบุเป็นจำนวนที่ชัดเจน หากพิจารณาโดยรวมแล้ว กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา หรือมูลนิธิที่เป็นหน่วยงานที่ดำเนินโครงการ ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เป็น ครู เจ้าหน้าที่ กลุ่มอาสาสมัคร และอื่น ๆ จะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของการอุปการะ การช่วยเหลือที่ได้รับสิทธิอันชอบธรรม

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู ในภาพรวมคือ เด็กยากจนได้รับทุนการศึกษา และได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของนักเรียน เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล และพัฒนาเด็ก กลุ่มเป้าหมาย เป็นเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส มีจำนวนอย่างน้อย 1,037 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 425 คน ที่เข้ารับการอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย ในภาพรวมคือ ครอบครัว พ่อแม่ลูก ได้เรียนรู้และเข้าใจกันมากขึ้นและตื่นตัวกับปัญหาของครอบครัวและชุมชนมากขึ้น ตลอดจนเด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสได้รับประโยชน์และทราบถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และได้แก่นำครอบครัวที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคคลต่าง ๆ เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรและหน่วยงานที่ทำงานเพื่อเด็ก อีกทั้งยังได้ผลการวิจัย ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง กลุ่มเป้าหมาย เป็นเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสมีจำนวนอย่างน้อย 2,547 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 106 คน กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้จะได้รับการฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพเสริม เพื่อให้มีรายได้ในการดำรงชีวิตและแบ่งเบาภาระทางครอบครัวอีกด้วย

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง ในภาพรวมคือ ผลผลิตที่ได้จากการฝึกอาชีพต่างๆ เช่น แก้วหรือโต๊ะนั่งขนาดเล็ก ของข้าวสวย เทียนหอม อีฐบดล็อกชนมเบเกอรี่ การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ เป็นต้น และผลที่ตามมาคือ เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสสามารถนำวิชาชีพที่ผ่าน

การอบรมไปหารายได้จุนเจือครอบครัว มีความรู้ประสบการณ์ในอาชีพต่างๆ ที่ได้รับการฝึก มีรายได้จากผลกำไรส่วนหนึ่ง

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น กลุ่มเป้าหมาย เป็นเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสมีจำนวนอย่างน้อย 3,060 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 120 คน ซึ่งสื่อ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ที่จัดหามา นั้น มีประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายในแง่ของการพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์ของเด็ก ทั้งใน

ลักษณะของการจัดการเรียนการสอน การประกอบอาชีพ หรือการก่อสร้างต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กอีกด้วย

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ วัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ในภาพรวมคือนักเรียนได้เรียนรู้ และมีทักษะมากยิ่งขึ้น ได้สื่อที่สามารถแนะนำแหล่งการเรียนรู้ มีฐานข้อมูลให้ค้นคว้าต่าง ๆ นักเรียนได้ประสบการณ์จริงในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ได้หนังสือ "ของดีในท้องถิ่น" เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมาย เป็นเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสมีจำนวนอย่างน้อย 3,010 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 55 คน

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมคือ ได้สร้างเสริมความรู้แก่เยาวชน สังคม บุรณการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เกิดนวัตกรรมใหม่ด้านนาฏศิลป์ไทย แก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสได้นำความสามารถแสดงออกในทางที่สร้างสรรค์เป็นที่ยอมรับทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน เด็กเร่ร่อนหยุดการเคลื่อนไหว และเรียนหนังสือ พัฒนาอาชีพ กลับสู่ครอบครัวและถิ่นฐาน มีความเข้าใจมากขึ้นในชุมชน เด็กมีโอกาสได้ศึกษาต่อระดับสูงขึ้น เป็นการแก้ปัญหาสังคมได้ระดับหนึ่ง นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนตระหนักเห็นประโยชน์และความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ โรงเรียนมีผลผลิตปลอดสารพิษบริโภคภายในโรงเรียนและจำหน่ายแก่บุคคลภายนอก โรงเรียนเป็นศูนย์สาธิตและเผยแพร่เกษตรอินทรีย์แก่ประชาชนที่สนใจ

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ กลุ่มเป้าหมาย เป็นเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสมีจำนวนอย่างน้อย 676 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่ปรากฏจำนวนชัดเจน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือเด็กประสบปัญหาถูกละเมิดสิทธิที่ผิดกฎหมายโดยครอบครัว รวมถึงมีการจัดเข้าค่ายพักแรม ทัศนศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ ทำกิจกรรมสันตนาการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กที่เป็นเป้าหมายกลับเข้าสู่สังคมได้

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจในภาพรวมคือ ได้เข้าร่วมกระบวนการทักษะค่ายฯ มีการการจัดตั้งวงโปงลาง เด็กมีการศึกษาจำนวนเพิ่มขึ้น เด็กกล้าแสดงออกมากขึ้นทั้งความคิดและการกระทำและมีความภาคภูมิใจในตัวเอง เด็กได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม พร้อมทั้งจะกลับสู่ครอบครัว เด็กมีคุณภาพและการเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าก่อน

ตารางที่ 5.8 เป้าหมายของโครงการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส ขนาดกลุ่มเป้าหมาย และผลผลิต

เป้าหมายของโครงการ	จำนวนโครงการ (ร้อยละ)	ขนาดกลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต
1. ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ	11 (14.3)	เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส (1,008 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง (ไม่ระบุ)	-เด็กยากจนได้รับทุนการศึกษา -ได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของนักเรียน
2. อบรมให้ความรู้	13 (16.9)	เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส (1,037คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง(425 คน) (ไม่ระบุ)	-ครอบครัวได้เรียนรู้และเข้าใจกันและ ต้นตอของปัญหาของครอบครัวและชุมชน -เด็กด้อยโอกาสได้รับประโยชน์และทราบถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ -บุคคลต่าง ๆ เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรที่ทำงานเพื่อเด็ก -ได้ผลการวิจัย เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย
3. ฝึกอาชีพต่าง ๆ	13 (16.9)	เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส(2,547คน) ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง(106 คน)	-เด็กเร่ร่อนสามารถนำวิชาชีพที่ผ่านการอบรมไปหารายได้จนเพียงพอครอบครัว - มีความรู้ประสบการณ์ในอาชีพต่างๆ ที่ได้รับการฝึก
4. จัดหาสื่ออุปกรณ์ คุรุภัณฑ์	8 (10.4)	เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส(3,060 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง120 คน)	- นักเรียนได้เรียนรู้ และมีทักษะมากขึ้น - ได้สื่อที่สามารถแนะนำแหล่งการเรียนรู้ มีฐานข้อมูลให้ค้นคว้าต่างๆ - นักเรียนได้ประสบการณ์จริงในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
5. เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้	19 (24.7)	เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส(3,010 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง(55 คน)	-แก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสได้นำความสามารถแสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ - เด็กเร่ร่อน มีโอกาสได้ศึกษาต่อ -นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนตระหนักในประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ -โรงเรียนเป็นศูนย์สาธิตเผยแพร่เกษตรอินทรีย์แก่ประชาชน
6. ส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ	13 (16.9)	เด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส(676 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง(ไม่ระบุ)	-ได้เข้าร่วมกระบวนการทักษะค่ายฯ เด็กกล้าแสดงออกมากขึ้น - เด็กมีการศึกษาจำนวนเพิ่มขึ้น -เด็กได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม พร้อมทั้งจะกลับสู่ครอบครัว -เด็กมีความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าก่อน
รวม	77 (100.0)		

(3.2) โครงการที่มุ่งสนับสนุนเด็กพิการ ส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย (25.9%) รองลงมาคือ เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง (21.7%) เป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (19.6%) เป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (12.6%) เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู (10.5%) และเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนา กลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (9.8%)

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กพิการมีจำนวนอย่างน้อย 3,668 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ปรากฏจำนวนชัดเจน เด็กกลุ่มนี้จะได้รับการสนับสนุนในลักษณะของอุปกรณ์ช่วยเหลือคนพิการในรูปแบบที่เหมาะสมกับความพิการ และได้รับทุนการศึกษา รวมถึงทุนประกอบอาชีพที่สามารถทำได้ที่บ้าน เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ไม่สามารถเดินทางออกไปทำงานนอกบ้านได้

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู ในภาพรวมคือ เด็กได้รับทุนการศึกษา ค่าครองชีพในการดำรงชีวิต เด็กพิการได้รับ ขาดเทียม คนหูหนวกสามารถรับบริการได้ เด็กพิการมีความสนใจและได้เรียนหนังสือมากขึ้น ลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่ลูกพิการและกำลังเรียนหนังสือ เด็กพิการได้รับโอกาสทางการศึกษามีความรู้และประสบการณ์ที่จะเข้าสู่กระบวนการอื่นของสังคมต่อไป เด็กพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับผู้ที่ได้รับทุน

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายการอบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กพิการมีจำนวนอย่างน้อย 5,476 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 5,221 คน กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางการดูแลผู้พิการ ทั้งที่เป็นการฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตใจ

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย ในภาพรวมคือ เด็กพิการมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ ผู้ปกครอง ครูผู้สอนในโรงเรียน บุคลากรของสถานสงเคราะห์ และศูนย์การศึกษาพิเศษ มีเจตคติต่อเด็กออทิสติกไปในทางที่

สร้างสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการฝึกพูด สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประโยชน์ ผู้ปกครอง ครูอาสาสมัคร มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะเด็กออทิสติกและบกพร่องทางการเรียนรู้ นำความรู้ไปปรับใช้ในบ้าน นำสื่อในบ้านมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ ทำให้เกิดเครือข่ายกลุ่มผู้ปกครองของเด็กในการพัฒนาเด็กออทิสติก ผู้ปกครอง ครูอาสาสมัคร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กออทิสติกและผู้มีปัญญาทางการเรียนรู้ เข้าใจในศักยภาพของเด็กพิการและความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก เข้าใจวิธีจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนรายบุคคล นักเรียนได้รับการบำบัดจากผู้ปกครองทำให้นักเรียนมีสมรรถภาพร่างกายดีขึ้นหรือมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผู้ปกครอง พี่เลี้ยง ครู นำองค์ความรู้สู่การปฏิบัติทำให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างถูกต้อง ผู้ปกครอง พี่เลี้ยง และครู มีทักษะในการฟื้นฟูสมรรถภาพนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลนักเรียนที่มีความบกพร่องอย่างถูกต้อง และสามารถนำไปปฏิบัติต่อนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพบังเกิดผลต่อเด็กนักเรียนต่อไป ได้หนังสือคู่มือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หนังสือจิตวิทยาการสอนเพื่อพัฒนาบุคคลพิเศษด้านสติปัญญา

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กพิการมีจำนวนอย่างน้อย 1,700 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 80 คน กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้จะได้รับการฝึกอาชีพที่ไม่ยากจนเกินความสามารถของตนเอง รวมถึงได้รับการช่วยเหลือทดลองจ้างงานคนพิการเพื่อให้มีรายได้ และมีผู้พิการจำนวนมากที่ได้รับการจ้างงานต่อเนื่องหลังจากสิ้นสุดโครงการ

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง ในภาพรวมคือ ผลผลิตจากการฝึกอาชีพต่างๆ ได้แก่ กำไลย่านลิเภา ดอกไม้ผ้าใยบัว ของใช้จากเศษวัสดุ ผ้าเช็ดหน้า ภาพผนังบาติก ขนมอบ ผ้าบาติกสำเร็จรูป กระดาษสาบาติก ตัดเย็บเสื่อยี่ต มีการจ้างงานคนพิการเพิ่มขึ้น ความรู้ความสามารถในอาชีพที่จำเป็นแก่ชีวิต ซื่อปายอาคาร ภาพหนูมาน ชูตกาแพ แก้วน้ำ เด็กเยาวชนคนพิการและประชาชนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน ครอบครัวเด็กพิการได้ดำเนินการเลี้ยงไก่พื้นบ้าน และมีจำนวนลูกไก่ที่เกิดจากพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ สามารถเป็นรายได้ของครอบครัวได้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตร นักเรียนมีผักปลอดสารพิษรับประทาน นักเรียนมีความรู้ในการนวดฝ่าเท้า และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ บุคคลปัญญาอ่อนมีทักษะในการฝึกเลี้ยงปลา น้ำจืดในกระชัง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์และการเพาะเลี้ยงเห็ด

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ วัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการที่มีจำนวนอย่างน้อย 1,227 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 65 คน การพัฒนาสื่อ จัดหาอุปกรณ์ วัสดุภัณฑ์ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กพิการแต่ละลักษณะ เช่น เด็กพิการทางสมอง เป็นต้น และมีการจัดหาอุปกรณ์ วัสดุภัณฑ์ที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตของเด็กพิการดีขึ้น เช่น รถเข็น เป็นต้น

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ วัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการที่มีจำนวนอย่างน้อย 1,227 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 65 คน ในภาพรวมคือ มีอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการพัฒนาสมองและระบบประสาท มีระบบอินเทอร์เน็ทช่วยพัฒนาการเรียนรู้ นักเรียนได้รับความรู้ด้านสื่อและเทคโนโลยี แบบฝึกหัดสำเร็จรูป การเตรียมความพร้อมวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับเด็กพิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี (CD) เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กพิการ ได้โปรแกรมการฝึกศักยภาพการรับรู้ เรียนรู้แก่เด็กพิการ คู่มือและวีดิทัศน์ และหนังสือการเล่นเพื่อพัฒนาศักยภาพการรับรู้ เรียนรู้

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กพิการมีจำนวนอย่างน้อย 4,770 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 6,452 คน

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมคือ เกิดเครือข่ายเรียนร่วมในชุมชน เครือข่ายระหว่างองค์กรเด็กพิเศษ ชุมชนต้นตอและตระหนักในการช่วยเหลือเด็กพิเศษ เด็กได้รับการบำบัดฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องและบางรายสามารถหายจากความพิการ เกิดแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กพิการในระดับตำบลและเด็กพิการได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างถูกต้องรวดเร็ว มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ เกิดการร่วมกลุ่มอาสาสมัครพัฒนาเด็กพิการ เกิดแผนการให้ความช่วยเหลือเด็กพิการในระดับอำเภอ มีการรวมกลุ่มของอาสาสมัครช่วยเหลือเด็กพิการในระดับอำเภอขึ้น องค์กรเอกชนได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือเด็กพิการ เด็กพิการได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง เด็กพิการ ครอบครัวเด็กพิการและกลุ่มองค์กรของเด็กพิการในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งและสามารถเป็นองค์กรช่วยเหลือสมาชิกของกันและกันอย่างยั่งยืน เด็กพิการได้รับการดูแลจากครอบครัวและชุมชนอย่างถูกต้อง เด็กหูหนวกเกิดความรู้และความเข้าใจในการใช้ภาษามือและนำไปปรับใช้ในครอบครัวได้ เด็กตาบอดความมั่นใจในการเดินทาง กล้าเดินทาง ได้งานวิจัยองค์ความรู้ในการสร้างระบบ

บริการจัดหางานแก่เด็กพิการ ได้ทราบข้อมูลเด็กพิการที่เป็นจริงและทั่วถึงในจังหวัดอุดรดิษฐ์ ได้นำตรกรรมและเทคนิคการสอนบุคคลออทิสติกแก่ครูและผู้ปกครองในเครือข่าย จัดทำหลักสูตรบุคคลออทิสติก นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ทั้งสังคม อารมณ์ สติปัญญา โดยใช้ดนตรีบำบัด นักเรียนตบอดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ครูในโรงเรียนที่มีนักเรียนตบอดเรียนร่วม 28 โรงเรียนมีความรู้และสามารถช่วยเหลือนักเรียนตบอดในชั้นเรียนปกติได้ นักเรียนตบอดมี "หนังสือเรียนอักษรเบรลล์" พอเพียงกับความต้องการ ผู้ปกครองได้เรียนรู้แนวทางการจัดกิจกรรม และการปรับพฤติกรรมเด็กในสถานการณ์ที่อยู่ในชุมชน มีเครือข่ายร่วมงานเพื่อเป็นกระบอกเสียงให้กับองค์กรและเด็กพิการ

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กพิการมีจำนวนอย่างน้อย 4,596 คน และมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 560 คน กลุ่มเป้าหมายจะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายด้วยการทำกายภาพบำบัด หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการใช้อุปกรณ์ที่ได้จัดหา และทำกิจกรรมสันทนาการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตใจ เช่น การแข่งขันกีฬา เป็นต้น

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ ในภาพรวมคือ เด็กกลุ่มเป้าหมายได้รับการฟื้นฟู มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ผู้ปกครองมีความเข้าใจใส่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กมากขึ้น อปท. เริ่มให้ความสนใจในการให้บริการสวัสดิการสังคมแก่คนพิการเพิ่มขึ้น เด็กพิการ คนพิการ ชุมชน ได้รับความรู้และการดูแลช่วยเหลือคนพิการในชุมชน มีคุณภาพและศักยภาพสูงขึ้น เด็กพิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต นักเรียนได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ มีพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาไปในทางที่ดีขึ้น มีบุคลิกภาพที่ดีปรับตัวอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

ตารางที่ 5.9 เป้าหมายของโครงการแก้ไขปัญหาด็กพิการ ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย และผลผลิต

เป้าหมายของโครงการ	จำนวนโครงการ (ร้อยละ)	ขนาดกลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต
1. ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ	15 (10.5)	เด็กพิการ (3,668 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง (ไม่ระบุ)	-เด็กพิการได้รับทุนการศึกษา ค่าครองชีพในการดำรงชีวิต และได้เรียนหนังสือมากขึ้น -เด็กพิการได้รับช่วยเหลือ คนจนยากสามารถรับบริการได้ ทำให้เด็กพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2.อบรมให้ความรู้	37 (25.9)	เด็กพิการ(5,476 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง(5,221 คน)	-เด็กพิการมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ -ผู้ปกครอง ครู บุคลากรของสถานสงเคราะห์ และศูนย์การศึกษาพิเศษ มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆสำหรับเด็กพิการ -เกิดเครือข่ายกลุ่มผู้ปกครองของเด็กในการพัฒนาเด็กออทิสติก -ได้หนังสือคู่มือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และหนังสือจิตวิทยาการสอนเพื่อพัฒนาบุคคลพิเศษด้านสติปัญญา

ตารางที่ 5.9 (ต่อ)

เป้าหมายของโครงการ	จำนวนโครงการ (ร้อยละ)	ขนาดกลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต
3. มีอาชีพต่าง ๆ	31 (21.7)	เด็กพิการ(1,700คน) ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง (80 คน)	-มีการจ้างงานคนพิการเพิ่มขึ้น -เด็กพิการและคนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน -ครอบครัวคนพิการได้ดำเนินการเลี้ยงไก่พื้นบ้าน สามารถเป็นรายได้ของครอบครัว -บุคคลปัญญาอ่อนมีทักษะในการฝึกเลี้ยงปลาผลิตปุ๋ยอินทรีย์และการเพาะเลี้ยงเห็ด สามารถนำไปประกอบอาชีพ
4. จัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์	14 (9.8)	เด็กพิการ(1,227 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (65 คน)	-มีอุปกรณ์เพื่อใช้ในการพัฒนาสมองและระบบประสาท สำหรับเด็กพิการ -มีระบบอินเทอร์เน็ต สื่อและเทคโนโลยี บทเรียนสำเร็จรูป ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ -มีคู่มือ วัสดุต้น และหนังสือการเล่นเพื่อพัฒนาศักยภาพการรับรู้ เรียนรู้ของเด็กพิการ
5. เพิ่มความสามารถในการ เรียนรู้	28 (19.6)	เด็กพิการ(4,770 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (6452 คน)	-นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ทั้งสังคม อารมณ์ สติปัญญา โดยใช้ดนตรีบำบัด -ครูไม่ทิ้งเรียนมีความรู้และสามารถช่วยเหลือนักเรียนตาบอดในชั้นเรียนปกติได้ -ผู้ปกครองได้เรียนรู้แนวทางการจัดกิจกรรม และการปรับพฤติกรรมเด็กในสถานการณ์ที่อยู่ในชุมชน -ได้จัดทำหลักสูตรบุคคลออทิสติก ได้นวัตกรรมและเทคนิคการสอนบุคคลออทิสติกแก่ครูและผู้ปกครอง -เกิดแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในระดับตำบลและเกิดเครือข่ายเรียนรู้ในชุมชน ระหว่างองค์กรเด็กพิเศษ ในระดับอำเภอ
6. ส่งเสริมสุขภาพด้าน ร่างกาย และจิตใจ	18 (12.6)	เด็กพิการ(4,596 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (560 คน)	-ผู้ปกครองมีความเข้าใจต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการมากขึ้น -อปท. ให้ความสนใจในการให้บริการสวัสดิการสังคมแก่คนพิการเพิ่มขึ้น -นักเรียนได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ มีพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาและมีบุคลิกภาพที่ดีปรับตัวอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข
รวม	143 (100.0)		

(3.3) โครงการส่วนใหญ่สนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (33.5%) รองลงมาคือ เป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (25.0%) เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู (16.7%) เป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย (14.6%) เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง (6.3%) และเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (4.2%)

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับ

ผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีมีจำนวนอย่างน้อย 403 คน และมีครู ผู้ปกครอง อาสาสมัคร แกนนำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ปรากฏจำนวนที่ชัดเจน เด็กกลุ่มนี้จะได้รับทุนการศึกษา/ ประกอบอาชีพ เนื่องจากเด็กติดเชื้อ/ ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง มักจะมีอุปสรรคในการออกไปประกอบอาชีพ เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม จึงมีความจำเป็นต้องหารายได้เสริมเพื่อแบ่งเบาภาระทางครอบครัวด้วยการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในบ้าน แล้วจึงนำผลผลิตเหล่านั้นออกวางขายในตลาด

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู ในภาพรวมคือ เด็กได้มีทุนสำหรับซื้ออุปกรณ์การเรียนและค่าใช้จ่าย ครอบครัวได้รับทุนการประกอบอาชีพสร้างเสริมรายได้ เด็กที่เป็นเอดส์ได้มีครอบครัวอุปการะและได้เรียนหนังสือใกล้บ้านโดยไม่ถูกรังเกียจจากชุมชน และได้รับการรักษาด้วยยาจากโรงพยาบาลใกล้บ้าน เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลจากครอบครัวอย่างใกล้ชิดมากขึ้น มีค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยดูแลเด็กและเยาวชน

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีมีจำนวนอย่างน้อย 454 คน และมีครู ผู้ปกครอง อาสาสมัคร แกนนำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 330 คน กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการป้องกันโรคเอดส์ การดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ การส่งเสริมให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดียิ่งขึ้น เป็นต้น

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแล พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย ในภาพรวมคือ กลุ่มเยาวชนได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ชาวบ้านในชุมชนรู้จักการดูแลและป้องกันตัวเองให้พ้นจากโรคเอดส์ เด็ก เยาวชน ผู้นำชุมชน ครอบครัว เครือข่าย มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลป้องกันตนเอง การอยู่ร่วมและช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาเอดส์ มีพันธะสัญญาร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เกิดแผนงาน ที่เกิดจากการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการ PRA หรือ AIC เด็กเยาวชนในตำบลรู้เท่าทันและป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ และเป็นแกนนำในการดำเนินงานการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อในหมู่บ้าน และทำให้เกิดกลุ่มผู้ติดเชื้อและครอบครัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีมีจำนวนอย่างน้อย 328 คน และมีครู ผู้ปกครอง อาสาสมัคร แกนนำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 20 คน กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้จะได้รับการฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่สามารถดำเนินการได้ภายในครัวเรือน

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง ในภาพรวมคือ ผู้ติดเชื้อและครอบครัวสามารถนำกमाทอเสื้อเป็นผืนได้ และอาชีพอื่น ๆ ที่สามารถทำได้ภายในครัวเรือนโดยไม่ต้องออกไปทำงานนอกรบ้าน

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ครู ผู้ปกครอง อาสาสมัคร แกนนำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ปรากฏจำนวนที่ชัดเจน

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ที่พบจากรายงานและแบบสอบถามคือ VCD เผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีจำนวนอย่างน้อย 1,595 คน อาสาสมัคร แกนนำชุมชนและมีครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 200 คน

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมคือ ได้คณะทำงานช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กในระดับอำเภอ เด็กสามารถเตรียมความพร้อมได้ดีก่อนเข้าเรียนและสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี

กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีจำนวนอย่างน้อย 1,127 คน และมีครู ผู้ปกครอง อาสาสมัคร แกนนำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนอย่างน้อย 105 คน กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้จะได้รับการสนับสนุนสุขภาพจิตใจเป็นหลัก เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้มักจะขาดกำลังใจ เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม ดังนั้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ผลผลิตของโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ ในภาพรวมคือ กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ และมีขวัญกำลังใจ มีอาสาสมัครเป็นที่ปรึกษาให้เด็ก ๆ ได้รับการพัฒนาและเรียนรู้ในชีวิตความเป็นอยู่ ผู้ติดเชื้อสามารถแบ่งเบาภาระได้ และมีสุขภาพกายใจที่ดียิ่งขึ้น เด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ ผู้ป่วยได้รับการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความก้าวหน้าด้านจิตใจ สุขภาพ และช่วยเหลืออื่น ๆ เด็กที่ได้รับการช่วยเหลือมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อมดีขึ้น

ตารางที่ 5.10 เป้าหมายของโครงการแก้ไขปัญหาด็กติดเชื้อเออดส์ ขนาดของกลุ่มเป้าหมายและผลผลิต

เป้าหมายของโครงการ	จำนวนโครงการ (ร้อยละ)	ขนาดกลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต
1. ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ	8 (16.7)	เด็กติดเชื้อเออดส์ (403 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง (ไม่ระบุ)	-เด็กมีทุนสำหรับซื้ออุปกรณ์การเรียนและทุนการประกอบอาชีพสร้างเสริมรายได้ -เด็กที่เป็นเออดส์ได้มีครอบครัวอุปการะและได้เรียนหนังสือและให้รับการรักษาจากโรงพยาบาลใกล้บ้าน -เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลจากครอบครัวอย่างใกล้ชิดมากขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น -ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็ก
2. อบรมให้ความรู้	7 (14.6)	เด็กติดเชื้อเออดส์ (454 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (330 คน)	-กลุ่มเยาวชนได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องโรคเออดส์ -เด็ก เยาวชน ผู้นำชุมชน ครอบครัว เครือข่าย มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลป้องกันตนเอง การอยู่ร่วมและช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาเออดส์ -มีพันธะสัญญาร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ได้รับผลกระทบจากเออดส์ -เกิดแผนงาน ที่เกิดจากการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการ PRA หรือ AIC -เด็กเยาวชนในตำบลเป็นแกนนำในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อในหมู่บ้าน
3. ผูกอาชีพต่าง ๆ	3 (6.3)	เด็กติดเชื้อเออดส์(328คน) ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง (20 คน)	ผู้ติดเชื้อและครอบครัวสามารถนำภทมาทอเสื้อเป็นผืนได้ และอาชีพอื่น ๆ ที่สามารถทำได้ภายในครัวเรือนโดยไม่ต้องออกไปทำงานนอกรบ้าน
4. จัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์	2 (4.2)	เด็กติดเชื้อเออดส์ (ไม่ระบุ) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (ไม่ระบุ)	ได้สื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ที่พบจากรายงานและแบบสอบถามคือ VCD เผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเออดส์
5. เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้	12 (25.0)	เด็กติดเชื้อเออดส์ (1,595 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (200 คน)	-ได้คณะทำงานช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กในระดับอำเภอ เด็กสามารถเตรียมความพร้อมได้ดีก่อนเข้าเรียนและสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี
6. ส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ	16 (33.3)	เด็กติดเชื้อเออดส์ (1,127 คน) ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (105 คน)	-เด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเออดส์และกลุ่มที่เลี้ยงได้รับความรู้ และมีขวัญกำลังใจ เป็นอาสาสมัคร -เด็กได้รับการพัฒนาและเรียนรู้ในชีวิตความเป็นอยู่และมีสุขภาพกายใจและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น -ผู้ป่วยได้รับการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความก้าวหน้าด้านจิตใจ สุขภาพ และช่วยเหลืออื่นๆ
รวม	48 (100.0)		

5.1.6 การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

ในภาพรวมของการบรรลุวัตถุประสงค์เมื่อเทียบกับแผนของโครงการ ไม่ว่าจะ เป็นโครงการแก้ไขปัญหาด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส โครงการแก้ไขปัญหาด็กพิการ และ โครงการแก้ไขปัญหาด็กติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับการสนับสนุนผ่านกระทรวงศึกษาธิการหรือ กระทรวงพัฒนาสังคมฯ เกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่สามารถดำเนินการได้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ

เมื่อพิจารณาตามประเภทของโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาด็กพิการดำเนินการ ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการคิดเป็นร้อยละ 34.2 ส่วนโครงการแก้ไขปัญหาด็กเร่ร่อน/ด้อย โอกาสดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการคิดเป็นร้อยละ 20.5 สำหรับโครงการแก้ไข ปัญหาด็กติดเชื้อเอชไอวีดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการคิดเป็นร้อยละ 20.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.11 การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเมื่อเทียบกับแผน

การบรรลุวัตถุประสงค์	จำนวน (ร้อยละ)			รวม
	เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อเอชไอวี/ได้รับผลกระทบ	
บรรลุตามแผน	30 (20.5%)	81 (34.2%)	10 (20.4%)	121 (28.0%)
ส่วนใหญ่บรรลุตามแผน	33 (22.6%)	48 (20.3%)	11 (22.4%)	92 (21.3%)
บรรลุตามแผนบางส่วน	10 (6.8%)	6 (2.5%)	1 (2.0%)	17 (3.9%)
ไม่บรรลุตามแผน	2 (1.4%)	1 (0.4%)	0 (0.0%)	3 (0.7%)
ไม่มีข้อมูล	71 (48.6%)	101 (42.6%)	27 (55.1%)	199 (46.1%)
รวมทั้งหมด	146 (100.00)	237 (100.00)	49 (100.00)	432 (100.00)

5.1.7 ผลกระทบต่อโครงการ

(1) ผลกระทบต่อเด็ก การดำเนินงานของโครงการส่งผลกระทบต่อเด็ก ในภาพรวมพบว่า มีจำนวนโครงการประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุน ส่งผลให้เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองมากขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ สุข ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม ไม่ว่าจะเป็นการได้รับการศึกษา การมีอาชีพ มี รายได้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและ สังคม

เมื่อพิจารณาตามโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาสส่งผลให้ เด็กมีพัฒนาการในการเรียนรู้ สามารถเรียนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นปกติ(ร้อยละ 19.9) และมี รายได้จากการทำงานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (ร้อยละ 11.6) ส่วนโครงการแก้ไขปัญหาด็ก พิการ ส่งผลให้เด็กมีโอกาสทางสังคมมากขึ้นในการประกอบอาชีพ มีรายได้เพียงพอต่อการ ดำรงชีวิต(ร้อยละ 13.5) และได้รับโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาทักษะในการเรียนรู้เพื่อใช้ใน

การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพ (ร้อยละ 12.2) สำหรับโครงการแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื่อเอดส์ส่งผลให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคม(ร้อยละ 18.4) และได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง(ร้อยละ 12.2)

ตารางที่ 5.12 ผลกระทบต่อเด็ก

โครงการแก้ไขปัญหาเด็กพิการ		โครงการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส		โครงการแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื่อเอดส์	
ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)	ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)	ประเด็น	จำนวน
มีโอกาสทางสังคมมากขึ้นในการประกอบอาชีพ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต	32 (13.5)	มีพัฒนาการในการเรียนรู้ สามารถเรียนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นปกติ	29 (19.9)	มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคม	9 (18.4)
ได้รับโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาทักษะในการเรียนรู้เพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพ	29 (12.2)	มีรายได้จากการฝึกอาชีพที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต	17 (11.6)	ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง	6 (12.2)
ปรับเปลี่ยนทัศนคติ พัฒนาอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม	28 (11.8)	มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม	14 (9.6)	สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นปกติ	4 (8.2)
มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัวและชุมชน	23 (9.7)	มีความเข้มแข็งทางจิตใจและได้รับการพัฒนาด้านอารมณ์และการแสดงออก	10 (6.9)	มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพและรายได้	2 (4.1)
สามารถดูแลและช่วยเหลือตัวเองได้	21 (8.9)	ได้รับการดูแลจากครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่องและถูกวิธี	9 (6.2)	ได้รับโอกาสทางการศึกษา	2 (4.1)
อื่นๆ	19 (8.0)	อื่นๆ	3 (2.0)	อื่นๆ	1 (2.0)
ไม่ตอบ	85 (35.9)		64 (43.8)		25 (51.0)
รวมโครงการทั้งหมด	237 (100.0)		146 (100.0)		49 (100.0)

(2) ผลกระทบต่อครอบครัว การดำเนินงานของโครงการที่รับทุนประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวในภาพรวม โดยทำให้ครอบครัวมีความเข้าใจเด็กมากขึ้น รับฟังปัญหาและร่วมหาทางแก้ไข มีความผูกพันกับเด็กมากขึ้น ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ดีขึ้นและมีอาชีพเสริม มีรายได้เสริมจากการฝึกอาชีพ

เมื่อพิจารณาตามโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยกเด็กพิการ ส่งผลให้ครอบครัวรับฟังและเข้าใจพฤติกรรมและการแสดงออกของเด็ก รวมทั้งมีความพร้อมให้การช่วยเหลือ (ร้อยละ 27.9) และได้รับการช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระ ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการประกอบอาชีพของเด็ก(ร้อยละ 17.3) ส่วนโครงการแก้ไขปัญหาคัดแยกเด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาสส่งผลให้ครอบครัวเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อตัวเด็กมากขึ้น (ร้อยละ 19.2) และสามารถช่วยเหลือเด็กให้มีพัฒนาการให้ดีขึ้น (ร้อยละ 15.1)

สำหรับโครงการแก้ไขปัญหาคัดแยกเด็กติดเชื้อเอชไอวีส่งผลให้ครอบครัวชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อเด็กและ
 เข้าใจเด็กมากขึ้น (ร้อยละ 24.5) และพัฒนาสายใยความผูกพันทางสายเลือด (ร้อยละ 8.2)

ตารางที่ 5.13 ผลกระทบต่อครอบครัว

โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยก		โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยก/ด้อยโอกาส		โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยกเชื้อเอชไอวี	
ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)	ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)	ประเด็น	จำนวน
รับฟังและเข้าใจพฤติกรรม	66	เข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อตัว	28	ชุมชนมีความเอื้อ	12
การแสดงออกของเด็ก	(27.9)	เด็กมากขึ้น	(19.2)	อาทรต่อเด็กและ	(24.5)
รวมทั้งมีความพร้อมให้การช่วยเหลือ				เข้าใจเด็กมากขึ้น	
ได้รับการช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระ	41	สามารถช่วยเหลือเด็กให้มี	22	พัฒนาสายใยความ	4
ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการประกอบอาชีพของเด็ก	(17.3)	พัฒนาการให้ดีขึ้น	(15.1)	ผูกพันทางสายเลือด	(8.2)
วิธีในการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง	17	มีรายได้เพิ่มขึ้น	17	มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	3
ครอบครัวมีความอบอุ่น	(7.2)		(11.6)		(6.1)
อื่นๆ	15	ได้แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์กับครู ครอบครัว	9	มีกำลังใจในการ	3
	(6.3)		(6.2)	แก้ปัญหาให้กับเด็ก	(6.1)
	13	อื่นๆ	6	อื่นๆ	1
	(5.5)		(4.1)		(2.0)
ไม่ตอบ	85	ไม่ตอบ	64	ไม่ตอบ	26
	(35.8)		(43.8)		(53.1)
รวมโครงการทั้งหมด	237		146		49
	(100.0)		(100.0)		(100.0)

3) ผลกระทบต่อชุมชน การดำเนินงานของโครงการที่รับทุนประมาณครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยทำให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของเด็ก
 เข้าใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคัดแยกและพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ ทำให้เด็กได้รับโอกาสที่ดีเพิ่มขึ้น มีความเอื้อเพื่อ เห็นใจและให้กำลังใจแก่เด็กในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้เป็นปกติสุข

เมื่อพิจารณาตามโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาคัดแยก ส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาและความเดือดร้อนของเด็ก (ร้อยละ 26.6) และชุมชนมีความเข้มแข็งและได้รับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง (ร้อยละ 13.1) ส่วนโครงการแก้ไขปัญหาคัดแยก/ด้อยโอกาสส่งผลให้ชุมชนมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อเด็กพิการ (ร้อยละ 17.1) และยินดีให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา เช่น นำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ (ร้อยละ 15.1) สำหรับโครงการ

แก้ไขปัญหาด็กติดเชื้อเอ็ดส์ส่งผลให้ชุมชนชุมชนเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอ็ดส์มากขึ้น (ร้อยละ 12.3) ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาโรคเอ็ดส์และเอื้ออาทรต่อผู้ติดเชื้อ (ร้อยละ 12.3)

ตารางที่ 5.14 ผลกระทบต่อชุมชน

โครงการแก้ไขปัญหาด็กพิการ		โครงการแก้ไขปัญหาด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส		โครงการแก้ไขปัญหาด็กติดเชื้อเอ็ดส์	
ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)	ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)	ประเด็น	จำนวน
ตระหนักถึงปัญหาและความเดือดร้อนของด็ก	63 (26.6)	มีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อด็กพิการ	25 (17.1)	ชุมชนเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอ็ดส์มากขึ้น	6 (12.3)
ชุมชนมีความเข้มแข็งและได้รับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง	31 (13.1)	ยินดีให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา เช่น นำทรัพยากรของชุมชนมาใช้	22 (15.1)	ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาโรคเอ็ดส์	6 (12.3)
ลดปัญหาของชุมชน สังคม น่าอยู่	24 (10.1)	เห็นคุณค่าของการพัฒนา ศักยภาพด็กพิการ	15 (10.3)	เอื้ออาทรต่อผู้ติดเชื้อ	6 (12.3)
ลดภาระของชุมชน	18 (7.6)	มีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพ	14 (9.6)	ยอมรับให้ด็กเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	3 (6.1)
อื่นๆ	16 (6.7)	อื่นๆ	6 (4.1)	อื่นๆ	2 (4.0)
ไม่ตอบ	85 (35.9)		64 (43.8)		26 (53.0)
รวมทั้งหมด	237 (100.0)		146 (100.0)		49 (100.0)

จากการสนทนากลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการด็กด้อยโอกาส กลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการด็กติดเชื้อเอ็ดส์ และกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการด็กพิการ พบว่า

ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มด็กด้อยโอกาส ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการฯ มีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของด็กยากจนและด้อยโอกาสให้ดีขึ้น ทำให้มีการศึกษา อาชีพ รายได้ และมีความสุขในชีวิตมากขึ้น ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“คุณภาพชีวิตดีขึ้น ด็กมีรายได้ ไม่ต้องขอผู้ปกครอง สุขภาพแข็งแรง”

“ด็กมีความสุขมากขึ้น หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ใครมาตรวจเยี่ยมก็บอกว่าด็กหน้าตา สดชื่นดี”

“สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง และได้รับการศึกษา”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื่อเอดส์เห็นว่าคุณภาพชีวิตและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กนั้น เป็นผลกระทบที่ดี ทำให้เด็กมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต พิจารณาได้จาก เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น สามารถดูแลตัวเองได้ มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น โดยรวมแล้วเด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่เด็กที่ได้รับการพัฒนาด้านอาชีพนั้น ก็ทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น สามารถหารายได้ให้กับตนเองและช่วยเหลือครอบครัวได้ส่วนหนึ่ง ดังข้อความสนับสนุนต่อไปนี้

“ผลกระทบต่อเด็ก เป็นเรื่องดี เด็กร่วมกันทำกิจกรรม มีความคิดได้แสดงออกมากขึ้น เด็ก่าเจิงมากขึ้นซึ่งต่างจากเดิมเด็กเซื่องซึม พอมารวมกลุ่มมีความสุขภาพ ซึ่งเป็นผลที่ชัดเจนมาก ทำให้เค้ามีเวลาวางคิดด้วยกัน ทำงานด้วยกัน”

“ถ้าเราไม่ทำกิจกรรมให้เค้าเลยเค้าจะเป็นเด็กเก็บกด ทำให้ได้ระบาย พอโตขึ้นเค้าก็จะมีทักษะวิธีการในการแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้”

“เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น อ่านหนังสือเองได้ ดูแลสุขภาพเองดีขึ้น เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทางด้านอารมณ์สังคม ซึ่งตัวบ่งชี้นี้แสดงให้เห็นว่าเค้าสามารถที่จะมีพัฒนาการได้ไปเรื่อย ๆ”

“ด้านเศรษฐกิจเค้าก็ดีขึ้น”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื่อเอดส์)

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มยังเสนอแนะว่า การดูแลเด็กกลุ่มที่ติดเชื่อเอดส์และเด็กที่ได้รับการผลกระทบจากเชื่อเอดส์ ไม่จำเป็นต้องได้รับการดูแลมากกว่าคนปกติ เพราะจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกแตกต่าง และควรมีการให้ทุนประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นอาชีพที่สามารถประกอบกิจการได้ที่บ้านของตนเอง เนื่องจากเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม อีกทั้งผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กที่ติดเชื่อเอดส์และเด็กที่ได้รับการผลกระทบจากเชื่อเอดส์ ต้องมีความรู้ความเข้าใจสภาพของเด็กเหล่านี้เป็นอย่างดี เพื่อที่จะดูแลและแก้ไขปัญหามาตรังจุดด้วย ดังข้อความสนับสนุนต่อไปนี้

“เด็กมีความสุขมากขึ้น แต่ก็ไม่ยุ่งเหยิงเท่าที่ควร แต่ถ้าวันหนึ่งผู้ติดเชื่อสะดุดเรื่องการเงินอีก แล้วสามารถไปทำงานได้ ก็จะมีปัญหา ถ้ามีทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ ก็ทำให้มีสุขภาพที่ดี”

“ถ้าไม่มีโอกาสได้ทำงานก็อยากมีอาชีพที่ท้ออยู่บ้านได้ แต่ก็ไม่มีทุนมาสนับสนุนให้ ถ้ามีทุนก็จะสามารถดูแลเด็กได้ในอนาคตก็จะทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น การขอทุนการศึกษาก็น่าจะน้อยลง แล้วสุขภาพชีวิตก็คงจะดีขึ้น”

“ควรได้รับการดูแลเท่าคนปกติ แต่ปัญหาคือไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม”

“ส่วนมากเป็นการทำงานแบบแยกส่วน ถ้ามีการมีส่วนร่วมของชุมชนน่าจะเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการด้วย เพราะจะได้เรียนรู้และเข้าใจผู้ติดเชื่อ จะได้ลดความรังเกียจทางสังคมลงได้”

“ให้ความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ครอบคลุมเนื้อหา เพื่อป้องกันไม่ให้มีคนไข้เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอดส์, 13 ม.ค. 49)

ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่โครงการฯ มีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการให้ดีขึ้น เด็กมีความสุข เกิดการเรียนรู้ได้รับทักษะทางวิชาการ สังคม และช่วยเหลือดูแลตนเองได้มากขึ้น นอกจากนั้นยังมีผลกระทบต่อผู้ปกครองทำให้เข้าใจเด็กพิการและเห็นศักยภาพของบุตรหลานมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลต่อครูและผู้ให้การดูแลเด็กพิการให้เกิดแรงจูงใจและสร้างสรรควิธีการในการพัฒนาเด็กพิการมากขึ้น ตลอดจนทำให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ถูกต้องกับเด็กพิการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาและช่วยเหลือเด็กพิการ ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“โครงการค่าย ผลของมันกำหนดค่าไม่ได้ เจตคติของพ่อแม่ที่เคยไม่ยอมรับลูกเปลี่ยนไปพ่อแม่เชื่อมั่นในศักยภาพของลูก เชื่อมั่นว่าสามารถสอนลูกได้”

“ผลที่เกิดขึ้นเกิดความยั่งยืน แต่จะพูดถึงตัวชีวิตก็อาจจะพูดยาก”

“เห็นชัด ผู้ปกครองเริ่มดูแลผลประโยชน์ลูกหลานตนเอง คุณภาพชีวิตของเด็กดีขึ้น”

“ทำให้สังคมได้รับทราบจะได้รับการช่วยเหลือดูแลอย่างไร”

“เกิด impact มหาศาล”

“เด็กมีความสุข เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว ช่วยให้ครูดคิดแนวคิดใหม่ในการพัฒนาเด็ก”

“เกิดการรวมตัวกันของครู ลักษณะเป็น cluster เป็นชมรม ครูคนไหนมีปัญหาที่โทรหาชมรมนี้ช่วยแก้ปัญหาเมื่อท่านไม่สามารถดูแลเด็กพิการที่เข้าไปในโรงเรียนได้ เกิดจากความต้องการของตัวเองไม่ใช่การบังคับ”

“กระตุ้นให้สังคมเกิดการยอมรับ ผู้ปกครองมีความสุข”

“ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจเด็กพิการมากขึ้น”

“เกิดนวัตกรรม โดยการแชร์ทรัพยากร”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

5.1.8 ความยั่งยืนของโครงการ

เป็นการพิจารณาว่าโครงการที่หน่วยงานต่างๆ เสนอของงบประมาณสนับสนุนนั้น เมื่อดำเนินงานจนสิ้นสุดโครงการแล้ว ยังสามารถดำเนินโครงการได้อย่างต่อเนื่องต่อไป โดยไม่จำเป็นต้องขอรับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม หรือ สามารถนำไปทำงานต่อเนื่องด้วยงบประมาณของหน่วยงาน

จากการวิเคราะห์โครงการ พบว่า เกือบครึ่งของโครงการทั้งหมดที่ได้รับทุน หากไม่มีงบประมาณสนับสนุน หน่วยงานยังสามารถทำงานต่อเนื่องด้วยงบประมาณของหน่วยงานได้

แต่ผลผลิตของโครงการอาจจะอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน เช่น การฝึกอาชีพทำขนมเบเกอรี่ หากมีงบประมาณสนับสนุน ขนมเบเกอรี่ที่ได้จะเป็นเบเกอรี่ที่มีความยากในการผลิต คือต้องใช้วัตถุดิบหลายอย่าง และจะได้เบเกอรี่ในปริมาณที่มาก หากไม่มีงบประมาณสนับสนุน โดยใช้งบประมาณปกติในการฝึกอาชีพเบเกอรี่ ขนมเบเกอรี่ที่ได้ก็จะต้องลดระดับของความซับซ้อนในการผลิตลง วัตถุดิบที่ใช้ก็จะไม่มาก และจะเป็นเบเกอรี่ที่ผลิตได้ไม่ยากจนเกินไป เป็นต้น ส่วนถ้าเป็นโครงการเกี่ยวกับการฝึกอบรม หากไม่มีงบประมาณสนับสนุนโดยใช้งบปกติของหน่วยงาน ก็อาจจะไม่สามารถฝึกอบรมให้กับกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณในการเตรียมเอกสารเพื่อแจกจ่ายแก่ผู้เข้าอบรม หรือในการฝึกอบรมอาจจะลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของเอกสารโดยขอการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ส่วนการจัดหาสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ หากไม่มีงบประมาณสนับสนุนโดยใช้งบประมาณปกติของหน่วยงาน การจัดหาสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์นั้นสามารถดำเนินการจัดซื้อได้ แต่อาจจะมีปริมาณไม่เพียงพอ และหากสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ใดมีราคาสูง ก็อาจจะจัดซื้อไม่ได้ เป็นต้น ส่วนโครงการที่เป็นการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจของกลุ่มเป้าหมาย สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยจัดหาบุคลากรในหน่วยงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ต้องใช้งบประมาณมากเกินไป หรืออาจจะขอรับเงินสนับสนุนเพิ่มเติมบ้างในปริมาณที่ไม่มากเกินไป

ตารางที่ 5.15 ความยั่งยืนของโครงการ

ความยั่งยืนของโครงการ	เร็ววัน/ ด้อยโอกาส	พิการ	เอดส์/ ได้รับผลกระทบ	รวม
ยั่งยืน	48 (11.1%)	102 (23.6%)	32 (7.4%)	182 (42.1%)
ไม่ยั่งยืน	29 (6.7%)	41 (9.5%)	16 (3.7%)	86 (19.9%)
ไม่มีข้อมูล		164 (37.96%)		
จำนวนโครงการทั้งหมด		432 (100.0%)		

เมื่อพิจารณาความยั่งยืนของโครงการโดยจำแนกตามเป้าหมายของโครงการทั้ง 6 ข้อ ได้แก่

1. เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู
2. เป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับครอบครัว พัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย
3. เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง
4. เป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

5. เป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดยการจ้ดรูปแบบการเรียนการสอนที่ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ ที่เกี่ยวข้อง

6. เป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ

พบว่า โครงการที่มีความยั่งยืนส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ โดย การจ้ดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (11.3%) รองลงมาคือ อบรมให้ความรู้ โดยการ จ้ดรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง (8.3%) เป้าหมายเพื่อฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้ กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพื่อดำรงชีพ หรือแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของตนเอง (8.1%) เป้าหมายเพื่อ ส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (7.9%) เป้าหมายเพื่อให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการอุปการะเลี้ยงดู (4.2%) และเป้าหมายเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (2.3%)

เมื่อพิจารณาตามประเภทของโครงการ พบว่า โครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสส่วน ใหญ่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ (6.3%) รองลงมาคือ ฝึกอาชีพต่าง ๆ (3.4%) ส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (2.6%) ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ (2.2%) และ อบรมให้ความรู้ (1.9%) ตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาเด็กพิการส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่ออบรมให้ความรู้ (10.1%) รองลงมา คือ ฝึกอาชีพต่าง ๆ (9.0%) เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ (8.2%) ส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (6.0%) ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ (3.0%) และจัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ (1.9%) ตามลำดับ

ส่วนโครงการแก้ปัญหาเด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีส่วนใหญ่มี เป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย และจิตใจ (4.1%) รองลงมาคือ เพิ่มความสามารถใน การเรียนรู้ (3.7%) ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ (1.5%) อบรมให้ความรู้ (1.5%) ฝึกอาชีพ ต่าง ๆ (0.7%) และ จัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ (0.4%) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.16 ความยั่งยืนของโครงการจำแนกตามเป้าหมายของโครงการ

เป้าหมายของโครงการ	เร่ร่อน/ ด้อยโอกาส		พิการ		เอดส์/ ได้รับผลกระทบ		รวม	
	ยั่งยืน	ไม่ยั่งยืน	ยั่งยืน	ไม่ยั่งยืน	ยั่งยืน	ไม่ยั่งยืน	ยั่งยืน	ไม่ยั่งยืน
1. ให้ทุนการศึกษา/ ทุนประกอบอาชีพ	6 (2.2%)	5 (1.9%)	8 (3.0%)	7 (2.6%)	4 (1.5%)	4 (1.5%)	18 (4.2%)	16 (3.7%)
2. อบรมให้ความรู้	5 (1.9%)	8 (3.0%)	27 (10.1%)	10 (3.7%)	4 (1.5%)	3 (1.1%)	36 (8.3%)	21 (4.9%)
3. ฝึกอาชีพต่าง ๆ	9 (3.4%)	4 (1.5%)	24 (9.0%)	7 (2.6%)	2 (0.7%)	1 (0.4%)	35 (8.1%)	12 (2.8%)
4. จัดหาสื่ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์	4 (1.5%)	4 (1.5%)	5 (1.9%)	9 (3.4%)	1 (0.4%)	1 (0.4%)	10 (2.3%)	14 (3.2%)
5. เพิ่มความสามารถ ในการเรียนรู้	17 (6.3%)	2 (0.7%)	22 (8.2%)	6 (2.2%)	10 (3.7%)	2 (0.7%)	49 (11.3%)	10 (2.3%)
6. ส่งเสริมสุขภาพด้าน ร่างกาย และจิตใจ	7 (2.6%)	6 (2.2%)	16 (6.0%)	2 (0.7%)	11 (4.1%)	5 (1.9%)	34 (7.9%)	13 (3.0%)
ไม่มีข้อมูล					164 (38.0%)			
จำนวนโครงการทั้งหมด					432 (100.0%)			

ตอนที่ 5.2 ผลการดำเนินงานในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ

การประเมินผลการดำเนินงานในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในตอนนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่ หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ และผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ

จากกวีวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่าหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ ขนาดของโครงการ ประเภทของโครงการ หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังนี้

ขนาดของโครงการ มี 3 ขนาด ได้แก่

- 1) โครงการขนาดเล็ก คือ โครงการใช้วงเงินประมาณ 0 - 2 ล้านบาท
 - 2) โครงการขนาดกลาง คือ โครงการใช้วงเงินประมาณ 2 - 50 ล้านบาท
 - 3) โครงการขนาดใหญ่ คือ โครงการใช้วงเงินประมาณ 50 ล้านบาทขึ้นไป
- การอนุมัติงบประมาณโครงการขนาดเล็ก งบประมาณตั้งแต่ 1 - 2 ล้านบาท คณะอนุกรรมการฯ ทั้ง 2 ชุดเป็นผู้พิจารณา ในขณะที่การอนุมัติงบประมาณโครงการขนาดกลางและใหญ่ที่มีงบประมาณตั้งแต่ 2 ล้านบาทขึ้นไป จะต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ เป็นผู้อนุมัติ

ประเภทของโครงการ มี 2 ประเภท ได้แก่

- 1) โครงการสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อนด้อยโอกาสและเด็กพิการ
- 2) โครงการสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาเด็กติดเชื้อและเด็กได้รับผลกระทบจากปัญหาเอดส์

หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

แบ่งเป็นรายโครงการและ Block Grant โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

การพิจารณาเป็นรายโครงการ	การพิจารณาเป็น Block Grant
<p>1. วัตถุประสงค์ของโครงการ จะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้</p> <p>1.1 เป็นโครงการเพื่อการสงเคราะห์เด็ก เช่น สนับสนุนการศึกษา</p> <p>1.2 เป็นโครงการในลักษณะข้อต่อถึงตัวเด็ก ในเชิงนโยบายโดยพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาเด็ก อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก เป็นต้น</p> <p>1.3 เป็นโครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและการจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาส</p>	<p>1. วัตถุประสงค์ของโครงการ</p> <p>1.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ</p> <p>1.2 เน้นเรื่องการพัฒนาาระบบช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ทั้งในเรื่องการพัฒนาฐานข้อมูล การสร้างเครือข่าย</p> <p>1.3 เพื่อสร้างนวัตกรรมการทำงานของหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่น (Best Practice) ที่สามารถถอดองค์ความรู้และนำไปขยายผลการทำงานได้อย่างกว้างขวาง</p> <p>1.4 จัดระดมความเห็นจากหน่วยงานหรือผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เพื่อหาข้อเสนอแนะการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส</p>
<p>2. เป้าหมายโครงการ</p> <p>2.1 เน้นเป้าหมายเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเป็นศูนย์กลาง</p> <p>2.2 มีเป้าหมายดำเนินการสำเร็จลุล่วงได้ภายใน 1 ปี และกรณีที่ใช้เวลามากกว่า 1 ปี ต้องมีความชัดเจนว่า ในแต่ละปีจะบรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง</p>	<p>2. เป้าหมาย</p> <p>2.1 เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาส</p> <p>2.2 หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส</p>
<p>3. งบประมาณ</p> <p>3.1 เสนองบประมาณเหมาะสมกับ</p>	<p>3. งบประมาณ</p> <p>3.1 หน่วยงานหรือองค์กรเจ้าของโครงการ</p>

การพิจารณาเป็นรายโครงการ	การพิจารณาเป็น Block Grant
<p>วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ หรือ</p> <p>3.2 เป็นโครงการที่องค์กรเอกชนมีส่วนร่วม ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน</p>	<p>จะต้องเสนองบประมาณโครงการโดยรวม และต้องเสนอค่าใช้จ่ายต่อหน่วยที่ชัดเจนด้วย</p>
<p>4. วิธีดำเนินงาน</p> <p>4.1 มีการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่าย ระหว่างภาครัฐกับองค์กรเอกชนอย่างครบวงจร เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ในการจัดการ เช่น การเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานด้าน การศึกษา การฝึกอบรมการพัฒนาทักษะ และ การส่งเสริมอาชีพเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาเด็ก ยากจนและเด็กด้อยโอกาสให้มีรายได้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนสามารถพึ่งตนเองได้</p> <p>4.2 สามารถขยายผลและมีโอกาสที่จะ เชื่อมโยงกับงานปกติของหน่วยงานหรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถพัฒนา ต่อเนื่องได้ในระยะยาว มีประสิทธิผลชัดเจน</p> <p>4.3 ไม่สนับสนุนการก่อสร้าง และจัดซื้อ ยานพาหนะ/อุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวก แก่หน่วยงาน เว้นแต่จะมีเหตุผลและความ จำเป็นที่สมควรได้รับการสนับสนุน ไม่เกินร้อยละ 20 ของงบประมาณที่เสนอขอ</p>	<p>4. วิธีดำเนินงาน</p> <p>4.1 มีการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่าย ระหว่างภาครัฐกับองค์กรเอกชนอย่างครบวงจร เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ในการจัดการ เช่น การ เชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานด้าน การศึกษา การฝึกอบรมการพัฒนาทักษะ และ การส่งเสริมอาชีพเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาเด็ก ยากจนและเด็กด้อยโอกาสให้มีรายได้ มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจนสามารถพึ่งตนเองได้</p> <p>4.2 สามารถขยายผลและมีโอกาสที่จะ เชื่อมโยงกับงานปกติของหน่วยงาน หรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถพัฒนา ต่อเนื่องได้ในระยะยาว มีประสิทธิผลชัดเจน</p>
<p>5. ความพร้อมของหน่วยงาน</p> <p>5.1 ความน่าเชื่อถือของหน่วยงานที่เสนอ โครงการ เช่น การมีประสบการณ์การทำงาน และมีผลงานที่ชัดเจน</p> <p>5.2 กรณีได้รับการสนับสนุนโครงการแล้ว ควรมีการดำเนินโครงการเก่าให้เสร็จก่อนที่จะ ขอรับการสนับสนุนโครงการใหม่</p>	<p>5. ความพร้อมของหน่วยงาน</p> <p>5.1 ความน่าเชื่อถือของหน่วยงานที่ สนับสนุน เช่น การมีประสบการณ์การทำงาน และมีผลงานที่ชัดเจน</p> <p>5.2 กรณีได้รับการสนับสนุนโครงการแล้ว ควรมีการดำเนินโครงการเก่าให้เสร็จก่อนที่จะ ขอรับการสนับสนุนโครงการใหม่</p>
<p>6. มีระบบติดตามประเมินผล โดยมีตัวชี้วัด ผลสำเร็จที่ชัดเจน</p>	<p>6. มีระบบติดตามประเมินผล โดยมีตัวชี้วัด ผลสำเร็จที่ชัดเจน</p>

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1) กลั่นกรองโครงการต่างๆ ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เสนอขอมา

2) นำโครงการที่ขอทุนสนับสนุนที่ผ่านการกลั่นกรองจากหน่วยงานแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการฯ ในกรณีที่เป็นโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ เสนอต่อคณะกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ ในกรณีที่เป็นโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ เสนอต่อคณะกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์

3) นำโครงการที่ผ่านการพิจารณาหรืออนุมัติจากคณะกรรมการฯ เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ (คณะกรรมการฯ พิจารณาอนุมัติโครงการขนาดเล็ก ส่วนโครงการขนาดกลางและใหญ่คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ พิจารณาอนุมัติ)

4) สรุปผลการประชุมของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ เสนอต่อคณะกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนฯ และคณะกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อฯ ตามแต่ละประเภทของโครงการ

5) เลขานุการคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ รวบรวมโครงการที่อนุมัติแล้ว ดำเนินการขอรับทุนสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อโอนเงินให้กับศูนย์บริหารโครงการฯ หรือหน่วยบริหารแผนเพื่อเบิกจ่ายเงินให้หน่วยงานต่างๆ ต่อไป

การดำเนินงานของผู้เสนอโครงการหลังจากโครงการได้รับอนุมัติแล้ว มีดังนี้

1) ส่งแผนปฏิบัติภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งผลการอนุมัติโครงการอย่างเป็นทางการเพื่อยืนยันการดำเนินการตามโครงการดังกล่าวภายใต้วงเงินที่ได้รับการอนุมัติ

2) แจ้งชื่อธนาคาร ชื่อบัญชี พร้อมเลขที่บัญชี และแบบสำเนาสมุดบัญชีที่ปรากฏชื่อเจ้าของบัญชี

3) ส่งเอกสารมายังศูนย์บริหารโครงการฯ หรือหน่วยบริหารแผน พม.

การเบิก-จ่ายเงิน มีขั้นตอนดังนี้

1) ศูนย์บริหารโครงการฯ หรือหน่วยบริหารแผน พม. จะดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีของหน่วยงาน/โครงการ เมื่อได้รับเอกสารแผนปฏิบัติและชื่อธนาคาร ชื่อบัญชีครบถ้วน

2) หน่วยงาน/โครงการต้องส่งแบบยืนยันการรับเงินสนับสนุนโครงการ เมื่อได้รับเงินโอนเข้าบัญชีแล้วภายใน 5 วันทำการ

3) การโอนเงิน มีการกำหนดการโอนเงินให้แก่โครงการที่ได้รับการอนุมัติ จำนวน 2 งวด

4) การรายงานการใช้จ่ายเงิน ได้กำหนดให้มีการส่งแบบรายงานการใช้จ่ายเงิน พร้อมสรุปรายละเอียดค่าใช้จ่ายตามโครงการที่ได้รับการอนุมัติ ภายใน 15 วันทำการ

5) การติดตามและประเมินผล กำหนดให้รายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานความก้าวหน้าทุกครึ่งแผนปฏิบัติการ และให้มีการจัดประชุมติดตามผลการดำเนินงาน อย่างน้อย 1 ครั้ง โดยผู้ที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลคือ ศูนย์บริหารโครงการหรือหน่วยบริหารแผน พม. และคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการทั้ง 2 คณะ

6) การรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ให้จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงาน จำนวน 1 เล่ม ไปยังหน่วยบริหารแผน พม. ภายใน 15 วันทำการ เพื่อรายงานคณะกรรมการต่อไป

5.2.2 ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ

ผลการประเมินการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในตอนนี้ประกอบด้วย การประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการในการดำเนินงานและผลลัพธ์ สรุปได้ ดังนี้

(1) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ

การประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ ได้พิจารณาถึงจำนวนบุคลากร และภาระงานที่ได้รับมอบหมาย พบว่า

ศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการ มีผู้รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับโครงการจำนวน 2 คน ส่วนหน่วยบริหารแผน มีผู้รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับโครงการจำนวน 3 คน จำนวนโครงการที่แต่ละหน่วยงานต้องรับผิดชอบเฉลี่ยหน่วยงานละประมาณ 200 โครงการ ซึ่งมีขั้นตอนในการบริหารทุนตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายไม่เบ็ดเสร็จครั้งเดียว เป็นงานที่ต้องติดตามอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การพิจารณาทุนจนถึงการกำกับติดตามประเมินผล จากการประเมินผล พบว่าภาระงานที่กำหนดส่วนใหญ่ได้ทำตามขั้นตอน ยกเว้น การติดตามและประเมินผลโครงการ การติดตามการรายงานความก้าวหน้ารายงานการใช้จ่ายเงิน รวมทั้งการขาดฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพถูกต้องและทันต่อการใช้ ทั้ๆที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานอย่างเพียงพอ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขาดการวางแผนงานการบริหารจัดการกำลังคนให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด

ดังมีรายละเอียดของภาระงานและจำนวนโครงการที่รับผิดชอบ ดังนี้

ภาระงานที่ต้องปฏิบัติ

- 1) กลับกรองโครงการต่างๆที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เสนอขอมา
- 2) นำโครงการที่ขอทุนสนับสนุนที่ผ่านการกลับกรองจากหน่วยงานแล้ว เสนอต่อคณะอนุกรรมการฯ ในกรณีที่เป็นโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ เสนอต่อคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ ในกรณีที่เป็นโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ เสนอต่อคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์
- 3) นำโครงการที่ผ่านการพิจารณาหรืออนุมัติจากคณะอนุกรรมการฯ เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ (คณะอนุกรรมการพิจารณาอนุมัติโครงการขนาดเล็ก ส่วนโครงการขนาดกลางและใหญ่คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯพิจารณาอนุมัติ)
- 4) สรุปผลการประชุมของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ เสนอต่อคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนฯ และคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อฯตามแต่ละประเภทของโครงการ
- 5) ประสานงานกับผู้เสนอโครงการหลังจากโครงการได้รับอนุมัติแล้ว ในเรื่อง
 - ส่งแผนปฏิบัติภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งผลการอนุมัติโครงการอย่างเป็นทางการเพื่อยืนยันการดำเนินการตามโครงการดังกล่าวภายใต้วงเงินที่ได้รับการอนุมัติ
 - แจ้งชื่อธนาคาร ชื่อบัญชี พร้อมเลขที่บัญชี และแบบสำเนาสมุดบัญชีที่ปรากฏชื่อข่าวของบัญชี
 - ส่งเอกสารมายังศูนย์บริหารโครงการหรือหน่วยบริหารแผน พม.
- 6) ดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีของหน่วยงาน/โครงการ เมื่อได้รับเอกสารแผนปฏิบัติ และชื่อธนาคาร ชื่อบัญชีครบถ้วน
- 7) ติดตาม การรายงานการใช้จ่ายเงิน ตามแบบรายงานการใช้จ่ายเงิน พร้อมสรุปรายละเอียดค่าใช้จ่ายตามโครงการที่ได้รับอนุมัติ
- 8) การติดตามและประเมินผล กำหนดให้รายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานความก้าวหน้าทุกครั้งแผนปฏิบัติการ และให้มีการจัดประชุมติดตามผลการดำเนินงาน อย่างน้อย 1 ครั้ง

9) ติดตามการรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ เพื่อรายงานคณะกรรมการต่อไป

(2) ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ

โดยภาพรวมศูนย์บริหารโครงการฯ มีการบริหารตามระเบียบปฏิบัติมีเพียงบางขั้นตอนที่ยังดำเนินการได้ไม่สมบูรณ์ ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารทุน ระบบการกำกับติดตามและประเมินผล การจัดระบบเอกสาร ส่วนหน่วยบริหารแผน พม. ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง คือ มีลักษณะการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ได้ระบุเอาไว้ในระเบียบการปฏิบัติ แต่ยังมีขาดความสมบูรณ์ในหลาย ๆ ขั้นตอน เช่น การตรวจสอบความถูกต้องของโครงการที่เสนอ การเสนอประเด็นที่เหมาะสมของโครงการ การกำกับติดตามรายงานผลการดำเนินโครงการ ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรไม่เพียงพอ และการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องรอคำสั่งก่อนจึงจะปฏิบัติได้ ส่งผลให้การบริหารจัดการเรื่องการให้ทุนสนับสนุนโครงการยังมีจุดอ่อนในเรื่องการเผยแพร่ข่าวสารทุนยังไม่ทั่วถึง การขาดความชัดเจนของรูปแบบการเขียนโครงการที่ถูกต้อง การสื่อสารของหน่วยงานไปยังผู้รับผิดชอบโครงการยังมีน้อย ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการไม่ทราบเงื่อนไขในการทำงานของหน่วยงาน และเมื่อติดต่อประสานงานก็ไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน

ดังมีรายละเอียดของการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และผู้รับผิดชอบโครงการ ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติของศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการ และการตอบแบบสอบถามของผู้รับผิดชอบโครงการ 258 โครงการ จาก 432 โครงการ ดังนี้

(2.1) การเผยแพร่ข่าวสารทุน

ระยะแรก ศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการ มีการเผยแพร่ข่าวสารทุนโดยการจัดประชุมตัวแทนเขตพื้นที่การศึกษาเกี่ยวกับโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ถึงรูปแบบ ลักษณะโครงการ การเขียนโครงการพร้อมแนบเอกสารกรอบบัณฑิตกรรมหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในกรณีที่หน่วยงาน / องค์การขอรับการสนับสนุนโครงการ ให้กับตัวแทนเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ประชาสัมพันธ์ต่อไปยังโรงเรียน และหน่วยงาน ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่อมาศูนย์บริหารโครงการฯมีการประสานงานกับอนุกรรมการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ในสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และในเวบไซต์ แต่ทั้งนี้ข้อมูลในเวบไซต์มีรายละเอียดไม่มากและไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้มีการผลิตเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินงานทุนสนับสนุนการศึกษาและสนับสนุนโครงการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์บทบาทและภารกิจของศูนย์บริหารโครงการฯ หลักเกณฑ์การพิจารณา แนวทางการบริหารโครงการ และขั้นตอนการปฏิบัติให้แก่เขตพื้นที่การศึกษา

หน่วยบริหารแผนมีการเผยแพร่ข่าวสารทุนโครงการโดยมีหนังสือราชการถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด แจ้างพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานองค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรประชาชน ทุกภาคส่วนได้รับทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ซึ่งมีการสนับสนุนให้เครือข่ายต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กยากจน เด็กพิการ เรว่รอน และเด็กด้อยโอกาส สามารถเขียนโครงการขอรับการสนับสนุนเงินในการดำเนินโครงการได้ และการเผยแพร่ข่าวสารทุนผ่านการประชุมประจำเดือนให้ทุกงานของ พม. ได้รับทราบ และใช้การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก แต่ไม่ได้เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ หน่วยบริหารแผน มีผู้รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับโครงการจำนวน 3 คน ซึ่งทำหน้าที่ในการตอบคำถามหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีข้อสงสัยในการเสนอโครงการ เช่น หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาโครงการ โดยปกติแล้วหน่วยงานจะประสานงานผ่าน พมจ. เพื่อให้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับหน่วยบริหารแผนต่อไป ซึ่งการประชาสัมพันธ์โครงการไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าหน่วยงานต่างๆ ได้รับทราบข้อมูลทั่วถึงหรือไม่

ซึ่งสอดคล้องกับการรับข่าวสารในการขอรับทุนสนับสนุนโครงการ ส่วนใหญ่ผู้รับผิดชอบโครงการได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนและ เด็กด้อยโอกาสจากแหล่งทุนด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดยหน่วยงานที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รับผิดชอบ มีทั้งได้รับทราบข่าวสารอย่างเป็นทางการโดยการเชิญประชุมเนื่องจากกระทรวงฯ มีรายชื่อหน่วยงานทั้งหมด บาง NGOs ได้รับทราบข่าวสารอย่างไม่เป็นทางการจากเครือข่ายด้วยวิธีการ “ปากต่อปาก” ส่วนหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รับทราบจากการประสานของกระทรวงฯ โดยให้ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละแห่ง ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งมีจำนวน 48 แห่งทั่วประเทศ ส่งโครงการเสนอต่อสำนักการศึกษาพิเศษและศึกษาสงเคราะห์ และขอเบิกงบประมาณกับกองสลากกินแบ่งรัฐบาล แต่มีบางหน่วยงานได้รับทราบจากเครือข่าย ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับทราบผ่านสื่อใด ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือประกาศ เป็นต้น

จากข้อมูลผู้รับผิดชอบโครงการ 258 โครงการ จาก 432 โครงการ พบว่าในภาพรวมของโครงการทั้ง 3 ประเภททราบข่าวการรับสมัครทุนจากหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพัฒนาสังคมฯ เป็นหลัก ซึ่งช่องทางทางได้รับข่าวสารทางอื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือของกระทรวงและเครือข่าย แทบจะไม่มีประโยชน์เลย โดยพบว่าโครงการแก้ไขปัญหาด็กพิการส่วนใหญ่ทราบข่าวการรับสมัครทุนจากหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ (74.3%) หรือ กระทรวงพัฒนาสังคมฯ (68.3%) รองลงมาเป็นารรับทราบข่าวสารจากเครือข่ายของหน่วยงานต้นสังกัด (20.0% และ 26.8%) ส่วนโครงการแก้ไขปัญหาด็กเร้วรอน/ด้อยโอกาสส่วนใหญ่ทราบข่าวการรับสมัครทุนจากหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ (85.7%) หรือกระทรวงพัฒนาสังคมฯ (67.5%) รองลงมาเป็นารรับทราบข่าวสารจากเครือข่ายของหน่วยงานต้นสังกัด (7.1% และ 22.5%)

สำหรับโครงการแก้ไขปัญหาดูแลเด็กติดเชื้อเอชไอวีส่วนใหญ่ทราบข่าวการรับสมัครทุนจากหนังสือของ
กระทรวงศึกษาธิการและเครือข่าย (33.3%) หรือหนังสือของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ (52.4%)

ตารางที่ 5.17 การรับทราบข่าวสารการรับสมัครทุนสนับสนุนโครงการ

การรับทราบ ข่าวสารการรับ สมัครทุน สนับสนุน	จำนวน (ร้อยละ)							พัฒนา สังคมฯ
	โครงการแก้ไขปัญหา เด็กพิการ		โครงการแก้ไขปัญหา เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส		โครงการแก้ไขปัญหา เด็กติดเชื้อเอชไอวี		รวม	
	ศึกษาธิการ	พัฒนาสังคมฯ	ศึกษาธิการ	พัฒนาสังคมฯ	ศึกษาธิการ	พัฒนาสังคมฯ		
หนังสือพิมพ์	2 (2.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (1.7)	0 (0.0)
ป้ายประกาศ	1 (1.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.9)	0 (0.0)
อินเทอร์เน็ต	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (4.8)	2 (5.0)	0 (0.0)	2 (9.5)	2 (1.7)	4 (2.8)
หนังสือของ กระทรวง	52 (74.3)	56 (68.3)	36 (85.7)	27 (67.5)	1 (33.3)	11 (52.4)	89 (77.4)	94 (65.7)
เครือข่าย	14 (20.0)	22 (26.8)	3 (7.1)	9 (22.5)	1 (33.3)	6 (28.6)	18 (15.7)	37 (25.9)
อื่นๆ	1 (1.4)	4 (4.9)	1 (2.4)	2 (5.0)	1 (33.3)	2 (9.5)	3 (2.6)	8 (5.6)
รวม	70 (100.0)	82 (100.0)	42 (100.0)	40 (100.0)	3 (100.0)	21 (100.0)	115 (100.0)	143 (100.0)

แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมยังมีอุปสรรคในด้านช่องทางการสื่อสาร การ
ประชาสัมพันธ์ทุนสนับสนุนโครงการยังไม่ทั่วถึง ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่รู้ข่าวจากการบอกต่อๆ กัน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ควรมีเจ้าภาพในการสื่อสาร”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“หน่วยงานที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และราชประชานุเคราะห์) ให้ส่ง
ตรงที่สำนักงานศึกษาพิเศษและศึกษาสงเคราะห์”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“NGOs มี list อยู่แล้วให้ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่งหนังสือมาตาม
หน่วยงานแต่ละที่โดยตรง”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ควรมีการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยให้มากขึ้น”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“วิทยุออกแต่เรื่องทุน แต่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์เรื่องโครงการ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ส่วนใหญ่คนจะเข้าใจว่ามีแต่ทุนอย่างเดียว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“เป็นการประชาสัมพันธ์เรื่องทุนมากกว่า การพัฒนาครู ผู้ปกครองที่ดูแลเด็กพิการน้อย ถ้าประชาสัมพันธ์ได้ครอบคลุมจะมีประโยชน์มาก...”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“...ต้องมองการประชาสัมพันธ์ในทุกเรื่องเท่าเทียมกันไม่ว่าเรื่องกระตุ้นครอบครัว ชุมชน องค์กรต่างๆ ให้ร่วมมือกัน และเรื่องเด็ก ต้องดูขนานกันทั้งหมด”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“มี ITV มาถ่ายทำ แต่ก็ยังถือว่าน้อย”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ควรมีการประชาสัมพันธ์หน่วยงานที่เป็น Best practice ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“รู้จาก พมจ. พอดีไปประชุมแล้วเค้าบอกว่ามีทุน ก็เลยไปบอกฝ่ายระดมทุนให้ส่ง เรื่องไปขอ”

“รู้จากเครือข่าย”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ทราบจากองค์กรของ NGOs บอกต่อกัน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ไปประชุมในกระทรวงแล้วเจ้าหน้าที่ของกระทรวงแจ้งให้ทราบ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่เห็นตรงกันและมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้หน่วยงานหลักที่พิจารณาให้ทุน ส่งเอกสารถึงองค์กรย่อย ๆ ทุกองค์กร เนื่องจากหน่วยงานหลักนั้นจะมีรายชื่อของทุกองค์กรอยู่แล้ว จะทำให้ได้รับทราบข่าวสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ผนวกกับการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงองค์กรเล็ก ๆ เพราะองค์กรเล็ก ๆ จะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้เลย หากเครือข่ายไม่แจ้งให้ทราบ ดังข้อความสนับสนุนต่อไปนี้

“กลุ่มผู้ติดเชื้อไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนนี้ได้เลย โดยเฉพาะองค์กรเล็ก ๆ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื่อเฮดส์, 13 ม.ค. 49)

“ควรจะแจ้งให้หน่วยงานหลัก ๆ ได้ทราบแล้วกระจายข่าวต่อ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื่อเฮดส์, 13 ม.ค. 49)

“หน่วยงานหลักส่งจดหมายถึงหน่วยงานย่อย ๆ เพราะเค้ามีรายชื่อของแต่ละหน่วยงานอยู่แล้ว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื่อเฮดส์, 13 ม.ค. 49)

“ให้ส่งข่าวผ่าน พมจ. เพราะเค้ามีรายชื่อหน่วยงานอยู่แล้ว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื่อเฮดส์, 13 ม.ค. 49)

ส่วนลักษณะการเขียนโครงการที่ผ่านกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ส่วนใหญ่เขียนโครงการเสนอในรูปแบบของหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะในส่วนของงบประมาณจะแจกแจงตามหมวดต่าง ๆ เช่นเดียวกับงบประมาณของราชการ และงบประมาณที่ได้รับอนุมัติส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มีงบประมาณอยู่ในระดับน้อย (หลักหมื่น ถึงหลักแสนต้นๆ)

ส่วนลักษณะการเขียนโครงการที่ผ่านกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะเขียนโครงการในลักษณะหลายรูปแบบ ถ้าเป็นโครงการที่ผู้เสนอโครงการเป็นหน่วยงานของรัฐจะเขียนโครงการในรูปแบบของหน่วยราชการในลักษณะที่ใกล้เคียงกับโครงการที่ผ่านกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า หลายโครงการที่มาจากหน่วยงาน/องค์กรเอกชน/มูลนิธิที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทเกี่ยวกับคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส เด็กเร่ร่อนในสังคม ส่วนใหญ่จะเสนอโครงการขนาดใหญ่ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงานของทั้งหน่วยงาน และระบุว่าขอรับการสนับสนุนในส่วนใดบ้าง ในประเด็นนี้อาจเป็นจุดดีที่ทำให้มองเห็นการเชื่อมโยงของโครงการที่ขอรับการสนับสนุนกับความเป็นไปได้ของการดำเนินโครงการ รวมถึงความต่อเนื่องในการแก้ปัญหาที่ส่งผลต่อประโยชน์ที่จะเกิดกับกลุ่มเป้าหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงอาจมีส่วนช่วยให้ต่อการพิจารณางบประมาณและอาจมีส่วนทำให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนในปริมาณที่สูงกว่าโครงการอื่น ๆ โดยเฉพาะมีหลายโครงการที่เขียนงบประมาณในลักษณะการบรรยายและแจกแจงตามกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการอย่างละเอียด

จากการสนทนากลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเสนอโครงการครั้งแรกไม่ทราบแบบฟอร์มและลักษณะของโครงการว่าควรมีลักษณะอย่างไร ในระยะต่อมาจึงมีความชัดเจนในเรื่องแบบฟอร์ม ระยะแรกจึงเขียนไปตามความเข้าใจของตนเอง และเสนอว่าควรมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจบริบทของแต่ละโครงการเป็นผู้ช่วยในการเขียนเสนอโครงการ เนื่องจากว่าผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่สามารถเขียนเสนอโครงการได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจเกณฑ์ในการพิจารณาได้ไม่ต้องแท้ ผู้เข้าร่วมการสนทนาเสนอว่าควรมีการจัดฝึกอบรมการเขียนเสนอโครงการโดยที่แต่ละหน่วยงานมีโครงการของตนเองอยู่แล้ว และนำไปแก้ไขในช่วงของการฝึกอบรม ซึ่งจะมีผู้มีความรู้ความสามารถคอยช่วยเหลือในการเขียนโครงการ นอกจากนี้ยังพบว่า มีอุปสรรคเกี่ยวกับ

ความสับสนเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับโครงการไปเสนอขออนุมัติโครงการ แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานยังขาดการเตรียมความพร้อมเรื่องการเขียนรูปแบบของโครงการ และไม่ได้ชี้แจงรายละเอียดของการเขียน เกณฑ์การพิจารณา ตลอดจนช่องทางการสื่อสารกับผู้เสนอโครงการยังขาดความชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้รับผิดชอบโครงการ ดังคำกล่าวสนับสนุนดังนี้

“ไม่รู้ว่าจะแบบฟอร์มเป็นยังไง ก็เขียนไปตามที่คิด”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“คนเขียน เขียนไม่เป็น ปฏิบัติได้ แต่เขียนไม่เป็น แต่การปฏิบัติทำได้หมดเลยนะ แต่พอให้เขียนเป็นตัวหนังสือ ก็เขียนไม่ค่อยเป็น”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“อยากขอแบบฟอร์มในการเขียนขอเสนอโครงการ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ในการเขียนโครงการอยากให้มีส่วนที่ปรึกษา เพราะเขียนไปแล้วมันไม่ผ่านก็ไม่รู้จะแก้ไขตรงไหน จะได้เห็นแนวทางแล้วเป็นไปแนวเดียว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ถ้ามีคนมาไกด์ได้ก็จะไปได้ถูกทาง มีพี่เลี้ยงมาช่วยแนะนำการเขียน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“พี่เลี้ยงที่มาช่วยเขียน ก็ต้องเป็นพี่เลี้ยงที่มีความเข้าใจทางสังคมด้วย ถ้าเป็นพี่เลี้ยง ที่มองแต่ตัวเลขก็อาจจะไม่เป็นไปตามแนวทาง ฉะนั้นพี่เลี้ยงต้องเป็นคนที่มืองค์ประกอบสนับสนุนได้จริง ๆ สามารถเข้าใจประเด็นได้จริง ๆ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“อยากให้มีการฝึกอบรม ในการเขียนโครงการ แต่ผู้เข้าอบรมต้องมีโครงการอยู่ในมือแล้วก็เอาไปแก้ไขในช่วงการฝึกอบรม เพราะอย่างหน่วยงานเล็ก ๆ ไม่มีคนมีความสามารถเขียนโครงการ ขออย่างงี้ก็ได้หรอก เพราะเขียนไม่เป็น”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“มีความสับสนว่าต้องส่งโครงการที่ใคร”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ส่งต้นสังกัด และส่งหน่วยบริหารแผน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ควรส่งภายในหน่วยงานเดียวกัน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ทำได้ไม่มีปัญหาในการเขียน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

(2.2) ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อได้รับโครงการ**การเปิดรับโครงการ และการดำเนินงานขั้นต้น**

ศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการ มีระยะเวลาเปิดรับโครงการนาน 3 เดือน จะจัดลำดับการรับเข้าก่อนหลัง และจัดประเภทเป็นโครงการขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ แต่ในระยะแรกที่ระบบยังไม่เรียบร้อยทำให้ขาดการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโครงการทั้งหมดที่เสนอมาและจำนวนโครงการที่ไม่ได้รับอนุมัติ รวมทั้งไม่มีบันทึกการตอบกลับ กับโครงการที่ไม่ได้รับการอนุมัติ ศูนย์บริหารโครงการฯ จะกลั่นกรองตามเกณฑ์การพิจารณา โดยแบ่งเป็นการพิจารณาเป็นรายโครงการและแบบ Block Grant โครงการที่เสนอมาประมาณ ร้อยละ 50 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริหารโครงการฯ จะแจ้งกลับกับผู้รับผิดชอบโครงการด้วยวาจา และส่งกลับไปปรับปรุง พร้อมทั้งอธิบายเกณฑ์การพิจารณาเพิ่มเติม รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเขียนโครงการ เกณฑ์ที่มักไม่ผ่านคือ เกณฑ์ด้านงบประมาณที่ไม่สนับสนุนการก่อสร้าง และจัดซื้อยานพาหนะ/ อุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่หน่วยงาน ส่วนโครงการที่ผ่านการกลั่นกรองมีบางเกณฑ์ที่ไม่ผ่านเช่น งบประมาณศูนย์บริหารโครงการจะตัดงบประมาณส่วนนี้ออกก่อนนำเสนออนุกรรมการฯ ในระยะแรกเกณฑ์การพิจารณายังไม่ชัดเจน จึงมีการอนุมัติผ่านโครงการที่ไม่ตรงตามเกณฑ์ประกอบด้วย กระบวนการกลั่นกรองยังมีกลไกที่ไม่ชัดเจนจึงทำให้โครงการที่ไม่ตรงตามเกณฑ์ได้รับการพิจารณา แต่ในระยะต่อมามีความรัดกุมในการกลั่นกรองมากยิ่งขึ้น ส่วนเกณฑ์ข้ออื่นๆ ที่ไม่ตรงกับเกณฑ์การพิจารณา เช่น การเป็นโครงการที่สร้างนวัตกรรม บางโครงการไม่ใช่ นวัตกรรม แต่ศูนย์บริหารโครงการฯ ก็พิจารณาว่าน่าจะทำให้เกิดผลต่อการแก้ปัญหาเด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาสได้ จึงให้ผ่านการกลั่นกรอง

สำหรับ หน่วยบริหารแผนฯ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไม่มีกรอบเวลาในการรับโครงการ คือ หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเสนอโครงการได้ตลอด เมื่อหน่วยบริหารแผนได้รับโครงการต่าง ๆ แล้ว จะมีเจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการจำนวน 2 คน ที่ทำหน้าที่ในการ วิเคราะห์ตรวจสอบโครงการที่เสนอมานั้นกับหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ และพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับ ความเหมาะสมของงบประมาณส่วนใหญ่ที่นำไปดำเนินโครงการ โดยเขียนเป็นประเด็นต่าง ๆ ที่ วิเคราะห์ได้จากโครงการ แล้วจึงเสนออนุกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว การดำเนินงานในขั้นตอนนี้มักจะประสบปัญหาคือ ผู้เสนอโครงการไม่ได้เขียนเสนอ โครงการตามหลักเกณฑ์ และแบบฟอร์ม ทำให้ยากต่อการวิเคราะห์ ซึ่งหน่วยบริหารแผน พม. ไม่สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ครบถ้วน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการติดต่อ ประสานงานไปยัง พมจ. เพื่อให้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เสนอโครงการอีกต่อ

หนึ่ง หรือหากมีหน่วยงานใดที่ติดต่อประสานงานมายังหน่วยบริหารแผน พม. เอง ก็จะจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ไปให้โดยการใช้โทรสาร ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มักมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนคือ โครงการที่มีนวัตกรรม เป็นโครงการที่มีการบูรณาการ หรือเป็นโครงการที่มีความยั่งยืน ในส่วนนี้หน่วยบริหารแผน พม. ทำได้เพียงวิเคราะห์และเสนอประเด็นเท่านั้น ไม่มีหน้าที่ในการตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับโครงการ

การดำเนินงานระหว่างการอนุมัติโครงการ

ศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการนำโครงการที่ขอทุนสนับสนุนที่ผ่านการกลั่นกรองจากหน่วยงานแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการฯ ในกรณีที่เป็นโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ เสนอต่อคณะกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการ ในกรณีที่เป็นโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ เสนอต่อคณะกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ ระยะเวลาการพิจารณานานที่สุดไม่เกิน 3 เดือน เมื่อรวมระยะเวลาตั้งแต่รับโครงการเข้ามาจะใช้เวลาไม่เกิน 6 เดือน

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าถ้าผู้เสนอโครงการเสนอโครงการมาในเดือนแรกของการรับโครงการและคณะกรรมการฯ ใช้เวลาอนุมัตินาน 3 เดือน จะใช้เวลารวม 6 เดือน แต่ถ้าผู้เสนอโครงการเสนอโครงการมาในเดือนสุดท้ายของการปิดรับโครงการและคณะกรรมการฯ พิจารณา 1 เดือน จะได้รับการตอบรับภายในระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ทั้งนี้การที่ผู้เสนอโครงการได้รับการตอบรับช้านั้น เนื่องจากไม่ทราบกรอบการทำงานของศูนย์บริหารโครงการและคณะกรรมการฯ จากเอกสารประชาสัมพันธ์ กรอบการทำงานในห้วงกำหนดเวลาเปิดรับโครงการเขียนกำหนดวันสุดท้ายของการเสนอโครงการ แต่ไม่ได้มีการอธิบายการทำงานว่าโครงการที่เสนอมาก่อนก็จะยังไม่ได้มีการพิจารณา จะได้รับการพิจารณาพร้อมกันทั้งหมด และระยะเวลาการอนุมัตินั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาการอนุมัติของคณะกรรมการฯ อีกส่วนหนึ่ง

เมื่อนำโครงการที่ผ่านการพิจารณาหรืออนุมัติจากคณะกรรมการฯ เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ (คณะกรรมการฯ พิจารณาอนุมัติโครงการขนาดเล็ก ส่วนโครงการขนาดกลางและใหญ่คณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ พิจารณาอนุมัติ) โครงการที่เสนอมาเมื่อเข้าสู่การอนุมัติจากคณะกรรมการฯ บางครั้งไม่ได้รับโครงการคืน ได้เพียงข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานกลับมาที่ศูนย์บริหารโครงการฯ

ส่วนหน่วยบริหารแผน พม. จะนำโครงการที่ขอทุนสนับสนุนที่ผ่านการกลั่นกรองจากหน่วยงาน เสนอต่อคณะกรรมการฯ พิจารณาอนุมัติทุน ซึ่งส่วนใหญ่เมื่อวิเคราะห์เบื้องต้นเสร็จสิ้นก็จะจัดส่งให้คณะกรรมการฯ ทันทิโดยไม่ต้องรอให้โครงการที่เสนอมีปริมาณมากแล้วจึงจัดส่ง นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ จะมีคำสั่งให้รวบรวมให้มีปริมาณพอควรก่อน

จึงจัดส่ง ในช่วงของการพิจารณาอนุมัติโครงการค่อนข้างใช้เวลานาน เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนผู้รับผิดชอบหลักในระดับสูง ทำให้การพิจารณาอนุมัติโครงการต้องล่าช้าออกไป ซึ่งระยะเวลาส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการฯ พิจารณาอนุมัติโครงการ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาอนุมัติแล้ว คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ แจกกลับให้หน่วยบริหารแผน พม. ดำเนินงานประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป โดยการติดต่อประสานงานด้วย โทรศัพท์ และโทรสาร และ มีการเชิญเข้ารับฟังการชี้แจงที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งในปี ๒๕๔๗ ได้จัดประชุมชี้แจง ๒ ครั้ง ณ โรงแรมบางกอกพาเลซ และ โรงแรมรามาร์คเด็นท์

การดำเนินงานหลังจากการอนุมัติโครงการ

ศูนย์บริการโครงการฯ และหน่วยบริหารแผน พม. มีการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ในทำนองเดียวกัน คือ เมื่อโครงการอนุมัติแล้ว ศูนย์บริการโครงการฯ แก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ศส. และหน่วยบริหารแผน พม. จะแจ้งกับผู้รับผิดชอบโครงการเกี่ยวกับผลการอนุมัติ งบประมาณที่ได้รับ ระยะเวลาดำเนินการด้วยวาจาในโอกาสแรก และส่งหนังสือแจ้งผลการอนุมัติโครงการอย่างเป็นทางการเพื่อยืนยันการดำเนินการโครงการภายใต้วงเงินที่ได้รับการอนุมัติ ตามระเบียบให้ส่งแผนปฏิบัติภายใน 1 สัปดาห์ แต่ในการปฏิบัติจริงมีความยืดหยุ่นมากกว่า 1 สัปดาห์ พร้อมให้หน่วยงานที่เสนอโครงการ แจ้งชื่อธนาคาร ชื่อบัญชี พร้อมเลขที่บัญชี และสำเนาสมุดบัญชีที่ปรากฏชื่อเจ้าของบัญชี ส่งเอกสารมายังหน่วยบริหารแผน พม. จากการตรวจเอกสารพบหลักฐานการแจ้งผู้เสนอโครงการและเอกสารการแจ้งชื่อธนาคาร ชื่อบัญชี พร้อมเลขบัญชี จากผู้เสนอโครงการมีการจัดเก็บในแฟ้มเอกสารเป็นหมวดหมู่

การดำเนินการขอรับเงินสนับสนุนโครงการ

ศูนย์บริการโครงการฯ และหน่วยบริหารแผน พม. มีการดำเนินงานในขั้นตอนนี้เหมือนกันคือ เมื่อโครงการต่าง ๆ ได้รับการอนุมัติแล้ว เลขานุการคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ รวบรวมโครงการที่อนุมัติแล้ว ดำเนินการขอรับทุนสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อโอนเงินให้กับศูนย์บริการโครงการฯ และหน่วยบริหารแผน เพื่อเบิกจ่ายเงินให้หน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป

การเบิกจ่ายเงินสนับสนุนโครงการ

ศูนย์บริการโครงการฯ จะเบิกเช็คโอนไปยังบัญชีธนาคารพร้อมหลักฐาน (slip) การโอนแนบกลับไปทุกครั้ง หน่วยงาน/โครงการจะส่งการยืนยันการรับเงินสนับสนุนโครงการเมื่อได้รับเงินโอนเข้าบัญชีเป็นใบเสร็จรับเงิน ตามระเบียบภายใน 5 วันทำการแต่ในทางปฏิบัติยืดหยุ่นได้มากกว่า 5 วัน การโอนเงิน มีการกำหนดการโอนเงินให้แก่โครงการที่ได้รับการอนุมัติ จำนวน 2 งวด (ตามระเบียบ) แต่ในการปฏิบัติจริงถ้าเป็นโครงการระยะสั้น (ไม่เกิน 6

เดือน) จะจ่ายงวดเดียว และเมื่อโครงการได้รับทุนแล้วให้ส่งใบเสร็จรับเงินเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันการรับเงินกลับมาที่ศูนย์บริหารโครงการ

หน่วยบริหารแผน พม. ทำการโอนเงินไปยังบัญชีของหน่วยงาน/โครงการ และให้ตอบกลับการได้รับเงินโดยทำหนังสือแจ้งการรับเงิน หรือยืนยันการรับเงินด้วยวาจาก็ได้ ซึ่งหน่วยงาน/โครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนแล้วก็จะแจ้งยืนยันการรับเงินโดยทันทีในกระบวนการนี้ไม่พบปัญหาใดๆ

การกำกับติดตาม

กระทรวงศึกษาธิการได้สรุปผลการประชุมของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ เสนอต่อคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อนฯ และคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็กติดเชื้ฯ ตามแต่ละประเภทของโครงการ และการติดตามประเมินในระยะดำเนินโครงการมีน้อยมาก (ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์) ประมาณ 10 ครั้ง ซึ่งมีจำนวน 1 ครั้ง ที่โรงเรียนร่วมจัดอบรมวิธีที่ทำการกำกับติดตามและประเมินโครงการในช่วงระหว่างดำเนินโครงการอย่างเต็มรูปแบบใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์โดยประเมินกระบวนการ ประสิทธิภาพ และการบริหารโครงการ นอกจากนี้เป็นการติดตามลักษณะการยืนยันตรวจสอบว่าได้ทำจริง แต่ไม่ได้ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการ ทั้งนี้เนื่องจากมีบุคลากรไม่เพียงพอ ผลการประเมินจึงได้เพียงข้อมูลความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการที่เสนอผลการประเมินมาพร้อมรายงานผลการประเมินเท่านั้น ส่วนโรงเรียนประชาอนุกุลซึ่งมี 12 เขตพื้นที่การศึกษา จะช่วยในการประเมินได้ดี คือมีการรวมตัวกันของโครงการที่อยู่ในเขตเดียวกันแล้วเชิญเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริหารโครงการฯ ไปดูผลการดำเนินโครงการ และมีการประชุมผู้เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นโครงการ แต่ไม่พบเอกสารการประชุม

ส่วนหน่วยบริหารแผน พม. จะทำหนังสือแจ้งหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่ดำเนินกิจกรรมสิ้นสุดแล้ว จะต้องมีการส่งรายงานการเงิน รายงานการปฏิบัติงานเป็นรูปเล่ม แต่ไม่มีการกำกับติดตามโดยการตรวจเยี่ยมโครงการต่าง ๆ เนื่องจากภารกิจหลักของหน่วยงานมีปริมาณมาก และการที่จะออกไปตรวจเยี่ยมโครงการ จะต้องมีการคัดสรรจากคณะอนุกรรมการเสียก่อน ซึ่งโดยปกติมีเพียงการกล่าวว่า “น่าจะมีการไปตรวจเยี่ยมโครงการบ้าง” ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นเป็นไปได้ยาก จะมีก็เพียงแต่บางโอกาสที่ได้ออกไปตรวจพื้นที่ใกล้เคียง ก็จะใช้โอกาสนั้นไปตรวจเยี่ยมโครงการ ซึ่งจะพบก็เพียงร่องรอยของการดำเนินโครงการ เช่น โครงการเลี้ยงไก่ ก็จะพบเล้าไก่ และไก่ในเล้าเท่านั้น แต่ไม่ได้เห็นว่าเด็กกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนามากน้อยเพียงใด

การรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

โครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ จะรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการระเบียบกำหนดไว้ให้ส่งภายใน 15 วันหลังเสร็จสิ้นโครงการ ศูนย์บริหารโครงการฯ ยืดหยุ่นให้ 3 เดือน แต่ถ้าไม่ส่งรายงานจะมีการติดตามเพื่อให้ส่งรายงานผลโครงการ ในปัจจุบันมีโครงการทั้งสิ้น 208 โครงการได้รับรายงานการประเมินครบเกือบร้อยละ 100 มี 1 – 2 โครงการที่ยังไม่ส่งรายงาน ทั้งนี้จำแนกเป็นรายงานที่สมบูรณ์ประมาณร้อยละ 80 และเป็นรายงานที่ไม่สมบูรณ์มีเพียงรูปภาพ หรือการสรุปค่าใช้จ่าย ประมาณ ร้อยละ 20

ส่วนโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นการรายงานการใช้งบประมาณที่ได้รับ และผลของการดำเนินโครงการ ตามแบบฟอร์มของการรายงานผลการดำเนินโครงการ ประมาณร้อยละ 80 ที่มีการรายงานผลการดำเนินโครงการ

การจัดเก็บรายงานผลการดำเนินโครงการ

ศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการ จัดเก็บรายงานผลโครงการมีการจัดแยกเป็นหมวดหมู่โดยจัดเป็นโครงการขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ จากการสังเกตรายงานมีการวางกองไว้ที่พื้นติดกับตู้เอกสาร แต่ผู้รับผิดชอบกล่าวว่ามีการจัดประเภทไว้แล้ว เมื่อสอบถามถึงโครงการที่เสนอขออนุมัติทั้งหมด จะให้ข้อมูลเพียงว่าได้ส่งไปยังกรรมการพิจารณาอนุมัติโครงการและมีบางส่วนไม่ได้รับคืน อีกทั้งไม่ได้จัดทำสำเนาต้นฉบับเอาไว้ จึงไม่สามารถระบุจำนวนโครงการทั้งหมดที่เสนอเข้ามาและจำแนกจำนวนที่ได้รับอนุมัติและไม่ได้รับอนุมัติตั้งแต่ดำเนินการมา

หน่วยบริหารแผน พม. จัดเก็บรายงานผลการดำเนินโครงการตามลำดับก่อนหลังของการจัดส่งรายงาน ไม่ได้จำแนกเป็นหมวดตามขนาดของโครงการ ซึ่งรายงานผลการดำเนินโครงการทั้งหมดจะจัดเก็บไว้ในตู้เอกสารตามรหัสรับเอกสาร รายงานผลการดำเนินโครงการที่ส่งมานั้นมีการตรวจสอบในเบื้องต้น แต่ไม่ได้พิจารณาความครบถ้วนของรายละเอียดในการรายงานผลการดำเนินโครงการ และไม่มีการแจ้งกลับให้หน่วยงาน/โครงการที่ส่งรายงานไม่ครบถ้วนตามประเด็นแก้ไขปรับปรุง รวมถึงไม่ได้มีการกำกับติดตามหน่วยงาน/โครงการที่ไม่ส่งรายงานผลการดำเนินโครงการด้วย นอกจากนี้โครงการที่ต้องมีการแบ่งจ่ายเงินเป็น 2 งวด จะต้องมีการกำกับติดตามให้ส่งรายงานการดำเนินโครงการในระยะแรกเสียก่อน จึงจะเบิกจ่ายเงินในระยะที่ 2 ได้

ผลจากการปฏิบัติของหน่วยงานตามขั้นตอนดังกล่าว เมื่อสอบถามผู้รับผิดชอบโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนกลับพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ทราบกรอบเวลาในการทำงาน (time frame) ของคณะกรรมการ ที่อนุมัติโครงการ ทำให้แผนที่วางไว้คลาดเคลื่อน การรอพิจารณาตอบกลับโครงการค่อนข้างช้า แม้ว่าจะได้ภายในปีที่เสนอโครงการ แต่ก็เลยกำหนดการตามแผนที่เสนอไว้ ซึ่งทำให้แผนการที่วางเอาไว้ในการดำเนินการมีความล่าช้า อีกทั้งโครงการที่ดำเนินการนั้นมี

กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กยากจนและด้อยโอกาสในโรงเรียน ทำให้มีเวลาดำเนินโครงการค่อนข้างน้อย ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการไม่เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่าการติดต่อเพื่อสอบถามกับหน่วยงานพิจารณาให้ทุน มักจะไม่ได้ข้อมูลตอบกลับ เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบบ่อยมาก และเกิดความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินงานในหน่วยงานนั้น ผู้เข้ารับการสนทนาเสนอว่า ควรมีหน่วยงานกลางที่รองรับเรื่องจากทุกองค์กร เหมือนกับเป็นหน่วยงานกลางที่คอยประสานงานระหว่างองค์กร และหน่วยงานที่พิจารณาให้ทุน

แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการเรื่องการให้ทุนสนับสนุนการศึกษายังมีจุดอ่อนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เวลางานในการทำงานและการประสานงาน โดยพบว่า การสื่อสารของหน่วยงานไปยังผู้รับผิดชอบโครงการยังมีน้อย เช่น เมื่อหน่วยงานส่งเงินเข้าบัญชีก็ไม่ได้มีการแจ้งหรือมีบันทึกการจ่ายเงินให้กับผู้รับผิดชอบโครงการรับทราบ หรือทางผู้รับผิดชอบโครงการมีการส่งเรื่องเพื่อปรึกษาหารือก็ไม่ได้มีการตอบเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างไร ทำให้ผู้ดำเนินโครงการไม่ทราบว่าจะไปติดตามเรื่องได้จากใคร ดังข้อความสนับสนุนต่อไปนี้

“ไม่ทราบกำหนดการที่ชัดเจนของคณะกรรมการทำให้วางแผนคลาดเคลื่อน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49 และกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“เราไม่รู้กรอบเวลาของผู้ให้ทุนว่าจะพิจารณาเมื่อไหร่ แจ้งผลเมื่อไหร่ทำให้วางแผนคลาดเคลื่อน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ไม่ทราบกำหนดการที่ชัดเจนของเขาทำให้วางแผนไม่ถูก”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“เสนอโครงการเดือนมีนาคม กะว่าจะได้ พฤษภาคม ได้จริงเกือบพฤศจิกายน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ได้เงินไม่ทันตามแผนของโครงการ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ทำแผนเดือนตุลา จนปัจจุบัน ยังไม่ทราบเลยว่าจะได้ทำต่อไปหรือไม่ ควรทำแผนต่อเนื่อง”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“โครงการที่ส่งไปไม่มีการแก้ไขโครงการ มีแต่การส่งกลับเพื่อปรับลดงบประมาณให้น้อยลง”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“การตอบกลับ ช้ามาก จนลืมไปเลย”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ขอจาก พมจ. เราต้องกระตุนเอง เพราะ ผู้รับผิดชอบ เปลี่ยนบ่อยมาก โทรไปก็ไม่ค่อยทราบเรื่อง”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“น่าจะมียุทธศาสตร์ที่รองรับเพราะการทำงานของเรา พอเปลี่ยนคนก็ต้องติดต่อยานใหม่หมด”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“เริ่มพฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม ประมาณ 3 เดือนการบำบัดฟื้นฟูเด็กพิการต้องเตรียมบุคลากร การอนุมัติซ้ำทำให้ไม่สามารถหาบุคลากรได้ตามแผน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

ส่วนวิธีการเบิกจ่ายงบประมาณ พบว่ามีความสะดวก ได้ตามขั้นตอนที่เขียนไว้ในโครงการ โดยรับเงินทุนผ่านบัญชีของหน่วยงาน บางหน่วยงานได้เป็นเช็ค ซึ่งแบ่งจ่ายเป็น 2 งวด ซึ่งมีความเหมาะสมดี ในขณะที่บางหน่วยงานมีความต้องการให้จ่ายทั้งหมดในงวดเดียว และบางหน่วยงานต้องการให้มีการแจ้งเมื่อโอนเงินมาแล้ว เพราะหน่วยงานอยู่ไกล ต้องคอยตรวจสอบเอง ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“การเบิกจ่ายไม่มีปัญหา”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“งบประมาณได้โดยการโอนเข้าบัญชี”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ได้รับเป็นเช็คแบ่งจ่ายเป็น 2 งวด ก็เหมาะสมดีแล้ว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ได้งวดเดียว จ่ายหมดทีเดียวยิ่งดี”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“แต่ไม่มีการแจ้งว่าเราได้เงินแล้ว อยู่ดี ๆ เงินก็ไหลมา เราต้องคอยตรวจสอบเอง”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“หน่วยงานเราที่อยู่ไกล ต้องคอยเข้าเมืองมาเช็ค”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

...

(3) ผลการประเมินผลลัพธ์ของการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ

การประเมินผลลัพธ์การจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการในตอนนี้ ประเมินจากขนาดของโครงการ ประเภทของโครงการ และการบรรลุหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการของคณะกรรมการ อันได้แก่ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หลักเกณฑ์เป้าหมายของโครงการ หลักเกณฑ์งบประมาณ หลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์ระบบติดตามประเมินผล พบว่า

โครงการที่รับทุนสนับสนุนเกือบทั้งหมดเป็นโครงการขนาดเล็ก (92.2 %) โดยเฉลี่ยมีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมในหลักหมื่นถึงหลักแสน มีเป้าหมายในการแก้ปัญหาที่มีการดำเนินโครงการไม่ยุ่งยากเนื่องจากโครงการมีลักษณะเสริมภารกิจหลักของหน่วยงานที่เสนอขอทุน ส่วนใหญ่ไม่ใช่โครงการที่มีการคิดริเริ่มในลักษณะใหม่ แม้ว่าจะมีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรในชุมชนบ้างก็ตาม ส่วน

โครงการที่ได้รับงบประมาณหลักแสน จะมีกิจกรรมของการดำเนินงานหลากหลายขึ้น คือ มีกิจกรรมที่มากกว่า 1 กิจกรรมในโครงการ โดยอาจมีกลุ่มเป้าหมาย มากกว่า 1 กลุ่ม

นอกจากนี้ยังพบว่า มีหน่วยงานบางหน่วยงานที่นำเสนอโครงการมากกว่า 1 โครงการ บางหน่วยงานเสนอโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกันแต่หลายลักษณะ จึงแบ่งเป็นโครงการย่อย ในการขอรับทุนสนับสนุน มีบางหน่วยงานที่ได้เสนอโครงการผ่านทั้งสองกระทรวง และยังพบว่า บางโครงการขอทุนจากแหล่งทุนมากกว่า 1 แหล่ง แสดงให้เห็นว่าการให้ทุนสนับสนุนโครงการ มีการเล็งไม่ขอรับทุนขนาดกลาง และใหญ่ แต่แยกย่อยเป็นโครงการขนาดเล็กหลายๆโครงการ และยังขาดการตรวจสอบที่ดีพอ ทำให้บางโครงการได้ทุนสนับสนุนจากแหล่งอื่นก็ยังไม่สามารถตรวจสอบได้

เมื่อพิจารณาประเภทของโครงการ พบว่าโครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ (9.7%) โครงการแก้ปัญหาเด็กพิการที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง (25.0%) และโครงการแก้ปัญหาเด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวีที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง (3.0%)

ภาคภูมิศาสตร์ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการมากที่สุดคือภาคกลาง มีจำนวนโครงการ 147 โครงการ ได้รับงบประมาณ 225,940,958 บาท รองลงมาคือภาคเหนือจำนวนโครงการ 114 โครงการ ได้รับงบประมาณ 38,522,400 บาท ภาคอีสานจำนวนโครงการ 89 โครงการ ได้รับงบประมาณ 30,121,117 บาท และภาคใต้ จำนวนโครงการ 72 โครงการ ได้รับงบประมาณ 11,078,043 บาท

เมื่อพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์วัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการในข้อใดข้อหนึ่งจาก 3 ข้อ มีจำนวน 240 โครงการ (55.5%) และส่วนใหญ่เป็นโครงการในลักษณะข้อต่อถึงตัวเด็ก จำนวน 169 โครงการ (70.4%) รองลงมาเป็นโครงการเพื่อการสงเคราะห์เด็ก มีจำนวน 62 โครงการ (25.8%) และเป็นโครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ มีจำนวน 9 โครงการ (3.8%)

เมื่อพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์เป้าหมายของโครงการ พบว่า โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีกลุ่มเป้าหมายโครงการ คือเด็กเร่ร่อน เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี จำนวน 254 โครงการ (58.8%) มีเป้าหมายดำเนินที่สำเร็จจุลวงได้ภายใน 1 ปี 116 โครงการ (26.9%)

เมื่อพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์งบประมาณ พบว่าโครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีการเสนองบประมาณเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ 254 โครงการ (58.8 %) และโครงการที่มีองค์กรเอกชนมีส่วนร่วม ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินมี 6 โครงการ (1.4%)

เมื่อพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงานพบว่า โครงการที่รับทุนสนับสนุนมีวิธีการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการมี 200 โครงการ (46.3%) และเป็นโครงการที่มีการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชน 174 โครงการ (40.3%) เป็นโครงการที่สามารถขยายผลและมีโอกาสที่จะเชื่อมโยงกับงานปกติ ๗ 77 โครงการ (17.8%) และเป็นโครงการที่ไม่สนับสนุนการก่อสร้างและจัดซื้อยานพาหนะ/ อุปกรณ์ 57 โครงการ (13.2%)

เมื่อพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ระบบติดตามประเมินผล พบว่า โครงการที่รับทุนสนับสนุน มีเพียงร้อยละ 13.0 ที่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

จะเห็นว่าโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนที่สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์พิจารณาโครงการของคณะกรรมการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการที่ผ่านการพิจารณาทุนจะต้องมีการปรับแก้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณา ทำให้โครงการที่นำมาวิเคราะห์มีความสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ งบประมาณ หลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงาน ยกเว้นในเรื่องระบบการติดตามประเมินผลไม่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ดังนั้นในการพิจารณาโครงการของผู้มีอำนาจหน้าที่ควรให้ความสำคัญในหลักเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อที่กำหนดไว้ในเกณฑ์การพิจารณา

ดังมีรายละเอียด ในแต่ละเรื่อง ดังนี้

(3.1) ขนาดของโครงการ

ขนาดของโครงการแบ่งเป็น 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก คือ โครงการที่มีงบประมาณในการดำเนินการระหว่าง 0 - 2 ล้านบาท ขนาดกลาง คือโครงการที่มีงบประมาณในการดำเนินการระหว่าง 2 - 50 ล้านบาท และขนาดใหญ่ คือโครงการที่มีงบประมาณในการดำเนินการตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไป ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

(3.1.1) โครงการที่รับทุนสนับสนุนเกือบทั้งหมดเป็นโครงการขนาดเล็ก (92.2 %) ซึ่งมีจำนวนเงินในการจัดโครงการอยู่ระหว่าง 0 - 2 ล้านบาท รองลงมาเป็นโครงการขนาดกลาง 21 โครงการ (7.8%) ซึ่งมีจำนวนเงินในการจัดโครงการอยู่ระหว่าง 2 - 50 ล้านบาท ส่วนที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีจำนวนเงินในการจัดการโครงการตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไปพบว่า ไม่มีโครงการใดเลยที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ ดังแสดงในตารางที่ 5.18

ตารางที่ 5.18 ขนาดของโครงการ

ขนาดโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
ใหญ่ (50 ล้านบาทขึ้นไป)	0	0
ปานกลาง (2 - 50 ล้านบาท)	21	7.8
เล็ก (0 - 2 ล้านบาท)	247	92.2

(3.1.2) เมื่อพิจารณาจำนวนงบประมาณเป็นรายโครงการ พบว่า โครงการที่ผ่านกระทรวงศึกษาธิการส่วนใหญ่ โดยเฉลี่ยมีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมในหลักหมื่นถึงหลักแสน เป็นโครงการขนาดเล็กที่มุ่งเป้าหมายในการแก้ปัญหาคนกลุ่มน้อย ในวงแคบที่มีลักษณะไม่ซับซ้อน มีการดำเนินโครงการไม่ยุ่งยากเนื่องจากโครงการมีลักษณะเสริมภารกิจหลักของหน่วยงานที่เสนอขอทุนสนับสนุน ซึ่งไม่ใช่โครงการที่มีการคิดริเริ่มในลักษณะใหม่ แม้ว่าจะมีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรในชุมชนบ้างก็ตาม

ในขณะที่โครงการที่ผ่านกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉลี่ยมีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในช่วงงบประมาณหลักแสน เป็นโครงการขนาดเล็กเช่นกัน แต่มีความแตกต่างจากโครงการที่ผ่านกระทรวงศึกษาธิการ คือ ถ้าโครงการที่ของงบประมาณในระดับหลักหมื่นต้น ๆ จะมีลักษณะเช่นเดียวกับโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ แต่โครงการที่มีงบประมาณในระดับหลักแสน จะมีกิจกรรมของการดำเนินงานหลากหลายขึ้น คือ มีกิจกรรมที่มากกว่า 1 กิจกรรมในโครงการ โดยอาจมีกลุ่มเป้าหมาย มากกว่า 1 กลุ่ม

นอกจากนี้ยังพบว่า มีหน่วยงานบางหน่วยงานที่นำเสนอโครงการมากกว่า 1 โครงการ บางหน่วยงานเสนอโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกันแต่หลายลักษณะ จึงแบ่งเป็นโครงการย่อยในการขอรับทุนสนับสนุน มีบางหน่วยงานที่ได้เสนอโครงการผ่านทั้งสองกระทรวง และยังพบว่าบางโครงการขอทุนจากแหล่งทุนมากกว่า 1 แหล่ง แสดงให้เห็นว่าการให้ทุนสนับสนุนโครงการ มีการเลี้ยงไม่ขอรับทุนขนาดกลาง และใหญ่ แต่แยกย่อยเป็นโครงการขนาดเล็กหลายโครงการ และไม่มีการตรวจสอบที่ตีพอ ทำให้บางโครงการได้ทุนสนับสนุนจากแหล่งอื่นก็ยังไม่สามารถตรวจสอบได้

(3.1.3) โครงการที่เสริมภารกิจหลักของหน่วยงานเป็นลักษณะของโครงการที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามลักษณะของงานประจำที่ดำเนินการอยู่แล้ว โดยนำเงินสนับสนุนการศึกษาที่ได้มานั้นเป็นส่วนเสริมในการจัดหาวัดศุ อุปรกรณ์เพิ่มเติม รวมทั้งให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ ตัวอย่างโครงการที่มีลักษณะเสริมงานประจำ เช่น โครงการที่มุ่งเน้นฝึกอาชีพ คือ หน่วยงานที่ขอรับเงินสนับสนุนโครงการได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว ในกระบวนการเรียนการสอน หรือการดำเนินงานตามปกติ และนำเงินสนับสนุนที่ได้มาจัดกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณมากขึ้น การฝึกอาชีพทำขนม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนในวิชาคหกรรม และโครงการที่ขอรับเงินสนับสนุนนั้นจะมีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอาชีพทำขนมที่มีราคาวัสดุสูงขึ้น ซึ่งหากเป็นการดำเนินงานตามปกติจะไม่ใช้งบประมาณเพียงพอในการจัดซื้อวัสดุเหล่านั้น เป็นต้น

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เสนอโครงการแก้ไขปัญหาด็กกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าครึ่งของหน่วยงานทั้งหมดจะเป็นหน่วยงานที่ให้ความดูแล รับผิดชอบกลุ่มเด็กเหล่านั้นอยู่แล้ว ดังนั้น โครงการส่วนใหญ่จึงเป็นโครงการที่เสริมงานประจำที่ทำอยู่

ตารางที่ 5.19 โครงการเสริมกับภารกิจหลักของหน่วยงาน

โครงการเสริมกับภารกิจหลักของหน่วยงาน	ความถี่	ร้อยละ
ไม่เสริมงานประจำ	38	14.56
เสริมงานประจำ	143	54.79
ไม่สามารถวิเคราะห์ได้เนื่องจากไม่ทราบภารกิจหลักของหน่วยงาน	80	30.75
รวม	261	100.00

(3.2) ประเภทของโครงการ

ในภาพรวมหน่วยงานที่ได้รับทุนสนับสนุนโครงการผ่านกระทรวงศึกษาธิการในช่วงเวลาที่ศึกษา มี 85 หน่วยงาน มีโครงการทั้งหมด 194 โครงการ ในขณะที่หน่วยงานที่ได้รับทุนสนับสนุนโครงการผ่านกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีทั้งหมด 176 หน่วยงาน มีการดำเนินโครงการทั้งหมด 238 โครงการ เมื่อจำแนกโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจำแนกตามประเภทของโครงการ และภาคภูมิศาสตร์ พบว่า โครงการแก้ปัญหาด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาสส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ (9.7%) รองลงมาคือ ภาคอีสาน (9.0%) ภาคกลาง (8.3%) และภาคใต้ (6.7%) ตามลำดับ โครงการแก้ปัญหาด็กพิการส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง (25.0%) รองลงมาคือ ภาคเหนือ (13.7%) ภาคอีสาน (9.0%) และภาคใต้ (7.2%) ตามลำดับและโครงการแก้ปัญหาด็กที่ได้รับเชื้อเอ็ดส์/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอ็ดส์ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง (3.0%) และภาคเหนือ (3.0%) รองลงมาคือภาคใต้ (2.8%) และภาคอีสาน (2.5%) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.20 ประเภทของโครงการ จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์

	เร่ร่อน/ ด้อยโอกาส	พิการ	เอ็ดส์	รวม
กลาง	36 (8.3%)	108 (25.0%)	13 (3.0%)	157 (36.3%)
เหนือ	42 (9.7%)	59 (13.7%)	13 (3.0%)	114 (26.4%)
อีสาน	39 (9.0%)	39 (9.0%)	11 (2.5%)	89 (20.6%)
ใต้	29 (6.7%)	31 (7.2%)	12 (2.8%)	72 (16.7%)
รวม	146 (33.8%)	237 (54.9%)	49 (11.3%)	432 (100.0%)

เมื่อพิจารณางบประมาณของโครงการต่าง ๆ จำแนกตามประเภทของโครงการ และภาคภูมิศาสตร์ พบว่า ภาคภูมิศาสตร์ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการมากที่สุดคือภาค

กลาง มีจำนวนโครงการ 147 โครงการ ได้รับงบประมาณ 225,940,958 บาท รองลงมาคือ ภาคเหนือจำนวนโครงการ 114 โครงการ ได้รับงบประมาณ 38,522,400 บาท ภาคอีสาน จำนวนโครงการ 89 โครงการ ได้รับงบประมาณ 30,121,117 บาท และภาคใต้ จำนวนโครงการ 72 โครงการ ได้รับงบประมาณ 11,078,043 บาท

เมื่อพิจารณาตามประเภทของโครงการ พบว่า โครงการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน/ ด้อยโอกาส ในภาคกลางได้รับงบประมาณมากที่สุด จำนวน 41,665,282 บาท รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ได้รับงบประมาณจำนวน 16,854,950, 10,473,929 และ 5,908,790 บาทตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาเด็กพิการในภาคกลางได้รับงบประมาณมากที่สุดจำนวน 121,536,009 บาท รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ได้รับงบประมาณจำนวน 13,621,290, 15,311,598 และ 2,900,057 บาทตามลำดับ

โครงการแก้ปัญหาเด็กที่ได้รับเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี ในภาคกลางได้รับงบประมาณมากที่สุด จำนวน 225,940,958 บาท รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ได้รับงบประมาณจำนวน 38,522,400, 30,121,117 และ 11,078,043 บาทตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า โครงการที่รับทุนสนับสนุนเกือบครึ่งเป็นโครงการแก้ปัญหาเด็กพิการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กพิการ ส่วนกลุ่มเด็กเร่ร่อน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีโครงการขอรับทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการน้อยที่สุด และพบว่า การไม่ได้กำหนดสัดส่วนเป้าหมายในการให้ทุนที่ชัดเจน ทำให้การพิจารณาทุนนั้นเป็นไปตามจำนวนโครงการที่ขอรับทุนสนับสนุน ทำให้ไม่กระจายกลุ่มเป้าหมายทั่วถึงทุกกลุ่ม

ตารางที่ 5.21 จำนวนงบประมาณจำแนกตามภาคภูมิศาสตร์และประเภทโครงการ

	เร่ร่อน/ ด้อยโอกาส	พิการ	เอชไอวี	รวม
กลาง	41,665,282	121,536,009	62,739,667	225,940,958
เหนือ	16,854,950	13,621,290	8,046,160	38,522,400
อีสาน	10,473,929	15,311,598	4,335,590	30,121,117
ใต้	5,908,790	2,900,057	2,269,196	11,078,043
รวม	74,902,951	153,368,954	77,390,613	305,662,518

(3.3) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

เป็นการพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์วัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้คือ 1) มีลักษณะเป็นโครงการเพื่อการสงเคราะห์เด็ก เช่น ทุนสนับสนุนการศึกษา 2) เป็นโครงการในลักษณะข้อต่อถึงตัวเด็กในเชิงนโยบายโดยพัฒนาปัจจัย

แวดล้อมที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก เป็นต้น 3) เป็นโครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและการจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาส ผลการศึกษา พบว่า

(3.3.1) โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการในข้อใดข้อหนึ่งจาก 3 ข้อ มีจำนวน 240 โครงการ (55.5%) และส่วนใหญ่เป็นโครงการในลักษณะข้อต่อถึงตัวเด็ก จำนวน 169 โครงการ (70.4%) รองลงมาเป็นโครงการเพื่อการสงเคราะห์เด็ก มีจำนวน 62 โครงการ (25.8%) และเป็นโครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ มีจำนวน 9 โครงการ (3.8%)

(3.3.2) สำหรับโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่นั้น จากการวิเคราะห์พบว่า มีน้อยมาก อาจเนื่องมาจากโครงการส่วนใหญ่มีการดำเนินการซ้ำซ้อนกับภารกิจหลัก จึงไม่มีการแสวงหากระบวนการที่มีนวัตภาพมาใช้ในการแก้ปัญหา ส่วนโครงการที่มีนวัตกรรมในการแก้ปัญหา เช่น การนำแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาดูแลและพัฒนาเด็กพิการ การนำความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

โครงการที่สร้างนวัตกรรมในการเรียนรู้มีจำนวนค่อนข้างน้อย อาจเนื่องมาจากแต่ละโครงการมีการดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะเดียวกันกับกิจกรรมกับงานประจำ ซึ่งโครงการที่สร้างนวัตกรรมมากที่สุดเป็นโครงการสำหรับเด็กพิการ รองลงมาคือ โครงการสำหรับเด็กติดเชื้อเอชไอวี หรือได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี และโครงการสำหรับเด็กด้อยโอกาส

โครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ในบางโครงการไม่ได้เป็นแนวทางการเรียนรู้อิงการสนับสนุน หรือการแก้ปัญหาในแนวทางใหม่ แต่เป็นรูปแบบที่สามารถสนับสนุน หรือแก้ปัญหาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เกิดประสิทธิผลที่ดี กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาและเห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอาจมีโครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในปริมาณที่มากกว่านี้ แต่เนื่องจาก โครงการที่ส่งรายงานผลการดำเนินโครงการนั้นมีจำนวนน้อยที่เป็นรายงานผลการดำเนินโครงการที่สมบูรณ์ มีสารสนเทศเพียงพอต่อการวิเคราะห์ได้

โครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการ ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็ก โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ปกครอง บุคลากร ครูผู้สอน เด็กพิการในโรงเรียน ครูที่ดูแลเด็ก ออทิสติก พิ้เลี้ยง เจ้าหน้าที่ ครอบครัวย อาสาสมัคร และคนใกล้ชิด ซึ่งกิจกรรมในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการฝึกอบรมให้ความรู้ การฝึกอาชีพ การพัฒนาสื่อการเรียน เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากร ซึ่งมีนวัตกรรมการเรียนรู้คือ โครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ได้ดำเนินกิจกรรมที่ใช้โปรแกรมการฝึกพัฒนาศักยภาพในการรับรู้แก่เด็กพิการ และมีคู่มือวีดิทัศน์และของเล่นต้นแบบการผลิตสื่อ CAI ช่วยให้การฝึกดูแลผู้ปวยง่ายขึ้น การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายกลุ่มอาชีพคนพิการ 5 อาชีพ ติดตามผลการอบรมอาชีพ หลังเสร็จสิ้นการอบรม นำ

เทคนิควิธีการดูแลผู้ช่วยแบบใหม่ ๆ มาอบรม แนวทางการดูแลคนพิการที่บุคคลากรยังไม่เคยได้เรียนรู้ คู่มือการดูแลบุคคลปัญญาอ่อนเพื่อนำไปเผยแพร่สำหรับผู้ปกครอง เทคนิคใหม่ ๆ ในการดูแลคนพิการ ใช้เทคนิค CRB (community Based Rehabilitation) เป็นแนวทางในการดูแลผู้ช่วย การใช้ดนตรีบำบัดเด็กพิการ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กที่เป็นประโยชน์ และเป็นวิธีการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ด้วย แนวทางการวัดผลการดำเนินโครงการ ส่วนใหญ่วัดผลในเชิงปริมาณ โดยพิจารณาจากปริมาณของกลุ่มเป้าหมายที่คาดไว้ ซึ่งโครงการส่วนใหญ่มีปริมาณคนที่เข้าร่วมโครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ ส่วนการวัดผลการดำเนินโครงการเชิงคุณภาพนั้นไม่สามารถพิจารณาได้ชัดเจนว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางเอาไว้เพียงใด เนื่องจากสารสนเทศของรายงานผลการดำเนินโครงการไม่เพียงพอ

โครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็ก โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ เด็กด้อยโอกาสในโรงเรียน เด็กเล็กก่อนวัยเรียน กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ครอบครัวเด็กก่อนวัยเรียน เด็กชายชาวไทยภูเขา ซึ่งกิจกรรมในการดำเนินโครงการคือ พัฒนาสื่อการเรียนการสอน การจัดการศึกษา ฝึกอบรมให้ความรู้ เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ สร้างเครือข่าย ส่งเสริมสุขภาพกายและใจ บรรพชาสามเณร 66 รูป ภิกษุ 2 รูป โดยอบรมสามเณรชาวไทยภูเขาที่ยากจนและด้อยโอกาสในช่วงปิดเทอม **นวัตกรรมการเรียนรู้คือ** แนวทางการแก้ปัญหาการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจยิ่งขึ้น และยังเป็นสื่อที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้นด้วย แนวทางการใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมตัวกันแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ความรักความอบอุ่น ให้กับเด็ก ๆ เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาทางสังคม แนวทางการใช้ศาสนาขัดเกลาเด็กด้อยโอกาสที่เป็นเด็กไทยเขาเขาเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วมีเด็กลาสิกขาเพียง 22 รูป ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่ช่วยขัดเกลาเด็กได้ แนวทางการวัดผลการดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นการวัดผลในเชิงคุณภาพซึ่งระบุในภาพกว้างและไม่อาจชี้ชัดได้ว่าตรงกับเป้าหมายของโครงการมากนักเพียงใด

โครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอดส์ ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็ก โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ เด็กที่ติดเชื้อเอดส์และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอดส์ ครู ผู้ดูแล ซึ่งกิจกรรมในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ ฝึกอบรม ตรวจเยี่ยมบ้าน ส่งเสริมสุขภาพกายและใจ จัดหาอุปกรณ์ เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ **นวัตกรรมการเรียนรู้คือ** การใช้เครือข่ายครอบครัว ญาติ ร่วมดูแลเด็ก ซึ่งบุคคลดังกล่าวได้รับการอบรมแนวทางการดูแลผู้ติดเชื้อในรูปแบบของความร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพกายและใจให้กับผู้ติดเชื้อ อบรมทักษะอาชีพโดยหาแนวทางเชื่อมโยงช่องทางของตลาด เนื่องจากส่วนใหญ่มีการฝึกอาชีพ แต่ไม่มีช่องทางให้นำสู่ตลาด การจัดเรียนการสอนแบบออลด์ออร์ฟ ใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการเรียนรู้เรื่องโรคเอดส์ ซึ่งเป็นสื่อที่

สามารถสร้างความเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นแนวทางใหม่แนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น แนวทางการวัดผลการดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นการวัดผลในเชิงคุณภาพ ซึ่งระบุในภาพกว้างและไม่อาจชี้ชัดได้ว่าตรงกับเป้าหมายของโครงการมากนักน้อยเพียงใด

ส่วนโครงการที่มีวัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณา มีลักษณะของโครงการที่ไม่มีการพัฒนาเด็กอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดซื้อครุภัณฑ์ต่าง ๆ แต่ไม่ได้มีการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กโดยตรง หรือนำเด็กทัศนศึกษาโดยที่ไม่มีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพิ่มเติม

ตารางที่ 5.22 วัตถุประสงค์ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

	จำนวน	ร้อยละ
สอดคล้อง	432	100.0
เป็นโครงการเพื่อการสงเคราะห์เด็ก	62	25.8
เป็นโครงการในลักษณะข้อต่อถึงตัวเด็กฯ	169	70.4
เป็นโครงการที่สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่	9	3.8
ไม่สอดคล้อง	27	6.3
ไม่มีข้อมูล	165	38.2
รวมทั้งหมด	432	100.0

จากการสนทนากลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการ ในข้อสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการในเรื่องวัตถุประสงค์ ซึ่งแยกเป็นข้อย่อย ดังนี้

เกณฑ์ข้อ 1.1 เป็นโครงการเพื่อการสงเคราะห์เด็ก เช่น ทุนสนับสนุนการศึกษา

ผลการสนทนากลุ่มพบว่า ทั้งกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จและกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จต่ำต่างเห็นตรงกันว่าเกณฑ์ข้อ 1.1 เป็นเกณฑ์ที่มีความเหมาะสม แต่มีผู้รับผิดชอบโครงการบางคนเห็นว่าควรมีการพิจารณาว่าเด็กที่ได้รับทุนควรเป็นเด็กที่มีความยากจนและด้อยโอกาสจริง

“กลุ่มที่ได้ทุนไม่ครอบคลุม ได้เฉพาะบางกลุ่ม ซึ่งไม่ได้ยากจนและด้อยโอกาสจริง มักเป็นกลุ่มฐานนักเรียนเมือง เมื่อชาวบ้านไปขอก็บอกว่าหมดโควตาแล้ว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

เกณฑ์ข้อ 1.2 เป็นโครงการในลักษณะข้อต่อถึงตัวเด็กในเชิงนโยบายโดยพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก เป็นต้น

ผลการสนทนากลุ่มพบว่าส่วนใหญ่เห็นว่า **เกณฑ์ข้อ 1.2 เป็นเกณฑ์ที่มีความเหมาะสม** แต่มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ประสบความสำเร็จต่ำบางคน เสนอแนะว่า**ควรมีการให้คำจำกัดความของคำในข้อความให้ชัดเจน** เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน เช่น คำว่า *บุคลากร* ควรรวมไปถึงผู้ปกครอง และคำว่า *เด็กด้อยโอกาส* ควรระบุให้ชัดเจน

“คำว่าบุคลากรไม่ควรมองข้าม ไม่ควรมองแคบ ควรรวมไปถึงพ่อแม่ ผู้ปกครอง”

คำว่าผู้ด้อยโอกาสก็เช่นกัน ควรจะกำหนดชัดเจนว่า ได้แก่ใครบ้าง เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กเจ็บป่วยฯ เพราะนิยามของแต่ละคนมองไม่ตรงกัน...”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

เกณฑ์ข้อ 1.3 เป็นโครงการที่สร้าง นวัตกรรม การเรียนรู้ใหม่ การสร้าง ความเข้มแข็งของเครือข่าย และการจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาส

ผลการสนทนากลุ่มพบว่า ทั้งกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จและกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จต่ำต่างเห็นว่า **เกณฑ์ข้อนี้ไม่มีกรให้คำจำกัดความของคำว่า “นวัตกรรม” จึงทำให้การสื่อความหมายไม่ตรงกัน** ซึ่งส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่านวัตกรรมเป็น “สิ่งใหม่” ซึ่งมุ่งความสำคัญไปที่ “คอมพิวเตอร์” รวมทั้งคำว่า “ความเข้มแข็งของเครือข่าย” แต่ละหน่วยงานแปลความหมายไม่ชัดเจน และไม่ทราบขอบเขตของนวัตกรรม จึงควรให้ความหมายของคำเหล่านี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังคำกล่าว

“รายละเอียดของเกณฑ์ไม่ชัดเจน ตีความหมายของคำว่านวัตกรรมไม่เหมือนกัน”

“ต่างคนต่างรู้มาคนละที่สองที่ เข้าใจไม่ตรงกัน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

ส่วนโครงการที่ประสบความสำเร็จเชื่อว่าโครงการที่ดำเนินการอยู่นั้นนวัตกรรม

“นวัตกรรมไม่ใช่งานประจำ ไม่ใช่งานธุรการ ต้องเป็นสิ่งใหม่...เกณฑ์นี้สามารถทำได้ถ้ามีงบประมาณ มันใจได้ว่าโครงการที่ทำมีนวัตกรรม”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

จากการสนทนากลุ่มทำให้ได้พบว่าผู้เข้าร่วมฯ เกือบทุกหน่วยงานไม่ทราบเกณฑ์การพิจารณาโครงการ ทั้งโครงการที่ผ่านกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในการเสนอโครงการครั้งแรกนั้น ทราบแต่เพียงกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ คือ เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาส และเด็กเร่ร่อน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะได้รับทราบเกณฑ์ก่อนเสนอโครงการจะสามารถทำให้โครงการมีความชัดเจนและสมบูรณ์ และ

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาค่าเงินฝากและเด็กด้อยโอกาสมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“ไม่ทราบเกณฑ์ในการพิจารณา คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณา”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ไม่เห็นเกณฑ์อาจจะเป็นเพราะว่าหน่วยงานใหญ่ อาจมีการตกลงในการส่งเอกสาร”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ยังไม่เห็นกติกาของการขอทุน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ควรให้ทราบเกณฑ์การพิจารณาโครงการ เพื่อจะได้กำหนดโครงการให้ตรงกับเกณฑ์”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“การเสนอโครงการครั้งแรกไม่ทราบเกณฑ์ รอบที่ 2 ก็ไม่ทราบ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ก็ทราบก่อน แล้วก็เสนอโครงการตามที่กำหนด เพราะกลัวไม่ได้”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ถ้ารู้ล่วงหน้าก็สามารถดีไซน์โครงการให้ได้ตามเกณฑ์”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

นอกจากนี้กลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จได้มีข้อเสนอแนะแก่โครงการอื่นๆ ในการเลือกจัดกิจกรรมดำเนินการในโครงการ โดยเฉพาะการฝึกอาชีพ นอกจากให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพแล้วต้องมองตลาดหรือบริบทสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมาย เมื่อฝึกอาชีพแล้วให้สามารถนำไปใช้ในสังคมได้ เนื่องจากหลายโครงการที่อบรมอาชีพไปแล้วไม่สามารถหาตลาดรองรับได้ จึงทำให้กิจกรรมบางกิจกรรมไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ดังคำกล่าวสนับสนุน ดังนี้

“กิจกรรมฝึกอาชีพบางโครงการจัดไปเพื่อให้มี โดยไม่คำนึงถึงบริบทท้องถิ่น หรือการตลาดให้กับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เมื่อฝึกอาชีพไปแล้ว ไม่สามารถนำไปใช้ทำมาหาเลี้ยงครอบครัวได้ เพราะไม่เป็นที่ต้องการของชุมชน เช่น สอนอาชีพเสริมสวย แต่คนในหมู่บ้านยากจนไม่สามารถให้ความสำคัญในเรื่องนี้ได้ เป็นต้น”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

(3.4) ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์เป้าหมายของโครงการ

เป็นการพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

- 1) โครงการที่เสนอมุ่งเน้นเป้าหมายเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเป็นศูนย์กลาง
- 2) มีเป้าหมายดำเนินการสำเร็จล่วงหน้าได้ภายใน 1 ปี และกรณีที่ใช้เวลามากกว่า 1 ปี ต้องมีความชัดเจนว่า ในแต่ละปีจะบรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง ผลการศึกษา พบว่า

โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีกลุ่มเป้าหมายโครงการ คือเด็กเร่ร่อน เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี จำนวน 254 โครงการ (58.8%) มีเป้าหมายดำเนินการที่สำเร็จลุล่วงได้ภายใน 1 ปี 116 โครงการ (26.9%) มีโครงการมากกว่าครึ่งที่ไม่ได้ระบุเป้าหมายของระยะเวลาในการดำเนินงาน แต่ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งระยะเวลาในการดำเนินโครงการอยู่ในระยะเวลา 1 ปี โดยเริ่มโครงการในช่วงปี 2547 แล้วมีกำหนดเสร็จสิ้นโครงการภายในปี 2548 ส่วนบางโครงการที่อยู่ในช่วงการดำเนินการนั้น มีกำหนดเสร็จสิ้นในช่วงปลายปี 2548 ไปจนถึงต้นปี 2549 และส่วนน้อยที่ใช้ระยะเวลามากกว่า 1 ปี เนื่องจากมีการดำเนินการระยะยาวในการติดตามผลของผู้เข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 5.23 เป้าหมายของโครงการตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

เป้าหมายของโครงการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
สอดคล้อง	255	59.0
เน้นเป้าหมายเด็กเร่ร่อน เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อเอชไอวี มีเป้าหมายดำเนินการสำเร็จลุล่วงได้ภายใน 1 ปี ๕	254	58.8
มีเป้าหมายดำเนินการสำเร็จลุล่วงได้ภายใน 1 ปี ๕	116	26.9
ไม่สอดคล้อง	13	3.0
ไม่มีข้อมูล	164	38.0
รวมทั้งหมด	432	100.0

จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับเกณฑ์การพิจารณาโครงการด้านเป้าหมายโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและกลุ่มที่ประสบความสำเร็จต่ำ มีความเห็นว่าเป็นเรื่องเป้าหมายระยะเวลาในการดำเนินงานตามกิจกรรมในโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นว่ระยะเวลาในการดำเนินการสั้นเกินไป ควรขยายระยะเวลาในการดำเนินการ โดยเฉพาะโครงการใหญ่หรือโครงการที่มีกิจกรรมที่ไม่สามารถกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จในเชิงปริมาณ เพราะบางเรื่องเป็นประเด็นทางสังคมมากกว่าที่จะวัดเป็นตัวเลขได้ แต่มีผู้เข้าร่วมฯ บางคนเห็นว่าควรมีการพิจารณากรอบระยะเวลาของแต่ละโครงการให้เหมาะสมกับกิจกรรม แสดงให้เห็นว่า การกำหนดกรอบเวลาในการดำเนินโครงการ 1 ปีเท่ากันทุกโครงการ ควรจะยืดหยุ่น โดยเฉพาะที่เป็นโครงการใหญ่และต้องใช้เวลาในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย การให้กรอบเวลาเพียง 1 ปีอาจไม่เป็นผลดีต่อการดำเนินโครงการ ดังคำกล่าวสนับสนุน ดังนี้

“...เราก็ต้องรีบ เพราะเวลาจะหมดแล้ว มันจะบีบเวลาตรงนี้ ทั้งที่จริงแล้วน่าจะทำได้ประสิทธิภาพของงานมากยิ่งขึ้น ถ้าได้ยืดเวลาออกไป...”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“กิจกรรมบางอย่างก็ไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ยิ่งเป็นโครงการที่ต้องดูแลพัฒนาเด็กก็ต้องใช้เวลานาน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ทำเป็นโครงการระยะยาวได้หรือไม่ เพราะโครงการดูแลเด็กพิการมีความซับซ้อนต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 1 ปี ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“หนึ่งปีสั้นที่สุด แต่ต้องดูว่าแต่ละโครงการใช้เวลานานหรือเปล่า”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“การใช้เวลาสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับโครงการ ถ้าโครงการไหนเหมาะสมก็เป็นระยะสั้น ถ้าโครงการไหนเหมาะกับการทำระยะยาวต่อเนื่อง ก็ทำระยะยาว พิจารณาเป็นรายโครงการ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ควรให้ระยะเวลายาวขึ้น เพราะบางโครงการต้องดูแลต่อเนื่อง ไม่ใช่ทำแล้วก็หยุด ไม่ยั่งยืน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“พอบอกว่าเกณฑ์หนึ่งปีก็ต้องเน้นปริมาณเพราะเรารู้ว่ากรรมการต้องการปริมาณ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ทางที่เราแก้คือ ต้องเสนอโครงการที่เหมาะสมกับระยะเวลาที่เค้ากำหนด”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

จากการเก็บข้อมูลผู้รับผิดชอบโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนโดยการตอบแบบสอบถาม ได้ข้อมูลจาก 258 โครงการ จาก 432 โครงการ ได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมว่า ในภาพรวมของโครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจน โครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจน/ด้อยโอกาสและโครงการแก้ไขปัญหาลูกติดเชื้อเอชไอวีมีกลุ่มเป้าหมายของโครงการที่ตัวเด็กเพียงอย่างเดียว รongลงมา เป็นโครงการที่มีกลุ่มเป็นตัวเด็กและครอบครัวและมีกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเด็ก ครูและครอบครัว ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประเภทของโครงการ พบว่า โครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจน/ด้อยโอกาสส่วนใหญ่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเด็กโดยตรง (15.5%) รongลงมาคือมีกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเด็กและครอบครัว (1.9 %) ตัวเด็ก ครูและครอบครัว (1.4%) และ ครู/บุคลากรที่เกี่ยวข้อง (0.2%)

สำหรับโครงการที่แก้ไขปัญหาลูกพิการมีกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเด็กโดยตรง (23.4%) รongลงมาคือมีกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเด็กและครอบครัว (4.2 %) ตัวเด็ก ครูและครอบครัว (3.5%) ครูและผู้ปกครอง (1.6%) ผู้ปกครอง/ญาติ (1.4%) และครู/บุคลากรที่เกี่ยวข้อง (1.2%)

สำหรับโครงการที่แก้ไขปัญหาลูกที่ติดเชื้อเอชไอวี/ ได้รับผลกระทบจากโรคเอชไอวีมีกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเด็กโดยตรง (4.4%) รongลงมาคือมีกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวเด็กและครอบครัว (0.9%) และ ตัวเด็ก ครูและครอบครัว (0.2%)

ตารางที่ 5.24 กลุ่มเป้าหมายของโครงการ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการ	เด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส	เด็กพิการ	เด็กติดเชื้อ/ ได้รับผลกระทบ	รวม
ตัวเด็ก	67 (15.5%)	101 (23.4%)	19 (4.4%)	187 (43.3%)
ครู/บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	1 (0.2%)	5 (1.2%)	0 (0.0%)	6 (1.4%)
ผู้ปกครอง/ญาติ	0 (0.0%)	6 (1.4%)	0 (0.0%)	6 (1.4%)
ครูและผู้ปกครอง	0 (0.0%)	7 (1.6%)	0 (0.0%)	7 (1.6%)
ตัวเด็กและครอบครัว	8 (1.9%)	18 (4.2%)	4 (0.9%)	30 (6.9%)
ตัวเด็ก ครูและครอบครัว	6 (1.4%)	15 (3.5%)	1 (0.2%)	22 (5.1%)
ไม่มีข้อมูล	64 (14.8%)	85 (19.7%)	25 (5.8%)	174 (40.3%)
รวมทั้งหมด	146 (33.8%)	237 (54.9%)	49 (11.3%)	432 (100.0%)

(3.5) ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์งบประมาณ

เป็นการพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

- 1) โครงการมีการเสนองบประมาณเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ หรือ
- 2) เป็นโครงการที่องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ผลการศึกษา พบว่า

โครงการที่รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มีการเสนองบประมาณเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ 254 โครงการ (58.8%) และโครงการที่มีองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินมี 6 โครงการ (1.4%) จะเห็นว่าการเสนองบประมาณตามหลักเกณฑ์พิจารณาโครงการส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการที่ผ่านการพิจารณาทุนจะต้องมีการปรับแก้โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงทำให้โครงการที่นำมาวิเคราะห์มีความสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ แต่การเป็นโครงการที่องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินมีน้อยมาก (ร้อยละ 2.3)

ตารางที่ 5.25 งบประมาณตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

งบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
สอดคล้อง	254	58.8
เสนองบประมาณเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ	248	57.4
หรือเป็นโครงการที่องค์กรเอกชนมีส่วนร่วม ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน	6	1.4
ไม่สอดคล้อง	0	0.0
ไม่มีข้อมูล	178	41.2
รวมทั้งหมด	432	100.0

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในระดับต่ำไม่ทราบหลักเกณฑ์ในข้อนี้จึงไม่ได้ออกแบบโครงการให้มีลักษณะดังกล่าวส่วนใหญ่อ้างว่าถ้าทราบก่อนก็สามารถให้เอกชนมีส่วนร่วมได้แน่นอน

“ไม่เคยทราบมาก่อนว่าโครงการที่เสนอต้องมีองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ถ้าทราบล่วงหน้าก็สามารถทำได้”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

(3.6) ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงาน

เป็นการพิจารณาว่าโครงการที่เสนอมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

(3.6.1) มีการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาครัฐกับองค์กรเอกชนอย่างครบวงจรเพื่อสร้างรูปแบบใหม่ในการจัดการ เช่น การเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานด้านการศึกษา การฝึกอบรมการพัฒนาทักษะ และการส่งเสริมอาชีพเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสให้มีรายได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนสามารถพึ่งตนเองได้

(3.6.2) สามารถขยายผลและมีโอกาสที่จะเชื่อมโยงกับงานปกติของหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ในระยะยาว มีประสิทธิผลชัดเจน

(3.6.3) ไม่สนับสนุนการก่อสร้าง และจัดซื้อยานพาหนะ/อุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่หน่วยงาน เว้นแต่จะมีเหตุผลและความจำเป็นที่สมควรได้รับการสนับสนุน ไม่เกินร้อยละ 20 ของงบประมาณที่เสนอขอ ผลการศึกษา พบว่า

โครงการที่รับทุนสนับสนุนมีวิธีการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการมี 200 โครงการ (46.3%) และเป็นโครงการที่มีการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชน 174 โครงการ (40.3%) เป็นโครงการที่สามารถขยายผลและมีโอกาสที่จะเชื่อมโยงกับงานปกติ ๗ 77 โครงการ (17.8%) และเป็นโครงการที่ไม่สนับสนุนการก่อสร้างและจัดซื้อยานพาหนะ/ อุปกรณ์ 57 โครงการ (13.2%) ส่วนโครงการที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านการดำเนินการได้ไม่สอดคล้อง 67 โครงการ (15.5%)

เมื่อพิจารณารายละเอียดของโครงการ พบว่า การบูรณาการกิจกรรมโครงการที่จัดขึ้นยังมีบางส่วนที่ไม่ได้จัดกิจกรรมในลักษณะของการบูรณาการ เนื่องจากแต่ละโครงการที่จัดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่ดำเนินงานภายใต้ภารกิจของหน่วยงานอยู่แล้ว แต่เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลลัพธ์ ส่วนโครงการที่มีลักษณะกิจกรรมแบบบูรณาการจะมีลักษณะการบูรณาการทางด้านความคิด โดยการระดมความคิดเห็นจากบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเด็กที่เป็นเป้าหมาย หรือการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

การเชื่อมโยงภาครัฐหรือเอกชน พบว่ากิจกรรมโครงการที่มีการเชื่อมโยงภาครัฐหรือเอกชนส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมโครงการที่จัดการฝึกอบรม โดยมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานที่จัดโครงการ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการนำวิทยากร หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่ผู้เข้าอบรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทางอ้อมอีกด้วย และยังพบว่าเพียงบางโครงการเท่านั้นที่สนับสนุนการก่อสร้าง และจัดซื้อยานพาหนะ/อุปกรณ์

ตารางที่ 5.26 วิธีดำเนินงานตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

วิธีดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ
สอดคล้อง	200	46.3
มีการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชน ๗	174	40.3
สามารถขยายผลและมีโอกาสที่จะเชื่อมโยงกับงานปกติ ๗	77	17.8
ไม่สนับสนุนการก่อสร้างและจัดซื้อยานพาหนะ/ อุปกรณ์	57	13.2
ไม่สอดคล้อง	67	15.5
ไม่มีข้อมูล	165	38.2
รวม	432	100.0

3.7 ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ระบบติดตามประเมินผล

เป็นการพิจารณาว่าแต่ละโครงการที่ดำเนินงานจนแล้วเสร็จนั้น มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือไม่ และมีระบบการติดตามประเมินผลอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาความสำเร็จและคุณภาพของการดำเนินโครงการ ผลการศึกษา พบว่า **โครงการที่รับทุนสนับสนุน มีเพียงร้อยละ 13.0 ที่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ**

ตารางที่ 5.27 ระบบติดตามประเมินผลของโครงการตามหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

ระบบติดตามประเมินผลของโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	56	13.0
ไม่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	158	36.6
ไม่มีข้อมูล	218	50.4
รวม	432	100.0

จากการเข้าร่วมสนทนากลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จในเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาจากระบบติดตามประเมินผล พบว่า ต้องการให้มีการติดตามประเมินผลจากหน่วยบริหารแผนฯ ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“การติดตามประเมินผล โครงการทำอยู่แล้ว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“อยากให้หน่วยงานบริหารแผนตามลงไปติดตามงานของเราด้วย อยากให้สังคมรู้ว่าเรากำลังทำอะไรอยู่”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอดส์, 13 ม.ค. 49)

“แต่ละหน่วยงานก็มาสรุปประเด็นของตนเอง ได้แลกเปลี่ยนแต่ละองค์กร ก็ได้แลกเปลี่ยน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอดส์, 13 ม.ค. 49)

ส่วนกลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จระดับต่ำ เห็นว่าการติดตามประเมินผลมีการประเมินตามรูปแบบของการประเมินโครงการ แต่ยังไม่มิตัวชี้วัดที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม ทำได้ยาก ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“องค์กรเล็กๆ ทำไม่ได้หรอก จะช่วยเขาอย่างไร องค์กรของรัฐไม่มีปัญหาหรอก”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ประเมินแบบคร่าวๆตามลักษณะงานประจำที่ทำอยู่แล้ว”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

สำหรับตัวชี้วัดผลสำเร็จของโครงการ พบว่ากลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จบางโครงการ เห็นว่าหลักเกณฑ์ด้านตัวชี้วัดนั้นเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้เสนอโครงการกับคณะกรรมการพิจารณาโครงการ เนื่องจากโครงการด้านโรคเอดส์ส่วนใหญ่ จะมีตัวชี้วัดในลักษณะของพัฒนาการ และเป็นตัวชี้วัดที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่คณะกรรมการต้องการตัวชี้วัดที่สามารถจับต้องได้ มีความชัดเจน ซึ่งส่วนนี้อาจเป็นประเด็นที่ทำให้บางโครงการไม่ได้รับการอนุมัติ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการพิจารณาโครงการนั้น ควรที่จะมีคณะกรรมการที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ผู้เสนอโครงการและคณะกรรมการมีความเข้าใจที่ตรงกัน ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“ไม่แน่ใจว่าบางครั้งบางโครงการที่ตกไป อาจเป็นเพราะความเข้าใจไม่ตรงกัน ระหว่างคณะกรรมการพิจารณา กับผู้เสนอโครงการ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอดส์, 13 ม.ค. 49)

“เวลาพิจารณาโครงการ อยากให้มีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท แล้วก็ถ้าให้ผู้เสนอโครงการมีโอกาสได้ไปเสนอด้วยตนเองก็น่าจะดี”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอดส์, 13 ม.ค. 49)

ดังนั้น จะเห็นว่า ระบบติดตามและประเมินผลส่วนใหญ่แล้วโครงการยังขาดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ ซึ่งโครงการเหล่านี้มีลักษณะเป็นโครงการที่จัดการฝึกอบรมต่างๆ เนื่องจากรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการระบุเพียงผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่รับการอบรม แต่ยังขาดการระบุผลของการฝึกอบรมว่าหลังจากรับการอบรมแล้ว ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มเติมหรือไม่ หรือสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปปฏิบัติจริงหรือไม่ เพียงใด มีโครงการจำนวนน้อยที่มีการวัดผลหลังจากการฝึกอบรมโดยเปรียบเทียบกับการวัดผลก่อนฝึกอบรมเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับวัดความสำเร็จของผู้เข้าอบรม ส่วนโครงการที่มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จนั้น ส่วนมากเป็นโครงการที่มีกิจกรรมการฝึกอาชีพ ซึ่งจะเห็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม นั่นคือ รายได้จากการขายสินค้าที่เป็นผลผลิตจากการฝึกอาชีพ ส่วนโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อจัดหาอุปกรณ์และครุภัณฑ์ ก็จะมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จในลักษณะของอุปกรณ์และครุภัณฑ์ที่จัดซื้อ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการอื่น ๆ เช่น จำนวนนักเรียนที่สามารถเข้าศึกษาต่อได้มากขึ้น ผู้ปกครองสามารถทำการฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กพิการได้หลังจากการฝึกอบรม

จากการสนทนากลุ่มโครงการประสบความสำเร็จในเรื่อง เกณฑ์ด้านระบบติดตามประเมินผล ส่วนใหญ่เห็นว่า การประเมินผลโครงการ โดยมีตัวชี้วัดผลสำเร็จที่ชัดเจน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินผลลัพธ์เชิงปริมาณ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนเงินที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับต่อคน เป็นต้น ควรทำการ

ประเมินโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรม และติดตามประเมินผลกระทบ (impact) ของโครงการมากกว่า ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมทั้งโครงการที่ประสบความสำเร็จและโครงการที่ประสบความสำเร็จจะดับต่ำ มีความคิดเห็นว่ามีกำหนดกรอบแล้วจะสามารถทำได้ ดังคำกล่าวสนับสนุนต่อไปนี้

“ถ้ารู้ล่วงหน้าสามารถทำได้”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“มองไม่ชัดในเรื่องตัวชี้วัด”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“ทำได้ถ้ามีการรอบการทำงานที่ชัดเจน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

และมีประเด็นเพิ่มเติม คือ การกำกับติดตามผลการดำเนินโครงการค่อนข้างที่จะมีการกำกับติดตามน้อยมาก มีเพียงกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีการเรียกพบเพื่อกำกับติดตามกับติดตาม นอกจากนั้นบางหน่วยงานได้รับแบบสอบถามเพื่อกำกับติดตาม และทุกหน่วยงานมีการรายงานด้วยเอกสารทุก 6 เดือน รวม 2 ครั้ง และผู้รับผิดชอบโครงการที่ประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จจะดับต่ำ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการมีระบบการตรวจสอบการใช้งบประมาณ ควบคู่กับการติดตามโครงการ และควรให้ข้อเสนอแนะชี้แนะแนวทางในการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพ มิใช่การกำกับติดตามประการเดียวแต่เป็นการกำกับเพื่อให้เกิดการพัฒนาในโอกาสต่อไป ดังคำกล่าวสนับสนุนดังต่อไปนี้

“อยากให้มีการตรวจเยี่ยม”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“3 เดือนแรกเรียกมาประชุม เรียกมารายงานว่าทำอะไรไปบ้าง”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“มีแต่การประเมินผลภายใน จากภายนอกไม่มี”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ไม่มีการตรวจสอบเรื่องการใช้เงินที่ได้รับการอนุมัติ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“รายงานทุกครึ่งเทอม มีความเหมาะสม”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กติดเชื้อเอชไอวี, 13 ม.ค. 49)

“นอกจากการกำกับติดตามเนื้องานแล้ว ควรมีการตรวจสอบค่าใช้จ่ายด้วย”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“อยากให้มีการตรวจเยี่ยม การกำกับติดตาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปเผยแพร่”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“ควรมีการกำกับติดตามการใช้เงิน”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“คณะกรรมการที่อนุมัติ มีแบบสอบถามติดตาม”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“เคยทำหนังสือไปเชิญให้กำกับติดตาม หน่วยบริหารแผนคงมีคนไม่พอที่จะไปกำกับติดตาม”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“สืบสนว่าระบบการใช้เงินเป็นอย่างไร ต้องบอกระบบการใช้เงิน การกำหนดข้อตกลงการใช้เงิน แต่ไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไร”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

“ใช่เลย อยากให้มีการตรวจเยี่ยม เราอยากตอบสังคมว่าเราได้ทำอะไรบ้าง”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กพิการ, 13 ม.ค. 49)

“น่าจะมึระบบการตรวจสอบการใช้จ่าย ควบคู่กับการติดตามโครงการ”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

จากการสนทนากลุ่มโครงการที่ประสบความสำเร็จต่ำ พบว่า มีผู้รับผิดชอบโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนแต่ได้ลาออกไปแล้ว ทำให้ผู้ที่รับงานต่อก็ไม่ทราบว่าโครงการที่ขอรับทุน มีการดำเนินกิจกรรมอะไร จะทำอะไรต่อ ทำให้เงินทุนที่ได้มา ยังไม่ได้ดำเนินการตามที่เสนอขอ ซึ่งบ่งชี้ถึงการขาดระบบการติดตามและเงื่อนไขการดำเนินงานที่ดีพอ

“ผู้รับผิดชอบโครงการคนเดิมออกไป ยังไม่รู้เลยว่าโครงการดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง กะว่าจะมาถามจากการสนทนากลุ่มครั้งนี้”

(ผู้รับผิดชอบโครงการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส, 11 ม.ค. 49)

ตอนที่ 5.3 ข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ในตอนนี้นำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯ จากผู้รับผิดชอบโครงการ และข้อเสนอแนะการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯ จากผลการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯ จากผู้รับผิดชอบโครงการ

เมื่อจำแนกข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

(1) โครงการแก้ไขปัญหาเด็กพิการ

(1.1) ควรมีการจัดสรรทุนสนับสนุนเพิ่มเติม โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายเดิมให้มีกรพัฒนาความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ให้มีความสามารถเป็นแกนนำในการขยายผลต่อยังกลุ่มต่างๆ ได้ การจัดสรรทุนในโครงการนี้ขาดความต่อเนื่อง ให้ครั้งเดียวและไม่มีการพิจารณาที่จะให้การสนับสนุนโครงการของเอกชนอีก ทำให้ขาดความต่อเนื่องและการขยายผล ทำต่อไม่ได้ ทำให้เด็กพิการอีกหลายจังหวัดขาดโอกาส การฟื้นฟูสภาพร่างกายเด็กพิการ ควรจะได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 20 ปี เพราะโครงการนี้มีหลายกรณีตัวอย่างที่ผู้ปกครองต้องดูแลบำบัดฟื้นฟูเด็กพิการนานกว่า 16-20 ปี เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองโดยที่ลดภาระการดูแลลงได้มาก ควรเปิดกว้างให้ผู้ทำโครงการได้กำหนดกรอบการทำงาน และระยะเวลาได้อย่างอิสระ ไม่ควรตีกรอบจำกัดอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการมีความกังวลเกรงว่าโครงการจะไม่ได้รับการอนุมัติ มุ่งพยายามปรับโครงการตัวเองให้เข้าแผน จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และไม่เกิดนวัตกรรมใหม่มากนัก เป็นการสนับสนุนโครงการที่เป็นจริงกลุ่มเป้าหมายคือคนพิการในระดับรากหญ้า ไม่สามารถเข้าถึงการบริการของรัฐที่มีอยู่อย่างจำกัด ควรให้การสนับสนุนเป็นโครงการต่อเนื่อง 3 ปี เพื่อให้กิจกรรมที่เริ่มทำนั้นมีความยั่งยืนละชุมชนรับเอาแนวคิดไปดำเนินการหรือรับผิดชอบต่อไป เป็นโครงการที่ดีมาก เห็นควรที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้ต่อเนื่องมากกว่านี้ ควรนำผลการดำเนินงานนำเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปจัดทำโครงการในระดับตำบลต่อไป ต้องการให้มีการสนับสนุนทุนในรูปแบบโครงการต่างๆ ที่สร้างสรรค์ตลอดไป และหากมีการสนับสนุนโครงการอีกอยากให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านระดับหน่วยงานด้วย

(1.2) ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับครอบครัวในการเลี้ยงดู พร้อมทั้งเสริมด้านอาชีพให้กับครอบครัว เพื่อเมื่อครอบครัวเข้มแข็ง มีความพร้อมก็จะช่วยลดปัญหาเด็กได้พอสมควร รัฐต้องสร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวจะได้ให้การดูแลเด็กและเยาวชนได้โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากทางราชการ เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและไม่เสียค่าใช้จ่ายจริงๆจนจบการศึกษาภาคบังคับ การสร้างฐานชุมชนในทุกพื้นที่หรือพื้นที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์หรือค้าประเวณี โดยมอบหมายให้เห็นนโยบายของกระทรวงฯ ภาครัฐควรทำงานควบคู่กับเอกชนที่มีศักยภาพ และอยู่ในพื้นที่ เพราะจะรู้เห็นปัญหาของชุมชนไปพร้อมกับชุมชนเอง โดยจัดทำเป็นหมู่บ้านนำร่อง เด็กในกลุ่มที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นกลุ่มผสมทั้งยากจนและด้อยโอกาสทั้งสิ้น ดังนั้นองค์กรศาลยุติธรรมโดยเฉพาะศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นผู้ที่พบเห็นปัญหาของเด็กกลุ่มนี้ในเชิงลึก จึงควรเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินโดยตรงในการทำโครงการผสมผสานเพื่อเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาเด็กกลุ่มนี้ในเบื้องต้นผ่านทางการพิจารณาของศาล ซึ่งจะเป็นอีกทางที่จะช่วยแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

(2) โครงการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน/ด้อยโอกาส

(2.1) ควรให้โอกาสโครงการได้ทำกิจกรรมเพื่อเด็กๆ แต่มีการอนุมัติล่าช้า ควรมีการจัดสรรทุนต่อเนื่อง และควรให้ทุนการศึกษาเด็กๆ ในชนบท ในสาขาสุขภาพ การแพทย์ พยาบาล หรือ วิทยาศาสตร์สุขภาพจนจบปริญญาตรี ควรที่จะทำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อศักยภาพในการที่จะพัฒนาทั้งทางอารมณ์ จิตใจและสังคม การจัดสรรทุนเทียบกับเด็กในประเทศอาจไม่ทั่วถึง การดำเนินการในระยะแรกอาจเริ่มต้นจากหน่วยงานรัฐในการดำเนินการ แต่สำหรับอนาคตข้างหน้าควรไว้ในชุมชน องค์กรท้องถิ่น เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับปัญหา เด็กและเยาวชนรวมถึงครอบครัวในกลุ่มที่ทำความผิตจนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มักเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของ NGO เพราะปัญหาซับซ้อนมาก ยกแก่การแก้ไข และผลสัมฤทธิ์ประเมินยาก ใช้เวลานาน การจัดสรรทุนจึงควรเน้นเด็กกลุ่มนี้ให้มากขึ้น

(2.2) ควรกระจายบริการไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นให้ได้รับสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน การแก้ไขปัญหาที่เป็นต้นเหตุ โดยการสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวจะช่วยป้องกันการทิ้งเด็กได้ การอบรมด้านการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ตลอดถึงการจัดหาตลาดให้กับกลุ่มเป้าหมายเดิม สามารถเป็นแกนนำหลักในการขยายผลต่อยังกลุ่มต่างๆ ได้ การเสริมความรู้ในด้านต่างๆ ให้ทัดเทียมกับเด็กปกติ รัฐบาลควรสนับสนุนองค์กรเอกชนโดยใช้กลไก เช่น จัดสวัสดิการทางสังคม กองทุนฟื้นฟูเป็นต้น และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและทั่วถึงอย่างเป็นระบบ ชุมชน ครอบครัวและเด็กพิการเอง ต้องมีความตระหนักในการช่วยเหลือให้โอกาส ให้เด็กอยู่ในชุมชนได้อย่างเท่าเทียมและมีความสุข ซึ่งก็คือทุกองค์ประกอบของชุมชนจะต้องช่วยเด็กพิการให้เข้าช่วยเหลือตัวเองให้ได้

(3) โครงการแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื่อเฮดส์

(3.1) ควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานที่เน้นการสร้างเสริมเข้มแข็งและยั่งยืนให้ครอบครัวเด็กที่ได้รับผลกระทบ ควรสนับสนุนต่อเนื่องอย่างน้อย 2 ปี และควรมีงบประมาณสนับสนุนบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมด้วย อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 25% ของเงินที่ได้รับรับการสนับสนุน เพราะต้องทำงานเต็มทีและไม่มีเวลาไปทำงานกิจกรรมอื่นๆ เป็นประโยชน์มาก เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีแหล่งทุนนี้ ปัญหาเด็กๆ ที่มีผลกระทบจากปัญหาโรคเฮดส์ มีงบประมาณจากรัฐแต่ไม่เพียงพอ ควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเด็กจะได้พัฒนาตนเองจนกระทั่งช่วยเหลือตนเองได้ งบประมาณที่ได้รับน้อยเกินไป ปัญหาที่มีความหลากหลายซับซ้อน เชื่อมโยงกันหลายปัจจัย การได้รับการสนับสนุนสำหรับผู้ติดเชื่อและผู้ด้อยโอกาส แม้จะได้รับเพียงเล็กน้อยก็ทำให้ผู้ติดเชื่อมีความรู้สึกที่ติดกับสังคม ที่สังคมไม่ทอดทิ้ง รังเกียจ แต่ให้ความช่วยเหลือ

(3.2) องค์กรที่ดำเนินงานควรมีข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนในการดำเนินงาน ในกิจกรรมต่างๆ ต้องให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมและตัดสินใจเองไม่ใช่เพราะเจ้าหน้าที่เป็นผู้อยากทำ การสนับสนุนให้คำปรึกษาด้านต่างๆ กับกลุ่มเป้าหมายต้องทำอย่างต่อเนื่องและต้องให้ความสำคัญต่อกับกลุ่มเป้าหมาย ต้องสนับสนุนข้อมูลต่างๆ ในส่วนมีกลุ่มเป้าหมายขาด เพื่อเป็นข้อมูลใน

การตัดสินใจและกำหนดทางเลือกให้กับตัวเอง เมื่อเด็กได้รับทุนและพัฒนาศักยภาพของตนเองแล้ว ควรได้รับการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพ เพื่อจะได้เลี้ยงตัวเองได้ในอนาคต ชุมชนเข้ามามีบทบาทในแต่ละหมู่บ้าน หากชุมชนเข้ามาช่วยเหลือเด็กให้มีที่อยู่อาศัย มีอาหารการกิน มีการดำรงชีวิตที่พอเหมาะ หากเด็กเจริญเติบโตมาจะไม่สร้างปัญหาให้กับหมู่บ้าน และอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างปกติสุข บางชุมชนมีการหารายได้มาจัดสรรช่วยเหลือเด็กในชุมชนให้มีความยั่งยืน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯจากการวิจัย

(1) กลวิธีในการเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยบริหารแผน และศูนย์บริหารโครงการในการติดตามประเมินผลโครงการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หน่วยงานที่ขอรับทุนสนับสนุนโครงการ มีการแยกย่อยเป็นโครงการขนาดเล็กหลายๆโครงการ หลายโครงการไม่ได้ส่งรายงานความก้าวหน้า และรายงานผลโครงการ บางโครงการขอทุนจากแหล่งทุนมากกว่า 1 แหล่ง แสดงให้เห็นว่ายังขาดการตรวจสอบติดตามที่ดีพอ บางโครงการได้ทุนสนับสนุนจากแหล่งอื่นก็ยังไม่สามารถตรวจสอบได้ และมีการประเมินผลจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ทุนน้อยมาก จึงมีข้อเสนอแนะ คือ

- 1) ควรมีการจัดการให้มีบุคลากรที่เพียงพอในการทำหน้าที่ตามตามภาระงานที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกขั้นตอน
- 2) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการต้องศึกษาภาระงาน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่างๆในการพิจารณาโครงการรวมทั้งวางแผนการติดตามตามเงื่อนไขเวลาที่วางไว้อย่างต่อเนื่องและมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้ คือ การกำหนดให้มีการส่งแบบรายงานการใช้จ่ายเงิน พร้อมสรุปรายละเอียดค่าใช้จ่ายตามโครงการ การกำหนดให้รายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานความก้าวหน้าทุกครั้งแผนปฏิบัติการ การจัดประชุมติดตามผลการดำเนินงาน และการรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ
- 3) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการควรมีระบบการสุ่มการติดตามประเมินผลโครงการขณะที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีการออกแบบการติดตามผล ซึ่งจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบรัดกุมกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดตามผล วิธีการติดตามอาจใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต หรือแบบบันทึกต่างๆ ของหน่วยงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้รับผิดชอบโครงการ
- 4) ควรตรวจสอบโครงการและมีการเชื่อมระบบฐานข้อมูลจากแหล่งทุนต่างๆ เพื่อตรวจสอบโครงการที่อาจได้ทุนซ้ำซ้อนที่มากกว่า 1 แหล่ง
- 5) การติดตามประเมินผลโครงการขนาดใหญ่ที่ได้รับทุนสนับสนุนจำนวนมาก ควรจ้างทีมประเมินจากภายนอกมาทำการประเมินให้

6) หลังจากที่มีการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ควรจัดกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเป็นกลุ่ม อาจเป็นกลุ่ม A B C แล้วขยายผลโครงการที่ประสบความสำเร็จสูง รวมทั้งมีการสร้างกลไกขยายผลไปยังเครือข่ายต่างๆ เช่น มีการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน ระหว่างโครงการที่รับทุนสนับสนุน มีการพัฒนาองค์ความรู้กลาง และการต่อยอดความรู้ โดยจัดเป็นเวทีแลกเปลี่ยนกระบวนการต่างๆ เพื่อสร้างเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกัน

(2) การจัดทำฐานข้อมูล

การจัดเก็บเอกสารโครงการของ ศูนย์บริหารโครงการฯ ศส. พบว่า โครงการที่ได้รับอนุมัติในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลมีทั้งหมด 194 โครงการ แต่มีเพียง 82 โครงการที่ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของการจัดเรียงลำดับเลขที่เอกสารแต่ละโครงการเป็นหมวดหมู่ ส่วนหน่วยบริหารแผน พม. ขาดรายละเอียดของโครงการที่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นโครงการ รายงานความก้าวหน้า รายงานผลการใช้จ่ายเงิน และรายงานผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ จึงมีข้อเสนอแนะ คือ

1) ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับการจัดทำสารสนเทศเหล่านี้ให้เป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารที่จัดเรียงเป็นหมวดหมู่และการจัดทำเพิ่มข้อมูลต่างๆลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อง่ายต่อการติดตามหรือสืบค้นข้อมูล

2) ควรมีระบบการจัดเก็บเอกสารโครงการที่สมบูรณ์ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูล เช่น รายชื่อโครงการที่ได้รับทุน งบประมาณที่ได้รับ ระยะเวลา การเบิกจ่ายทุน การรายงานความก้าวหน้า การรายงานผลฉบับสมบูรณ์ เป็นต้น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดสรรทุนอื่น ในกรณีที่มีมากกว่า 1 แห่ง

(3) ระบบการช่วยเหลือ

จากข้อมูล พบว่ามีหลายหน่วยงานที่อยู่ต่างจังหวัดและไกลจากธนาคารไม่ทราบว่าจะได้รับเงินทุนสนับสนุนโครงการเมื่อไร จึงต้องเดินทางมาตรวจสอบว่าได้รับเงินโอนหรือยัง ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย และหลายหน่วยงานที่มีความเห็นวาระบบการให้ความช่วยเหลือในการจัดทำโครงการยังไม่มีเหมาะสม เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือล่าช้า และจำกัด เช่น ระบบการตอบรับที่ให้ข้อมูลไม่ตรงกันและคลาดเคลื่อนมาก ไม่ชัดเจน ทำให้เสียเวลาในการตรวจสอบข้อมูล การดำเนินงานในด้านอื่นๆ จึงล่าช้ากว่าที่กำหนด รวมทั้งข้อมูลจากระบบตอบรับไม่ค่อยเป็นปัจจุบัน ในส่วนของการติดต่อประสานงานและระบบการเบิกจ่ายเงินทุนนั้น พบว่ามีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน เจ้าหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวกมีจำนวนจำกัด ในขณะที่โครงการมีจำนวนมาก ภาระงานมาก เอกสารหลักฐานต่างๆ เกิดข้อผิดพลาดและเสียเวลาในการติดต่อกัน สำหรับการติดตามโครงการ พบว่ามีความล่าช้ามาก ทำให้ได้รับข้อมูลที่จำเป็นต่อการปรับปรุงโครงการล่าช้าไปด้วย จึงมีข้อเสนอแนะคือ

1) ควรมีบุคลากรที่มีอาชีพที่มีจำนวนเพียงพอวางระบบในการช่วยเหลือและประสานงานกับโครงการต่างๆ ประกอบกับการที่ต้องมีระบบฐานข้อมูลที่ดีพอ

2) ควรจัดทำเป็นคู่มือการจัดทำโครงการที่มีรายละเอียดอย่างครบถ้วนชัดเจนพร้อมตัวอย่างเพื่อ หน่วยงานต่างๆ จะได้นำไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมล่วงหน้าก่อนจัดทำโครงการ

(4) การประชาสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่ว่าจะเป็นการสนทนากลุ่ม ผู้รับผิดชอบโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนและการได้รับข้อมูลจากแบบสอบถามของผู้รับผิดชอบโครงการฯ ได้ผลตรงกันคือ ผู้รับผิดชอบโครงการทั้ง 3 ประเภท (เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กติดเชื้อเอชไอวี) ทราบข่าวการรับสมัครทุนจากหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพัฒนาสังคมฯ เป็นหลัก และทราบจากเครือข่ายบ้าง และส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับทราบผ่านสื่อใด ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุหรือประกาศ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมยังมีอุปสรรคในด้านช่องทางการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ทุนสนับสนุนโครงการยังไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ยังพบว่า การเสนอโครงการครั้งแรก ไม่ทราบแบบฟอร์มและลักษณะของโครงการว่าควรมีลักษณะอย่างไร ในระยะต่อมาจึงมีความชัดเจนในเรื่องแบบฟอร์ม แต่ก็ยังมีผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่สามารถเขียนโครงการได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจเกณฑ์ในการพิจารณาได้ไม่ถ่องแท้ จึงมีข้อเสนอแนะคือ

1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ได้รับทราบอย่างทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ ควรมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ทั้งในหน่วยงานระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ จนถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเร่งด่วนและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยจัดให้มีหน่วยงานหลักที่รับเป็นหน่วยงานเฉพาะสำหรับการประชาสัมพันธ์ และประสานงานเกี่ยวกับโครงการฯ ไปยังหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ หรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้ทั่วถึง และควรมีการสื่อสารผ่านทางเว็บไซต์ จัดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e - mail) การตอบคำถามทางโทรศัพท์หรือมีกระดานสนทนาเมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัย ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์โทรทัศน์ วิทยุ หรือประกาศ อย่างต่อเนื่องเพื่อเปิดโอกาสให้องค์กรเล็ก ๆ สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้

2) ควรมีการจัดฝึกอบรมการเขียนโครงการ โดยที่แต่ละหน่วยงานมีโครงการของตนเองอยู่แล้ว และนำไปแก้ไขในช่วงของการฝึกอบรม ซึ่งควรมีผู้มีความรู้ความสามารถคอยช่วยเหลือในการเขียนโครงการ

3) ควรจัดทำแบบฟอร์มเป็น template การเขียนโครงการและประเมินผลโครงการที่ชัดเจน โดยมีหัวข้อการเขียนโครงการที่มีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

- ชื่อโครงการ (ควรเป็นชื่อที่กระชับชัดเจนว่าทำอะไร? ให้ใคร?)
- หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ (ใครเป็นผู้รับผิดชอบ บุคคล หรือหน่วยงาน มีใครเป็นหัวหน้า ใครบ้างที่เป็นกรรมการ)

- ช่วงระยะเวลาของโครงการ (ระบุเวลาทั้งหมดของโครงการ เวลาเริ่มต้น และ เวลาสิ้นสุดของโครงการ)
- หลักการและเหตุผลของโครงการ (ความเป็นมาของโครงการ/เหตุผล หรือ ความจำเป็นที่ก่อให้เกิดโครงการ เช่น เป็นการสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, นโยบาย การช่วยแก้ปัญหา ความจำเป็นในการพัฒนา เป็นต้น ควรมีข้อมูล/ตัวเลขสนับสนุนความจำเป็น/ความสำคัญของโครงการ ควรระบุทิศทางของจุดมุ่งหมายของโครงการ)
- วัตถุประสงค์ของโครงการ
 - วัตถุประสงค์ทั่วไป (ผลลัพธ์ทั่วไปที่คาดหวังให้เกิดขึ้น อาจเป็นผลงาน หรือผลผลิต หรือบริการที่คาดหวัง)
 - วัตถุประสงค์เฉพาะ (ผลลัพธ์ที่เฉพาะเจาะจง ชัดเจนและวัดได้)
 - เป้าหมายของการปฏิบัติงาน (จุดหมายเชิงปริมาณของการปฏิบัติงานตาม ช่วงเวลาต่างๆ ของโครงการ ว่าจะต้องทำให้เกิดอะไร? เมื่อใด? จึงจะบรรลุ ผลตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ เพื่อนำสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ)
- วิธีการดำเนินงาน
 - วิธีการ (ควรเขียนให้เห็นลำดับ/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน ใช้เทคนิคการดำเนินงานที่เหมาะสม ควรมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นระบบและเป็นไปได้)
 - ระยะเวลา/สถานที่/ผู้เข้าร่วมโครงการ (ควรเขียนให้เห็นชัดเจนว่าทำอะไร? ให้ใคร? ที่ไหน? เมื่อไร? และอย่างไร?)
 - ตารางกิจกรรม (ควรระบุกรอบเวลาของการดำเนินกิจกรรมให้ชัดเจนมอง ลำดับขั้นและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมต่างๆ ในกรอบ ของเวลาที่กำหนด)
- งบประมาณและแหล่งงบประมาณ (ใช้เงินทั้งหมดเท่าไร? จากไหน? ควร ระบุยอดรวมและรายละเอียดตามหมวดค่าใช้จ่าย เช่น หมวดค่าจ้าง ชั่วคราว, หมวดค่าใช้สอย, หมวดค่าตอบแทน, หมวดค่าวัสดุ, หมวดอื่น ๆ เป็นต้น)
- วิธีการติดตามกำกับและประเมินผล (ควรวิธีการติดตามกำกับให้มีการ ดำเนินงานตามขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ควรมีการติดตาม

ประเมินผลอย่างเป็นระบบที่น่าเชื่อถือมีกลไกในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มโอกาสของการบรรลุผลสำเร็จให้สูงขึ้น)

● ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

-ผลจากโครงการ (ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ)

-ผลพลอยได้ (ผลข้างเคียงและผลกระทบที่จะได้เพิ่มเติมเป็นพิเศษ)

(5) หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ไม่ทราบเกณฑ์การพิจารณาโครงการ ทราบแต่เพียงกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ คือ เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาส เด็กเร่ร่อน และเด็กพิการ เมื่อพิจารณาเกณฑ์การพิจารณาโครงการ มีประเด็นที่สำคัญ คือ

เรื่องวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า มีโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่น้อยกว่าวัตถุประสงค์ข้ออื่นๆ อาจเนื่องมาจากโครงการส่วนใหญ่มีการดำเนินการซ้ำซ้อนกับภารกิจหลัก จึงไม่มีการแสวงหากระบวนการที่มีนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ปัญหา และผู้รับผิดชอบโครงการขาดความชัดเจนของความหมายของคำที่ใช้ในวัตถุประสงค์ เช่น คำว่า การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่

เรื่องเป้าหมายของโครงการ พบว่า ระยะเวลาในการดำเนินการให้ครบเวลา 1 ปีนั้นสั้นเกินไป อาจไม่เป็นผลดีต่อการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะโครงการใหญ่หรือโครงการที่มีกิจกรรมต่อเนื่อง ที่ไม่สามารถกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จในเชิงปริมาณ เพราะบางเรื่องเป็นประเด็นทางสังคมมากกว่าที่จะวัดเป็นตัวเลขได้

เรื่องวิธีการดำเนินงาน พบว่า ยังมีโครงการประมาณครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้บูรณาการกิจกรรมโครงการที่จัดขึ้น และยังพบว่ายังมีบางโครงการที่สนับสนุนการก่อสร้าง และจัดซื้อยานพาหนะ/อุปกรณ์ จึงมีข้อเสนอแนะ คือ

1) ควรมีกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการใหม่ให้เหมาะสม และชัดเจน ว่ามีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงานที่สนับสนุนให้ทำอะไร และไม่สนับสนุนอะไร ตลอดจนให้ความหมายของคำบางคำที่อาจมีการตีความได้ต่างกัน เช่น นวัตกรรม บูรณาการ เป็นต้น

โดยมีแนวทางในการสนับสนุนโครงการที่มีการริเริ่มวิธีการปฏิบัติใหม่ๆที่มีประโยชน์เป็นโครงการเชิงพัฒนา และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีหรือองค์กรท้องถิ่นในกระบวนการทำงานและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และควรเป็นโครงการที่มีศักยภาพในการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและขยายผลในวงกว้าง ในกรณีที่เป็นกิจกรรมที่เสริมงานประจำควรเป็นกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มของงานประจำ มีการพัฒนาเชิงระบบมากกว่าการปฏิบัติ

2) เมื่อได้หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการที่ชัดเจนแล้วควรแจ้งให้หน่วยงานที่ขอรับทุนทราบอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(6) การคัดเลือกโครงการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มเด็กเร่ร่อน กลุ่มผู้ติดเชื่อเฮดส์ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีโครงการขอรับทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการน้อยที่สุด ส่วนเด็กพิการเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีโครงการขอรับทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการมากที่สุด และพบว่า การไม่ได้กำหนดสัดส่วนเป้าหมายในการให้ทุนที่ชัดเจน ทำให้การพิจารณาทุนนั้นเป็นไปตามจำนวนโครงการที่ขอรับทุนสนับสนุน แต่อาจไม่ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า โครงการที่รับทุนสนับสนุนในภาพรวม มีครึ่งหนึ่งของโครงการทั้งหมดที่ขาดการแสดงผลระยะเดียวของงบประมาณที่ชัดเจน จึงมีข้อเสนอแนะคือ

1) คณะกรรมการฯ ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการคัดเลือกโครงการแก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาสพิการ เร่ร่อน และติดเชื่อเฮดส์ โดยมีทีมทำงานที่ศึกษาปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาอะไรแก่เด็กกลุ่มใด แล้วสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีศักยภาพดำเนินโครงการใหญ่ที่มีการบูรณาการความช่วยเหลือเป็น package ที่อาจใช้งบประมาณจำนวนมากในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้น

2) คณะกรรมการฯ ควรมีเกณฑ์กำหนดสัดส่วนทุนสนับสนุนระหว่างโครงการเด็กด้อยโอกาสพิการ เร่ร่อน และติดเชื่อเฮดส์ ที่ชัดเจนในแต่ละปี ทั้งนี้สัดส่วนที่กำหนดควรขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กในกลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่จริงในแต่ละกลุ่มหรือความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดการกระจายทุนแก่เด็กทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

3) คณะกรรมการฯ ควรคัดเลือกโครงการที่มีรายละเอียดของงบประมาณที่ชัดเจนตามเกณฑ์งบประมาณที่ตั้งไว้

4) คณะกรรมการฯ ควรพิจารณาความเป็นไปได้ของการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้เสนอโครงการและคณะกรรมการมีความเข้าใจที่ตรงกัน เมื่อรับทุนไปแล้วผู้รับผิดชอบโครงการต้องทำตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดยมีผู้ติดตามตรวจสอบในเรื่องนี้

5) ในกรณีที่มีโครงการที่ขอรับทุนไปแล้วและต้องการรับทุนต่อเนื่องอีก ควรมีเกณฑ์ชี้วัดในการคัดเลือกโครงการต่อเนื่องที่ชัดเจน ได้แก่

- เป็นโครงการที่ส่งรายงานการใช้จ่ายเงิน รายงานความก้าวหน้าและรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ
- เป็นโครงการที่มีระบบการติดตามประเมินผลและมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ
- เป็นโครงการที่มีการประเมินการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (Learning) หรือประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง (Behavior) และผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 5.28 สรุปผลการประเมินการดำเนินงานและข้อเสนอแนะการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>ปัจจัยนำเข้า</p> <p>จำนวนบุคลากร</p> <p>ภาระงานที่ได้รับ</p>	<p>ศูนย์บริหารโครงการฯ กระทรวงศึกษาธิการ มีผู้รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับโครงการ จำนวน 2 คน ส่วนหน่วยบริหารแผน มีผู้รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับโครงการจำนวน 3 คน จำนวนโครงการในแต่ละหน่วยงานต้องรับผิดชอบเฉลี่ยหน่วยงานละ ประมาณ 200 โครงการ ซึ่งมีขั้นตอนในการบริหารทุนตามภารกิจที่ได้รับ มอบหมายไม่เบ็ดเสร็จครั้งเดียว เป็นงานที่ต้องติดตามอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การพิจารณาทุนจนถึงเงินการกำกับติดตามประเมินผล จากการประเมินผล พบว่าภาระงานที่กำหนดยังใหญ่ทำได้ ยกเว้น การติดตามและประเมินผลโครงการ การติดตามการรายงานความก้าวหน้า รายงานการใช้จ่ายเงิน รวมทั้งการขาดฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพถูกต้องและทันต่อการใช้ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดการวางแผนงาน กำลังคน ให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด</p>	<p>กลวิธีในการเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยบริหารแผนและศูนย์บริหารโครงการในการติดตามประเมินผลโครงการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ควรมีการจัดทำคู่มือบุคลากรที่มีบุคลากรที่เพียงพอในการทำหน้าที่ตามตามภาระงานที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกขั้นตอน 2) บุคลากรที่มีขีดความสามารถจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการต้องศึกษาระงานและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่างๆในการพิจารณาโครงการรวมทั้งวางแผนการติดตามเงื่อนเวลาที่วางไว้อย่างต่อเนื่องและมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้ คือ การกำหนดให้มีการส่งแบบรายงานการใช้จ่ายเงิน พร้อมสรุปรายละเอียดค่าใช้จ่ายตามโครงการ การกำหนดให้รายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานความก้าวหน้าทุกครึ่งแผนปฏิบัติการ การจัดประชุมติดตามผลการดำเนินงานและการรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ 3) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการควรมีระบบการสุ่มการติดตามประเมินผลโครงการขณะที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีการออกแบบการติดตามผล ซึ่งจะต้องกระทำได้ด้วยความรอบคอบรัดกุมกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดตามผล วิธีการติดตามอาจใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต หรือแบบบันทึกต่างๆ ของหน่วยงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้รับผิดชอบโครงการ 4) ควรตรวจสอบโครงการที่อาจได้ทุนเข้าช้อนที่มากกว่า 1 แหล่ง

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		<p>5) การติดตามประเมินผลโครงการขนาดใหญ่ที่ได้รับทุนสนับสนุนจำนวนมาก ควรจ้างทีมประเมินจากภายนอกมาทำการประเมินให้</p> <p>6) หลังจากที่มีการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ควรจัดกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเป็นกลุ่ม อาจเป็นกลุ่ม A B และ C แล้วขยายผลโครงการที่ประสบความสำเร็จสูง รวมทั้งมีการสร้างกลไกขยายผลไปยังเครือข่ายต่างๆ เช่น มีการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างโครงการที่รับทุนสนับสนุน มีการพัฒนาองค์ความรู้กลาง และการต่อยอดความรู้ โดยจัดเป็นเวทีแลกเปลี่ยนกระบวนการต่างๆ เพื่อสร้างเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกัน</p> <p>การจัดทำฐานข้อมูล</p> <p>1) ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับการจัดทำสารสนเทศเหล่านี้ให้เป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารที่จัดเรียงเป็นหมวดหมู่และการจัดทำแฟ้มข้อมูลต่างลงในคอมพิวเตอร์เพื่ออำนวยความสะดวกหรือสืบค้นข้อมูล</p> <p>2) ควรมีระบบการจัดเก็บเอกสารโครงการที่สมบูรณ์ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูล เช่น รายชื่อโครงการที่ได้รับทุนงบประมาณที่ได้รับ ระยะเวลา การเบิกจ่ายทุน การรายงานความก้าวหน้าหน้า การรายงานผลฉบับสมบูรณ์ เป็นต้น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดสรรทุนอื่น ในกรณีที่มีมากกว่า 1 แห่ง</p>
<p>กระบวนการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ</p> <p>การเผยแพร่ข่าวสารทุน</p> <p>การเขียนโครงการ</p>	<p>โดยภาพรวมศูนย์บริหารโครงการฯ มีการบริหารตามระเบียบปฏิบัติเพียงบางขั้นตอนที่ยังดำเนินการได้ไม่สมบูรณ์ ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารทุน ระบบการ</p>	<p>การประชาสัมพันธ์</p> <p>1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ได้รับทราบอย่างทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ ควรมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ทั้งในหน่วยงานระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ จนถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเร่งด่วนและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยจัดให้หน่วยงานหลักที่รับ</p>

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>ขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ</p>	<p>กำกับติดตามและประเมินผล การจัดระบบเอกสาร ส่วนหน่วยบริหารแผน พม. ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง คือ มีลักษณะการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ได้ระบุเอาไว้ในระเบียบการปฏิบัติ แต่ยังคงขาดความสมบูรณ์ในหลาย ๆ ขั้นตอน เช่น การตรวจสอบความถูกต้องของโครงการที่เสนอ การเสนอประเด็นที่เหมาะสมของโครงการ การกำกับติดตามรายงานผลการดำเนินงานโครงการ ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรไม่เพียงพอ และการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องรอคำสั่งก่อนจึงจะปฏิบัติได้ ส่งผลให้การบริหารจัดการเรื่องการเงินสนับสนุนโครงการยังมีจุดอ่อนในเรื่องการเผยแพร่ข่าวสารทุนยังไม่ทั่วถึง การขาดความชัดเจนรูปแบบการเขียนโครงการที่ถูกต้อง การสื่อสารของหน่วยงานไปยังผู้รับผิดชอบโครงการยังมีน้อย ทำให้ยังผู้รับผิดชอบโครงการไม่ทราบเงื่อนไขเวลาในการทำงานของหน่วยงาน และเมื่อติดต่อบริษัทประกันก็ไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน</p>	<p>เป็นหน่วยงานเฉพาะสำหรับการประชาสัมพันธ์และประสานงานเกี่ยวกับโครงการฯ ไปยังหน่วยงาน/องค์กรต่างๆหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้ทั่วถึง และควรมีการสื่อสารผ่านทางเว็บไซต์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การตอบคำถามทางโทรศัพท์หรือมีกระดานสนทนาเมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัย ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์โทรทัศน์ วิทยุ หรือประกาศ อย่างต่อเนื่องเพื่อเปิดโอกาสให้องค์กรเล็ก ๆ สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้</p> <p>2) ควรมีการจัดฝึกอบรมการเขียนโครงการ โดยที่แต่ละหน่วยงานมีโครงการของตนเองอยู่แล้ว และนำไปแก้ไขในช่วงของการฝึกอบรม ซึ่งควรมีผู้มีความรู้ความสามารถคอยช่วยเหลือในการเขียนโครงการ</p> <p>3) ควรจัดทำแบบฟอร์มเป็น template การเขียนโครงการและประเมินผลโครงการที่ชัดเจน</p> <p>ระบบการช่วยเหลือ</p> <p>1) ควรมีบุคลากรมืออาชีพที่มีจำนวนเพียงพอวางระบบในการช่วยเหลือและประสานงานกับโครงการต่างๆ ประกอบด้วยต้องมีระบบฐานข้อมูลที่ดีพอ</p> <p>2) ควรจัดทำเป็นผู้ถือการจัดทำโครงการที่มียาระยะเดียวครบถ้วนชัดเจนพร้อมตัวอย่างเพื่อ หน่วยงานต่างๆ จะได้นำไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมล่วงหน้าก่อนการจัดทำโครงการ</p>
<p>ผลลัพธ์การจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการ การบรรลุหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ</p>	<p>โครงการที่ได้รับพิจารณาให้ทุนสนับสนุนเป็นโครงการที่มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการเป็นส่วนใหญ่ แต่หลักเกณฑ์ที่โครงการส่วนใหญ่ไม่บรรลุแต่เป็นเกณฑ์การพิจารณาที่มีความสำคัญคือ มีระบบการติดตาม</p>	<p>หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ</p> <p>1) ควรมีกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการใหม่ให้เหมาะสมและชัดเจน ว่ามีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงานที่สมับสมในให้ทำอะไร และไม่มี</p>

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
ขนาดของโครงการ	<p>โครงการที่รับทุนสนับสนุนเกือบทั้งหมดเป็นโครงการขนาดเล็ก (92.2 %) โดยเฉลี่ยมีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมในหลักหมื่นถึงหลักแสน มุ่งเป้าหมายในการแก้ปัญหาที่มีการดำเนินโครงการไม่ยุ่งยากเนื่องจากโครงการมีลักษณะเสริมภารกิจหลักของหน่วยงานที่เสนอขอทุนสนับสนุน ซึ่งไม่ใช่โครงการที่มีการคิดริเริ่มในลักษณะใหม่ แม้ว่าจะมีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรในชุมชนบ้างก็ตาม ส่วนโครงการที่ได้รับงบประมาณหลักแสน จะมีกิจกรรมของการดำเนินงานหลากหลายยิ่งขึ้น คือ มีกิจกรรมที่มากกว่า 1 กิจกรรมในโครงการ โดยอาจมีกลุ่มเป้าหมาย มากกว่า 1 กลุ่ม</p>	<p>สนับสนุนอะไร ตลอดจนให้ความหมายของคำบางคำที่อาจมีการตีความได้ต่างกัน เช่น นวัตกรรม บูรณาการ เป็นต้น</p> <p>โดยมีแนวทางในการสนับสนุนโครงการที่มีการริเริ่มวิธีการปฏิบัติใหม่ที่มีประโยชน์เป็นโครงการเชิงพัฒนา และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีหรือองค์กรท้องถิ่นในกระบวนการทำงานและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และควรเป็นโครงการที่มีศักยภาพในการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและขยายผลในวงกว้าง ในกรณีที่เป็นกิจกรรมที่เสริมงานประจำควรเป็นกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มของงานประจำ มีการพัฒนาเชิงระบบมากกว่าการปฏิบัติ</p> <p>2) เมื่อได้หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการที่ชัดเจนแล้วควรแจ้งให้หน่วยงานที่ขอรับทุนทราบอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม</p>
		<p>การคัดเลือกโครงการ</p> <p>1) คณะกรรมการฯ ควรใช้พุทธศาสตร์เชิงรุกในการคัดเลือกโครงการแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสศึกษา เร่งร้อน และคิดเชิงเอื้อเอื้อ โดยมีส่วนทำงานที่ศึกษาปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาอะไรแก่เด็กกลุ่มใด แล้วสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีศักยภาพดำเนินโครงการใหญ่ที่มีการบูรณาการความช่วยเหลือเป็น package ที่อาจใช้งบประมาณจำนวนมากในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆเหล่านั้น</p>

สิ่งที่ประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
<p>ประเภทของโครงการ</p>	<p>ประเภทของโครงการ แบ่งตามกลุ่มเป้าหมายที่โครงการมุ่งแก้ปัญหา มีทั้งหมด 3 กลุ่มหลัก ๆ ด้วยกัน คือ เด็กเร่ร่อนและเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ และเด็กติดเชื้อโรคเอดส์และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ โครงการที่รับทุนสนับสนุนเกือบครึ่งเป็นโครงการแก้ปัญหาเด็กพิการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กพิการทางการมองเห็น การได้ยิน และบกพร่องทางสติปัญญา ส่วน กลุ่มเด็กเร่ร่อน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีโครงการขอรับทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการน้อยที่สุด และพบว่าไม่ได้กำหนดสัดส่วนเป้าหมายในการให้ทุนที่ชัดเจน ทำให้การพิจารณาทุนนั้นเป็นไปตามจำนวนโครงการที่ขอรับทุนสนับสนุน ทำให้มีการจ่ายกลุ่มเป้าหมายทั่วถึงทุกกลุ่ม</p>	<p>2) คณะกรรมการฯ ควรมีเกณฑ์กำหนดสัดส่วนทุนสนับสนุนระหว่างโครงการเด็กด้อยโอกาสพิการ เร่ร่อน และติดเชื้อเอดส์ ที่ชัดเจนในแต่ละปี ทั้งนี้สัดส่วนที่กำหนดควรขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กในกลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่จริงในแต่ละกลุ่มหรือความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดการกระจายทุนแก่เด็กทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง</p> <p>3) คณะกรรมการฯ ควรคัดเลือกโครงการที่มีรายละเอียดของงบประมาณที่ชัดเจนตามงบประมาณที่ตั้งไว้</p> <p>4) คณะกรรมการฯ ควรพิจารณาความเป็นไปได้ของกรกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้เสนอโครงการและคณะกรรมการมีความเข้าใจที่ตรงกัน เมื่อรับทุนไปแล้วผู้รับผิดชอบโครงการต้องทำตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดยมีผู้ติดตามตรวจสอบในเรื่องนี้</p> <p>5) ในกรณีที่มีโครงการที่ขอรับทุนไปแล้วและต้องการรับทุนต่อเนื่องอีก ควรมีเกณฑ์ชี้วัดในการคัดเลือกโครงการต่อเนื่องที่ชัดเจน ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นโครงการที่ส่งรายงานการใช้จ่ายเงิน รายงานความก้าวหน้าและรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ - เป็นโครงการที่มีระบบการติดตามประเมินผลและมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ - เป็นโครงการที่มีการประเมินการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (Learning) หรือประเมินพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง (Behavior) และผลกระทบที่เกิดขึ้น

บทที่ 6

ผลการประเมินยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

การประเมินยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในบทนี้นำเสนอเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส 2) ผลการประเมินกลไกของยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาส และ 3) ผลการประเมินการดำเนินงานการจัดสรรทุนการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 6.1 ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเป็นปัญหาหลักของประเทศที่มีต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน การแก้ไขปัญหาอยู่ทุุกยุคสมัย และมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีความเหมาะสมกับปัญหา เนื่องจากปัญหาความยากจนนี้เป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบอื่นในสังคม ไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะได้ ซึ่งลักษณะการแก้ไขปัญหาความยากจนมีตามลำดับต่อไปนี้

ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ.2504 กระบวนการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 2 เน้นการสร้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับปัญหาความยากจน แก้ไขปัญหาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ แผนพัฒนาฯ 3 - 7 มีแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษาจัดเพื่อตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีความต้องการกำลังคนช่างฝีมือทุกระดับโดยเฉพาะระดับกลาง การวางแผนการศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นพิเศษ โดยเพิ่มทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ ส่วนกำลังคนในระดับสูงนั้นจะพุ่งเป้าเฉพาะสาขาที่ประเทศมีความต้องการมาก เรื่อยมาถึงแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 7 แผนที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วจากประเทศด้อยพัฒนา เป็นประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตามการเติบโตดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของความไม่สมดุลของการพัฒนา คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการพัฒนาระหว่างชนบทกับเมือง และระหว่างกลุ่มคนในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา ดังนั้นปัญหาความยากจนจึงเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งปัจจัยที่ช่วยให้ลดความยากจนได้นั้นคือ การศึกษา จึงนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า แม้เศรษฐกิจขยายตัวในระดับดี แต่สังคมมีปัญหา และการพัฒนาไม่ยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ปฏิรูปคุณค่าและความคิดของคนในสังคมใหม่ โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง ตักยภาพของคนไทยและระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องระยะ

ยาว ทำให้คนไทยมีการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังมีปัญหาคุณภาพการศึกษาของคนไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากการศึกษาของแรงงานไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.4 อยู่ในชั้นไม่เกินระดับประถมศึกษา ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการเพิ่มสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งในแผนนี้ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้รุนแรงขึ้น โดยคนยากจนเพิ่มขึ้นจาก 6.8 ล้านคน ในปี 2539 เพิ่มขึ้นเป็น 9.9 ล้านคน ในปี 2542 แผน 9 จึงมีเป้าหมายยกระดับให้แรงงานไทยมีการศึกษาโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 9 ปี ในปี 2549 และให้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ในปี 2549 และมีเป้าหมายการลดความยากจน ให้มีการดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจที่เอื้ออาทรต่อคนจน พร้อมทั้งเพิ่มโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างศักยภาพให้คนจนเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อลดสัดส่วนคนยากจนของประเทศให้อยู่ในระดับที่ไม่เกินร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ด้วยการกระจายโอกาสให้คนยากจนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐ แหล่งความรู้และทรัพยากร เน้นการกระจายบริการศึกษา เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งความรู้ จัดสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับปัญหาและตรงกับความต้องการของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในแต่ละพื้นที่

การที่นโยบาย และยุทธศาสตร์ของรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส จะสามารถขับเคลื่อนไปได้ จำเป็นต้องมีกรอบแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อเป็นการช่วยสร้างความชัดเจนและกำหนดทิศทางการดำเนินงานของส่วนราชการต่างๆ ไปในแนวทางและเป้าหมายเดียวกัน และช่วยให้ทุกภาคส่วนราชการสามารถผลักดันและบูรณาการยุทธศาสตร์ซึ่งมี 9 ประเด็นในแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ไปสู่การปฏิบัติได้ถูกต้องและเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนครบถ้วนสมบูรณ์ จากการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารราชการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การขจัดความยากจน พบว่า ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งมีการดำเนินงานหลักในการจัดสรรทุนการศึกษาแบบให้เปล่าในรูปแบบโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน โครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล โครงการทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยและบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม รวมถึงโครงการทุนสนับสนุนโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส เป็นการแก้ไขปัญหเชิงรุกในระดับบุคคล ในด้านการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษาหรือการเรียนรู้อื่นๆทั้งในและนอกระบบเท่านั้น ซึ่งควรจะต้องควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาเชิงระบบ อย่างบูรณาการ ตั้งแต่ระดับบุคคลที่ต้องช่วยให้เด็กยากจนและเด็กด้อย

โอกาสได้เข้าถึงการศึกษาตามศักยภาพ และการประกอบอาชีพทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นที่มั่นคง มีรายได้พึ่งตนเองได้อย่างเต็มที่ และการแก้ปัญหาในระดับชุมชน โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ การบริหารจัดการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส รวมไปถึงการแก้ปัญหาเชิงระบบในระดับชาติ เช่น การเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ การส่งเสริมธุรกิจชุมชน การจัดสรรที่ทำกินพร้อมสาธารณูปโภคและแหล่งน้ำ หรือการปรับโครงสร้างหนี้ภาคเกษตรกรรม เป็นต้น

กลุ่มเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ในปัจจุบันจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาส 4 ประเภท ดังนี้

1) เด็กยากจน หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่นๆ

2) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตราย และเป็นปัญหาสังคม

3) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการการศึกษา หรือบริการอื่น ร่วมกับเด็กปกติทั่วไป

4) เด็กพิการ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสติปัญญา โดยทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว จิตใจ หรือพฤติกรรม สติปัญญา หรือการเรียนรู้

ซึ่งยังมีได้ครอบคลุมเด็กด้อยโอกาสประเภทอื่นตามคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ ได้จัดประเภทไว้ ได้แก่

1) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือหารายได้ด้วยการขาย แรงงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาให้เติบโตตามหลัก อันเหมาะสมกับวัย

2) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กมีความสมัครใจ หรือถูกบังคับ ล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

3) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือ เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่างๆ รวมไปถึง เด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพังหรือกับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้างหรือครอบครัว

แตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสนขาดความรักความอบอุ่น ตลอดถึง เด็กที่ขาดผู้
อุปการะเลี้ยงอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

4) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทาง
จิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจาก
บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิด ทางเพศใน
ลักษณะต่างๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

5) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไป
จากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก และมีปัญหาเกี่ยวกับการถือ
สัญชาติไทยเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือบริการอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กใน
ครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดนของประเทศไทย

6) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษ
หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูก ชักนำให้ประพฤตินั้นไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิจฉอาชีพ
ผู้มีโอกาสหรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์ จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อย
โอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

7) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิดและถูกควบคุม
อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย
ตลอดถึงเด็กที่ตั้งกรรมนอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย
การทอดทิ้งทารก

ระบบและกลไกการดำเนินงานที่ผ่านมายังมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายเด็กยากจนและเด็กด้อย
โอกาส 4 ประเภท ที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์โดยยังไม่ได้ดำเนินการเชื่อมโยงกับโครงการ
แก้ไขปัญหาด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์นี้
เช่น กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต เป็นต้น

คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสควร
จะได้ขยายความช่วยเหลือไปให้ครอบคลุมกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่เหลือดังกล่าวในโอกาส
ต่อไป โดยเฉพาะการช่วยเหลือในระดับบุคคลให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา
เป็นอันดับแรก ซึ่งจากผลการประเมินการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย
และบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม พบว่า ทุนการศึกษาดังกล่าวมิได้ช่วยสร้างโอกาสในการศึกษาต่อ
ให้กับนักเรียนที่เรียนอยู่ในระบบโรงเรียนมากเท่าที่ควร เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้แม้ไม่ได้รับทุนก็
สามารถศึกษาต่อจนจบระดับประถมหรือมัธยมศึกษา ร้อยละ 81.25 และ 57.78 ในกลุ่มผู้รับทุน
บุตรผู้มีรายได้น้อย และร้อยละ 97.02 และ 94.67 ในกลุ่มผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมได้

อยู่แล้ว จึงควรอย่างยิ่งที่จะจัดสรรทุนเพื่อให้เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่อยู่นอกระบบโรงเรียนได้เข้ารับการศึกษา

เหตุผลที่ต้องมีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส การศึกษาเป็นสิทธิอันพึงมีพึงได้สำหรับเด็กด้อยโอกาส เพื่อช่วยให้เด็กเหล่านี้ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง โดยไม่เป็นภาระกับรัฐมากนัก ทั้งนี้ ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสต้องจัดบริการเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ต่างจากกลุ่มเด็กทั่วไป การจัดบริการการศึกษาเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทั่วถึงและเป็นธรรม จึงต้องมีรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมและหลากหลายสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของเด็กแต่ละกลุ่ม/ประเภท และเอื้ออำนวยให้เด็กเหล่านี้ สามารถเข้ารับบริการการศึกษาโดยไม่กระทบต่อการยังชีพหรือการดำรงชีวิตตามปกติที่เป็นอยู่เดิม

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2542 มีมติให้รัฐจัดและสนับสนุนเอกชน องค์กรต่างๆ จัดการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาสในรูปแบบที่หลากหลาย โดยจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและสภาพของผู้เรียนจัดการศึกษาให้กับแรงงานที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบปกติในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งให้รัฐดำเนินโครงการเฉพาะกิจ เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่เสี่ยงภัยและทุรกันดาร

นโยบายรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายด้านการศึกษาต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 โดยระบุถึงการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการผู้ด้อยโอกาสเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพึ่งตนเองได้

พันธสัญญาสากลนานาชาติ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 กำหนดให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็ก ที่จะได้รับการศึกษานบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน และปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ได้มีการประชุมและจัดทำเป็นพันธกรณี เพื่อให้บริการการศึกษาเป็นไปอย่างเสมอภาค ทั่วถึงและเป็นธรรม

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปี พ.ศ.2535 โดยประเทศไทยได้ทำสัญญากับประเทศต่างๆ ไว้ว่าจะปฏิบัติตามข้อตกลงที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างครบถ้วน อนุสัญญานี้สหประชาชาติได้ประกาศในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือเป็นพิเศษ และเชื่อว่าครอบครัวในฐานะเป็นกลุ่มพื้นฐานของสังคม และเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สำคัญที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตและความอยู่ดีกินดีของสมาชิกทุกคน โดยเฉพาะเด็กควรจะได้รับ การคุ้มครองและช่วยเหลือที่จำเป็น เพื่อที่จะสามารถมีความรับผิดชอบในชุมชนของตนได้อย่างเต็มที่ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้มีการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของตนได้อย่างเต็มที่ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้มีการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กไว้ 3 ด้าน ได้แก่

1) สิทธิการอยู่รอดอย่างปลอดภัย ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี สมความเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิของเด็กที่จะสามารถอยู่รอด และคลอດออกมาได้อย่างปลอดภัย สิทธิของเด็กในด้านสาธารณสุข ซึ่งเด็กพึงได้รับเพื่อการเจริญเติบโตตามวัย เช่น ด้านโภชนาการที่ถูกสุขลักษณะ การดูแลอนามัยแม่และเด็ก

2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง

3) สิทธิในการพัฒนาเด็ก

จากสาระบัญญัติ นโยบาย พันธสัญญาสากล และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งแสดงเหตุผลความจำเป็นในการจัดบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมให้กับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสควรให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและหลากหลายรูปแบบ นอกเหนือไปจากการให้ทุนการศึกษาโดยตรง ได้แก่

1) ให้บริการการศึกษาที่หลากหลายและยืดหยุ่นทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับตัวเด็กและสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็ก สามารถเทียบโอนความรู้ประสบการณ์ได้ระหว่างระบบการศึกษาต่างๆ

2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภทในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย และคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็กและมนุษยชน การสร้างศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การปกป้อง คุ้มครองเด็กให้รอดพ้นจากการแสวงหาผลประโยชน์ การใช้ความรุนแรง ตลอดจนการล่วงละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และทางเพศ

3) ส่งเสริม สนับสนุนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาในเชิงรุกเพื่อให้เข้าถึงเด็กด้อยโอกาส โดยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ และให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน

4) สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีและการศึกษาทางไกล เพื่อให้ผู้เรียนในพื้นที่กันดารและห่างไกลได้มีโอกาสได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารสารสนเทศเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งให้มีการสำรวจรวบรวมข้อมูล จำนวน/ประเภท/ความต้องการของเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งการแนะนำการศึกษาและอาชีพ โดยผ่านสื่อต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดให้มีศูนย์ Hotline ด้านการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

6) ติดตามเด็กด้อยโอกาสเป็นรายบุคคลให้เข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา ทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่ายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเน้นการแก้ปัญหาเชิงรุกในระดับบุคคล ในมิติของการศึกษาเป็นหลัก ในรูปแบบของการให้ทุนการศึกษาหรือทุนสนับสนุนโครงการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสต่าง ๆ แบบให้เปล่าแก่กลุ่มเด็กด้อยโอกาส เพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อหรือการเรียนรู้ และการมีงานทำที่มั่นคง ซึ่งปัจจุบันครอบคลุมกลุ่มเด็กด้อยโอกาสเพียง 4 กลุ่มเท่านั้น อาจจะได้ขยายให้ครอบคลุมต่อไปในอนาคต และการแก้ปัญหาโดยการให้ทุนการศึกษาโดยตรงต่อตัวบุคคลนั้น อาจจะได้ยังไม่ได้ประกันถึงการเข้าถึงอาชีพที่มั่นคง ยุทธศาสตร์นี้จึงควรจะดำเนินงานเชิงระบบ อีกส่วนหนึ่งไปควบคู่ไปด้วย คือการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาตามแบบแผนทั่วไปดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้มั่นใจได้ว่าเด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ได้เข้าถึงบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมอย่างแท้จริง อันจะส่งผลต่อการเข้าถึงอาชีพที่มีรายได้มั่นคง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 6.2 ผลการประเมินกลไกของยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

6.2.1 ผลการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ในการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในระยะแรก รัฐบาลได้ให้เด็กและเยาวชนเขียนเรียงความ เพื่อให้ทราบสภาวะความยากจนในมุมมองของเด็ก ได้จัดทำฐานข้อมูลเด็กยากจนที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 922 บาทต่อคนต่อเดือน มีแนวทางการดำเนินงานเน้นการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพ และการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไข พิ้นฟู และพัฒนาตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับอย่างเหมาะสมตามมาตรฐานทางสังคม กฎหมาย การแพทย์ สาธารณสุข การศึกษา รายได้ ที่อยู่อาศัย และนันทนาการ โดยนำผลจากการเขียนเรียงความมา กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และแบ่งตามลักษณะความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การสนับสนุนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ประสบปัญหาความรุนแรง ซ้ำซ้อน ต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน มีจำนวน 25,367 ราย

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ครอบครัวยากจน มีปัญหาทางสังคมสูง แต่สามารถพึ่งตนเองได้ระดับหนึ่ง มีจำนวน 53,666 ราย

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ครอบครัวยากจน แต่ยังคงมีฐานความพร้อมในการสนับสนุน และไม่เผชิญปัญหาความรุนแรงเท่ากับ 2 กลุ่มแรก มีจำนวน 324,818 ราย

ในขั้นต้นคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ ได้อนุมัติโครงการจำนวน 106 โครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กพิการ เด็กเร่ร่อน และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ขององค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์และหน่วยงานรัฐ ระยะที่ 2 อนุมัติโครงการขนาดเล็กที่มีวงเงินไม่เกิน 2 ล้านบาท ที่ผ่านการกลั่นกรองของคณะอนุกรรมการฯ แล้ว มีจำนวน 292 โครงการ วงเงิน 70.63 ล้านบาท โครงการขนาดกลางที่มีวงเงินตั้งแต่ 2 – 50 ล้านบาทที่ผ่านการกลั่นกรองของคณะอนุกรรมการฯ มีจำนวน 25 โครงการ ในวงเงินสนับสนุน 125.30 ล้านบาท และในการสรุปครั้งหลังสุด (30 ก.ย.48) โครงการ/ กิจกรรม ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการฯ เด็กเร่ร่อน และเด็กพิการ และคณะอนุกรรมการฯ เด็กติดเชื้และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้อนุมัติโครงการจากทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น 265 โครงการ คิดเป็นงบประมาณทั้งสิ้น 219,937,120 บาท

ต่อมาได้มีการดำเนินการโครงการ 1 อำเภอ 1 ทู่น รวม 921 ทู่น โดยกำหนดหลักเกณฑ์คัดเลือกเด็กที่รายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 100,000 บาทต่อปีเป็นลำดับแรก หากมีจำนวนเด็กที่ขอรับทุนไม่เพียงพอ ให้พิจารณาคัดเลือกเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่า 100,000 บาทเล็กน้อยและมีลูกหลายคน ได้ดำเนินการโครงการทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ กลุ่มเป้าหมายบุตรของผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ ได้แก่ อาสาสมัครของหน่วยงานราชการในระดับหมู่บ้าน (เช่น อสม. ผสส. เป็นต้น) คนขับรถรับจ้างสาธารณะ ช่างราชการและลูกจ้างผู้มีรายได้น้อย ทหาร ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 200,000 ทู่น ซึ่งโครงการนี้มีปัญหาในเรื่องของช่วงเวลาในระบบการจ่ายเงินให้กับเด็กที่ได้รับทุน และการติดตามประเมินผลได้ให้องค์กรภายนอกทำการประเมินผลโครงการ และได้ดำเนินโครงการจ้างงานพิเศษนอกเวลาเรียน สำหรับเด็กยากจน เด็กกำพร้า เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิการ โดยเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ และกระทรวงแรงงาน เป็นโครงการที่อยู่ในช่วงดำเนินการ รวมทั้งมีการดำเนินงานโครงการทุนสนับสนุนการศึกษาแก่ลูกผู้มีรายได้น้อย ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในจำนวนทุนที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รับผิดชอบจำนวน 123,440 ทู่น เป็นเงินทั้งสิ้น 1,063,560,000 ล้านบาท

คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ มีหลักการใช้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส คือ ต้องไม่ซ้ำซ้อนกับงบประมาณปกติที่หน่วยงานมีแผนงานอยู่ไม่ใช่ลักษณะการสงเคราะห์ เน้นเรื่องเสริมการศึกษา ฝึกอาชีพและสร้างศักยภาพพัฒนาฐานชีวิตและความจำเป็นพื้นฐานของเด็กที่รัฐไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้เพื่อให้ได้รับการศึกษาทั้งในและนอกระบบและสามารถพัฒนาและช่วยเหลือตัวเองได้ในระยะต่อไป

ด้านการบริหารจัดการโครงการได้จัดให้มีหน่วยบริหารแผนสำหรับแก้ปัญหาเด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาสขึ้นที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และที่กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานและติดตามความก้าวหน้าของโครงการ ที่ได้รับการสนับสนุน รวมทั้งกลั่นกรองโครงการเบื้องต้นก่อนเสนอคณะกรรมการและ คณะกรรมการพิจารณา ได้รับความเห็นชอบในหน่วยบริหารแผนของกระทรวงศึกษาธิการ และงบประมาณค่าใช้จ่าย จำนวน 10,892,800 บาท และหน่วยบริหารแผนของกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ งบประมาณ จำนวน 9,621,200 บาท มีการดำเนินการติดตาม ความก้าวหน้าการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาที่รับทุน 250,000 ทุน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุน ในช่วงแรกมีหลักเกณฑ์ที่ ไม่ชัดเจน และมีความล่าช้าในการอนุมัติโครงการ ซึ่งต่อมาได้มีการปรับเกณฑ์ในการพิจารณา โดยไม่สนับสนุนโครงการที่มีลักษณะต่อเนื่องและผูกพัน การดำเนินงานของคณะกรรมการฯ เน้น ความช่วยเหลือเด็กยากจนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาเป็นอันดับแรก และไม่ขยายขอบข่ายงาน ไปสู่เรื่องอื่นที่รวดเร็วเกินไป

คณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ ได้มีการวางกรอบยุทธศาสตร์และสร้างกลไกการทำงานด้านการติดตามประเมินผลงานโดยจ้างบริษัทที่เป็นกลางและเป็นบุคคลภายนอกมา ตรวจสอบ โครงการต่างๆ และสุ่มตัวอย่างบางโครงการมาเสนอให้คณะกรรมการทราบ ซึ่งในด้านการติดตามประเมินผลงานนั้นในระยะต่อมาไม่ได้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมตามแผนที่ตั้งไว้ มีการดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสแต่ยังไม่สมบูรณ์ และยังมี ประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร

ในการวิเคราะห์การดำเนินงานตามพันธกิจ ผู้วิจัยวิเคราะห์จำแนกตามคณะกรรมการทั้ง 3 ชุด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการแก้ไขปัญหาคณิต เร่ร้อนและเด็กพิการ เป็นคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ในช่วงแรกของการดำเนินงานในการพัฒนาวิทยาศาสตร์ฯ พร้อมกับคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการแก้ไข ปัญหา เด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ คณะอนุกรรมการฯ ได้ดำเนินการ พิจารณาความเหมาะสม และอนุมัติโครงการที่มีขนาดเล็ก (วงเงินต่ำกว่า 2,000,000 บาท) ซึ่งใน ช่วงแรกมีปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรม หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของ หน่วยงานหรือองค์กรที่ขอรับการสนับสนุนโครงการ ไม่มีหลักเกณฑ์กลางและหลักเกณฑ์ เฉพาะที่ชัดเจน หลักเกณฑ์ที่มีความเข้มงวดทำให้โครงการที่ได้รับการอนุมัติมีจำนวนน้อย เกิด ความล่าช้าในการอนุมัติโครงการ แต่ในระยะต่อมามีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ใหม่ จากการ พิจารณารายกิจกรรม เป็นการบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ และจัดสรรงบประมาณเป็นก้อน ซึ่ง

แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาให้ดียิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่มีความชัดเจนที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในพิจารณาโครงการขาดความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงานและไม่สามารถวัดผลสำเร็จของโครงการได้ ประกอบกับไม่มีการกำหนดสัดส่วนทุนของเด็กเร่ร่อนและเด็กพิการโดยเฉพาะ

คณะอนุกรรมการฯ ได้เสนอโครงการทั้งสิ้น 26 โครงการ จำนวนเงิน 8,486,760 บาท โดยจำแนกเป็นโครงการงบประมาณ วงเงินไม่เกิน 2 ล้านบาท 23 โครงการ วงเงิน 6,360,500 บาท และโครงการงบประมาณ วงเงินเกิน 2 ล้านบาท 3 โครงการ เป็นเงิน 2,126,260 บาท ได้แก่ โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแกนนำและเครือข่ายคนพิการ 4 อำเภอ ของมูลนิธิเพื่อพัฒนาคนพิการ วงเงิน 971,960 บาท โครงการส่งเสริมการฟื้นฟูและเสริมสร้างสุขภาพจิตคนพิการและครอบครัวโดยชุมชนของมูลนิธิเพื่อพัฒนาคนพิการ วงเงิน 715,180 บาท และโครงการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสลากกินแบ่งรัฐบาลของโรงเรียนสอนคนตาบอด พระมหาไถ่พิทยา วงเงิน 519,120 บาท จากรายงานการประชุมยังไม่มีการกำกับติดตามและการประเมินผลโครงการที่ชัดเจน

2. คณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ ซึ่งมี รศ. นพ. เกียรติ รัชชรั้งธรรม เป็นประธาน และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นฝ่ายเลขานุการ ทำหน้าที่พิจารณาความเหมาะสมของโครงการที่เสนอ ขอรับการอุดหนุน และประสานการจัดทำและติดตามโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กติดเชื้อ และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ซึ่งในช่วงแรกมีปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของหน่วยงานหรือองค์กรที่ขอรับการสนับสนุนโครงการ เกิดความล่าช้าในการอนุมัติโครงการ ในด้านหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุน ในช่วงแรกมีหลักเกณฑ์กลางและหลักเกณฑ์เฉพาะที่ไม่ชัดเจน แต่ในระยะต่อมามีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ใหม่ จากการพิจารณารายกิจกรรม เป็นการบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ และจัดสรรงบประมาณเป็นก้อน แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในพิจารณาโครงการ ไม่มีการกำหนดสัดส่วนทุนของเด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ จากรายงานการประชุมยังแสดงให้เห็นการติดตามโครงการและการประเมินผลโครงการไม่ชัดเจน

ในช่วงแรกของการดำเนินงานโครงการเกี่ยวกับเอดส์มีโครงการที่ได้รับอนุมัติจำนวนน้อย คณะอนุกรรมการฯ เด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ ได้เสนอโครงการทั้งสิ้น 9 โครงการ จำนวนเงิน 41,286,513 บาท โดยจำแนกเป็นโครงการงบประมาณ วงเงิน ไม่เกิน 2 ล้านบาท 8 โครงการ วงเงิน 826,390 บาท และโครงการงบประมาณวงเงินเกิน 2 ล้านบาท 1 โครงการ วงเงิน 40,460,123 บาท ได้แก่ โครงการสร้างฝันเด็ก ของมูลนิธิรัชชรั้งไทย

คณะอนุกรรมการฯ เด็กติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ ได้ร่วมมือกับคณะทำงานกระทรวงสาธารณสุข และองค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเอดส์ เพื่อจำแนกเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ มีการพิจารณาจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จำนวน 289,000 คน ในเรื่อง**การตรวจสอบความซ้ำซ้อนของโครงการ ซึ่งยังไม่มีระบบในการติดตามตรวจสอบที่เป็นรูปธรรม**

ในด้านการช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสมีผลเป็นรูปธรรม และมีระบบในการตรวจสอบอย่างชัดเจน โดยเฉพาะทุนเรียงความ และทุน 1 อำเภอ 1 ทุน โดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจัดจ้างสถาบันวิจัยประชากรและสังคมเป็นที่ปรึกษาดำเนินโครงการประเมินผลโครงการ โดยเฉพาะในประเด็นการประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อเสนอทางนโยบายสำหรับการประเมินโครงการในระยะต่อไป การประเมินผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส จัดจ้างให้คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการประเมินผลการดำเนินงาน

3. คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์งานและโครงการในพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งมีรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นาง จรวยพร ธรณินทร์) เป็นประธาน ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) และ รศ.นพ.เกียรติ รัชชังธรรม เป็นรองประธาน โดยมีหัวหน้ากลุ่มกิจการพิเศษ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์การพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับการแก้ปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสโดยภาพรวม เป็นคณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นเป็นลำดับที่ 3 ในการประชุมครั้งที่ 7/ 2547 (18 ส.ค.2547) เกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานต่างๆ และประชาชนยังไม่เข้าใจและมีข้อสงสัยเกี่ยวกับโครงการ โดยทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์การพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับการแก้ปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสโดยภาพรวม ซึ่งคณะอนุกรรมการได้นำเสนอแผน การดำเนินงานโดยการจัดหาบริษัทที่ปรึกษาและกำหนดออกรายการวิทยุทั้งหมดประมาณ 150 สถานี ออกสเปคที่วี 30 วินาที เป็นสารคดีชื่อ "सानฝันเด็กไทย" เริ่มออกอากาศตอนแรกวันอาทิตย์ที่ 8 ตุลาคม 2547 ทางช่อง 5 เวลา 19.55 น. ลงหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ทำ Bill Board ที่บริเวณทางด่วนดินแดง มักกะสัน ทำ Cut out แสดงไว้ที่หน้าศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด ได้รับงบประมาณในดำเนินการในระยะที่ 1 และ 2 เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 27,396,531 บาท (ยี่สิบเจ็ดล้านสามแสนเก้าหมื่นหกพันห้าร้อยสามสิบเอ็ดบาทถ้วน) ระยะที่ 3 และงบประมาณสำรองอีกจำนวน 4,612,917 บาท (สี่ล้านหกแสนหนึ่งหมื่นสองพันเก้าร้อยสิบเจ็ดบาทถ้วน) แต่การดำเนินการดังกล่าวภายหลังการประชุมครั้งที่ 8/ 2547 (23 ก.ย.47) ไม่ได้มีการกำกับติดตามและการประเมินผล

6.2.2 ผลการประเมินกลไกการดำเนินงานของยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส

จากผลการวิเคราะห์การดำเนินงานและกลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส พบค่อนข้างชัดเจนว่า คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการทั้ง 3 ชุด ยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส เน้นการดำเนินงานตามภารกิจที่ 1 เป็นหลัก ได้แก่ อุดหนุนการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในเชิงรุกแก่หน่วยงาน (ในองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรม/บุคคล) เน้นโครงการที่เข้าถึงตัวเด็กโดยตรง การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ การจัดการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย การบูรณาการระหว่างภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนอย่างครบวงจร รวมทั้งสามารถขยายผล มีโอกาสเชื่อมโยงกับงานปกติ และสามารถพัฒนาต่อเนื่องในระยะยาว อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการวัดผลอย่างชัดเจนใน 1 ปี ส่วนภารกิจที่ยังมิได้ดำเนินการอย่างชัดเจน ได้แก่ สนับสนุนให้เด็กกลุ่มเป้าหมายสามารถอยู่สังคมได้อย่างปกติสุข เข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาตามวัยได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยไม่ถูกรังเกียจกีดกัน การมีส่วนร่วม สร้างขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทั้งทางเศรษฐกิจของครอบครัวเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาลูกยากจนให้เป็นไปในทิศทางที่มีประสิทธิภาพในอนาคต เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการดำเนินงานช่วยเหลือพัฒนาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการแก้ปัญหา ส่งเสริมการรวมกลุ่มหรือการสร้างเครือข่ายการให้บริการปรึกษาแนะนำแหล่งให้ความช่วยเหลือ สร้างงานในลักษณะแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ในระดับท้องถิ่น

ส่วนคณะอนุกรรมการทั้ง 2 ชุด ได้แก่ คณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กพิการ และคณะอนุกรรมการประสานการจัดทำและติดตามโครงการแก้ไขปัญหาลูกติดเชื้และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ได้ ปฏิบัติภารกิจหลักในการพิจารณาความเหมาะสมของโครงการที่เสนอขอรับการอุดหนุน และประสานการจัดทำข้อเสนอโครงการเป็นหลัก ยังมีได้มีบทบาทในการติดตามโครงการที่ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนอย่างชัดเจนตามที่ระบุไว้ในอำนาจหน้าที่ ในทางปฏิบัติกลไกในการกำกับติดตามและประเมินการดำเนินงานโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน ไปอยู่ที่หน่วยบริหารแผนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริการโครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ

ระบบและกลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ฯ มีจุดแข็งที่สำคัญ คือ มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสอย่างชัดเจน

ตั้งแต่เริ่มแรกของการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล อีกทั้งกำหนดกรอบการทำงานของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมในระยะเริ่มแรก และมุ่งเน้นไปยังกลุ่มเป้าหมาย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม จุดอ่อนที่สำคัญคือยังขาดการทำงานในเชิงรุก และขาดระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติเกิดปัญหา เช่น การพิจารณาให้การอุดหนุนการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพเด็กยากจนและด้อยโอกาสแก่หน่วยงานในองค์กรทั้งรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรม/บุคคล เน้นโครงการที่เข้าถึงตัวเด็กโดยตรงจะสอดคล้องกับภารกิจหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่ทราบว่าจะเข้าไปสู่ระบบอย่างไร จะดำเนินการอย่างไรต่อไป และการบริหารจัดการควรเป็นอย่างไร ผลสุดท้ายทุกคนต้องยึดหลักอะไร ซึ่งปัจจุบันยังตอบคำถามเหล่านี้ไม่ได้ โดยในปัจจุบันพบว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กับกระทรวงศึกษาธิการ ยึดหลักไม่เหมือนกัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวเกิดจากจุดอ่อนของกลไกนโยบายเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้กลไกการตัดสินใจประสบปัญหาเป็นลูกโซ่ตามไปด้วยเช่นกัน โดยบางโครงการที่ทำการอุดหนุนเป็นลักษณะโครงการที่เป็นงานเสริมจากหน่วยงาน หรือเป็นโครงการที่แยกย่อยเป็นหลาย ๆ โครงการในหนึ่งหน่วยงาน ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นไปที่เด็กอย่างแท้จริง อีกทั้งไม่ได้มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมใหม่ แต่เป็นลักษณะโครงการที่เน้นหนักไปทางการฝึกอบรมในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและตัวหน่วยงาน ซึ่งเกิดประโยชน์เฉพาะวิทยากรบางกลุ่มเท่านั้น

ในส่วนคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์งานและโครงการในการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาคะเผลกยวณและเด็กด้อยโอกาส ได้ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์การพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาคะเผลกยวณและเด็กด้อยโอกาสในภาพรวมเป็นหลัก ซึ่งพบว่าได้ผลในทางปฏิบัติยังไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย เห็นได้จากข้อมูลภาคสนามจากเด็กที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.41) ทราบข้อมูลเรื่องทุนการศึกษาจากอาจารย์ ซึ่งอาจารย์ก็ทราบจากหนังสือราชการที่มาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ส่วนผู้รับผิดชอบโครงการแก้ปัญหาคะเผลกยวณและเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่ทราบเรื่องการให้ทุนสนับสนุนโครงการจากเครือข่ายหรือหนังสือต้นสังกัด คือ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลัก และเมื่อวิเคราะห์การดำเนินงาน งานหน่วยบริหารแผน และศูนย์บริหารโครงการแก้ไขปัญหาคะเผลกยวณและเด็กด้อยโอกาส มีปัญหาหลักร่วมกันประการหนึ่งคือ การประชาสัมพันธ์ที่ขาดประสิทธิภาพ ตั้งแต่จุดของการประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครทุนสนับสนุนการศึกษาและทุนสนับสนุนโครงการ จนถึงการประชาสัมพันธ์ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพิจารณาจัดสรรทุนทุกประเภท ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการทำงานเป็นอย่างมาก ซึ่งแม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่ของ

คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์งานและโครงการในการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสโดยตรง แต่สะท้อนให้เห็นว่าการจัดโครงสร้างอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ต่างหากแยกส่วนจากการดำเนินงานจริงในการจัดสรรทุนการศึกษาและทุนสนับสนุนโครงการ อาจจะไม่ใช้โครงสร้างที่เหมาะสม ทางออกควรจะเป็นการบูรณาการการประชาสัมพันธ์ไปควบคู่กับการดำเนินงานจัดสรรทุนการศึกษาและทุนสนับสนุนโครงการ ซึ่งจะได้ประโยชน์คุ้มค่า

จากผลการศึกษาภาคสนามโดยการสนทนากลุ่มคณะกรรมาธิการพัฒนายุทธศาสตร์ และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในเชิงลึก ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ปัญหาหลักของกลไกในยุทธศาสตร์ทั้งในส่วนคณะกรรมาธิการพัฒนายุทธศาสตร์และคณะอนุกรรมการ เป็นปัญหาของโครงสร้างของคณะทำงานที่มีได้มีผู้รับผิดชอบหลักเต็มเวลาโดยตรง การดำเนินงานในรูปแบบกรรมาธิการจะมีประสิทธิภาพไม่สูง เนื่องจากกรรมาธิการและอนุกรรมาธิการมีภารกิจหลักมากอยู่แล้ว การดำเนินงานจึงมีลักษณะเชิงรับตามสถานการณ์มากกว่า ขาดการกำกับติดตามงานลงรายละเอียดอย่างต่อเนื่องลึกซึ้ง ตั้งแต่คณะกรรมาธิการพัฒนายุทธศาสตร์จนถึงหน่วยปฏิบัติ คือหน่วยบริหารแผน และศูนย์บริหารโครงการ จนในที่สุดทำให้เกิดปัญหาที่เป็นรูปธรรมของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ตามที่ได้รายงานไว้ในส่วนของผลการประเมินการจัดสรรทุนการศึกษาและผลการประเมินการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการช่วยเหลือลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ในหน่วยปฏิบัติ ได้แก่ หน่วยบริหารแผน และศูนย์บริหารโครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งเป็นคณะทำงานเต็มเวลา (Full Time Staff) พบว่าได้ปฏิบัติภารกิจหลักเต็มที่ประการเดียว ได้แก่ การจัดสรรทุนการศึกษาและทุนอุดหนุนการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสแก่หน่วยงาน ซึ่งต้องใช้เวลายกย่องทั้งหมดเพื่อดำเนินการเรื่องการจัดสรรทุนเพียงเรื่องเดียว ภายใต้โครงสร้างและคณะทำงานที่เสมือนมีความอิสระ คล่องตัว และบริหารงานแบบมิใช่ราชการ แต่ในทางปฏิบัติยังมิได้สะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบฐานข้อมูล ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่ยังไม่มีความเพียงพอ ส่งผลกระทบตั้งแต่การจัดสรรทุน การโอนเงิน ตลอดจนการติดตามประเมินผล คณะทำงานในหน่วยงานทั้งสองปฏิบัติงานเต็มที่ แต่ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้ใช้เวลาและประสบปัญหาอุปสรรคมาก ดังที่สะท้อนผลการประเมินในบทก่อนหน้า

ตอนที่ 6.3 ผลการประเมินการดำเนินงานการจัดสรรทุนการศึกษา

ในการประเมินการดำเนินงานการจัดสรรทุนการศึกษารูปแบบต่าง ๆ คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ได้มอบหมายให้หน่วยงานภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการประเมิน โดยประกอบด้วยโครงการ ดังต่อไปนี้ 1) โครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล ประเมินโดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2) โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนประเมินโดยมหาวิทยาลัยมหิดล และ 3) การดำเนินการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสจากรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ที่ดำเนินการประเมินโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก่อนที่จะกล่าวถึงผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสจากรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ที่ดำเนินการประเมินโดยคณะผู้วิจัยในครั้งนี้ จะขอกล่าวถึงรายละเอียดของผลการติดตามประเมินผลโครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและ เยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล ที่ดำเนินการประเมินโดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผลการติดตามประเมินผลโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน ที่ดำเนินการประเมินโดยมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้ประกอบการประเมินการดำเนินการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสจากรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 ผลการติดตามประเมินผลโครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นหน่วยงานภายนอกที่ได้ดำเนินการประเมินโครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและ เยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล โดยสามารถสรุปผลการประเมินที่ได้ในประเด็นของสภาพของนักเรียนทุน การประเมินผลกระบวนการคัดเลือกเด็กเข้ารับทุน ผลจากการได้รับทุนของนักเรียน และข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมิน ดังต่อไปนี้

1) สภาพของนักเรียนทุนโครงการทุนเรียงความ

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนมีจำนวน 4,019 ราย โดยสุ่มจากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กำลังศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างทั่วไป และเป็นเกษตรกร มีรายได้น้อย ตั้งแต่รายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท – 9,000 บาทต่อเดือน แต่มีบางส่วนที่มีรายได้มากกว่า 9,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 1.8) ซึ่งรวมรายได้ครอบครัวต่อปีจะมากกว่า 100,000 บาท ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกเด็ก แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนผู้ได้รับทุนบางส่วนที่อยู่ในภาวะที่ช่วยเหลือตนเองได้พอสมควรและมีรายได้เกินเกณฑ์การคัดเลือก ครอบครัวของผู้รับทุน ส่วนใหญ่

ยังคงมีภาระหนี้สินอยู่ระหว่าง 10,001-50,000 บาท เด็กส่วนใหญ่มีปัญหาความยากจนควบคู่กับปัญหาสังคม คือ ปัญหาพ่อแม่หย่าร้าง แยกกันอยู่ พ่อแม่หายสาบสูญ เสียชีวิต ต้องโทษจำคุก ผู้ปกครองติดเหล้า สารเสพติด เล่นการพนัน การดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยตัวเองไม่ได้ การอยู่คนเดียวตามลำพัง ต้องหาเลี้ยงครอบครัว มีสมาชิกในครอบครัวติดเชื้อเอชไอวี/ป่วยด้วยโรคเอดส์ และการดูแลพ่อแม่หรือผู้ปกครองพิการ/ป่วยเรื้อรัง เด็กและเยาวชนผู้รับทุนการศึกษาส่วนใหญ่ได้เงินไปโรงเรียนจากครอบครัว 1-10 บาท (ร้อยละ 49.3) และ 11-20 บาท (ร้อยละ 30.8) ซึ่งนับเป็นจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับภาวะเศรษฐกิจหรือค่าครองชีพในปัจจุบัน ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาส่วนใหญ่คือ พ่อและ/หรือแม่ รองลงมาได้แก่ ญาติ ทุนจากโรงเรียน และมีเด็กและเยาวชนผู้รับทุนจำนวนหนึ่ง ที่ต้องทำงานหาเงินเอง และงานที่เด็กและเยาวชนผู้รับทุนทำมากที่สุดคือ รับจ้างขายของ รองลงมาได้แก่ รับจ้างทำงานบ้าน รับจ้างทำนาทำไร่ และทำงานร้านอาหาร มีข้อน่าสังเกตว่า เด็กและเยาวชนผู้รับทุนจำนวนหนึ่ง ยังคงทำงาน/อาชีพที่มีความเสี่ยงหรือไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพและความปลอดภัย เช่น รับจ้างเป็นหางเครื่องตามวงดนตรี และทำงานปั้มน้ำมัน รายได้ที่เด็กและเยาวชนผู้รับทุนได้รับ ค่อนข้างน้อย กล่าวคือ ส่วนมากมีรายได้ 50-100 บาทต่อวัน รองลงมาได้ 20-50 บาท ต่อวัน ขึ้นกับลักษณะงานและความพอใจของผู้จ้าง

ทั้งนี้ยังมีเด็กบางส่วนที่เข้าไม่ถึงโครงการนี้ โดยเฉพาะเด็กกลุ่มชายขอบที่ยากลำบากที่สุด เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กในพื้นที่ห่างไกล ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง หรือกลุ่มเด็กที่เขียนหนังสือไม่เป็นและไม่มีใครช่วยสื่อสารให้ ทำให้เด็กยากจนและประสบปัญหาทางสังคมจำนวนมากหลุดจากทุนเรียงความทั้งที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

2) การประเมินผลกระบวนการคัดเลือกเด็กเข้ารับทุน

กระทรวงศึกษาธิการมีการประกาศเชิญชวนเด็กและเยาวชนทั่วประเทศเขียนเรียงความ ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ถึง วันที่ 3 ตุลาคม 2546 มีเด็กผู้ส่งเรียงความทั้งสิ้น 423,443 ฉบับ จำแนกเป็นระดับอนุบาล 1,319 ฉบับ ระดับประถมศึกษา 229,957 ฉบับ ระดับมัธยมศึกษา 162,359 ฉบับ ระดับอาชีวศึกษา 18,034 ฉบับ ระดับอุดมศึกษา 11,485 ฉบับ และหลักสูตรวิชาชีพ 289 ฉบับ โดยให้ผู้ขอรับทุนการศึกษาเขียนเรียงความเล่าเรื่องจริงเกี่ยวกับชีวิตที่แสดงถึงสภาวะปัญหาความยากจนและความยากลำบากของครอบครัวตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่มีทั้งในอดีตและปัจจุบัน ความคาดหวังในการศึกษาหรือแนวทางประกอบอาชีพในอนาคต เขียนเรียงความด้วยลายมือบรรจงหรือพิมพ์ดีด ผู้ขอรับทุนที่ไม่สามารถเขียนหนังสือได้ให้ผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบดูแลเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้เขียน ในการตัดสินจะพิจารณาเนื้อหามากกว่าความสามารถในการเขียน เรียงความที่ส่งเข้ามารับการพิจารณาจะต้องระบุชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด ระดับชั้นเรียน ชื่อสถานศึกษาและหมายเลขประจำตัวประชาชนของผู้รับทุนที่หัวหน้ากระดานเรียงความ และผ่านการรับรองจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชนพิจารณาก่อนเป็นเบื้องต้นว่า

สมควรได้รับทุนจริง การจัดทำเกณฑ์ในการพิจารณาเรียงความและแบ่งกลุ่มเด็กได้รับทุน ได้ใช้ตัวชี้วัดทางสังคมประกอบด้วยตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจครัวเรือน (รายได้ครอบครัวปีละไม่เกิน 100,000 บาท) แบ่งกลุ่มเด็กแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มเด็กที่ประสบปัญหาความรุนแรง ซ้ำซ้อน ต้องได้รับความช่วยเหลือ โดยเร่งด่วน กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ครอบครัวยากจน มีปัญหาทางสังคมสูง แต่มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มที่ครอบครัวยากจน แต่ยังคงมีฐานความพร้อมในการสนับสนุนและไม่เผชิญปัญหาความรุนแรงเท่า 2 กลุ่มแรก (กลุ่มนี้ได้รับคำตอบแทนการเขียนเรียงความเพียงครั้งเดียว รายละเอียด 500 บาท)

กระบวนการคัดเลือกดังกล่าวเป็นการให้เด็กและเยาวชนนำเสนอปัญหาของตนเอง และผ่านการรับรองจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือผู้นำชุมชนก่อน ไม่มีการคัดกรองว่าเด็กที่ขอรับทุนมีปัญหาความยากจนตามสภาพจริงหรือไม่ รวมทั้งไม่มีหน่วยงานหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ กลั่นกรองข้อเท็จจริงร่วมกัน การใช้เรียงความเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ยากจนอาจไม่สะท้อนข้อเท็จจริงได้ทั้งหมด เพราะเด็กจำนวนหนึ่งที่มีฐานะ กลับเป็นผู้สื่อสารที่ดีกว่าเด็กที่ยากจนจริง ๆ หรือเด็กบางรายที่ประสบปัญหาทางสังคมที่วิกฤต เช่น ติดเชื้อเอชไอวี เด็กตั้งครภันอกสมรส เด็กบางรายที่ครอบครัวเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เด็กกลุ่มนี้ส่วนมากมีความต้องการความช่วยเหลือและการดูแลในลักษณะพิเศษ ไม่สามารถที่จะสื่อสารความจริงที่ละเอียดอ่อนเหล่านี้ได้

3) ผลจากการได้รับทุนของนักเรียน

ผู้รับทุนส่วนมากพบว่าทุนการศึกษาทำให้ครอบครัวมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาน้อยลง มีความมั่นใจในการส่งเสริมการศึกษาของเด็กนักเรียนมากขึ้นและความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น เด็กผู้รับทุนมีค่าใช้จ่ายในการเรียนเพียงพอ มองตนเองว่ามีคุณค่า รู้สึกว่าชีวิตมีความหวังและมีความมั่นใจในอนาคตมากขึ้น ครู อาจารย์ ครอบครัวและญาติพี่น้องระบุว่า เด็กมีความสุข มีความมั่นใจในอนาคต มีสุขภาพจิตดีขึ้น เห็นโอกาส เห็นอนาคตของตนเอง มั่นใจว่าจะได้เรียนต่อแม้ว่าตนเองจะเป็นเด็กกำพร้าอยู่กับตายายก็ยังได้มีโอกาสเรียนต่อ และไม่ต้องกังวลว่า จะต้องออกจากกลางคัน เด็กจำนวนมากที่เคยทำงานที่มีความเสี่ยง ไม่ค่อยปลอดภัย เช่น พนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร คาราโอเกะ ลดความเสี่ยงลง มีโอกาสเลือกงานที่ผลตอบแทนอาจจะน้อยกว่า แต่งานมีความปลอดภัยมากกว่า ผู้ปกครองจำนวนมากรู้สึกสบายใจมากขึ้น ผลทางอ้อม คือพ่อแม่ผู้ปกครอง และครูเอาใจใส่เด็กมากกว่าเดิม ผู้ใหญ่เตือนเด็กให้ตั้งใจเรียนเพื่อจะได้รับทุนอีก ด้านผลการเรียน เด็กส่วนมากที่รับทุน มีระดับผลการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม เด็กร้อยละ 81.9 (3,291 คน) มีผลการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 16.3 (654 คน) บอกว่าผลการเรียนยังเท่าเดิม

การเขียนเรียงความมีส่วนให้ครูเข้าใจถึงปัญหาครอบครัว ปัญหาส่วนตัวของเด็กนอกเหนือจากปัญหาการเรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีของครูอาจารย์จำนวนมาก

ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวในการติดตาม ฝ้าระวังปัญหาเด็กมากขึ้น เกิดระบบเครือข่ายการประสานงานระหว่างโรงเรียนในเขตพื้นที่เดียวกัน ชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นเกิดความตื่นตัวในการให้ความสนใจดูแลเด็กที่ลำบากและขาดโอกาสมากขึ้น ชุมชนเริ่มมีความร่วมมือกับทางโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กในความปลอดภัยของชุมชน ขณะเดียวกันก็พยายามทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมเป็นธรรมเนียมในการให้ทุนแก่เด็ก

4) ข้อเสนอแนะ

การแก้ปัญหาด็กยากจนควรมีการสร้างกำลังพันธมิตร หาแนวทางช่วยเหลือและแก้ปัญหาคความยากจนของเด็กในมิติอื่นๆ ด้วย จากผลการศึกษาพบว่าครูอาจารย์มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตทางสังคมของเด็ก ดังนั้น ในระดับนโยบายควรมีการพัฒนาครู เพื่อให้เกิดความพร้อมในการทำงานเชิงลึกกับเด็กได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการพิจารณาบุคลากรสายงานด้านสังคม เช่น นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาในโรงเรียน เพื่อเข้าไปดำเนินการด้านระบบข้อมูลทางสังคม ระบบสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนที่มีต่อเด็กมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทุนควรจะได้รับ การพิจารณาต่อยอดในรูปแบบที่ยั่งยืน ทั้งในด้านความต่อเนื่องของเงินทุน การสืบเนื่องของเงื่อนไขเวลาที่ทำให้เด็กได้จบการศึกษาในระดับที่มีความสามารถไปถึง และการพัฒนาระบบดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจในการจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีการสื่อสาร การกำกับติดตามผลในระยะต่อ ๆ ไป ในอนาคต

การพัฒนาระบบดำเนินการของทุนเรียงความ ควรนำไปสู่การต่อยอดการพัฒนาไกล หลักเกณฑ์ ระเบียบ ระวังกระทรวงฯ ส่วนกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่จะประสานให้ระบบงาน ระบบข้อมูล มีความครอบคลุม คล่องตัว ชัดเจน และสามารถตอบคำถามข้อข้องใจของผู้รับทุนได้อย่างทันการและได้ข้อมูลที่ต้องการ เป็นจริง หากนโยบายโครงการทุนการศึกษาจะดำรงอยู่ ก็ควรได้รับการพัฒนาต่อยอดหรือยกระดับการจัดการทุนการศึกษาให้ถึงตัวเด็กโดยผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถานศึกษาร่วมมือกันในระบบที่สอดคล้องกับชุมชนพื้นที่มากขึ้น เด็ก เยาวชนที่อยู่ในกลุ่มที่ยากลำบากมากที่สุด ควรได้รับการทบทวน เยี่ยมเยียนและเสนอชื่อเข้ามาเพื่อรับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมโดยเร่งด่วน กรณีที่รัฐบาลจะมีนโยบายคงการให้ทุนต่อเนื่องขึ้นไป ควรจะให้สถานศึกษามีส่วนในการประเมินนักเรียนรายบุคคล โดยปรับเกณฑ์การพิจารณาหลาย ๆ ด้าน เพื่อกลั่นกรองนักเรียนที่มีความจำเป็นจริง ให้ครอบคลุมทั่วถึง ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาในระดับที่เหมาะสม

ควรมีการจัดระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กกลุ่มพิเศษที่มีปัญหา ลักษณะเฉพาะ เช่น เด็กพิการ ปัญญาอ่อน เด็กติดเชื้อเอชไอวี ฯลฯ เพื่อจัดระบบช่วยเหลืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทุนการศึกษา และจัดระบบติดตามประเมินผลให้สม่ำเสมอมากขึ้น และควรมีการ

พัฒนาฐานข้อมูลเด็กให้ครอบคลุมทั้งในด้านความประพฤติ การศึกษา ครอบครัว ปัญหาทางสังคมและศักยภาพในตน รวมทั้งยกระดับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบเฝ้าระวัง การสร้างสัญญาณเตือนภัยในสถานศึกษา และพัฒนาไปสู่ระบบคุ้มครองเด็กในอนาคต

สถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ควรมีการสร้างและพัฒนาระบบส่งต่อ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือในระดับซับซ้อนขึ้นนอกหน่วยงาน การทำงานกับครอบครัว ผู้ปกครองของเด็ก ควรมีการเปลี่ยนแปลงและปรับรูปแบบใหม่ ๆ ให้ทันสมัย สอดคล้องมากขึ้น และควรมีการระดมทุนเพิ่มเติมเองในบางวาระ ในรูปแบบของงานเสริมความรู้ เสริมความสามารถของเด็กในลักษณะพหุปัญญา เพื่อเป็นการให้ความรู้ต่อสาธารณะ การจัดสรรทุนในการคุ้มครอง เด็กเชิงระบบ จัดกิจกรรมนำร่องสร้างและพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในโรงเรียน ในรูปแบบที่หลากหลายตามบริบทพื้นที่และความพร้อมของตน ขณะเดียวกันเลือกรูปแบบที่ดีที่สุด น่าสนใจ (ในลักษณะที่เป็น Best Practice) มาเป็นบทเรียนเพื่อศึกษา ต่อยอดและพัฒนาต่อไป และควรให้ทางโรงเรียนและสถานศึกษาส่งผลการดำเนินงาน (Output) หรือบทเรียน (Lesson Learned) ที่แต่ละแห่งได้รับจากโครงการนี้ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลในเชิงฐานคิด กระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ ในฐานะการประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม และนำไปสู่การพัฒนาโครงการปกป้องคุ้มครองเด็กในลักษณะต่อยอดที่ยั่งยืนต่อไป

6.3.2 ผลการติดตามประเมินผลโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน

มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นหน่วยงานภายนอก ที่ได้ดำเนินการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน โดยสามารถสรุปผลการประเมินที่ได้ในประเด็นของสภาพของนักเรียนทุน การประเมินผลกระบวนการคัดเลือกเด็กเข้ารับทุน ผลจากการได้รับทุนของนักเรียน และข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการประเมิน ดังต่อไปนี้

1) สภาพของนักเรียนทุนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน

กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ได้ทำการคัดเลือกเด็กนักเรียนผู้รับทุนจากผู้สมัครทั้งหมด 5,298 คน ปรากฏว่ามีเด็กนักเรียนผู้ได้รับทุนทั้งสิ้น 921 คน จากจำนวน 926 อำเภอ และกิ่งอำเภอทั่วประเทศ ขาดไป 5 อำเภอ เหตุผลที่มีเด็กนักเรียนรับทุนไม่ครบทั่วทุกอำเภอ เนื่องจากไม่มีเด็กนักเรียนสมัครรับทุน 2 อำเภอ คือ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน และไม่มีนักเรียนที่มีคุณสมบัติเพียงพอ อีก 3 อำเภอ มีนักเรียนทุนที่เลือกศึกษาต่อในต่างประเทศ จำนวน 739 คน กระจายไปใน 16 ประเทศ ส่วนนักเรียนทุนที่เลือกศึกษาต่อในประเทศ จำนวน 182 คน ซึ่งในปัจจุบัน มีนักเรียนทุนเพิ่มขึ้นรวมทั้งสิ้น 191 คน เนื่องจากมีนักเรียนทุนจากต่างประเทศย้ายกลับมาเรียนในประเทศไทย จำนวน 9 คน กระจายไปศึกษาตามแหล่งและสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศ

ลักษณะทั่วไปของครอบครัวนักเรียนกลุ่มนี้โดยทั่วไป บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคืออาชีพรับจ้างและเกษตรกรรม ในด้านประวัติการศึกษา นักเรียนที่ได้รับทุนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในสาขาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

2) การประเมินผลกระบวนการคัดเลือกเด็กเข้ารับทุน

เนื่องจากการดำเนินโครงการนี้มีข้อจำกัดด้านเวลาเพื่อให้ทุนการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2546 โครงการนี้จึงเป็นโครงการที่เร่งด่วน ทำให้หลายหน่วยที่เกี่ยวข้อง มีข้อจำกัดในด้านการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกนักเรียนทุน การเตรียมความพร้อมของนักเรียนทุน การดูแลนักเรียนทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมไปถึงการจัดสรรงบประมาณและจำนวนบุคลากรที่เหมาะสมเพื่อรองรับการบริหารโครงการ จากการประเมินผลโครงการ พบปัญหาและประเด็นเพื่อพิจารณาในการดำเนินโครงการและประเด็นเพื่อพิจารณาในการดำเนินโครงการในระยะยาวต่อไป ได้แก่

2.1 กระบวนการรับสมัคร เงื่อนไขและเกณฑ์ในการรับสมัคร ซึ่งโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน รุ่นที่ 1 ระบุหลักๆ ไว้ 2 ประการ คือ เกณฑ์รายได้ครอบครัว ต้องไม่เกิน 100,000 บาท ต่อปี และเกณฑ์ผลการเรียนต้องได้เกรดเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่า 3.00 และผลสรุปจากข้อมูลเชิงปริมาณแสดงเกณฑ์รายได้ครอบครัวของนักเรียนหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนที่ตอบแบบสอบถามประมาณ 3 ใน 4 อยู่ภายใต้เกณฑ์ ส่วนเกณฑ์เกรดเฉลี่ยนั้น มีเพียง 3 ราย ที่ระบุว่าได้เกรดเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ คือมีเกรดเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ถึง 3.00 อย่างไรก็ตาม จากการติดตามประเมินผลโดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ สรุปได้ว่านักเรียนทั้งหมดที่ได้รับทุนนี้ประมาณร้อยละ 70 เป็นเด็กยากจนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และในกลุ่มนักเรียนยากจนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ นั้น เป็นนักเรียนที่ยากจนขั้นแค้นจริงๆ ประมาณร้อยละ 30 อีกทั้งจากข้อมูลสาขาที่นักเรียนจำนวนมากจบมาก่อนรับทุนหนึ่งทุนหนึ่งอำเภอ เห็นชัดถึงความได้เปรียบเสียเปรียบ เมื่อหลักเกณฑ์การรับทุนกำหนดให้ เด็กนักเรียนที่มีคุณสมบัติสามารถรับทุนนี้ได้ ต้องมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย 3.0 ขึ้นไป เป็นจำนวน 5 เทอมการศึกษา หรือต้องได้เกรดเฉลี่ยตั้งแต่ 3.0 ขึ้นไป ในภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 ของมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 4 รวมกับภาคการศึกษาแรกของมัธยมศึกษาปีที่ 6 และผลจากการจัดกลุ่มสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ระดับลึกชี้ว่า เรื่องเกรดเฉลี่ยนี้เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันพอสมควรในเกือบทุกประเภทและบุคคล ข้อถกเถียงดังกล่าว จำแนกได้เป็น 2 แนวคิด คือแนวคิดแรกระบุว่า มีความไม่เสมอภาคในกลุ่มเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสเมื่อใช้เกรดเฉลี่ยทั้ง 5 ภาคการศึกษามาเป็นหลักเกณฑ์ของการคัดเลือกเด็กนักเรียนหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน เนื่องจากทุนนี้เป็นโอกาสแก่เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส แต่เมื่อนำเกรดเฉลี่ยของผลการเรียนมาเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ทำให้เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสทั่วๆ ไป ซึ่งมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างปานกลางค่อนข้าง

มาทางระดับต่ำ และเด็กกลุ่มนี้มีจำนวนมากกว่าเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่มีผลการเรียนเป็นเกรดเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.0 ขึ้นไป จำนวน 5 ภาคการศึกษา

ส่วนแนวคิดที่ 2 ซึ่งว่า เกรดเฉลี่ยดังกล่าวที่ใช้เป็นเกณฑ์ของการคัดเลือกนักเรียนหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนเหมาะสมแล้ว เนื่องจากการเรียนในระดับปริญญาตรีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การไปเรียนต่างประเทศ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานการศึกษาค่อนข้างดี เพื่อใช้เป็นฐานในการต่อสู้กับความยากของการเรียนและมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่า

อย่างไรก็ตาม ผลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงว่า การกำหนดเกรดเฉลี่ยเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกให้ผลดีทางอ้อมแก่ระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ การกำหนดเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทำให้เกิดการตื่นตัวในกลุ่มนักเรียนและครูอาจารย์ ครูอาจารย์หลายๆ โรงเรียน ระบุว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขยันเรียนมากขึ้น มีการค้นคว้าหาความรู้กับสิ่งต่างๆ รอบตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ ที่มีได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ ทำให้ทั้งครูและนักเรียนเกิดความรู้รอบตัวเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า นักเรียนไม่ได้รับข้อมูลที่จำเป็นเพียงพอในการตัดสินใจในการเลือกประเทศและสาขาที่เรียนในการเลือกประเทศและสาขาวิชาในขั้นต้น เช่น การสมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยในประเทศนั้น และระดับภาษาที่ทางมหาวิทยาลัยต้องการ รวมถึงไม่มีการกำหนดโควตาของจำนวนนักเรียนในแต่ละประเทศและในสาขาวิชา

สำหรับการคัดเลือกนักเรียนทุนรุ่นแรกมีจุดอ่อนอยู่ที่ข้อสอบที่ใช้ในการสอบคัดเลือกและการสอบสัมภาษณ์ที่ไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการคัดเลือกนักเรียนในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีผู้สมัครเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการสอบคัดเลือกมีการสอบวัดความรู้ด้านภาษาอังกฤษและการสัมภาษณ์ ซึ่งการใช้ข้อสอบวัดความรู้ภาษาอังกฤษอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของทุน เนื่องจาก โครงการมีวัตถุประสงค์ต้องการสร้างความหลากหลายทางด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยต้องการให้เด็กนักเรียนศึกษาในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ จึงควรพิจารณาเกี่ยวกับภาษาหรือวิธีการที่ใช้ในการสอบวัดความรู้

2.2 กระบวนการเตรียมความพร้อม ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า นักเรียน

ส่วนใหญ่ ใช้ระยะเวลาประมาณ 30 วัน หรือ 1 เดือน ก่อนเดินทางไปศึกษาทั้งในและต่างประเทศ และระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมขึ้นอยู่กับประเทศที่นักเรียนต้องเดินทางไปศึกษา โดยพบว่า นักเรียนที่เลือกไปศึกษาต่อที่ประเทศเดนมาร์กได้เรียนภาษาไปก่อนทุกคน แต่ทั้งนี้เนื่องจากมีนักเรียนเลือกไปเรียนที่ประเทศดังกล่าวเป็นจำนวนน้อยจึงไม่ใช่ตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมด้านภาษาที่แท้จริงของนักเรียน แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศที่มีนักเรียนมากกว่า 50 คน

พบว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่มีการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปศึกษามากที่สุด ในขณะที่นักเรียนที่เลือกศึกษาในสาธารณรัฐอิตาลี มีสัดส่วนที่นักเรียนมีการเตรียมตัวทางด้านภาษาน้อยที่สุด รองลงมาคือ นักเรียนที่เลือกศึกษาในสหพันธรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ตามลำดับ และผลสรุปจากการสนทนาระดับลึกและสนทนากลุ่ม พบว่า ในบางภาษาที่ไม่เป็นที่นิยมมากนักในประเทศไทย เช่น ภาษาอิตาลี ภาษาดัตช์ ภาษาเดนมาร์ก และภาษารัสเซีย นักเรียนต้องประสบปัญหาในการหาสถานที่เรียนซึ่งจำเป็นที่จะต้องเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ ดังนั้น การเตรียมภาษา ก่อนเดินทางไปศึกษาต่อเป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบจะต้องพิจารณา

3) ผลจากการได้รับทุนของนักเรียนหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน

3.1 สถานภาพการศึกษาและความเป็นอยู่ของนักเรียนหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน

พบว่ามีนักเรียนที่ประสบความสำเร็จขั้นต้นอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือ ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายและการดูแลอย่างเต็มที่จากโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน ให้เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึง แนวโน้มในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในคณะและสาขาต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งนักเรียนที่เลือกศึกษาในประเทศจำนวน 190 รายกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีภาคการศึกษาที่ 1 ปีที่ 2 มีเพียง 1 รายที่ขอกลับจากประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากมีปัญหาสุขภาพจิต และปัจจุบัน ยังไม่พร้อมที่จะเข้ารับการศึกษานี้ เนื่องจากยังอยู่ระหว่างการดูแลของแพทย์ ส่วนสถานภาพของนักเรียนทุนต่างประเทศ จำนวน 730 ราย เข้ามหาวิทยาลัยและเตรียมเข้ามหาวิทยาลัยได้ 498 ราย ที่เหลือรอฟังผลการเข้ามหาวิทยาลัยและกำลังเรียนภาษา

3.2 สถานภาพความเป็นอยู่และการดูแลนักเรียนหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน

พบว่า นักเรียนที่เลือกศึกษาในประเทศมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากทางรัฐบาล ซึ่งนักเรียนทุนที่ศึกษาในกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล มีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างจำกัดมากกว่านักเรียนที่ศึกษาต่อในภูมิภาคอื่น เนื่องจากสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ได้จากโครงการฯ ส่วนนักเรียนทุนที่เลือกศึกษาต่างประเทศ มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากทางรัฐบาล แม้ว่ามีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศตามค่าครองชีพที่ต่างกัน

4) ข้อเสนอแนะ

4.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของทุนเพื่อตอบสนองนโยบายของ

รัฐบาล จากการวิเคราะห์ประเด็นทางวัตถุประสงค์ของทุน พบว่า ลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ของทุนในรุ่นแรกไม่มีความชัดเจน ซึ่งวัตถุประสงค์และลำดับความสำคัญที่ชัดเจนจะมีผลต่อการกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขในการรับสมัคร โดยวัตถุประสงค์อาจแบ่งได้เป็น 3 วัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

4.1.1 เพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนที่ด้อยโอกาส โดย ควรเน้นการให้ความสำคัญของการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครโดยใช้เงื่อนไขรายได้ของครอบครัวเป็นเกณฑ์ ไม่เพียงแต่นำรายได้หลักเป็นเกณฑ์เท่านั้น ในกรณีที่เด็กนักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ให้ใช้รายได้ของผู้ปกครองเพื่อการพิจารณาในการสมัครรับทุน โดยตรวจสอบไปกับสำเนาทะเบียนบ้าน และตรวจสอบโดยกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อป้องกันการทุจริต และเพื่อให้โอกาสแก่เด็กนักเรียนที่ยากจนจริงๆ เกรดเฉลี่ยของนักเรียนในภาคมัธยมศึกษาตอนปลายอาจไม่ใช่ประเด็นหลักดังเช่นเกณฑ์ทางด้านรายได้ แต่การคัดเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนดี มีจิตสำนึกที่ดีต่อทุน และมีไหวพริบในการเอาตัวรอดควรจะเป็นประเด็นที่ต้องคำนึงถึงเช่นเดียวกัน ซึ่งกระบวนการคัดเลือกอาจเน้นที่การคัดเลือกให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการมากกว่าเน้นความพร้อมของผู้รับทุน

4.1.2 เพื่อตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยคุณสมบัติของผู้สมัครควรเน้นที่ความพร้อมในการเรียน โดยเน้นกระบวนการคัดเลือกนักเรียนที่มีทักษะในการเรียนเป็นหลัก ถึงแม้จะไม่ได้มาจากครอบครัวที่ยากจนนัก ในการวางนโยบายการใช้ประโยชน์ของนักเรียนทุนจะต้องประมาณการกำลังคน สาขาวิชา และจำนวนที่ต้องการให้ถูกต้อง ทั้งนี้ต้องประสานงานจากหลายหน่วยงานในการวางแผนกำลังคนดังกล่าว ซึ่งอาจมีความซับซ้อนยุ่งยากมาก

4.1.3 เพื่อให้มีความหลากหลายในการเรียนรู้จากประเทศต่างๆ อาจถูกจัดให้เป็นวัตถุประสงค์รองจากวัตถุประสงค์แรก โดยควรมีการกำหนดนิยามของ "ความหลากหลาย" โดยระบุว่า ต้องการความหลากหลายในด้านใดบ้าง และ ประเทศต้องการความหลากหลายเพื่ออะไร ซึ่งคุณสมบัติของผู้สมัครอาจเน้นที่ความพร้อมในการเรียน โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีความชำนาญและเหมาะต่อการเรียนในสาขานั้นๆ จริง และควรจะมีการแนะนำนักเรียนให้ถูกต้องก่อนเลือกสาขาที่ต้องการศึกษา หรือถ้ากำหนดความหลากหลายที่ความสามารถทางวิชาการ อาจส่งนักเรียนไปเรียนในประเทศที่มีความชำนาญในสาขาที่ไทยมีความต้องการ เป็นต้น

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในกระบวนการคัดเลือกผู้รับทุน โดยผู้รับผิดชอบในส่วนนี้ควรประกอบไปด้วย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงาน ก.พ. กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการต่างประเทศ โดยกรณีศึกษาในประเทศเสนอให้ สกอ. ประสานกับมหาวิทยาลัยเปิดของรัฐเปิดโควตาที่นั่งเรียนให้แก่เด็กทุนในโครงการกรณีศึกษาต่างประเทศ ควรต้องพิจารณาจากความต้องการในแต่ละสาขาวิชาของประเทศไทย ความต้องการของชุมชน พื้นที่ อำเภอ/จังหวัด โดยกำหนดเป็นเครือข่ายที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือหน่วยงานรัฐบาลกลาง มหาวิทยาลัย และองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยองค์ประกอบย่อยของเครือข่าย ทำหน้าที่กำหนดจำนวนกำลังคน และสาขาที่ต้องการในหน่วยงานนั้นๆ และแจ้งให้หน่วยงานกลางของเครือข่ายจัดสรรทุน และคัดเลือกนักเรียนตามความต้องการที่เหมาะสม อีกทั้ง

ต้องคำนึงถึงความเข้มแข็งทางวิชาการของประเทศที่จะส่งไปเรียนเป็นสำคัญโดยให้มีข้อตกลง MOU ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศที่จะส่งไปเรียน และศึกษาดูความพร้อมในการดูแลนักเรียนทุนของแต่ละประเทศว่าสามารถดูแลได้กี่คน มีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลประจำเพียงพอหรือไม่

จากปัญหาเดิมที่พบว่าข้อสอบที่ใช้ในการสอบคัดเลือกไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ จึงควรมอบหมายให้ สกอ. ประสานกับหน่วยศูนย์ทดสอบที่มีความเชี่ยวชาญรับผิดชอบในการออกข้อสอบและดำเนินการสอบทั้งระบบ รวมถึงการดำเนินการออกข้อสอบสัมภาระ

4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางในกระบวนการดูแลนักเรียนทุนและกลไกการดำเนินงาน โดย สกอ. ควรทำหน้าที่ในการประสานงานและจัดตั้งคณะกรรมการดูแลนักเรียนในประเทศ รวมทั้งมีระบบการเบิกจ่ายเงิน และระบบให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีการติดตามและเยี่ยมเยียนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับนักเรียนที่ในต่างประเทศ ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ก.พ. และกระทรวงการต่างประเทศเพื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายระบบการดูแลที่แตกต่างกัน รวมไปถึงความพร้อมของผู้ดูแลในแต่ละระบบ ข้อดี และข้อเสียในแต่ละระบบการดูแล และตัดสินใจเลือกระบบที่จะมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยอาจแยกกรณีเฉพาะในแต่ละประเทศ

4.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ในระยะยาว ในการที่ภาครัฐจะได้ประโยชน์จากโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน รัฐบาลจำเป็นต้องคำนึงถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งความหลากหลายในสาขาวิชา รวมถึงความสามารถทางภาษาของนักเรียนถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยบรรลุถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศ โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลนักเรียนในโครงการระหว่างศึกษาควรทำการติดตาม และรายงานความคืบหน้าในการเรียนของนักเรียนเป็นระยะและรายงานผลเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว/หรือคาดว่าจะจบการศึกษา ให้กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่วางแผนกำลังคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) รับทราบ เพื่อจัดการวางแผนกำลังคนและใช้ประโยชน์จากนักเรียนในโครงการ โดยอาจกระจายตำแหน่งไปตามหน่วยงานต่างๆ ของรัฐหรือเอกชนตามความต้องการและความเหมาะสม

ข้อค้นพบจากผลประเมินโครงการจัดสรรทุนการศึกษาทั้ง 4 ประเภท คือ โครงการเรียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายรัฐบาล โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนโครงการทุนการศึกษาสำหรับบุตรผู้มีรายได้น้อย และทุนการศึกษาสำหรับบุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคม ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะทั้ง 4 ทุน แสดงให้เห็นถึงการบรรลุผลในเชิงของการบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว การเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และการศึกษาต่อ ในขณะที่บุตรผู้ทำประโยชน์ ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมียอดเงินทุนรวมสูงสุด ช่วยให้เด็กเพิ่ม

โอกาสในการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา ได้ประมาณร้อยละ 42.22 ในกลุ่มเด็กที่รับทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย และร้อยละ 5.33 ในกลุ่มผู้รับทุนบุตรผู้ทำประโยชน์

ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการทุนการศึกษา พบว่า โครงการเขียนเรียงความฯ พบผลกระทบในทางบวกที่ทำให้เด็กมีระบบคิดที่เห็นคุณค่าในตนเอง มีความภาคภูมิใจ และมองตนเองในด้านบวก เช่นเดียวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน ในขณะที่ทุนบุตรผู้มีรายได้น้อย บุตรผู้ทำประโยชน์ สะท้อนให้เห็นทัศนคติของเด็กที่ได้รับทุนว่าต้องการรับความช่วยเหลือไปเรื่อย ๆ มากกว่าที่จะคิดทำงานพึ่งตนเองและเปิดโอกาสให้คนที่ด้อยโอกาสกว่าได้รับโอกาสบ้าง เห็นได้จากผลการศึกษาภาคสนามว่าเด็กต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ มัธยมต้องการรับทุนต่อปริญญาตรี ปริญญาตรีต้องการรับทุนต่อปริญญาโท-เอก โดยมีได้ให้ความสำคัญกับการเข้าสู่อาชีพเพื่อช่วยเหลือครอบครัวโดยเร็ว**

ในส่วนผลประเมินกระบวนการดำเนินงานของการจัดสรรทุนทุกประเภท แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าควรจะต้องมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนที่มีการบริหารจัดการแบบมีอาชีพ มีการรวมศูนย์ของข้อมูลและระบบการคัดเลือกผู้รับทุนที่เป็นเอกภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐานในการคัดกรองเด็กด้อยโอกาสเพื่อให้ทุนได้รับการจัดสรรไปสู่เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังต้องมีการติดตั้งระบบการติดตามประเมินผลผู้ได้รับทุนอย่างจริงจัง โดยกระจายอำนาจให้สถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและสร้างเงื่อนไขให้เด็กที่ได้รับทุนเกิดจิตสำนึกในการพึ่งตนเองและการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

บทที่ 7

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

จากผลการประเมินยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส มีข้อเสนอแนะดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะด้านตัวยุทธศาสตร์

1) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบัน เป็นการแก้ปัญหาในระดับบุคคลในมิติของการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเป็นหลัก ควรจะดำเนินการควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเชิงระบบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยเฉพาะด้วย โดยใช้ยุทธวิธีที่หลากหลาย อาทิ

1.1) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภทในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย และคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็ก และมนุษยชน การสร้างศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การปกป้องคุ้มครองเด็กให้รอดพ้นจากการแสวงหาผลประโยชน์ การใช้ความรุนแรง ตลอดจนทั้งการลวงละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และทางเพศ

1.2) ส่งเสริม สนับสนุนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาในเชิงรุกเพื่อให้เข้าถึงเด็กด้อยโอกาส โดยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ และให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน

1.3) สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีและการศึกษาทางไกล เพื่อให้ผู้เรียนในพื้นที่กันดารและห่างไกลได้มีโอกาสได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารสารสนเทศเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งให้มีการสำรวจรวบรวมข้อมูล จำนวน/ประเภท/ความต้องการของเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งการแนะนำ การศึกษาและอาชีพ โดยผ่านสื่อต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดให้มีศูนย์ Hotline ด้านการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

1.5) ติดตามเด็กด้อยโอกาสเป็นรายบุคคลให้เข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

2) เมื่อมีการแก้ปัญหาเชิงระบบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาดำรงเด็กด้อยโอกาส จะทำให้ยุทธศาสตร์ขยายผลครอบคลุมไปถึงกลุ่มเด็กด้อยโอกาสนอกเหนือไปจากเด็กยากจน เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน และเด็กติดเชื้อเอชไอวีหรือได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

3) ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสควรใช้องค์ความรู้ นำทำให้เกิดโครงการ หรือรูปแบบปฏิบัติการใหม่ ๆ ของกระบวนการช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่มีประสิทธิภาพสำหรับคลี่คลายปัญหาที่ซับซ้อน

4) ยุทธศาสตร์ควรเป็นการพัฒนาทุนทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสควบคู่ไปด้วย เช่น การสร้างผู้นำด้านการแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ ระบบการจัดการความรู้ ฐานข้อมูล เครือข่ายสถาบัน เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะด้านกลไกของยุทธศาสตร์

1) ควรดำเนินยุทธศาสตร์ในรูปแบบของกองทุนที่อาจเป็นองค์กรมหาชน ซึ่งจะช่วยเหลือแก้ปัญหาใน 2 ส่วนหลัก คือ ด้านเม็ดเงินที่จะมีความชัดเจน สามารถวางแผนบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบ และด้านการบริหารจัดการกองทุนที่จะมีองค์กรรับผิดชอบอย่างเต็มที่ เป็นเอกภาพ และดำเนินงานอย่างมืออาชีพแทนที่จะเป็นงานฝากกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจหลักอยู่แล้ว โดยมีคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์เป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นผู้ดำเนินการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้กองทุนยังทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลาง (Clearing House) ในการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง

2) การแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสในส่วนทุนการศึกษา ควรจะเปลี่ยนเป็นการแก้ปัญหาเชิงรุก โดยจะต้องมีระบบและกลไกในการสำรวจค้นหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสที่สมควรให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน โดยใช้สถานศึกษาและชุมชนเป็นฐาน เนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่สุด

3) ทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสควรเป็นการดำเนินงานเชิงรุกอย่างแท้จริง โดยการประสานเครือข่ายองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหา รวบรวมองค์ความรู้ กำหนดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหา กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมในการช่วยเหลือเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส และพัฒนาเป็นโครงการแก้ปัญหาแบบบูรณาการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบสูง แต่สามารถดำเนินการโดยคณะทำงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของพื้นที่ และมีการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย

7.3 ข้อเสนอแนะในการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยและทุนสนับสนุน

การศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ทางราชการและสังคม

1) ปัจจัยนำเข้า

1.1) เนื่องจากการดำเนินงานการจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหลัก 2 กระทรวงคือหน่วยบริหารแผนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์บริหารโครงการ

กระทรวงศึกษาธิการ แต่ด้วยระยะเวลาที่กระชั้นมาก จึงไม่สามารถเตรียมการได้อย่างครบถ้วน การดำเนินงานจึงขาดความสมบูรณ์ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้เป็นระบบ มีความชัดเจนมากขึ้น และเป็นไปในลักษณะประสานความร่วมมือกัน ปกึษาหารือกันระหว่าง 2 หน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีความพร้อม และความเป็นเอกภาพมากขึ้น

1.2) ต้องมีการเตรียมการในเรื่องบุคลากรให้พร้อม เนื่องจากต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ มีการทำความเข้าใจแก่บุคลากรในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2) กระบวนการ

2.1) การประชาสัมพันธ์ทุน

ควรมีการทบทวนถึงวิธีการประชาสัมพันธ์ทุนการศึกษาที่เหมาะสมกับประเภทของทุนการศึกษา และระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริงและคุ้มค่ากับการลงทุน

สำหรับลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ควรเป็นดังนี้

2.1.1 ต้องมีข้อมูลที่แม่นยำ ชัดเจน ทั้งในเรื่องจำนวนทุน หลักเกณฑ์คุณสมบัติ วิธีดำเนินงาน และมีการซักซ้อมความเข้าใจและการปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกัน ตั้งแต่ระดับคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ หน่วยบริหารแผน ศูนย์บริหารโครงการ จนถึงพัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

2.1.2 ควรมีการใช้สื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ประจำอำเภอ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการประชาสัมพันธ์

2.1.3 ควรประชาสัมพันธ์ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง โดยอาจใช้ฐานข้อมูลผู้ลงทะเบียนคนยากจนประกอบ หรือ คาราวานคนจน เพื่อการค้นหากลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ควรมีการเพิ่มช่องทางในการขอรับทุนสนับสนุนการศึกษาในกรณีที่เกิดภาวะฉุกเฉิน เช่น ประสบอุบัติเหตุ หรือผู้ปกครองป่วยหนัก เป็นต้น รวมทั้งเด็กที่อยู่ในภาวะยากจนเชิงประจักษ์ ในลักษณะที่มีผู้แจ้งข้อมูลหรือมีพยานรับรองอย่างชัดเจน

2.2) การรับสมัครผู้ขอรับทุน

2.2.1 ควรมีการกำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติในการรับสมัครของผู้ขอรับทุนที่เป็นเอกภาพ มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการในรูปแบบเดียวกัน เพื่อความเป็นมาตรฐานและการให้โอกาสการได้รับทุนของกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งต้องคำนึงถึงความครอบคลุม ทัวถึง และอำนวยความสะดวก

สะดวกแก่ผู้ขอรับทุน ดังนั้น จึงต้องกำหนดสถานที่รับสมัครให้เหมือนกันทุกจังหวัด โดยให้เป็นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ได้แก่ หน่วยบริหารแผน พม. ศูนย์บริหารโครงการ ศธ. สกอ. และระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทุกแห่ง

2.2.2 ต้องเน้นการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการรับสมัคร เพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด โดยอาศัยข้อมูลจากครูในโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ในลักษณะเป็นเชิงรุก

2.3) การตรวจสอบคุณสมบัติและการกลั่นกรองผู้ขอรับทุน

3.1 ควรมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติในเรื่องการรับรองรายได้ของครอบครัว และการรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการจัดทำแบบฟอร์มในการกรอกรายละเอียดที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และมีผู้รับรองมากกว่า 1 คน และกำหนดวิธีการที่ใช้ในการรับรองคือ ต้องมีการเยี่ยมบ้าน และบันทึกลงในแบบฟอร์มที่กำหนด

2.3.2 ควรมีการทบทวนการกำหนดเกณฑ์วงเงินรายได้ของครอบครัว ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี เนื่องจากการกำหนดว่าผู้ขอรับทุนจะต้องมีผู้ปกครองที่มีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี อาจเป็นวงเงินที่ค่อนข้างต่ำมาก เพราะโดยปกติถ้าครอบครัวที่มีฐานะยากจน แต่มีเงินเดือนประจำก็จะมีรายได้เกิน 50,000 บาทต่อปี จึงทำให้เด็กที่ยากจนและต้องการความช่วยเหลือไม่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ในขณะที่ถ้าเป็นครอบครัวที่ไม่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้ที่ตรวจสอบได้ยาก เช่นอาชีพค้าขาย อาจมีโอกาสมากกว่าเพราะสามารถแสดงรายได้เท่าไรก็ได้

2.3.3 ควรมีการเร่งรัดจัดทำระบบฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนการศึกษาให้มีความสมบูรณ์ในระยะเวลาอันรวดเร็ว พร้อมทั้งประสานงานกับการจัดสรรทุนการศึกษาอื่น ๆ เพื่อจัดวางระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อการใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบความซ้ำซ้อน ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายโอกาสสู่กลุ่มเป้าหมายให้ทั่วถึงมากที่สุด

2.3.4 ควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันในเรื่องคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองผู้ขอรับทุน ทั้งในด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานระดับปฏิบัติได้ดำเนินการเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยดำเนินการดังนี้

1) แต่ละจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองผู้ขอรับทุนประจำจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองกระทรวง โดยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงทั้งสองเป็นฝ่ายเลขานุการร่วมกัน และมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ องคกรสาธารณประโยชน์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการด้วย นอกจากนี้ควรแต่งตั้ง

คณะกรรมการระดับอำเภอ โดยให้นายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการในการกลั่นกรองผู้ขอรับทุนส่งมายังคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อให้ได้ผู้รับทุนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงเพราะจากข้อมูลพบว่า แต่ละหน่วยงานมีการจัดตั้งคณะกรรมการในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบซึ่งส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมและความครอบคลุมที่มีต่อผู้ขอรับทุน

2) กำหนดวิธีการกลั่นกรองผู้ขอรับทุนให้ชัดเจน โดยต้องมีการจัดระดับความยากจนของผู้ขอรับทุน ซึ่งถ้ามีจำนวนผู้ขอรับทุนมากกว่าจำนวนโควตาที่จังหวัดได้รับต้องพิจารณาตามระดับความยากจน โดยคนที่ยังไม่ได้รับทุนให้มีการขึ้นบัญชีไว้

2.3.5 ควรมีการประสาน เผยแพร่ และทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในรายละเอียดของวิธีการกลั่นกรองผู้รับทุน รวมทั้งรายชื่อผู้ได้รับทุน ทั้งนี้เพราะหน่วยงานส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาทุนสนับสนุนการศึกษา และไม่ได้รับทราบข้อมูลรายชื่อผู้ที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษา จึงทำให้ไม่สามารถให้ความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนกลางได้อย่างเหมาะสม

2.4) การจัดส่งทุนการศึกษา

2.4.1 ควรต้องปรับเปลี่ยนแผนการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นให้เป็นไปในลักษณะเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น โดยเน้นที่ครูประจำชั้นของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก มากกว่าการรอให้เด็กสมัครเอง จะทำให้ได้เด็กที่ยากจนอย่างแท้จริง

2.4.2 ควรมีการเตรียมการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับทุนในเรื่องการเปิดบัญชีธนาคาร และควรมีการวางแผนในการระบุรายชื่อธนาคารที่ผู้ได้รับทุนสามารถเปิดบัญชีได้สะดวก และผู้จัดส่งทุนสามารถจัดส่งได้สะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งควรทำข้อตกลงกับธนาคารในเรื่องการอำนวยความสะดวก และการเตือนให้มีเงินเหลือติดบัญชีในจำนวนที่จะไม่ถูกยกเลิกบัญชี

2.4.3 ควรมีการจัดเตรียมแผนงานล่วงหน้า และกำหนดช่วงเวลาและกำหนดการต่าง ๆ ให้ชัดเจนและเป็นระบบ และประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบทั่วกัน เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินการเป็นไปด้วยความกระชั้นชิด และเร่งด่วน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความล่าช้า และความผิดพลาดในการจัดส่งทุนการศึกษาได้

2.4.4 ควรมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกระดับ เพื่อให้รับทราบข้อมูลทุกอย่างอย่างทั่วถึง เพื่อให้การติดตามตรวจสอบทุนการศึกษาของทุกฝ่ายเป็นไปด้วยความสะดวกและโปร่งใส

2.4.5 ควรมีระบบการตรวจสอบข้อมูลของผู้ที่ได้รับทุนให้ถูกต้องอย่างเป็นระบบ เช่น เลขที่บัญชีของธนาคาร ชื่อโรงเรียน ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ฯลฯ รวมทั้งมีการควบคุมมาตรฐานของการจัดส่งทุนการศึกษา รวมทั้งคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดส่งทุนการศึกษาด้วยการจัดระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดความผิดพลาดในการดำเนินการให้มากที่สุด

2.5) การจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุน

ควรมีการพัฒนากระบวนการพื้นฐานข้อมูลรายชื่อผู้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งสอง ทุนให้มีความสมบูรณ์ในด้านความเป็นปัจจุบัน และความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานกลาง และ หน่วยงานระดับปฏิบัติ รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักทั้งสอง หน่วยงาน ได้แก่หน่วยบริหารแผน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์ บริหารโครงการแก้ปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส กระทรวงศึกษาธิการ โดยฐานข้อมูล ดังกล่าวต้องมีข้อมูลสำคัญดังนี้คือ

2.5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ
- 2) ข้อมูลการเรียน ได้แก่ ชั้นเรียน ผลการเรียน

2.5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของผู้ได้รับทุน ประกอบด้วย อาชีพ รายได้

2.5.3 ข้อมูลการรับทุน ประกอบด้วย จำนวน และวันที่รับทุนแต่ละงวด

2.6) การติดตามประเมินผลการจัดสรรทุนการศึกษา

ควรมีการวางระบบการติดตามประเมินผลให้ชัดเจน กำหนดระยะเวลาการ รายงานผลเป็นระยะ และกำหนดวิธีการที่จะดำเนินการอย่างเป็นระบบ และควรมีการเผยแพร่ให้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบทั่วกัน เพื่อจะได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการติดตามประเมินผลเพื่อการ วางแผนบริหารจัดการทุนการศึกษาให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. ผลผลิต

การกระจายตัวของทุนการศึกษายังไม่เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนคนยากจนในแต่ละ ภูมิภาค แต่มีทิศทางสอดคล้องกันพอสมควร จึงควรได้พิจารณาสัดส่วนให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น โดยต้องเพิ่มจำนวนสัดส่วนของทุนสนับสนุนการศึกษาไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้น กว่าภูมิภาคอื่น ๆ รองลงมาคือภาคเหนือ และภาคใต้ ส่วนภาคกลางต้องปรับจำนวนทุนลดลง ประมาณเท่าตัว

4. ผลกระทบ

ผู้ได้รับทุนมีความคิดที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถยืนหยัดด้วยความสามารถของ ตนเองในอนาคต มิใช่หวังพึ่งทุนสนับสนุนการศึกษาไปตลอด ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างทัศนคติที่ดี ของการได้รับทุนต่อผู้ได้รับทุน จึงควรได้มีการเผยแพร่ และทำความเข้าใจให้ผู้ได้รับทุนมีความ ตระหนักถึงคุณค่าของทุนสนับสนุนการศึกษาที่ได้รับ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ เพียงพอที่จะดูแลตนเองได้ในอนาคตข้างหน้า

7.4 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการฯจากการวิจัย

1. กลวิธีในการเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยบริหารแผนและศูนย์บริหารโครงการในการติดตามประเมินผลโครงการ

1) ควรมีบุคลากรอย่างเพียงพอในการปฏิบัติตามภาระงานที่กำหนดให้ครบถ้วน ทุกชั้นตอน

2) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการต้องศึกษาภาระงาน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่างๆในการพิจารณาโครงการรวมทั้งวางแผนการติดตามตามเงื่อนไขเวลาที่วางไว้อย่างต่อเนื่องและมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้ คือ การกำหนดให้มีการส่งแบบรายงานการใช้จ่ายเงิน พร้อมสรุปรายละเอียดค่าใช้จ่ายตามโครงการ การกำหนดให้รายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานความก้าวหน้าทุกครั้งแผนปฏิบัติการ การจัดประชุมติดตามผลการดำเนินงาน และการรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

3) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการควรมีระบบการสุ่มการติดตามประเมินผลโครงการขณะที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีการออกแบบการติดตามผลซึ่งจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบรัดกุมกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดตามผล วิธีการติดตามอาจใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต หรือแบบบันทึกต่างๆ ของหน่วยงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้รับผิดชอบโครงการ

4) ควรตรวจสอบโครงการและมีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลจากแหล่งทุนต่างๆ เพื่อตรวจสอบโครงการที่อาจได้ทุนซ้ำซ้อนที่มากกว่า 1 แหล่ง

5) การติดตามประเมินผลโครงการขนาดใหญ่ที่ได้รับทุนสนับสนุนจำนวนมาก ควรจ้างทีมประเมินจากภายนอกมาทำการประเมินให้

6) หลังจากที่มีการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ควรจัดกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเป็นกลุ่ม อาจเป็นกลุ่ม A B C แล้วขยายผลโครงการที่ประสบความสำเร็จสูง รวมทั้งมีการสร้างกลไกขยายผลไปยังเครือข่ายต่างๆ เช่น มีการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างโครงการที่รับทุนสนับสนุน มีการพัฒนาองค์ความรู้กลาง และการต่อยอดความรู้ โดยจัดเป็นเวทีแลกเปลี่ยนกระบวนการต่างๆ เพื่อสร้างเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกัน

2. การจัดทำฐานข้อมูล

1) ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับการจัดทำสารสนเทศเหล่านี้ให้เป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็เอกสารที่จัดเรียงเป็นหมวดหมู่และการจัดทำเพิ่มข้อมูลต่างๆลงในคอมพิวเตอร์เพื่ออำนวยความสะดวกติดตามหรือสืบค้นข้อมูล

2) ควรมีระบบการจัดเก็บเอกสารโครงการที่สมบูรณ์ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูล เช่น รายชื่อโครงการที่ได้รับทุน งบประมาณที่ได้รับ ระยะเวลา การเบิกจ่ายทุน การรายงาน

ความก้าวหน้า การรายงานผลฉบับสมบูรณ์ เป็นต้น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดสรรทุนอื่น ในกรณีที่มีมากกว่า 1 แหล่ง

3. ระบบการช่วยเหลือ

1) ควรมีบุคลากรมืออาชีพที่มีจำนวนเพียงพอวางระบบในการช่วยเหลือและประสานงานกับโครงการต่างๆ ประกอบกับการที่ต้องมีระบบฐานข้อมูลที่ดีพอ

2) ควรจัดทำเป็นคู่มือการจัดทำโครงการที่มีรายละเอียดครบถ้วนชัดเจนพร้อมตัวอย่างเพื่อ หน่วยงานต่างๆ จะได้นำไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมล่วงหน้าก่อนการจัดทำโครงการ

4. การประชาสัมพันธ์

1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ได้รับทราบอย่างทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ ควรมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ทั้งในหน่วยงานระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ จนถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเร่งด่วนและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยจัดให้มีหน่วยงานหลักที่รับเป็นหน่วยงานเฉพาะสำหรับการประชาสัมพันธ์และประสานงานเกี่ยวกับโครงการฯ ไปยังหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ หรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้ทั่วถึง และควรมีการสื่อสารผ่านทางเว็บไซต์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e - mail) การตอบคำถามทางโทรศัพท์หรือมีกระดานสนทนาเมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัย ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์โทรทัศน์ วิทยุ หรือประกาศ อย่างต่อเนื่องเพื่อเปิดโอกาสให้องค์กรเล็กๆ สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้

2) ควรมีการจัดฝึกอบรมการเขียนโครงการ โดยที่แต่ละหน่วยงานมีโครงการของตนเองอยู่แล้ว และนำไปแก้ไขในช่วงของการฝึกอบรม ซึ่งควรมีผู้มีความรู้ความสามารถคอยช่วยเหลือในการเขียนโครงการ

3) ควรจัดทำแบบฟอร์มเป็น template การเขียนโครงการและประเมินผลโครงการที่ชัดเจน

5. หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

1) ควรมีกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการใหม่ให้เหมาะสม และชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงานที่สนับสนุนให้ทำอะไร และไม่สนับสนุนอะไร ตลอดจนให้ความหมายของคำบางคำที่อาจมีการตีความได้ต่างกัน เช่น นวัตกรรม บูรณาการ เป็นต้น

โดยมีแนวทางในการสนับสนุนโครงการที่มีการริเริ่มวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ ที่มีประโยชน์เป็นโครงการเชิงพัฒนา และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีหรือองค์กรท้องถิ่นในกระบวนการทำงานและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และควรเป็นโครงการที่มีศักยภาพในการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและขยายผลในวงกว้าง ในกรณีที่เป็นกิจกรรมที่เสริมงานประจำควรเป็นกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มของงานประจำ มีการพัฒนาเชิงระบบมากกว่าการปฏิบัติ

2) เมื่อได้หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการที่ชัดเจนแล้วควรแจ้งให้หน่วยงานที่ขอรับทุนทราบอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

6. การคัดเลือกโครงการ

1) คณะกรรมการฯ ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการคัดเลือกโครงการแก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาสพิการ เร่ร่อน และติดเชื้อเอชไอวี โดยมีทีมทำงานที่ศึกษาปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาอะไรแก่เด็กกลุ่มใด แล้วสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีศักยภาพดำเนินโครงการใหญ่ที่มีการบูรณาการความช่วยเหลือเป็น package ที่อาจใช้งบประมาณจำนวนมากในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆเหล่านั้น

2) คณะกรรมการฯ ควรมีเกณฑ์กำหนดสัดส่วนทุนสนับสนุนระหว่างโครงการเด็กด้อยโอกาสพิการ เร่ร่อน และติดเชื้อเอชไอวี ที่ชัดเจนในแต่ละปี ทั้งนี้สัดส่วนที่กำหนดควรขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กในกลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่จริงในแต่ละกลุ่มหรือความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดการกระจายทุนแก่เด็กทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

3) คณะกรรมการฯ ควรคัดเลือกโครงการที่มีรายละเอียดของงบประมาณที่ชัดเจนตามเกณฑ์งบประมาณที่ตั้งไว้

4) คณะกรรมการฯ ควรพิจารณาความเป็นไปได้ของการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้เสนอโครงการและคณะกรรมการมีความเข้าใจที่ตรงกัน เมื่อรับทุนไปแล้วผู้รับผิดชอบโครงการต้องทำตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดยมีผู้ติดตามตรวจสอบในเรื่องนี้

5) ในกรณีที่มีโครงการที่ขอรับทุนไปแล้วและต้องการรับทุนต่อเนื่องอีก ควรมีเกณฑ์ชี้วัดในการคัดเลือกโครงการต่อเนื่องที่ชัดเจน ได้แก่

5.1.1 เป็นโครงการที่ส่งรายงานการใช้จ่ายเงิน รายงานความก้าวหน้าและรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

5.1.2 เป็นโครงการที่มีระบบการติดตามประเมินผลและมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

5.1.3 เป็นโครงการที่มีการประเมินการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (Learning) หรือประเมิน พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง (Behavior) และผลกระทบที่เกิดขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลสินทร์ พิณใจภูวดล. (2541). รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่อง **แนวทางและมาตรการในการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส**. กรุงเทพฯ:
- กฤษณา พร้อมศรีทอง. (2546). **การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา** ศึกษาเฉพาะกรณี : นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, สำนักงาน. (2548). **กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา**. Available from: http://www.moe.go.th/money_edu/ [17 พฤศจิกายน 2548]
- กองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ, สำนักงาน. (2548). **คู่มือดำเนินงานโครงการสร้างเสริมสุขภาพ สำหรับโครงการเปิดรับทั่วไป ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2** เพิ่ม "ตัวช่วยค้น". เอกสารอัดสำเนา.
- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2548). **ระเบียบและแนวปฏิบัติของโครงการที่ได้รับอนุมัติ**. เอกสารอัดสำเนา.
- จรรยา ชื่นเกษม. (2544). **การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กพิการที่มีต่อรูปแบบการให้บริการของฝ่ายบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการและครอบครัว**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. Available from : <http://dusithost.dusit.ac.th/~specialied/research02.htm> [31 ตุลาคม 2548]
- จันทิมา ปัญญาวัฒน์. (2543). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษา นอกระบบเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพล หนิมพานิช. (2547). **การวิเคราะห์นโยบาย: ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง Policy Analysis Scopes, Concepts, Theories and Case Studies**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉันทนา จันท์บรรจง. (2540). **การปฏิรูปการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ทักษิณ ชินวัตร และคณะรัฐมนตรี. (2548). **แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 (คณะรัฐมนตรีอนุมัติเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2551)**.
- ทักษิณ ชินวัตร. (2548). **คำแถลงการณ์ต่อคณะรัฐมนตรี**. Available from : <http://www.mua.go.th> [12 พฤศจิกายน 2548]

ทักษิณ ชินวัตร และคณะรัฐมนตรี. (2548). **นโยบายรัฐบาล**. Available from:

http://www.onec.go.th/policy/policy_g.htm [12 พฤศจิกายน 2548]

ธีระพล อรุณะภักสิทธิ์ และคณะ. (2540). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช**

2540. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

นัยนา เกิดวิชัย. (2541). **ประมวลกฎหมายอาญา**. กรุงเทพฯ : พัทธการอักษร.

ประจักษ์ เกษมสุข. (2545). **การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาเด็กพิการเรียน**

ร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียน ระหว่าง โรงเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ กับโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง. บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันราชภัฏเทพสตรี. [http://www.stkc.go.th/libraryDatabaseDetail.](http://www.stkc.go.th/libraryDatabaseDetail.php?id=55058&pubid=26)

<http://www.stkc.go.th/libraryDatabaseDetail.php?id=55058&pubid=26>

แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2545 – 2549.

(2545). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ

พันธเรศ ธรรมสอน.(2548). **การวิเคราะห์นโยบาย**. Available from:

<http://www.nrru.ac.th/preelearning/pantarast/indexpolicy.html> [17 พฤศจิกายน 2548]

พันธเรศ ธรรมสอน. (2548). **นโยบายสาธารณะ**. Available from: [http://ww2.se-](http://ww2.se-ed.net/kkritarr/nayo.htm)

[ed.net/kkritarr/nayo.htm](http://ww2.se-ed.net/kkritarr/nayo.htm) [17 พฤศจิกายน 2548]

ยงยุทธ ยุทธวงศ์ และคณะ. (2544). **โครงการของฝ่ายวิชาการสำนักงานกองทุนสนับสนุน**

การวิจัย. รายงานการประเมิน. สภาการวิจัยแห่งชาติ

ระพีพรรณ คำหอม และเฉลิมชัย โจนน์ครินทร์. (2543). **แนวทางการพัฒนาบริการสวัสดิการ**

เด็กสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน: ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร.

รายงานวิจัย. สาขาสังคมสงเคราะห์ คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อย

โอกาส ครั้งที่ 1/2548 วันพฤหัสบดีที่ 10 มีนาคม 2548 ณ ห้องประชุม 302 ตึกบัญชาการ

ทำเนียบรัฐบาล

เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี, สำนัก. (2548). **แผนการบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 - 2551).**

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี Available from:

[http://www.opdc.go.th/thai/E_Newsletter /april48/plan.htm](http://www.opdc.go.th/thai/E_Newsletter/april48/plan.htm) [17 พฤศจิกายน 2548]

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2548). **นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส.**

ศรีศักดิ์ ไทยอารี, ณัฐกร ศรีแก้ว และกานต์ เสริมชัยวงศ์. (2543). **รายงานการศึกษาสถานภาพ**

การให้บริการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ: สหรัฐอเมริกา

สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย. กรุงเทพฯ: สกศ.

ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, บั๋งปอนด์ รักอำนวย และพิริยะ ผลพิรุฬห์. (2548). **โครงการติดตามประเมินผลโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนจากเงินรายได้ส่วนเกินของการออกสลากเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศึกษาศึกษา, กระทรวง. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

สถานการณ์ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส, Available from: <http://www.chlidthai.org/ici/c204.htm> (21 ตุลาคม 2548)

สลากกินแบ่งรัฐบาล, สำนักงาน. (2548). **สำนักงานสลากกักงานเพื่อสังคม**. Available from: <http://www.glo.or.th> [17 พฤศจิกายน 2548]

สหัส สิงหวิริยะ, หัสเดชะ สิงหวิริยะ . (2547). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับมาตรฐาน สมบูรณ์ กรุงเทพฯ : นิติธรรม**

สาธารณสุข, กระทรวง. (2545). **ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก และเยาวชน**.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). **รายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ: 3 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9**. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2548 ของ สศช.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **รูปแบบการบริหารและการจัดการวิจัยทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องขององค์กรวิจัยระดับชาติ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุพจน์ ภูมิานะชัย. (2546). **คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543) พร้อมคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา คำพิพากษาศาลฎีกา และรวมข้อสอบความรู้ชั้นเนติบัณฑิต และข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

เสรี บุญทอย. (2544). **การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา**.

หน่วยบริหารแผน พม. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ. (2548). **ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของโครงการที่ได้รับอนุมัติตามมติคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาคะตึกยากจนและเด็กด้อยโอกาส**.

อนุโพธิ์ บุนนาค. (2548). **ภารกิจหน่วยบริหารแผน พม.** การจัดสัมมนาเชิงวิชาการ การติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลโครงการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 25-26 ตุลาคม 2548 โรงแรมโฆษะ จังหวัดขอนแก่น.

อภิญา เวชชัย และคณะ. 2548. **โครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล.** รายงานการวิจัยการติดตามประเมินผล. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส.

อุ้นตา นพคุณ. (2535). **รายงานผลการวิจัยการศึกษาสถานภาพ และนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส : เด็กถูกทอดทิ้ง.** โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก.

เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ครั้งที่ 3/2546 ห้องประชุม 302 ตึกบัญชาการทำเนียบรัฐบาล วันที่ 26 ธันวาคม 2546

ภาคผนวก

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

ภาคผนวก ก

หลักเกณฑ์การจัดสรรทุนการศึกษา

กัมพูชา

หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานทุนสนับสนุนการศึกษา

ในการพิจารณาการดำเนินงานจัดสรรทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส แบ่งตามประเภทของทุนการศึกษาได้เป็น 2 ประเภท คือทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย และทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย

หลักเกณฑ์และกลุ่มเป้าหมาย

คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสได้กำหนดเป้าหมายและหลักเกณฑ์ในการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อยดังนี้

(1.1) เป้าหมายของโครงการ

เพื่อสนับสนุนให้ลูกผู้มีรายได้น้อยได้มีโอกาสศึกษาต่อ และบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนด้านการศึกษา

(1.2) อัตราการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา

ในการกำหนดอัตราการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับบุตรผู้มีรายได้น้อยในแต่ละระดับการศึกษานั้น คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์ เห็นชอบให้ใช้รายจ่ายเฉลี่ยด้านการศึกษาของครัวเรือนเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในปี 2545 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุดขณะนั้นเป็นเกณฑ์อ้างอิง

อัตราทุนสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรผู้มีรายได้น้อย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	อัตราการสนับสนุน (บาท/คน/ปี)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	
ก่อนวัยเรียน อนุบาล และประถมศึกษา	6,000
มัธยมศึกษา ถึง ปวช.	10,000
ปวส. / ปวท. เดิม	20,000
ปริญญาตรี	20,000

(1.3) เกณฑ์การพิจารณา/คุณสมบัติของผู้ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษา

ประกอบด้วยหลักเกณฑ์กลางและหลักเกณฑ์รอง ดังนี้

หลักเกณฑ์กลาง

- (1) นักเรียนมีความประพฤติดี
- (2) ผู้ปกครองมีรายได้นไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี

(3) ผู้ปกครองมีความพร้อมและสนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือ

หลักเกณฑ์รอง

ให้โอกาสแก่ลูกของผู้ที่เคยต้องโทษคดียาเสพติด แต่ได้กลับตัวเป็นคนดี แต่อยู่ในครอบครัวที่รายได้น้อย

(1.4) การสมัครรับทุนและเงื่อนไข

1) ผู้ขอรับทุนต้องกรอกแบบประวัติให้ครบถ้วน สมบูรณ์ ตรงตามความเป็นจริง และยื่นใบสมัครต่อโรงเรียน/สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ หรือหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ

2) ผู้ได้รับทุนต้องไม่อยู่ระหว่างรับทุนจากแหล่งทุนอื่น ๆ กรณีตรวจสอบพบว่าได้รับทุนจากแหล่งอื่นแล้ว ผู้ได้รับทุนต้องคืนทุนที่ได้รับไปแล้ว

2. ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้ทำประโยชน์แก่ราชการและสังคม

หลักเกณฑ์และกลุ่มเป้าหมาย

คณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาทุน ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการกำกับติดตามประเมินผลทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นุตรผู้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและราชการ โดยแบ่งเป็นข้อย่อย 3 ข้อ ดังนี้

1. บิดามารดา ของผู้รับทุนการศึกษาต้องเป็นผู้เสียสละกระทำความดี อุทิศตนและเวลาเพื่อบริการรับใช้สังคมเป็นเวลายาวนาน และเป็นผู้มีประวัติที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มพลังแผ่นดิน ประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- 2) กลุ่มอาสาสมัครของกระทรวงสาธารณสุข
- 3) กลุ่มบุตรของข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ ทั้ง 20 กระทรวง 18 องค์การอิสระ
- 4) กลุ่มบุตรของผู้ต่อสู้ยาเสพติด เสียชีวิต

2. ผู้ขอรับทุนการศึกษา ต้องได้รับการยืนยันจากโรงเรียนว่าเป็นผู้มีความประพฤติดี และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ต้องมีความพร้อมที่จะเรียนในช่วงเวลาที่ได้รับทุนและต้องไม่เป็นผู้ที่รับทุนอื่นๆ

3. จัดสรรครอบครัวละ 1 ทุน

อัตราการใช้ทุนสนับสนุนการศึกษาเป็นอัตราเดียวกับผู้รับทุนบุตรผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมและราชการ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับกลุ่มเป้าหมายของโครงการ**

1. ชื่อโครงการที่เข้าร่วม
2. ท่านมาร่วมโครงการได้อย่างไร.....
.....
3. ท่านทราบวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างชัดเจนหรือไม่
 ทราบอย่างชัดเจน ทราบอย่างไม่ชัดเจน ไม่ทราบ
4. ท่านพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการนี้เพียงใด
 พอใจมากที่สุด พอใจมาก เฉยๆ ไม่ค่อยพอใจ ไม่พอใจมาก
เพราะ.....
.....
.....
5. ผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการนี้
ต่อตัวท่านเอง คือ
-
.....
ต่อครอบครัวท่าน คือ
-
.....
ต่อชุมชนของท่าน คือ
-
.....
6. โครงการนี้ทำให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นหรือไม่
 ดีขึ้น ไม่ดีขึ้น
เพราะ.....
.....
.....

7. โครงการนี้เพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อแก่ท่านหรือไม่

- เพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ ไม่ช่วยเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ

เพราะ.....
.....
.....

8. โครงการนี้เพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพแก่ท่านหรือไม่

- เพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ ไม่ช่วยเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ

เพราะ.....
.....
.....

9. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการแก้ไขปัญหาความยากจนและด้อยโอกาส

.....
.....
.....
.....
.....

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาระดับประถมศึกษา**

คำชี้แจง

ขอความกรุณานักเรียนทุนการศึกษา ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนการศึกษาที่ได้รับตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของท่านไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัยขอให้ท่านถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาได้ และโปรดนำส่งแบบสอบถามคืนอาจารย์ที่ปรึกษาในวันถัดไป

ขอให้ท่านเขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. ท่านเรียนอยู่ชั้น..... โรงเรียน..... อำเภอ..... จังหวัด.....
2. ท่านได้รับทุนประเภท 1.บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2.บุตรผู้มีรายได้น้อย
3. ในปีนี้ท่านได้รับทุนอะไรบ้างนอกจากทุนนี้ 1.ไม่ได้ 2.ได้ทุน.....
4. พ่อแม่ 1.อยู่ด้วยกัน 2.หย่าร้าง 3.เสียชีวิต 4.อื่น ๆ คือ.....
5. อาศัยอยู่กับ 1.พ่อ 2.แม่ 3.ปู่ 4.ย่า 5.ตา 6.ยาย 7.ญาติ 8.ไม่ใช่ญาติ 9.อื่น ๆ คือ.....
6. ผู้มีรายได้หลักของครอบครัว 1.พ่อ-แม่ 2.ปู่-ย่า 3.ตา-ยาย 4.ญาติพี่น้อง 5.บุคคลอื่น 6.ตนเอง 7. อื่น ๆ คือ.....
7. อาชีพหลักของครอบครัว 1.เกษตรกร 2.รับจ้าง 3.ค้าขาย 4.ราชการ 5.งานบริษัท 6.อื่น ๆ คือ.....
8. บ้านที่อยู่ 1.ของตนเอง 2.อยู่ร่วมกับญาติ 3. บ้านเช่า 4. อาศัยผู้อื่นอยู่
9. รายได้หลักของครอบครัว/เดือน 1. ต่ำกว่า 1,000 บาท 2. 1,000-2,500 บาท 3. 2,501-5,000 บาท 4. 5,001-7,500 บาท 5. 7,501-10,000 บาท 6. มากกว่า 10,000 บาท
10. ท่านทราบข่าวทุนการศึกษาครั้งแรกจาก 1.อาจารย์ 2. พ่อ-แม่ / ผู้ปกครอง 3. ป้ายประกาศ 4.โทรทัศน์ 5.หนังสือพิมพ์ 6. วิทยุ 7. อื่น ๆ คือ.....

11. ท่านเห็นด้วยกับคุณสมบัติผู้รับทุนที่กำหนดหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ
12. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ
13. มีคนไปเยี่ยมบ้านท่านตอนคัดเลือกเข้ารับทุนหรือไม่
 1.ไม่มี 2.มี คือ
14. ท่านมีความสะดวกในการเปิดบัญชีหรือไม่
 1.สะดวก 2.ไม่สะดวก เพราะ
15. ท่านได้รับทุนเร็วหรือไม่หลังจากการเปิดบัญชีถูกต้อง
 1.เร็ว 2.ช้า เพราะ.....
16. จำนวนเงินทุนที่ได้รับเพียงพอต่อความจำเป็นในการศึกษาเล่าเรียนของท่านหรือไม่
 1.เพียงพอ 2.ไม่เพียงพอ เพราะ
17. ใครเป็นผู้เบิกทุนการศึกษา 1.อาจารย์ที่ปรึกษาเบิกให้
 2.ผู้ปกครองเบิกให้
 3.ท่านเบิกเอง
 4.อื่นๆ คือ.....
18. ท่านได้รับทุนจำนวน.....บาท
19. ใครเป็นผู้ใช้จ่ายทุน 1.ผู้ปกครอง 2.อาจารย์ 3.ท่านเอง 4.อื่นๆ คือ
20. ท่านใช้จ่ายทุนในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด
 1.ค่าอุปกรณ์การเรียน.....บาท 2.เครื่องแบบบาท
 3.ใช้จ่ายส่วนตัว.....บาท 4.ใช้จ่ายในครอบครัว.....บาท
 5.ค่าอาหาร.....บาท 6.ค่าพาหนะ.....บาท
 7.ค่าโทรศัพท์.....บาท 8.ใช้หนี้.....บาท
 9.เก็บออม.....บาท 10.ค่าน้ำค่าไฟ.....บาท
 11.อื่นๆ คือ.....บาท
21. ผลการเรียนเฉลี่ยก่อนได้รับทุน ผลการเรียนเฉลี่ยปัจจุบัน.....
22. ถ้าหากว่าท่านไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนจนจบชั้น ป.6 หรือไม่
 1.เรียนจบ เพราะ.....
 2.เรียนไม่จบ เพราะ.....

23. ถ้าจบป.6 แล้วย ท่านต้องการเรียนต่อหรือไม

- 1.ไมต้องการเรียนต่อ เพราะ.....
- 2.ต้องการเรียนต่อ และต้องการเรียนสูงสุดถึงระดับใด
 - [] 2.1 ระดับมัธยมศึกษา [] 2.2 ระดับอาชีวศึกษา ปวช.
 - [] 2.3 ระดับอาชีวศึกษา ปวส. [] 2.4 ระดับมหาวิทยาลัย

24. ถ้าหากว่าท่านไมได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนต่อ ม.1 หรือไม

- 1.เรียนต่อ เพราะ.....
- 2.ไมเรียนต่อ เพราะ.....

25. ถ้าไมได้รับทุนนี้ ครอบครัวของท่านจะเดือดร้อนหรือไม

- 1.ไมเดือดร้อน เพราะ.....
- 2.เดือดร้อน เพราะ.....

26. ก่อนได้รับทุนท่านต้องการรายได้ช่วยครอบครัวหรือไม

- 1.ไมได้ช่วย เพราะ.....
- 2.ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาสัปดาห์ละ..... ชั่วโมง

27. บัจุบันท่านต้องการรายได้ช่วยครอบครัวหรือไม

- 1.ไมได้ช่วย เพราะ.....
- 2.ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาสัปดาห์ละ..... ชั่วโมง

28. ก่อนได้รับทุนท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง

บัจุบันท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง

29. ท่านคิดอย่างไรกับการได้รับทุนการศึกษานี้

29.1 ชีวิตมีความหวังขึ้นมาก	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่
29.2 เคย ำไมรู้สึกอะไรมาก	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่
29.3 ครอบครัวดีขึ้นมาก	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่
29.4 อยากทำงานหารายได้เอง	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่
29.5 ไมอยากให้ใครรู้ว่าได้ทุน	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่
29.6 อยากพึ่งตัวเองให้ได้เร็วๆ	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่
29.7 มีกำลังใจเรียนมากขึ้น	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่
29.8 อยากขอความช่วยเหลือตลอดไป	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไมแน่ใจ	☐ 3.ไมใช่

แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับนักเรียนนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาระดับมัธยม และ ปวช.

คำชี้แจง

ขอความกรุณานักเรียนนักศึกษาทุนการศึกษา ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ทุนการศึกษาที่ได้รับตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของท่านไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัย ขอให้ท่านถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาได้ และโปรดนำส่งแบบสอบถามคืนอาจารย์ที่ปรึกษาในวันถัดไป

ขอให้ท่านเขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. ท่านเรียนอยู่ระดับ 1.มัธยมศึกษาปีที่..... 2. ปวช. ปีที่.....
โรงเรียน/สถาบัน.....อำเภอ..... จังหวัด.....
2. ท่านได้รับทุนประเภท 1.บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2.บุตรผู้มีรายได้น้อย
4. พ่อแม่ 1.อยู่ด้วยกัน 2.หย่าร้าง 3.เสียชีวิต 4.อื่น ๆ คือ.....
5. อาศัยอยู่กับ 1.พ่อ 2.แม่ 3.ปู่ 4.ย่า
 5.ตา 6.ยาย 7.ญาติ 8.ไม่ใช่ญาติ
 9.อื่น ๆ คือ.....
6. ผู้มีรายได้หลักของครอบครัว 1.พ่อ-แม่ 2.ปู่-ย่า 3.ตา-ยาย 4.ญาติพี่น้อง
 5.บุคคลอื่น 6.ตนเอง 7.อื่น ๆ คือ.....
7. อาชีพหลักของครอบครัว 1.เกษตรกร 2.รับจ้าง 3.ค้าขาย 4.ราชการ
 5.งานบริษัท 6.อื่น ๆ คือ.....
8. บ้านที่อยู่ 1.ของตนเอง 2.อยู่ร่วมกับญาติ 3. บ้านเช่า 4. อาศัยผู้อื่นอยู่
9. รายได้หลักของครอบครัว/เดือน
 1. ต่ำกว่า 1,000 บาท 2. 1,000-2,500 บาท 3. 2,501-5,000 บาท
 4. 5,001-7,500 บาท 5. 7,501-10,000 บาท 6. มากกว่า 10,000 บาท
10. ท่านทราบข่าวทุนการศึกษาคั้งแรกจาก
 1.อาจารย์ 2. พ่อ-แม่ / ผู้ปกครอง 3. ป้ายประกาศ 4.โทรทัศน์
 5.หนังสือพิมพ์ 6. วิทยู 7. อื่น ๆ คือ.....

11. ท่านเห็นด้วยกับคุณสมบัติผู้รับทุนที่กำหนดหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
12. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
13. มีคนไปเยี่ยมบ้านท่านตอนคัดเลือกเข้ารับทุนหรือไม่
 1.ไม่มี 2.มี คือ.....
14. ท่านมีความสะดวกในการเปิดบัญชีหรือไม่
 1.สะดวก 2.ไม่สะดวก เพราะ.....
15. ท่านได้รับทุนเร็วหรือไม่หลังจากการเปิดบัญชีถูกต้อง
 1.เร็ว 2.ช้า เพราะ.....
16. จำนวนเงินทุนที่ได้รับเพียงพอต่อความจำเป็นในการศึกษาเล่าเรียนของท่านหรือไม่
 1.เพียงพอ 2.ไม่เพียงพอ เพราะ.....
17. ใครเป็นผู้เบิกทุนการศึกษา 1.อาจารย์ที่ปรึกษาเบิกให้
 2.ผู้ปกครองเบิกให้
 3.ท่านเบิกเอง
 4.อื่น ๆ คือ.....
18. ท่านได้รับทุนจำนวน.....บาท
19. ใครเป็นผู้ใช้จ่ายทุน 1.ผู้ปกครอง 2.อาจารย์ 3.ท่านเอง 4.อื่น ๆ คือ.....
20. ท่านใช้จ่ายทุนในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด
 1.ค่าอุปกรณ์การเรียน.....บาท 2.เครื่องแบบ.....บาท
 3.ใช้จ่ายส่วนตัว.....บาท 4.ใช้จ่ายในครอบครัว.....บาท
 5.ค่าอาหาร.....บาท 6.ค่าพาหนะ.....บาท
 7.ค่าโทรศัพท์.....บาท 8.ใช้หนี้.....บาท
 9.เก็บออม.....บาท 10.ค่าน้ำค่าไฟ.....บาท
 11.อื่น ๆ คือ.....บาท
21. ผลการเรียนเฉลี่ยก่อนได้รับทุน..... ผลการเรียนเฉลี่ยปัจจุบัน.....
22. ถ้าหากว่าท่านไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนจนจบชั้นมัธยม หรือ ปวช. หรือไม่
 1.เรียนจบ เพราะ.....
 2.เรียนไม่จบ เพราะ.....

23. ถ้าจบมัธยม หรือ ปวช. ที่ท่านกำลังเรียนอยู่แล้ว ท่านต้องการเรียนต่อหรือไม่
- 1. ไม่ต้องการเรียนต่อ เพราะ.....
 - 2. ต้องการเรียนต่อ และต้องการเรียนสูงสุดถึงระดับใด
[] 2.1 ระดับอาชีวศึกษา ปวส. [] 2.2 ระดับมหาวิทยาลัย
24. ถ้าหากว่าท่านไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนต่อระดับ ปวส. หรือปริญญาตรี หรือไม่
- 1. เรียนต่อ เพราะ.....
 - 2. ไม่เรียนต่อ เพราะ.....
25. ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะมีโอกาสได้ประกอบอาชีพที่มั่นคงหรือไม่
- 1. มีโอกาส เพราะ.....
 - 2. ไม่มีโอกาส เพราะ.....
26. ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ ครอบครัวของท่านจะเดือดร้อนหรือไม่
- 1. ไม่เดือดร้อน เพราะ.....
 - 2. เดือดร้อน เพราะ.....
27. ก่อนได้รับทุนท่านต้องหารายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1. ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
 - 2. ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาสัปดาห์ละ..... ชั่วโมง
28. ปัจจุบันท่านต้องหารายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1. ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
 - 2. ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาสัปดาห์ละ..... ชั่วโมง
29. ก่อนได้รับทุนท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง
ปัจจุบันท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง
30. ท่านคิดอย่างไรกับการได้รับทุนการศึกษานี้
30.1 ชีวิตมีความหวังขึ้นมาก	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่
30.2 เคยไม่รู้สึกละอายใจ	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่
30.3 ครอบครัวดีขึ้นมาก	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่
30.4 อยากทำงานหารายได้เอง	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่
30.5 ไม่อยาก让别人รู้ว่าได้ทุน	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่
30.6 อยากพึ่งตัวเองให้ได้เร็วๆ	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่
30.7 มีกำลังใจเรียนมากขึ้น	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่
30.8 อยากขอความช่วยเหลือตลอดไป	☐ 1. ใช่	☐ 2. ไม่แน่ใจ	☐ 3. ไม่ใช่

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาระดับ ปวส. และปริญญาตรี**

คำชี้แจง

ขอความกรุณานักศึกษาทุนการศึกษา ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนการศึกษาที่ได้รับ ตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้ นำข้อมูลของท่านไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัย ขอให้ท่านถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาได้ และโปรดนำส่งแบบสอบถามคืนอาจารย์ที่ปรึกษาในวันถัดไป

ขอให้ท่านเขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. ท่านเรียนอยู่ระดับ 1.ปวส.ปีที่..... 2. ปริญญาตรีคณะ.....ปีที่.....
สถาบัน.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ท่านได้รับทุนประเภท 1.บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2.บุตรผู้มีรายได้น้อย
3. ในปีนี้ท่านได้รับทุนอะไรบ้างนอกจากทุนนี้ 1.ไม่ได้
 2.ได้ทุน.....
4. พ่อแม่ 1.อยู่ด้วยกัน 2.หย่าร้าง 3.เสียชีวิต 4.อื่น ๆ คือ.....
5. อาศัยอยู่กับ 1.พ่อ 2.แม่ 3.ปู่ 4.ย่า
 5.ตา 6.ยาย 7.ญาติ 8.ไม่ใช่ญาติ
 9.อื่น ๆ คือ.....
6. ผู้มีรายได้หลักของครอบครัว 1.พ่อ-แม่ 2.ปู่-ย่า 3.ตา-ยาย 4.ญาติพี่น้อง
 5.บุคคลอื่น 6.ตนเอง 7. อื่นๆ คือ.....
7. อาชีพหลักของครอบครัว 1.เกษตรกร 2.รับจ้าง 3.ค้าขาย 4.ราชการ
 5.งานบริษัท 6.อื่น ๆ คือ.....
8. บ้านที่อยู่ 1.ของตนเอง 2.อยู่ร่วมกับญาติ 3. บ้านเช่า 4. อาศัยผู้อื่นอยู่
9. รายได้หลักของครอบครัว/เดือน
 1. ต่ำกว่า 1,000 บาท 2. 1,000-2,500 บาท 3. 2,501-5,000 บาท
 4. 5,001-7,500 บาท 5. 7,501-10,000 บาท 6. มากกว่า 10,000 บาท
10. ท่านทราบข่าวทุนการศึกษาคั้งแรกจาก
 1.อาจารย์ 2. พ่อ-แม่ / ผู้ปกครอง 3. ป้ายประกาศ 4.โทรทัศน์
 5.หนังสือพิมพ์ 6. วิทยู 7. อื่น ๆ คือ.....

11. ท่านเห็นด้วยกับคุณสมบัติผู้รับทุนที่กำหนดหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ
12. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ
13. มีคนไปเยี่ยมบ้านท่านตอนคัดเลือกเข้ารับทุนหรือไม่
 1.ไม่มี 2.มี คือ
14. ท่านมีความสะดวกในการเปิดบัญชีหรือไม่
 1.สะดวก 2.ไม่สะดวก เพราะ
15. ท่านได้รับทุนเร็วหรือไม่หลังจากการเปิดบัญชีถูกต้อง
 1.เร็ว 2.ช้า เพราะ.....
16. จำนวนเงินทุนที่ได้รับเพียงพอต่อความจำเป็นในการศึกษาเล่าเรียนของท่านหรือไม่
 1.เพียงพอ 2.ไม่เพียงพอ เพราะ
17. ใครเป็นผู้เบิกทุนการศึกษา 1.อาจารย์ที่ปรึกษาเบิกให้
 2.ผู้ปกครองเบิกให้
 3.ท่านเบิกเอง
 4.อื่นๆ คือ.....
18. ท่านได้รับทุนจำนวนบาท
19. ใครเป็นผู้ใช้จ่ายทุน 1.ผู้ปกครอง 2.อาจารย์ 3.ท่านเอง 4.อื่นๆ คือ
20. ท่านใช้จ่ายทุนในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด
 1.ค่าอุปกรณ์การเรียน.....บาท 2.เครื่องแบบบาท
 3.ใช้จ่ายส่วนตัวบาท 4.ใช้จ่ายในครอบครัวบาท
 5.ค่าอาหารบาท 6.ค่าพาหนะ.....บาท
 7.ค่าโทรศัพท์.....บาท 8.ใช้หนี้.....บาท
 9.เก็บออม.....บาท 10.ค่าน้ำค่าไฟ.....บาท
 11.อื่นๆ คือ.....บาท
21. ผลการเรียนเฉลี่ยก่อนได้รับทุน ผลการเรียนเฉลี่ยปัจจุบัน.....
22. ถ้าหากว่าท่านไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนจนจบชั้นปวส. หรือปริญญาตรีที่ท่านเรียนอยู่หรือไม่
 1.เรียนจบ เพราะ.....
 2.เรียนไม่จบ เพราะ.....

23. ถ้าจบปวส. หรือปริญญาตรีที่ท่านกำลังเรียนอยู่แล้ว ท่านต้องการเรียนต่อหรือไม่
- 1.ไม่ต้องการเรียนต่อ เพราะ.....
 - 2.ต้องการเรียนต่อ และต้องการเรียนสูงสุดถึงระดับใด
[] 2.1 ระดับปริญญาตรี [] 2.2 ระดับปริญญาโท [] 2.3 ระดับปริญญาเอก
24. ถ้าหากว่าท่านไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นหรือไม่
- 1.เรียนต่อ เพราะ.....
 - 2.ไม่เรียนต่อ เพราะ.....
25. ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะมีโอกาสได้ประกอบอาชีพที่มั่นคงหรือไม่
- 1.มีโอกาส เพราะ.....
 - 2.ไม่มีโอกาส เพราะ.....
26. ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ ครอบครัวของท่านจะเดือดร้อนหรือไม่
- 1.ไม่เดือดร้อน เพราะ.....
 - 2.เดือดร้อน เพราะ.....
27. ก่อนได้รับทุนท่านต้องหารายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1.ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
 - 2.ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาสัปดาห์ละ..... ชั่วโมง
28. ปัจจุบันท่านต้องหารายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1.ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
 - 2.ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาสัปดาห์ละ..... ชั่วโมง
29. ก่อนได้รับทุนท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง
ปัจจุบันท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง
30. ท่านคิดอย่างไรกับการได้รับทุนการศึกษานี้
30.1 ชีวิตมีความหวังขึ้นมาก	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่
30.2 เคยไม่รู้สึกละแวก	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่
30.3 ครอบครัวดีขึ้นมาก	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่
30.4 อยากทำงานหารายได้เอง	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่
30.5 ไม่อยากให้ใครรู้ว่าได้ทุน	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่
30.6 อยากพึ่งตัวเองให้ได้เร็วๆ	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่
30.7 มีกำลังใจเรียนมากขึ้น	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่
30.8 อยากขอความช่วยเหลือตลอดไป	☐ 1.ใช่	☐ 2.ไม่แน่ใจ	☐ 3.ไม่ใช่

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับนักศึกษา กศน. ที่ได้รับทุนการศึกษา**

คำชี้แจง

ขอความกรุณานักศึกษาทุนการศึกษา ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ทุนการศึกษาที่ได้รับตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของท่านไปเสนอ **แนวนโยบายการให้ทุนการศึกษา**ของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัยขอให้ท่านถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาได้ และโปรดนำส่งแบบสอบถามคืนอาจารย์ที่ปรึกษา ในวันถัดไป

ขอให้ท่านเขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. ท่านเรียนอยู่ชั้น..... ศูนย์ กศน. อำเภอ จังหวัด
2. ท่านได้รับทุนประเภท 1. บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2. บุตรผู้มีรายได้น้อย
3. ในปีนี้ท่านได้รับทุนอะไรบ้างนอกจากทุนนี้ 1. ไม่ได้ 2. ได้ทุน.....
4. พ่อแม่ 1. อยู่ด้วยกัน 2. หย่าร้าง 3. เสียชีวิต 4. อื่น ๆ คือ.....
5. อาศัยอยู่กับ 1. พ่อ 2. แม่ 3. ปู่ 4. ย่า 5. ตา 6. ยาย 7. ญาติ 8. ไม่ใช่ญาติ 9. อื่น ๆ คือ.....
6. ผู้มีรายได้หลักของครอบครัว 1. พ่อ-แม่ 2. ปู่-ย่า 3. ตา-ยาย 4. ญาติพี่น้อง 5. บุคคลอื่น 6. ตนเอง 7. อื่น ๆ คือ.....
7. อาชีพหลักของครอบครัว 1. เกษตร 2. รับจ้าง 3. ค้าขาย 4. ราชการ 5. งานบริษัท 6. อื่น ๆ คือ.....
8. บ้านที่อยู่ 1. ของตนเอง 2. อยู่ร่วมกับญาติ 3. บ้านเช่า 4. อาศัยผู้อื่นอยู่
9. รายได้หลักของครอบครัว/เดือน 1. ต่ำกว่า 1,000 บาท 2. 1,000-2,500 บาท 3. 2,501-5,000 บาท 4. 5,001-7,500 บาท 5. 7,501-10,000 บาท 6. มากกว่า 10,000 บาท
10. ท่านทราบข่าวทุนการศึกษาคั้งแรกจาก 1. อาจารย์ 2. พ่อ-แม่ / ผู้ปกครอง 3. ป้ายประกาศ 4. โทรทัศน์ 5. หนังสือพิมพ์ 6. วิทยู 7. อื่น ๆ คือ.....

11. ท่านเห็นด้วยกับคุณสมบัติผู้รับทุนที่กำหนดหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ
12. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนหรือไม่
 1.เห็นด้วย 2.ไม่เห็นด้วย เพราะ
13. มีคนไปเยี่ยมบ้านท่านตอนคัดเลือกเข้ารับทุนหรือไม่
 1.ไม่มี 2.มี คือ
14. ท่านมีความสะดวกในการเปิดบัญชีหรือไม่
 1.สะดวก 2.ไม่สะดวก เพราะ
15. ท่านได้รับทุนเร็วหรือไม่หลังจากการเปิดบัญชีถูกต้อง
 1.เร็ว 2.ช้า เพราะ.....
16. จำนวนเงินทุนที่ได้รับเพียงพอต่อความจำเป็นในการศึกษาเล่าเรียนของท่านหรือไม่
 1.เพียงพอ 2.ไม่เพียงพอ เพราะ.....
17. ใครเป็นผู้เบิกทุนการศึกษา 1.อาจารย์ที่ปรึกษาเบิกให้
 2.ผู้ปกครองเบิกให้
 3.ท่านเบิกเอง
 4.อื่นๆ คือ.....
18. ท่านได้รับทุนจำนวนบาท
19. ใครเป็นผู้ใช้จ่ายทุน 1.ผู้ปกครอง 2.อาจารย์ 3.ท่านเอง 4.อื่นๆ คือ
20. ท่านใช้จ่ายทุนในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด
 1.ค่าอุปกรณ์การเรียน.....บาท 2.เครื่องแบบ บาท
 3.ใช้จ่ายส่วนตัวบาท 4.ใช้จ่ายในครอบครัวบาท
 5.ค่าอาหารบาท 6.ค่าพาหนะ.....บาท
 7.ค่าโทรศัพท์.....บาท 8.ใช้หนี้..... บาท
 9.เก็บออม.....บาท 10.ค่าน้ำค่าไฟ..... บาท
 11.อื่นๆ คือ..... บาท
21. ผลการเรียนเฉลี่ยก่อนได้รับทุน ผลการเรียนเฉลี่ยปัจจุบัน.....
22. ถ้าหากว่าท่านไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนจนจบระดับที่ท่านกำลังเรียนอยู่หรือไม่
 1.เรียนจบ เพราะ.....
 2.เรียนไม่จบ เพราะ.....

23. ถ้าจบคน. ที่ท่านกำลังเรียนอยู่แล้ว ท่านต้องการเรียนต่อหรือไม่
- 1.ไม่ต้องการเรียนต่อ เพราะ.....
- 2.ต้องการเรียนต่อ และต้องการเรียนสูงสุดถึงระดับใด
- [] 2.1 ระดับมัธยมศึกษา [] 2.2 ระดับอาชีวศึกษา ปวช.
- [] 2.3 ระดับอาชีวศึกษา ปวส. [] 2.4 ระดับมหาวิทยาลัย
24. ถ้าหากว่าท่านไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นหรือไม่
- 1.เรียนต่อ เพราะ.....
- 2.ไม่เรียนต่อ เพราะ.....
25. ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะมีโอกาสได้ประกอบอาชีพที่มั่นคงหรือไม่
- 1.มีโอกาส เพราะ.....
- 2.ไม่มีโอกาส เพราะ.....
26. ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ ครอบครัวของท่านจะเดือดร้อนหรือไม่
- 1.ไม่เดือดร้อน เพราะ.....
- 2.เดือดร้อน เพราะ.....
27. ก่อนได้รับทุนท่านต้องหารายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1.ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
- 2.ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาดังต่อไปนี้..... ชั่วโมง
28. ปัจจุบันท่านต้องหารายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1.ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
- 2.ช่วยหารายได้จาก..... โดยใช้เวลาดังต่อไปนี้..... ชั่วโมง
29. ก่อนได้รับทุนท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง
- ปัจจุบันท่านมีเวลาอ่านหนังสือวันละ..... ชั่วโมง
30. ท่านคิดอย่างไรกับการได้รับทุนการศึกษานี้
- 30.1 ชีวิตมีความหวังขึ้นมาก 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่
- 30.2 เคยไม่รู้สึกละอายใจ 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่
- 30.3 ครอบครัวดีขึ้นมาก 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่
- 30.4 อยากทำงานหารายได้เอง 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่
- 30.5 ไม่อยากให้ใครรู้ว่าได้ทุน 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่
- 30.6 อยากพึ่งตัวเองให้ได้เร็วๆ 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่
- 30.7 มีกำลังใจเรียนมากขึ้น 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่
- 30.8 อยากขอความช่วยเหลือตลอดไป 1.ใช่ 2.ไม่แน่ใจ 3.ไม่ใช่

13. ท่านคิดว่าระบบการให้ความช่วยเหลือในการจัดทำโครงการมีความเหมาะสมเพียงใด

- 1) ทั่วถึง เท่าเทียม 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 2) ทันเวลา 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 3) ได้ผล 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- ข้อเสนอแนะ.....

14. ท่านคิดว่ากระบวนการพิจารณาโครงการที่ขอรับการสนับสนุนมีความเหมาะสมเพียงใด

- 1) ถูกต้องตามเกณฑ์ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 2) เป็นธรรม 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 3) ทันเวลา 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- ข้อเสนอแนะ.....

15. ท่านคิดว่าในการบริหารจัดการโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ / กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในประเด็นต่อไปนี้มีความเหมาะสมเพียงใด

15.1 ระบบการตอบรับ

- 1) ถูกต้อง แม่นยำ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 2) ทันเวลา 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- ข้อเสนอแนะ.....

15.2 การติดต่อประสานงาน

- 1) ถูกต้อง แม่นยำ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 2) ทันเวลา 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 3) สะดวก 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 4) คล่องตัว 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- ข้อเสนอแนะ.....

15.3 ระบบการเบิกจ่ายเงินทุน

- 1) ถูกต้อง แม่นยำ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 2) รวดเร็ว 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 3) สะดวก 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- 4) คล่องตัว 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- ข้อเสนอแนะ.....

15.4 การติดตามโครงการที่ได้รับทุน

- 1) ทัวถึง 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
 - 2) เป็นธรรม 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
 - 3) รวดเร็ว 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
 - 4) ช่วยแก้ปัญหาได้ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ เพราะ.....
- ข้อเสนอแนะ.....

16. การใช้เงินงบประมาณที่ได้รับของท่าน

- 1. เป็นไปตามแผนทุกขั้นตอน
- 2. ส่วนใหญ่เป็นไปตามแผน
- 3. ไม่เป็นไปตามแผนที่ควร เพราะ.....

17. เมื่อพิจารณาการใช้เงินงบประมาณกับความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

- 1. ใช้งบประมาณเหมาะสมกับความก้าวหน้าในการดำเนินงาน
- 2. ใช้งบประมาณเกินกว่าความก้าวหน้าในการดำเนินงาน เพราะ.....
- 3. ใช้งบประมาณล่าช้ากว่าความก้าวหน้าในการดำเนินงาน เพราะ.....

18. ถ้าโครงการทำสิ้นสุดระยะหนึ่งแล้ว การบรรลุเป้าหมายของโครงการ คิดเป็นประมาณ % ของเป้าหมายที่ตั้งไว้

19. ถ้าโครงการของท่านอยู่ระหว่างดำเนินงาน การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเมื่อเทียบกับแผน พบว่า

- 1. ได้ตามแผน
- 2. ได้ตามแผนส่วนใหญ่
- 3. ได้ตามแผนบางส่วน เพราะ.....
- 4. ไม่ได้ตามแผน เพราะ.....

20. ผลผลิตของโครงการท่าน คือ

21. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ต่อเด็ก.....

.....

.....

- ต่อครอบครัว.....

.....

.....

- ต่อชุมชน.....

.....

.....

22. ท่านคิดว่าผลที่เกิดขึ้นจะยั่งยืนหรือไม่

ยั่งยืน เพราะ.....

.....

ไม่ยั่งยืน เพราะ.....

.....

23. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการนี้

.....

.....

.....

.....

24. ท่านคิดว่ามีทางเลือกใดอีกในการแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาสอย่างยั่งยืน นอกจากการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการลักษณะนี้

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

11. ถ้าท่านเป็นผู้ใช้จ่ายทุนการศึกษา ท่านใช้จ่ายทุนในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด
- 1. ค่าอุปกรณ์การเรียน บาท
 - 2. เครื่องแบบนักเรียน บาท
 - 3. ใช้จ่ายส่วนตัว บาท
 - 4. ใช้จ่ายในครอบครัว บาท
 - 5. ค่าอาหาร บาท
 - 6. ค่าพาหนะ บาท
 - 7. ค่าโทรศัพท์ บาท
 - 8. ใช้นี้ บาท
 - 9. เก็บออม บาท
 - 10. ค่าน้ำค่าไฟ บาท
 - 11. อื่น ๆ คือ บาท

12. ท่านต้องการให้เด็กคนนี้เรียนต่อหรือไม่
- 1. ไม่ต้องการ
 - 2. แล้วแต่เด็ก
 - 3. ต้องการให้เรียนต่อ และต้องการเรียนสูงสุดถึงระดับใด
 - [] 3.1 ระดับมัธยมศึกษา
 - [] 3.2 ระดับอาชีวศึกษา ปวช.
 - [] 3.3 ระดับอาชีวศึกษา ปวส.
 - [] 3.4 ระดับมหาวิทยาลัย

13. ถ้าหากว่านักเรียนไม่ได้รับทุนนี้ ท่านจะให้เรียนต่อ ม.1 หรือไม่
- 1. ให้เรียนต่อ
 - 2. ไม่ให้เรียนต่อ เพราะ.....

14. ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ครอบครัวท่านจะเดือดร้อนหรือไม่
- 1. ไม่เดือดร้อน เพราะ.....
 - 2. เดือดร้อน เพราะ.....

15. ก่อนได้รับทุนนักเรียนต้องการรายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1. ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
 - 2. ช่วยหารายได้จาก..... สัปดาห์ละ..... ชั่วโมง

16. ปัจจุบันนักเรียนต้องการรายได้ช่วยครอบครัวหรือไม่
- 1. ไม่ได้ช่วย เพราะ.....
 - 2. ช่วยหารายได้จาก..... สัปดาห์ละ..... ชั่วโมง

17. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องทุนการศึกษาน้อยอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

18. ท่านคิดว่ามีทางเลือกในการแก้ปัญหาความยากจนนอกจากการให้ทุนการศึกษานี้อีกหรือไม่

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับผู้ปกครองนักศึกษา กศน. ที่ได้รับทุนการศึกษา

คำชี้แจง

ขอความกรุณาท่านผู้ปกครองนักศึกษาทุนการศึกษาที่เคารพ ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนการศึกษาที่ได้รับตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของท่านไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคลเป็นอันขาด หากมีข้อสงสัยขอให้ท่านถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาของบุตรหลานท่าน และนำส่งคืนอาจารย์ที่ปรึกษาในวันถัดไป

ขอให้ท่านผู้ปกครองเขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. นักศึกษาที่ได้ทุนเป็นนักศึกษาชั้น ศูนย์ กศน.
2. ท่านทราบข่าวทุนการศึกษาดังกล่าวจาก
 1. อาจารย์ 2. พ่อ-แม่ / ผู้ปกครองเด็กอื่น 3. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / อบต.
 4. วิทย์ 5. โทรศัพท์ 6. หนังสือพิมพ์
 7. ป้ายประกาศ 8. หนังสือจากต้นสังกัด 9. อื่น ๆ คือ.....
3. ท่านเห็นด้วยกับคุณสมบัติผู้รับทุนที่กำหนด เช่น ต้องไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ต้องไม่ได้รับทุนอื่น เช่น ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือไม่
 1. เห็นด้วย เพราะ..... 2. ไม่เห็นด้วย เพราะ
4. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนหรือไม่
 1. เห็นด้วย เพราะ..... 2. ไม่เห็นด้วย เพราะ
5. มีคนไปเยี่ยมบ้านนักเรียนตอนคัดเลือกเข้ารับทุนหรือไม่
 1. ไม่มี 2. มี คือ.....
6. ท่านมีความสะดวกในการเปิดบัญชีหรือไม่
 1. สะดวก 2. ไม่สะดวก เพราะ.....
7. หลังจากเปิดบัญชีถูกต้องแล้วท่านได้รับทุนในเวลา วัน
8. จำนวนเงินทุนที่ได้รับเพียงพอต่อความจำเป็นในการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลานหรือไม่
 1. เพียงพอ 2. ไม่เพียงพอ เพราะ
9. ใครเป็นผู้เบิกทุนการศึกษา 1. อาจารย์เบิกให้ 2. ผู้ปกครองเบิกให้
 3. นักเรียนเบิกเอง 4. อื่น ๆ คือ.....
10. ท่านวางแผนการใช้จ่ายทุนการศึกษายังไร
 1. เก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็น 2. วางแผนการใช้จ่ายเงินร่วมกับนักศึกษา
 3. นำเงินมาใช้บรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัวเป็นหลัก 4. ให้นักศึกษาใช้จ่ายตนเอง

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ

**การจัดสรรทุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส และ
ทุนสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส
จากเงินรายได้ส่วนเกินจากการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว
สำหรับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด**

1. จังหวัด
2. ท่านมีการประสานงานในการจัดสรรทุนการศึกษากับหน่วยงานใดบ้าง
 1. หน่วยงานในพื้นที่
 - [] 1. สถานศึกษา ในเรื่อง
 - [] 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่อง
 - [] 3. ผู้นำชุมชน ในเรื่อง
 - [] 4. ชมรม/มูลนิธิในพื้นที่ ในเรื่อง
 - [] 5. อื่น ๆ (ระบุ) ในเรื่อง
 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเรื่อง
 3. หน่วยบริหารแผน (พม.) ในเรื่อง
 -
 -
 4. หน่วยงานอื่น (ระบุ) ในเรื่อง
 -
 -
3. ท่านมีกระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้ขอรับทุนการศึกษาอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. รับสมัคร
 2. ตรวจสอบคุณสมบัติ โดยวิธีการ
 3. พิจารณากลั่นกรองผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ควรได้รับทุน โดยวิธีการ
 4. บันทึกข้อมูลรายละเอียดของผู้ผ่านการพิจารณาเข้าระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์
 5. ทำบัญชีสรุปรายชื่อผู้ได้รับทุนตามลำดับ จำแนกตามประเภทระดับการศึกษา พร้อมหมายเลขบัญชีของผู้ได้รับทุน
 6. ส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับทุนไปยังหน่วยบริหารแผน พม.

4. ท่านมีการติดตามประเมินผลผู้ได้รับทุนในลักษณะใด

.....
.....
.....
.....

5. ท่านมีการประสานงานในการจัดสรรทุนสนับสนุนโครงการอย่างไร

- 1. ประสานงานระหว่างหน่วยงาน โดย.....
.....
- 2. ประสานงานกับพื้นที่ โดย.....
.....
- 3. การส่งต่อข้อมูลและการสื่อสารต่อโครงการ โดย.....
.....
- 4. การติดตามประเมินผล โดย.....
.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการแก้ปัญหายากจนและเด็กด้อยโอกาส

6.1 การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน/นักศึกษา

.....
.....
.....

6.2 การให้ทุนสนับสนุนโครงการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาส

.....
.....
.....

7. ท่านมีทางเลือกใหม่ในการแก้ไขปัญหาลูกยากจนและเด็กด้อยโอกาสอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนอย่างไร

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาระดับประถมศึกษา**

คำชี้แจง

ขอความกรุณาท่านอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนทุนการศึกษาที่เคารพ ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียนทุนการศึกษาแต่ละคนในความดูแลของท่านตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของนักเรียน ไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัยโปรดโทรศัพท์สอบถามได้กับผู้วิจัยตามหมายเลขโทรศัพท์ที่ในจดหมาย

ขอให้ท่านอาจารย์เขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. นักเรียนของท่านชื่อ..... ชั้น..... โรงเรียน.....
2. ได้รับทุนประเภท 1. บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2. บุตรผู้มีรายได้น้อย
3. ปีนี้นักเรียนผู้ได้รับทุนอะไรมากเหนือจากทุนนี้บ้าง
 1. ไม่ได้ 2. ได้ทุน คือ.....
4. ยังมีเพื่อนในห้องที่เดือดร้อนกว่านักเรียนคนนี้อยู่จำนวน คน จากนักเรียนทั้งห้อง..... คน
5. ใครเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนเข้ารับทุน
 1. อาจารย์ที่ปรึกษา 2. อาจารย์แนะแนว 3. หน่วยงานอื่น คือ.....
6. ในการคัดเลือกนักเรียนทุนได้มีการเยี่ยมบ้านหรือไม่
 1. ไม่มี 2. มี โดย.....
7. ใช้ข้อมูลใดในการรับรองรายได้ครอบครัวนักเรียน
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ.....
8. ใครเป็นผู้รับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. อาจารย์ 3. กำนันผู้ใหญ่บ้าน 4. อื่นๆ คือ.....
9. การรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดดูจากสิ่งใด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ.....

10. หลังจากได้รับทุน นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

10.1 มีความตั้งใจเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.2 มีความกระตือรือร้นในการเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.3 การมาโรงเรียนสม่ำเสมอ	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.4 การมาเรียนตรงเวลา	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
ตจจ.10.5 ความประพฤติทั่วไป	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....

11. ท่านอาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องทุนการศึกษาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ท่านอาจารย์คิดว่ามีทางเลือกในการแก้ปัญหาความยากจนนอกจากการให้ทุนการศึกษานี้ อีกหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็น

สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาระดับมัธยม และ ปวช.

คำชี้แจง

ขอความกรุณาท่านอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนทุนการศึกษาที่เคารพ ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียนทุนการศึกษาแต่ละคนในความดูแลของท่านตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของนักเรียน ไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัยโปรดโทรศัพท์สอบถามได้กับผู้วิจัยตามหมายเลขโทรศัพท์ในจดหมาย

ขอให้ท่านอาจารย์เขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. นักเรียนนักศึกษาของท่านเรียนอยู่ระดับ 1.มัธยมศึกษาปีที่..... 2. ปวช. ปีที่.....
โรงเรียน/สถาบัน.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ได้รับทุนประเภท 1. บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2. บุตรผู้มีรายได้น้อย
3. ปีนี้นักเรียนผู้นี้ได้รับทุนอะไรนอกเหนือจากทุนนี้บ้าง
 1. ไม่ได้ 2. ได้ทุน คือ.....
4. ยังมีเพื่อนในห้องที่เดือดร้อนกว่านักเรียนคนนี้อยู่จำนวน คน จากนักเรียนทั้งห้อง คน
5. ใครเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนเข้ารับทุน
 1. อาจารย์ที่ปรึกษา 2. อาจารย์แนะแนว 3. หน่วยงานอื่น คือ
6. ในการคัดเลือกนักเรียนทุนได้มีการเยี่ยมบ้านหรือไม่
 1. ไม่มี 2. มี โดย
7. ใช้ข้อมูลใดในการรับรองรายได้ครอบครัวนักเรียน
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ
8. ใครเป็นผู้รับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. อาจารย์ 3. กำหนดผู้ใหญ่บ้าน 4. อื่นๆ คือ
9. การรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดดูจากสิ่งใด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ

10. หลังจากได้รับทุน นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

10.1 มีความตั้งใจเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.2 มีความกระตือรือร้นในการเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.3 การมาโรงเรียนสม่ำเสมอ	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.4 การมาเรียนตรงเวลา	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.5 ความประพฤติทั่วไป	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....

11. ท่านอาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องทุนการศึกษาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ท่านอาจารย์คิดว่ามีทางเลือกในการแก้ปัญหาความยากจนนอกจากการให้ทุนการศึกษานี้ อีกหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาระดับ ปวส. และปริญญาตรี**

คำชี้แจง

ขอความกรุณาท่านอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาทุนการศึกษาที่เคารพ ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับนักศึกษาศึกษาแต่ละคนในความดูแลของท่านตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของนักศึกษา ไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัยโปรดโทรศัพท์สอบถามได้กับผู้วิจัยตามหมายเลขโทรศัพท์ในจดหมาย

ขอให้ท่านอาจารย์เขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. นักศึกษาของท่านเรียนอยู่ระดับ 1.ปวส.ปีที่..... 2. คณะ.....ปีที่.....
สถาบัน.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ได้รับทุนประเภท 1. บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2. บุตรผู้มีรายได้น้อย
3. ปีนี้นักศึกษาผู้นี้ได้รับทุนอะไรนอกเหนือจากทุนนี้บ้าง
 1. ไม่ได้ 2. ได้ทุน คือ.....
4. ยังมีเพื่อนในรุ่นที่เดือดร้อนกว่านักศึกษาคนนี้อยู่จำนวน..... คน จากนักศึกษาทั้งรุ่น..... คน
5. ใครเป็นผู้คัดเลือกนักศึกษาเข้ารับทุน
 1. อาจารย์ที่ปรึกษา 2. อาจารย์แนะแนว 3. หน่วยงานอื่น คือ.....
6. ในการคัดเลือกนักเรียนทุนได้มีการเยี่ยมบ้านหรือไม่
 1. ไม่มี 2. มี โดย.....
7. ใช้ข้อมูลใดในการรับรองรายได้ครอบครัวนักเรียน
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ.....
8. ใครเป็นผู้รับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. อาจารย์ 3. กำนันผู้ใหญ่บ้าน 4. อื่นๆ คือ.....
9. การรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดดูจากสิ่งใด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ.....

10. หลังจากได้รับทุน นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

10.1 มีความตั้งใจเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.2 มีความกระตือรือร้นในการเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.3 การมาโรงเรียนสม่ำเสมอ	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.4 การมาเรียนตรงเวลา	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.5 ความประพฤติทั่วไป	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....

11. ท่านอาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องทุนการศึกษาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ท่านอาจารย์คิดว่ามีทางเลือกในการแก้ปัญหาความยากจนนอกจากการให้ทุนการศึกษานี้ อีกหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษา กศน. ที่ได้รับทุนการศึกษา

คำชี้แจง

ขอความกรุณาท่านอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาทุนการศึกษาที่เคารพ ได้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับนักศึกษาศึกษาทุนการศึกษาแต่ละคนในความดูแลของท่านตามความคิดเห็นที่แท้จริง โดยมีต้องกังวลใด ๆ เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะได้นำข้อมูลของนักศึกษา ไปเสนอแนวนโยบายการให้ทุนการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล หากมีข้อสงสัยโปรดโทรศัพท์สอบถามได้กับผู้วิจัยตามหมายเลขโทรศัพท์ที่ในจดหมาย

ขอให้ท่านอาจารย์เขียนตอบในช่องว่าง หรือกา ใน แต่ละข้อเพียงตัวเลือกเดียว

1. นักศึกษาของท่านอยู่ชั้น.....ศูนย์ กศน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ได้รับทุนประเภท 1. บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการ 2. บุตรผู้มีรายได้น้อย
3. ปีนี้นักศึกษาผู้นี้ได้รับทุนอะไรนอกเหนือจากทุนนี้บ้าง
 1. ไม่ได้ 2. ได้ทุน คือ.....
4. ยังมีเพื่อนในรุ่นที่เด็กร้อนกว่านักศึกษาคนนี้อยู่จำนวน..... คน จากนักศึกษาทั้งรุ่น..... คน
5. ใครเป็นผู้คัดเลือกนักศึกษาเข้ารับทุน
 1. อาจารย์ที่ปรึกษา 2. อาจารย์แนะแนว 3. หน่วยงานอื่น คือ.....
6. ในการคัดเลือกนักเรียนทุนได้มีการเยี่ยมบ้านหรือไม่
 1. ไม่มี 2. มี โดย.....
7. ใช้ข้อมูลใดในการรับรองรายได้ครอบครัวนักเรียน
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ.....
8. ใครเป็นผู้รับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. อาจารย์ 3. กำหนดผู้ใหญ่บ้าน 4. อื่นๆ คือ.....
9. การรับรองการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดดูจากสิ่งใด
 1. ไม่มีการรับรอง 2. ข้อมูลที่มีอยู่ 3. เยี่ยมบ้าน 4. อื่นๆ คือ.....

10. หลังจากได้รับทุน นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

10.1 มีความตั้งใจเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.2 มีความกระตือรือร้นในการเรียน	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.3 การมาโรงเรียนสม่ำเสมอ	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.4 การมาเรียนตรงเวลา	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....
10.5 ความประพฤติทั่วไป	☐	1. ดีขึ้น เพราะ.....
	☐	2. ไม่ดีขึ้น เพราะ.....

11. ท่านอาจารย์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องทุนการศึกษายังไงบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ท่านอาจารย์คิดว่ามีทางเลือกในการแก้ปัญหาความยากจนนอกจากการให้ทุนการศึกษานี้ อีกหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [5003-007/230(2)]

โทร. 0-2215-3612, 0-2218-3557, 0-2218-3563

นางศรินทิพย์ นิมิตรมงคล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ธันวาคม 2549

<http://www.cuprint.chula.ac.th>